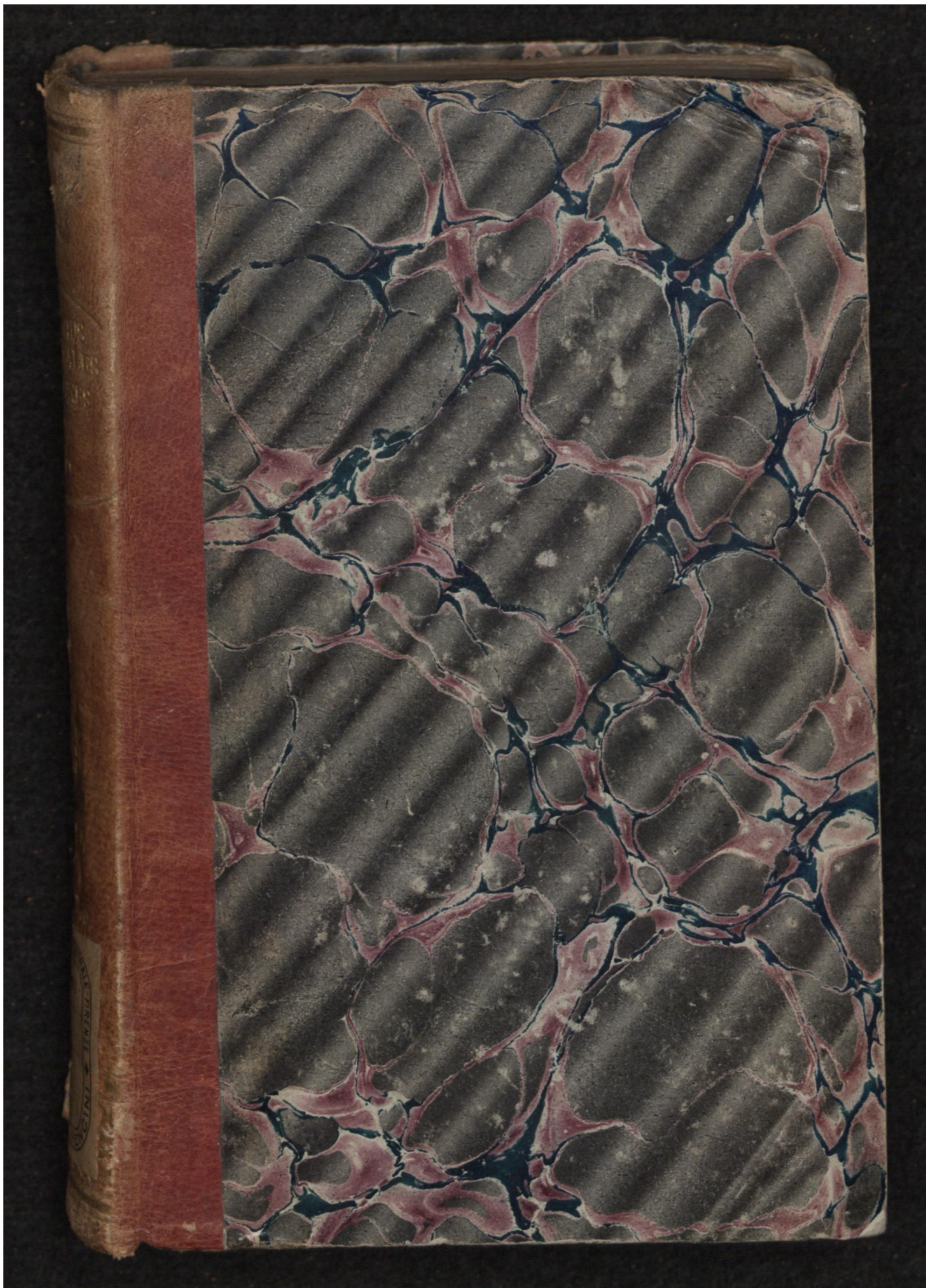
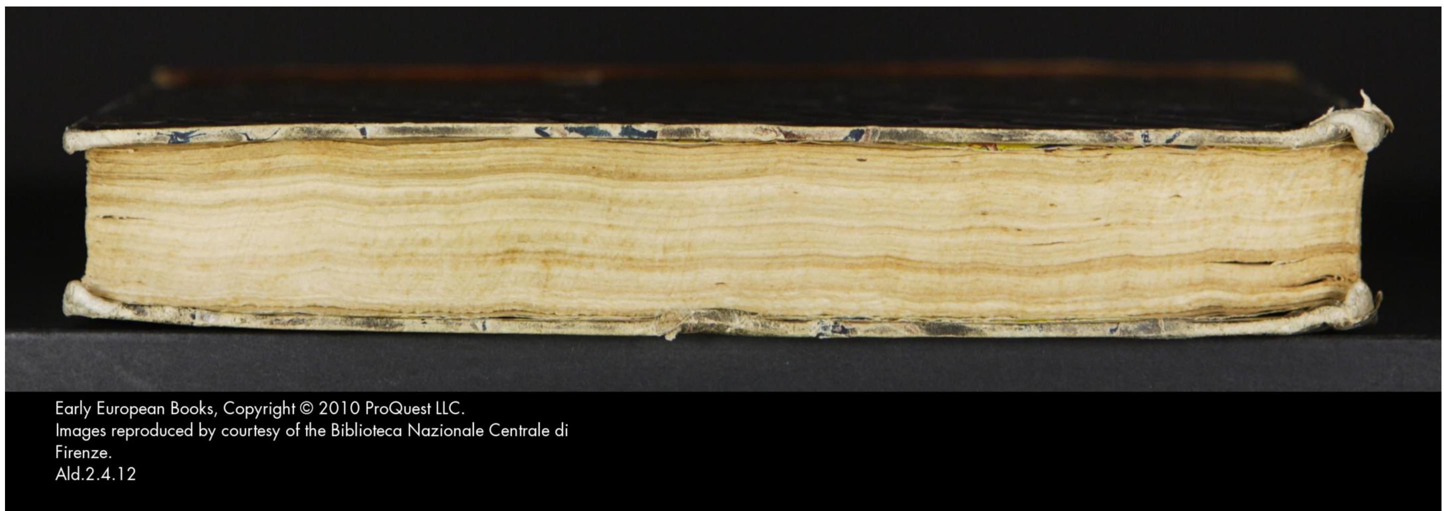

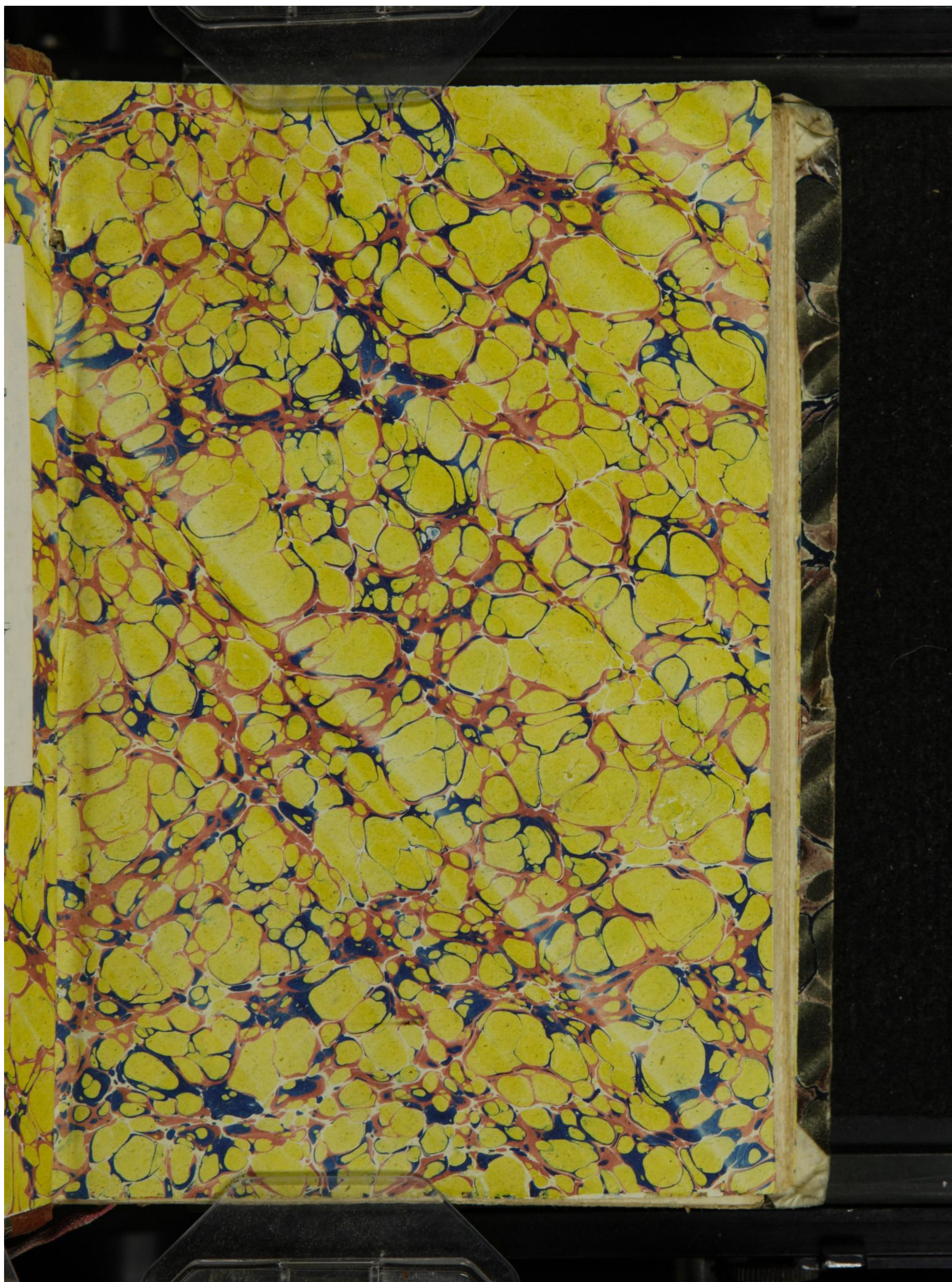

A. MANUTIUS GRAMMATICALES INSTITUTIONES
ALDUS 1575.
BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE-FIRENZE
RACCOLTA NENCINI
ALDINI
II
4
12

OTIVM
SINE LITERIS
MORS EST
Seneca
Ex Libris Joannis Nencini
1874

AL
G
Deuiti

VEN

ALDI · PII · MANVTII GRAMMATICARVM INSTITVTIONVM LIBRI . IV

EIVSDEM

De uitiata uocalium ac diphthongorum prolatione

Πάρεργον.

Acceſſit Index locupletiſsimus.

de Rubeis

VENETIIS. ∞ D LXXV

Apud Aldum.

Editio Aldi Manutii
Paulli filii Aldi N.

ALDVS . P . MANVTIVS
ROMANVS
LITTERARII
LVDI . MAGISTRIS

S. P. D.

RVDIMENTA *Grammatices Latinae linguae, a nobis olim composita, optimum factu existimaui, ad uos iuuentutis moderatores, & morum magistros legenda committere: non quia putarem indigere uos lucubratiunculis nostris, (quamquam dicere solebat Plinius, nullum esse librum tam malum, qui non aliqua parte prodesset) sed potius, ut, si quid erratum fuerit (homines enim sumus) castigaretis, meque de erratis omnibus amice admoneretis. tum, ut, quod fieri a uobis uelim erudiendis, instituendisque pueris, (quando quidem id illis ualde profuturum arbitrabar) uos rogarem: Primum ut memineritis oportere uos eorum, quos accepistis instituendos, sic satagere, ut simul & docti fiant, & sanctis imbuantur moribus. quia, Quo semel est imbuta recens seruabit odorem Testa diu. atque adeo a teneris assuescere multum est. nec solum rectores, magistrosque uos esse adolescentium, sed & parentes putetis. scitis enim illud, Qui praeceptorem sancti uoluere parentis loco. Equidem bonos, malos ue esse tantum referre existimo, ut ausim dicere bonorum malorumque omnium, quae ubique terrarum fiunt, uos esse potissimam caussam. Nam iurisconsulti, philosophi, rectores urbium, Principes, Ducesque, ac Reges, nec non Monachi, Sacerdotes, Episcopi, Cardinales, ipsique summi Pontifices, & denique quicumque uel solas litterarum notas tenent, sub disciplina olim uestra fuere paruuli, a uobis instituti sunt, uirtus uestra, uitium ue, eorum profuit, aut nocuit moribus: tantum ualet longa consuetudo, ut si cum sancto diu uixeris, sanctus futurus sis; si cum peruerso, peruertaris. Siquidem (ut inquit Fabius) Leonides Alexandri paedagogus quibusdam eum uitiis imbuit, quae robustum quoque & maximum regem ab illa institutione puerili sunt prosecuta. Quamobrem, quantum boni &*

sancti praeceptores ciuitatibus prosint, non facile dixerim. quantum item obsint praui, & uitiosi, non queo dicere. Quare non possum non multum mirari nullam fere puerorum patribus, & rectoribus urbium in eligendis praeceptorum moribus, esse curam non animaduertunt, quantum inde boni, mali ue infundatur in ciuitates. Nam, quales sunt, qui instituunt, tales & qui instituuntur uelint, nolint, euadent longa die. Longa dies homini docuit parere leones, Longa dies molli saxa peredit aqua. Videte igitur uos, qui & longo tempore, & assidue teneros, & simplices adolescentulorum animos instituitis, quantum & prodesse potestis, & obesse hominibus. Quod si quisquam est sic oblitus sui ipsius, ut agnos suae commissos fidei ceu lupus deuoret, heu quanta illum poena apud manes uel breui exspectat. nam qui ita perniciosi sunt, ut non solum obsint, quod ipsi corrumpuntur, sed etiam quod corrumpunt, plusque exemplo, quam peccato, nocent, immatura morte, ne tantum obesse queant, ne mundum corrumpant, rapiuntur. Itaque enitendum pro uiribus, ut & sanctos mores, & bonas litteras simul edoceantur adolescentuli. quando alterum sine altero facere nullo modo licet. At si in altero peccandum foret, potior mihi ratio uiuendi honeste, quam uel optime discendi uideretur. Malo enim eos nullas scire litteras ornatos moribus, quam omnia scire male moratos; malisque simillimos esse daemonibus, qui etsi multa sciunt (nam id ideo illis inditum est a Graecis nomen) sunt tamen quampessimi. Alterum quod uos meminisse uelim, est, ne quid nisi doctissimorum auctorum ediscere cogatis adolescentulos. immo ne Grammaticas quidem regulas, nisi compendia quaedam breuissima, quae teneri facile memoria queant. laudo eos ediscere, sed tantum ut illas assidue, accurateque legant, nominaque & uerba declinare optime sciant. Nam dum lucubrationes nostras uel carmine, uel prosa oratione, etiam de arte, commendare memoriae eos cogimus, erramus (ut mihi quidem uidetur) multis modis. Primum, quod, quae summo labore edidicerunt, dediscunt paucis diebus, quod ego & puer olim, & iuuenis, compositis etiam a me regulis, sum saepe expertus. nam cum generum regulas, praeteritorum summa cura memoriae mandassem, perbreui obliuiscebar. Idem ceteris quoque euenire existimo. praeterea difficultate tum materiae, tum styli, eo desperationis

tionis

tionis ueniunt. ut & scholas, & litteras fugiant, & studia quae amare nondum possunt, maxime oderint. Tum eo ipso tempore, quo nostra ediscunt, facilius, meliusque uel Ciceronis aliquid, uel Virgilii, aliorumue illustrium possent ediscere, olim & decori, & commodo illis non mediocri futurum. Equidem puero mihi, cum Alexandri carmen ineptum de arte Grammatica, praeceptore cogente, memoriae mandabam, non ita contigisse, plurimum doleo. Addite, quod, cum incultos, & barbaros discimus, tales, ac potius incultiores & ipsi euadimus. Solemus enim iis, quos imitamur, plerumque esse deteriores, Quapropter optimos & statim & semper legendos putat Quinctilianus, atque eorum candidissimum quemque, & maxime expolitum. Tum de Cicerone sic inquit: Cicero, ut mihi quidem uidetur, & iucundus incipientibus quoque, & apertus est satis: nec prodesse tantum, sed etiam amari potest, tum (quemadmodum Plinius praecipit) ut quisq. erit Ciceroni simillimus. Sed de genere hoc longa haberi posset oratio. Haec uero attigimus nostro erga studiosos summo amore. quare uos etiam atque etiam rogo, ut boni, quidquid diximus, consultatis. Valete.

Venetiis, mense Octobri. ∞ D VII

QVONIAM. AVTEM. OMNIBVS. IN. REbus a diuinis incipiendum eſt, Chriſtianeq. a teneris inſtitui pueros uolumus, haec in primis ediſcant.

IN . NOMINE . IESV. CHRISTI. CRVCIFIXI DEI . OPT . MAX.

ORATIO . DATA . APOSTOLIS . A . IESV . REdemptore humani generis, Latine & Graece.

Pater noſter, qui es in caelis; ſanctificetur nomen tuum: adueniat regnum tuum: fiat uoluntas tua, ſicut in caelo, & in terra. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie: & dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris: & ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos a malo. Amen.

Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιαθήτω τὸ ὄνομά σου. ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου: γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερων, καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ οφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. καὶ μὴ εἰσεν έγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμὸν ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ἀμήν.

SALVTATIO . ANGELI . AD . BEATISSIMAM Virginem, Latine & Graece.

Ave Maria gratia plena, dominus tecum. Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus uentris tui, Ieſus. Sancta Maria, mater Dei, ora pro nobis peccatoribus, nunc, & in hora mortis noſtrae. Amen.

Χαῖρε κεχαριτωμένη Μαρία, ὁ κύριος μετὰ σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σοῦ. ὅτι σωτῆρα ἔτεκες τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

SYMBOLVM . APOSTOLORVM

Credo in Deum patrem, omnipotentem, creatorē caeli, & terrae, & in Ieſum Chriſtum, filium eius unicū, dominum noſtrum. Qui conceptus eſt de Spiritu ſancto: natus ex Maria uirgine. Paſſus ſub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & ſepultus. Deſcendit ad inferos. Tertia die reſurrexit a mortuis. Aſcendit ad caelos, ſedet ad dexteram Dei patris omnipotentis. Inde uenturus eſt iudicare uiuos, & mortuos. Credo in ſpiritum ſanctum, San-

ctam

ctam eccleſiam catholicam, Sanctorum communionem, Remiſſionem peccatorum, Carnis reſurrectionem, Vitam aeternam. Amen.

DECEM. PRAECEPTA. LEGIS. ANTIQVAE

Mente Deum tota uenerare, & ſemper adora.
Non iura incaſſum ſanctiſſima numina diuum.
Hinc caueas feſtis quidquam exercere diebus,
Quod uetitum eſt. Magno pius affice honore parentes.
Ah ne occide hominem. Numquam furare. Malignus
Eſſe caue teſtis. Nec non bonus effuge, lectum
Concutere alterius, taedas foedare iugales.
Non modo neu turpis ſis lege iuberis adulter,
Sed ne nupta quidem alterius tibi mente petatur.
Cuncta aliena, bonus quo ſis, cupiſſe caueto.
Haec quicumque decem ſummi praecepta Tonantis
Chriſticola, ut debet, ſeruarit carcere liber
Corporis, ad caeli felicia tecta uolabit
Laetus, & aeternum cariturus morte quieſcet.

SALVTATIO. FILIORVM. EVAE. AD BEATISSIMAM. VIRGINEM

SALVE regina miſericordiae, uita, dulcedo, & ſpes noſtra ſalue. Ad te clamamus exſules filij Euae, ad te ſuſpiramus gementes, & flentes in hac lacrymarum ualle. Eia ergo aduocata noſtra, illos tuos miſericordes oculos ad nos conuerte, & IESVM, benedictum fructum uentris tui, nobis poſt hoc exſilium oſtende, o clemens, o pia, o dulcis uirgo Maria. Dignare me laudare te uirgo ſacrata: da mihi uirtutem contra hoſtes tuos. Amen.

INITIVM. EVANGELII. SECVNDVM. IOANNEM

IN principio erat uerbum, & uerbũ erat apud Deũ, & Deus erat uerbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt. In ipſo uita erat, & uita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet, & tenebrae eam non comprehenderunt. Fuit homo miſſus a Deo, cui nomen erat Ioannes: hic uenit in teſtimonium, ut teſtimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux, ſed ut teſtimonium perhiberet de lu-

mine. Erat lux uera, quae illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognouit. In propria uenit, & sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, iis qui credunt in nomine eius, qui non ex sanguinibus, neq. ex uoluntate carnis, neq. ex uoluntate uiri, sed ex Deo nati sunt. *Et* VERBVM *caro factum est*, & habitauit in nobis, & uidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti a patre, plenum gratiae, & ueritatis.

PSALMVS. ALTERNIS. DICENDVS. CVM ad altare sacrificaturus sacerdos accedit.

SACERDOS. Introibo ad altare Dei. CLERICVS. Ad Deũ, qui laetificat iuuentutem meã. S. Iudica me Deus, & discerne causam meam de gente nõ sancta, ab hoĩe iniquo & doloso eripe me. CL. Quia tu es Deus meus, & fortitudo mea, quare me repulisti, & quare tristis incedo, dũ affligit me inimicus? S. Emitte lucem tuam, & ueritatẽ tuam, ipsa me deduxerunt, & adduxerunt in mõtem sanctum tuum, & in tabernacula tua. CL. Et introibo ad altare Dei. Ad Deum, qui laetificat iuuentutem meam.
S. Confitebor in cithara Deus Deus meus, quare tristis es anima mea, & quare cõturbas me? CL. Spera in Deo, q̃m adhuc cõfitebor illi salutare uultus mei, & Deus me^9
S. Gloria patri & filio & spiritui sancto. CL. Sicut erat in principio, & nũc, & semp, & ĩ saecula saeculorũ. CL. Amẽ
S. Confitebor Deo patri omnipotẽti, beatae Mariae semper uirgini, & omnibus sanctis, & uobis, fratres, me grauiter, multifariamq. peccasse mea culpa. Ideo precor immaculatam & semper uirginem Mariam, & oẽs sanctos, & uos fratres orare pro me. CL. Misereatur tui omnipotens Deus, & dimissis omnibus peccatis tuis, perducat te ad uitam aeternam. S. Amen. CL. Confitebor Deo omnipotenti, & beatae Mariae semper uirgini, & omnibus sanctis, & tibi, pater, me grauiter, multifariamq. peccasse mea culpa. Ideo precor immaculatam & semper uirginẽ Mariam, & te, pater, orare pro me. S. Misereatur uestri omnipotens Deus, & dimissis omnibus peccatis uestris,

perducat

perducat uos ad uitam aeternam. Cl. Amē. S. Veniam, & absolutionem, & remissionem peccatorum omnium det uobis omnipotens, & misericors dominus. Cl. Amē. S. Deus tu conuersus uiuificabis nos. Cl. Et plebs tua laetabitur in te. S. Ostende nobis domine misericordiā tuam. Cl. Et salutare tuum da nobis. S. Domine exaudi orationem meam. Cl. Et clamor meus ad te ueniat. S. Dominus uobiscum. Cl. Et cum spiritu tuo.

CVM. ITVR. CVBITVM. GENIBVS. FLEXIS facto signo sanctissimae crucis, dicatur ter,

Benedicatur Deus trinus, & unus.
Benedicatur dominus noster Iesus Christus,
Benedicatur Virgo Maria mater Dei.
Deus propitius esto mihi peccatori.
Dignare domine nocte ista sine peccato nos custodire.
Domine Iesu Christe da mihi intellectum, & doce me facere uoluntatem tuam. *Item dicatur quinquies oratio dominica, & salutatio Angeli ad Beatissimam Virginem, & semel Symbolum Apostolorum. Hinc euangelium*, In principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, *&c.*

CVM. SVRGITVR. CVBITV. DICANTVR eadem omnia, nisi quod ubi dicitur nocte ista, dicatur die isto.

AD. BENEDICENDAM. MENSAM ANTE. PRANDIVM

Benedicite. Oculi omnium in te sperant domine, & tu das escam illorum in tempore opportuno. Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione. Gloria patri, & filio, & spiritui sancto, sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in saecula saeculorum. Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster. Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo. Amen. Benedic domine nos & tua dona, quae de tua largitate sumus sumpturi per CHRISTVM dominum nostrum. Amen. Iube domine benedicere. Mensae caelestis participes faciat nos rex aeternae gloriae. Amen Deus caritas est: & qui manet in caritate, in Deo Deo manet, & Deus in eo.

Post

Tu autem domine miserete nostri. Deo gratias. Confiteantur tibi domine omnia opera tua, & sancti tui bene dicant tibi. Gloria patri. Sicut erat in principio. Agimus tibi gratias, omnipotens Deus, pro uniuersis beneficiis tuis, qui uiuis & regnas in saecula saeculorum. Amen.

PSALMVS.

Miserere mei, Deus, secundũ magnam misericordiam tuam, & secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Amplius laua me ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Tibi soli peccaui, & malum corã te feci, ut iustificeris in sermonibus tuis, & uincas cum iudicaris. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Ecce enim ueritatem dilexisti, incerta & occulta sapientiae tuae manifestasti mihi. Asperges me domine hyssopo & mundabor, lauabis me, & super niuẽ dealbabor. Auditui meo dabis gaudium & laetitiam, & exsultabũt ossa humiliata. Auerte faciem tuam a peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele. Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in uisceribus meis. Ne proiicias me a facie tua, & spiritũ sanctum tuum ne auferas a me. Redde mihi laetitiam salutaris tui, & spiritu principali cõfirma me. Docedo iniquos uias tuas, & impii ad te conuertentur. Libera me de sanguinib9, Deus Deus salutis meae, & exsultabit lingua mea iustitiam tuam. Domine labia mea aperies, & os meũ annuntiabit laudem tuam. Quoniam si uoluisses sacrificiũ dedissem utique, holocaustis non delectaberis. Sacrificiũ Deo, spiritus contribulatus: cor cõtritum & humiliatũ, Deus, non despicies. Benigne fac domine in bona uoluntate tua Syon, ut aedificentur muri Hierusalem. Tunc acceptabis sacrificium iustitiae, oblationes & holocausta, tunc imponent super altare tuum uitulos. Gloria patri. Sicut erat. Kyrieleison. Christeleison. Kyrieleison. Pater noster. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a malo. Amen. Dispersit dedit pauperibus. Iustitia eius

manet

manet in ſaeculum ſaeculi. Benedicam dominũ in omni tempore. Semper laus eius in ore meo. In domino laudabitur anima mea. Audiant manſueti, & laetentur. Magnificate dominum mecum. Et exaltemus nomen eius in idipſum. Sit nomen domini benedictum. Ex hoc nunc, & uſq; in ſaeculum. Retribuere dignare domine omnibus nobis bona facientibus, propter nomen ſanctum tuum uitam aeternam. Amen. Benedicamus domino. Deo gratias. Fidelium animae per miſericordiam Dei, requieſcãt in pace. Amen. Pater noſter. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a malo. Deus det nobis ſuam pacem. Et uitam aeternam. Amen.

ANTE. CENAM

Benedicite, Benedicite. Edent pauperes, & ſaturabuntur, & laudabunt dominum qui requirunt eum: uiuent corda eorum in ſaeculum ſaeculi. Gloria patri, & filio, & ſpiritui ſancto: ſicut erat in principio, & nunc, & ſemper, & in ſaecula ſaeculorum. Amen. Kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon, Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos inducas in tentationem; ſed libera nos malo. Benedic domine. *& reliqua ut ſupra in principio prandii.*

POST. CENAM

Tu autem domine miſerere noſtri. Deo gratias. Memoria fecit mirabilium ſuorum miſericors, & miſerator dominus, eſcam dedit timentibus ſe. Gloria patri, & filio, & ſpiritui ſancto: ſicut erat in principio, & nunc, & ſemper, & in ſaecula ſaeculorum. Amen. Benedictus dominus in donis ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis. Qui uiuit, & regnat in ſaecula ſaeculorum. Amen. Pſal. Laudate dominum omnes gentes, laudate eum omnes populi. Quoniam confirmata eſt ſuper nos miſericordia eius, & ueritas domini manet in aeternum. Gloria patri. Sicut erat. Amen. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter, &c. *ut in fine prandii.*

BRE-

BREVISSIMVS. SIMVL. ET. VTILISSIMVS
modus, quo & legere & ſcribere quis cito, rectéque diſcet.

Literæ.a.b.c.d.e.f.g.h.i.k.l.m.n.o.p.q.r.s.t.u.x.y.z.

Vocales.a.e.i.o.u.

Conſonantes. b.c.d. f. g. l. m. n.p.q.r.ſ.t.x.z.
i.u.cum non ſunt uocales.

CONSONANTES.PRAEPOSITAE.VOCALIBVS

Ba.be.bi.bo.bu.	Ca.ce.ci.co.cu.
Da.de.di.do.du.	Fa.fe.fi.fo.fu.
Ga.ge.gi.go.gu.	Ha.he.hi.ho.hu.
Ia.ie.ii.io.iu.	La.le.li.lo.lu.
Ma.me.mi.mo.mu.	Na.ne.ni.no.nu.
Pa.pe.pi.po.pu.	Qua.que.qui.quo·quu.
Ra.re.ri.ro.ru.	Sa.ſe.ſi.ſo.ſu.
Ta.te.ti.to.tu.	Va.ue.ui.uo.uu.
Xa.xe.xi.xo.xu.	Za.ze.zi.zo.zu.

VOCALES. PRAEPOSITAE. CONSONANTI

Ab.eb.ib.ob.ub.	Ac.ec.ic.oc.uc.
Ad.ed.id.od.ud.	Af.ef.if.of.uf.
Ag.eg.ig.og.ug.	Ah.eh.ih.oh.uh.
Al.el.il.ol.ul.	Am.em.im.om.um.
An.en.in.on.un.	Ap.ep.ip.op.up.
Ar.er.ir.or.ur.	As.es.is.os.us.
At.et.it.ot.ut.	Ax.ex.ix.ox.ux.

VOCALES. VNI. DVABVSVE. AVT
tribus praepoſitae conſonantibus.

Alx.elx.ilx.olx.ulx.	Anc.enc.inc.onc.unc.
Ams.ems.ims.oms.ums.	Ans.ens.ins.ons.uns.
Ant.ent.int.ont.unt.	Anx.enx.inx.onx.unx.
Ars.ers.irs.ors.urs.	Arx.erx.irx.orx.urx.
Abs.ebs.ibs.obs.ubs.	Arbs.erbs.irbs.orbs.urbs.
Aps.eps.ips.ops.ups.	Arps.erps.irps.orps.urps.

VOCALES. VOCALIBVS. PRAEPOSITAE

ae oe au eu ei, quae ſunt diphthongi.

DVAE

DVAE.TRESVE.CONSONANTES praepoſitae uocalibus.

Bda.bde.bdi.bdo.bdu.
Bra.bre.bri.bro.bru.
Cla.cle.cli.clo.clu.
Cra.cre.cri.cro.cru.
Dla.dle.dli.dlo.dlu.
Dna.dne.dni.dno.dnu.
Fla.fle.fli.flo.flu.
Gda.gde.gdi.gdo .gdu.
Gma.gme.gmi gmo.gmu.
Gra.gre.gri.gro.gru.
Pla.ple.pli.plo.plu.
Pra.pre.pri.pro.pru.
Pta.pte.pti.pto.ptu.
Sca.ſce.ſci.ſco.ſcu.
Spa.ſpe.ſpi.ſpo ſpu.
Sta.ſte.ſti.ſto.ſtu.
Stra.ſtre.ſtri ſtro.ſtru.
Tma.tme.tmi.tmo.tmu.

Bla.ble.bli.blo. blu.
Cha che. chi.cho. chu.
Cna.cne.cni.cno. cnu.
Cta.cte.cti.cto.ctu.
Dma.dme.dmi.dmo.dmu.
Dra.dre.dri.dro.dru.
Fra.fre fri.fro. fru.
Gla.gle.gli.glo.glu.
Gna.gne.gni.gno.gnu.
Mna.mne.mni.mno.mnu.
Pna.pne.pni.pno.pnu.
Pſa.pſe.pſi. pſo.pſu.
Sba.sbe.sbi.sbo.sbu.
Sma.ſme.ſmi.ſmo. ſmu.
Squa.ſque.ſqui.ſquo.ſquu.
Stla.Stle.ſtli.ſtlo.ſtlu.
Tla.tle.tli.tlo.tlu.
Tna.tne.tni.tno.tnu.

CONSONANTES.PRAEPOSITAE.ET ſuppoſitae uocalibus.

Bab.beb.bib.bob.bub.
Bad bed.bid.bod.bud.
Bag.beg.big.bog.bug.
Bam.bem.bim.bom.bum.
Bap.bep.bip.bop.bup.
Bas.bes.bis.bos.bus.
Cab.ceb.cib.cob.cub.
Cad.ced.cid.cod.cud.
Cag.ceg.cig.cog.cug.
Cam.cem.cim.com.cum.
Cap.cep.cip.cop.cup.
Cas.ces.cis.cos cus.
Dab.deb.dib.dob.dub.
Dad.ded.did.dod.dud.

Bac.bec.bic.boc.buc.
Baf.bef.bif.bof.buf.
Bal.bel.bil.bol.bul.
Ban.ben.bin.bon.bun.
Bar.ber.bir.bor.bur.
Bat.bet.bit.bot.but.
Cac.cec.cic.coc.cuc.
Caf.cef.cif.cof.cuf.
Cal.cel.cil.col.cul.
Can.cen. cin.con. cun.
Car.cer.cir.cor.cur.
Cat.cet.cit.cot.cut.
Dac.dec.dic. doc.duc.
Daf.def.dif.dof.duf.

Dag.

Dag.deg.dig.dog.dug. Dal.del.dil.dol.dul.
Dam.dem.dim.dom.dum. Dan.den.din.don.dun.
Dap.dep.dip.dop.dup. Dar.der.dir.dor.dur.
Das.des.dis.dos.dus. Dat.det.dit.dot.dut.
Fab.feb.fib.fob.fub. Fac.fec.fic.foc.fuc.
Fad.fed.fid.fod.fud. Faf.fef.fif.fof.fuf.
Fag.feg.fig.fog.fug. Fal.fel.fil.fol.ful.
Fam.fem.fim.fom.fum. Fan.fen.fin.fon.fun.
Fap.fep.fip.fop.fup. Far.fer.fir.for.fur.
Fas.fes.fis.fos.fus. Fat.fet.fit.fot.fut.
Gab.geb.gib.gob.gub. Gac.gec.gic.goc.guc.
Gad.ged.gid.god.gud. Gaf.gef.gif.gof.guf.
Gag.geg.gig.gog.gug. Gal.gel.gil.gol.gul.
Gam.gem.gim.gom.gum. Gan.gen.gin.gon.gun.
Gap.gep.gip.gop.gup. Gar.ger.gir.gor.gur.
Gas.ges.gis.gos.gus. Gat.get.git.got.gut.
Hab.heb.hib.hob.hub. Hac.hec.hic.hoc.huc.
Had.hed.hid.hod.hud. Haf.hef.hif.hof.huf.
Hag.heg.hig.hog.hug. Hal.hel.hil.hol.hul.
Ham.hem.him.hom.hum. Han.hen.hin.hon.hun.
Hap.hep.hip.hop.hup. Har.her.hir.hor.hur.
Has.hes.his.hos.hus. Hat.het.hit.hot.hut.
Iab.ieb.iib.iob.iub. Iac.iec.iic.ioc.iuc.
Iad.ied.iid.iod.iud. Iaf.ief.iif.iof.iuf.
Iag.ieg.iig.iog.iug. Ial.iel.iil.iol.iul.
Iam.iem.iim.iom.ium. Ian.ien.iin.ion.iun.
Iap.iep.iip.iop.iup. Iar.ier.iir.ior.iur.
Ias.ies.iis.ios.ius. Iat.iet.iot.iut.
Lab.leb.lib.lob.lub. Lac.lec.lic.loc luc.
Lad.led.lid.lod.lud. Laf.lef.lif.lof.luf.
Lag.leg.lig.log.lug. Lal.lel.lil.lol.lul.
Lam.lem.lim.lom.lum. Lan.len.lin.lon.lun.
Lap.lep.lip.lop.lup. Lar.ler.lir.lor.lur.
Las.les.lis.los.lus. Lat.let.lit.lot.lut.
Mab.meb.mib.mob.mub. Mac.mec.mic.moc.muc.
Mad.med.mid.mod.mud. Maf.mef.mif.mof.muf.
Mag.meg.mig.mog.mug. Mal.mel.mil.mol.mul.
Mam.mem.mim.mom.mum. Man.mē.min.mon.mū.

Map.

Map.mep.mip.mop.mup. Mar.mer.mir.mor.mur.
Mas.mes.mis.mos.mus. Mat.met.mit.mot.mut.
Nab.neb.nib.nob.nub. Nac.nec.nic.noc.nuc.
Nad.ned.nid.nod.nud. Naf.nef.nif.nof.nuf.
Nag.neg.nig.nog.nug. Nal.nel.nil.nol.nul.
Nam.nem.nim.nom.num. Nan.nen.nin.non.nun.
Nap.nep.nip.nop.nup. Nar.ner.nir.nor.nur.
Nas.nes.nis.nos.nus. Nat.net.nit.not.nut.
Pab.peb.pib.pob.pub. Pac.pec.pic.poc.puc.
Pad.ped.pid.pod.pud. Paf.pef.pif.pof.puf.
Pag.peg.pig.pog.pug. Pal.pel.pil.pol.pul.
Pam.pem.pim.pom.pum. Pan.pen.pin.pon.pun.
Pap.pep.pip.pop.pup. Par.per.pir.por.pur.
Pas.pes.pis.pos.pus. Pat.pet.pit.pot.put.
Quid.quod. Qual.quel.quil.quam.quem. Quan.quen.
quin.quip.quas.ques.quis.quos.quat.
Rab.reb.rib.rob.rub. Rac.rec.ric.roc.ruc.
Rad.red.rid.rod.rud. Raf.ref.rif.rof.ruf.
Rag.reg.rig.rog.rug. Ral.rel.ril.rol.rul.
Ram.rem.rim.rom.rum. Ran.ren.rin.ron.run.
Rap.rep.rip.rop.rup. Rar.rer.rir.ror.rur.
Ras.res.ris.ros.rus. Rat.ret.rit.rot.rut.
Sab.ſeb.ſib.ſob.ſub. Sac.ſec.ſic.ſoc.ſuc.
Sad.ſed.ſid.ſod.ſud. Saf.ſef.ſif.ſof.ſuf.
Sag.ſeg.ſig.ſog.ſug. Sal.ſel.ſil.ſol.ſul.
Sam.ſem.ſim.ſom.ſum. San.ſen.ſin.ſon.ſun.
Sap.ſep.ſip.ſop.ſup. Sar.ſer.ſir.ſor.ſur.
Sas.ſes.ſis.ſos ſus. Sat.ſet.ſit.ſot.ſut.
Tab.teb.tib.tob.tub. Tac.tec.tic.toc.tuc.
Tad.ted.tid.tod.tud. Taf.tef.tif.tof.tuf.
Tag.teg.tig.tog.tug. Tal.tel.til.tol.tul.
Tam.tem.tim.tom.tum. Tan.ten.tin.ton.tun.
Tap.tep.tip.top.tup. Tar.ter.tir.tor.tur.
Tas.tes.tis.tos tus. Tat.tet.tit.tot.tut.
Vab.ueb.uib.uob.uub. Vac.uec.uic.uoc.uuc.
Vad.ued.uid.uod.uud. Vaf.uef.uif.uof.uuf.
Vag.ueg.uig.uog.uug. Val.uel.uil.uol.uul.
Vam.uem.uim.uom.uum. Van.uen.uin.uon.uun.

Vap.

Vap.uep.uip.uop.uup.	Var.uer.uir. uor. uur.
Vas.ues.uis.uos uus.	Vat.uet.uit.uot.uut.
Xab.xeb.xib.xob.xub.	Xac.xec.xic.xoc.xuc.
Xad.xed.xid.xod.xud.	Xaf.xef.xif.xof. xuf.
Xag.xeg xig.xog.xug.	Xal.xel.xil. xol.xul.
Xam.xem.xim.xom.xum.	Xan.xen.xin. xon.xun.
Xas.xes.xis.xos.xus.	Xat.xet.xit.xot xut.
Zab.zeb.zib.zob.zub.	Zac.zec.zic.zoc.zuc.
Zad.zed.zid.zod zud.	Zaf.zef.zif.zof.zuf.
Zag.zeg.zig.zog.zug.	Zal.zel.zil.zol.zul.
Zam.zem.zim.zom.zum.	Zan.zen.zin.zon.zun.
Zap.zep.zip zop.zup.	Zar.zer.zir.zor. zur.
Zas.zes.zis.zos.zus.	Zat.zet. zit. zot. zut.

Erunt fortaſſe qui haec rideant tanquam perquam rudia, ſed inerudit. nos autem perneceſſaria eſſe dicimus ad recte, docteque pronuntiandum, ſcribendumque. Imitati autem ſumus antiquos & Graecos & Latinos grammaticos. diſcant igitur pueri, quot ſyllabarum ſint dictiones, eaſque tum in libro, tum ad digitos ſyllabatim connectant. ne ſcribant, pronuntient'ue coelli coellorum, & allius allia alliud per geminum. ll. ne'ue ubi una eſſe debet conſonans, duas ponant, aut contra, ubi duae eſſe debent conſonantes, ponant unam, ut plurimi ſolent.

DE . VITIATA VOCALIVM AC . DIPHTHONGORVM PROLATIONE

ALDI . PII . MANVTII . ROMANI

Πάρεργον

HOc loco non uidetur ſilentio praetareundum, quod de Aι diphthongo hic ſcribitur, his uerbis. Η γὰρ θέσει μακρὰ ἐλάττων ἐστὶ τῆς φύσει μακρᾶς ἐπεὶ καὶ Α τὸ φύσει μακρὸν μεῖζόν ἐστι τῆς Α διφθόγγου τῆς ἐχούσης τὸ Ι ἐκφωνούμενον. ὁ γὰρ τριῶν ἔργον δύο στρατιωτῶν ἰσχυρότερός ἐστιν ἐκείνων. Quandoquidem uel hinc colligi poteſt, A etate noſtra, & maiorum, ab hinc annos octingentos, ac plus eo, perperam Diphthongos omnes, & pronunciari, & pronunciatum eſſe, praeterquam Aυ, & Eυ, apud Graecos. Nam apud Nos & illas perperam. Si enim I in Aι diphthongo ἐκφωνητέον, ut ſupra eſt ſcriptum, uidelicet A natura longum maius eſſe AI diphthongo, quae I quod pronuncietur, habeat, perperam, ac barbare eā nunc proferimus, cū E legimus. Nam & A & I in ea ſonum habere ſuum debent confuſum in unam ſyllabam, ut ab A incipias, & in I deſinas, quemadmodum in Aυ & Eυ diphthongis facimus. Praeterea, Diphthongos omnes proprias hoc modo pronunciandum eſſe, patet ipſo nomine. Diphthongus enim dicitur, quod duos φθόγγους, hoc eſt ſonos & uoces habeat. id quod & Terentianus ait, his Trochaicis:

Porro uocalem ſecuta, uim tenet uocalium
Et ſonos utroſque iungit, unde Diphthongos eas
Graeciae dicunt magiſtri, quod duae iunctae ſimul
Syllabam ſonant in unam, uiq. gemina praeditae.

At ſi Aι E; Oι & Eι I; & Oυ V, legas ut nunc barbare legimus, non diphthongos, ſed monophthongos pronunciando facies cum ſonum utriuſque, quae in diphthongo propria eſt uocalis, iungere debeas in unam ſyllabam. Nam I in Oι diphthongo propria ἐκφωνούμενον dicitur a Grammaticis: contra ἀνεκφώνητον in Diphthongo impropria. Atqui, ſi Aι E ſonat, nec A, nec I profertur. Y etiam in Oυ diphthongo ἐκφωνούμενον quemadmodum in Aυ & in Eυ diphthongis, eſſe debet, ut ab O paruo incipias, & deſinas in Y. Sonum autem Oυ diphthongi, ideſt V, ut nunc male pronunciamus, Y uocalem apud antiquiſſimos habuiſſe,

existimo Signum est, quod nunc quoque, quod Graeci Δύο, nos Duo dicimus; & quod Illi Σῦς, Μῦς, Θύλη, Ῥώμυλος, Nos Sus, Mus, Thule, Romulus dicimus; & alia id genus sexcenta. Eodem modo H & Ω & E & O non recte pronunciamus. Nam H & E proximum, ac paene eundem sonum habere debent, hoc est E, ut H proferas clarius, & sub palato, E uero minore sono in gutture. Exempli gratia, ut H proferas ut E, Latine loquens, in dictione, *Debes*. E uero, ut ζ, in dictionibus hisce uulgaribus, *Che dice, Che pane mangia, Che uino beue*, cum barbare loqueris, ut nunc uulgus. Sic Ω magnum proferendum ut in dictione *Bono*, cum Latine nunc loquimur. Nam apud Antiquos nostros O breue, & O longum non eundem sonum habuisse, existimo; O uero paruum, ut O, in eadem dictione *Bono*; si, ut uulgus, dixeris, E *bono homo, & mio amico*. Sic eas litteras pronunciari debere, Terentianus praecipit, cum dicit:

Litteram namque E uidemus esse ad ητα proximam
Sicut O &, Ω uidentur esse uicinae sibi
Temporum momenta distant, non soni natiuitas

H praeterea non I, sed E longum sonare debere, ostendit etiam Eustathius, in Homerum, inquiens: Βὶ μιμητὸν τῆς τῶν προβάτων φωνῆς. Idem: Βὴ βὴ φωνῆς προβάτων σημαντικόν. καὶ φέρεται παρ' Αἰλίῳ Διονυσίῳ χρῆσις Κρατίνου τοιαύτη. ὁ δ' ἠλίθιος ὥσπερ πρόβατον βὴ βὴ λέγων βαδίζει Oues uero non Vi Vi, ut nunc Βὴ Βὴ barbare pronunciamus, sed Be Be Balant; & est Balant, pro, Belant, a Βη, mutatione H in A dorice, ut Μήτηρ, mater. Vnde & id colligimus, β sic pronunciandum, ut B apud Nos profertur, non ut V cōsonans, uel F digamma Aeoli cum. Alpha igitur, & Beta, & Graecis ipsis dicendum, ut Nos dicimus, non Alpha, & Vita. id quod ex Hebraeis acceptum est; qui, Aleph, & Beth, non Vith dicunt. Sed de his in Fragmentis nostris longe plura. Vbi etiam Γ, Κ, Λ, Ν, sequente, I uel Y, uel Ει, uel Οι, properam a Graecis nunc pronunciari, ostendimus; sicut apud Nos, & diphthongos omnes, & C, & G, sequente I, uel E, & Ti, sequente uocali.

INDEX

INDEX . COPIOSISSIMVS rerum omnium grauiorum, quae in toto hoc opere continentur.

A

B

C

F

G

H

Hy-

Participii

Q

R

Scan-

S

T

V

Indicis, Finis.

NON mihi per ſcopulos, aut deuia paruus Iulus
Ducitur, Aonias ebibiturus aquas.
Eſt uia per placidos colles, per florea rura:
Hac iter ad muſas perbreue carpe puer.

De Grammatica, & eius partibus

QVID EST Grammatice? Ars & profeſſio, quae uſu ratione, atq. auctoritate conſtat, quaeq. cum breuiſſime in duas partes diuidatur, recte loquẽdi ſcientiam, & auctorũ enarrationẽ, plus habet in receſſu (ut Quinctilianus ait) quam fronte promittat. eſt enim neceſſaria pueris, iucunda ſenibus, dulcis ſecretorum comes, & quae uel ſola omni ſtudiorum genere plus habet operis, quam oſtentationis.

Vnde dicta eſt Grammatice? παρὰ τὰ γράμματα, hoc eſt, a literis. Latine, litteratura, Quinctiliano teſte, dici poteſt, qui a litteris incipit. nam litterae in ſyllabas coguntur, ſyllabae dictiones efficiũt: ex dictionibus oratio conſtat, ex quibus diſciplina Grammatices conſtituitur.

Quot ſunt partes Grammatices? Duae. Methodice, & Hiſtorice.

Quae eſt Methodice? Finitiua Grammatice, quae praecepta, rationemq. loquendi breui quadam uia demonſtrat. haec etiam hiſtorice dicitur.

Quae eſt Hiſtorice? Enarratiua Grammatice, quae auctores enarrat, atq. exponit, quare & ἐξηγητικὴ alio nomine appellatur.

Methodicae, ſeu Hiſtoricae Grammatices quot ſunt partes; Quattuor. Littera, ut ue. Syllaba, ut ue. Dictio ut ueritas. Oratio, ut ueritas odium parit.

Quid eſt littera? Minima pars uocis articulatae.

Quid eſt uox? Aer ictus auribus accidens.

Quotuplex eſt uox? Duplex. Articulata, quae ab aliquo ſenſu mentis ꝓficiſcitur. Inarticulata. quae a nullo.

Quotuplex eſt articulata uox? Duplex. Litterata quae ſcribi poteſt, ut Cicero, Socrates, Plato. Illitterata, quae ſcribi non poteſt, ut ſibili, & gemitus hominum.

Quotuplex eſt uox inarticulata? Duplex. Litterata, vt Cra. Illitterata, ut ſibili ſerpentum, mugitus boum, & ſimilia.

Vnde dicta eſt littera? A lituris, quas patitur, vel quia veteres in ceratis tabulis ſcribere, & poſtea delere conſueuerunt, ſicut a libro, id eſt cortice, in quo etiam antiqui ſcribebant, appellatus eſt liber.

Quid intereſt inter litteram, & elementum? Elementum eſt ipſa pronunciatio. Littera autem, elementi nota. ſed abuſiue alterum pro altero ponitur.

Quot accidunt litterae? Tria; nomen, figura, & poteſtas, propter quam & litterae factae ſunt, & elementa.

Quod ſunt litterae, quibus utimur? Tres & uiginti, a, b, c, d, e, f, g, i uocalis, i conſonans, l, m, n, o, p, q, r, ſ, t, u uocalis, u conſonans, x, y, z. Litterae uero apud Graecos ſunt quattuor & uiginti. α, β, γ, δ, ε, ζ, η, θ, ι, κ, λ, μ, ν, ξ, ο, π, ρ, σ, τ, υ, φ, χ, ψ, ω,

Quare H & K non numeraſti inter litteras? Quia H, nō eſt littera, ſed ſignū aſpirationis. K uero, Graeca eſt, pro qua c, utimur, atq. ideo ſuperuacua. niſi (ut Terētianus ait) tunc in uſu eſt, cum *Kalendas* ad notamus caput.

Quare i, & u bis connumeraſti inter litteras? Quia longe aliae litterae ſunt in Iuno & Venus, quā ī ibo & urna.

In quot partes diuiduntur tres & uiginti litterae? In duas. In uocales, & conſonantes.

Quot ſunt uocales? Sex. quinq. Latinae, a, e, i, o, u: & una Graeca y ψιλὸν, qua utimur dūtaxat in dictionibus Graecis, vt Hyppolytus, Hieronymus. Vocales autem apud Graecos, ſeptem, α, ε, η, ι, υ, ο, ω.

In quot partes diuiduntur uocales? In duas. In praepoſitiuas, & ſubiunctiuas.

Quot ſunt praepoſitiuae? Duae, a, e. Subiunctiuae? Tres, e, u, i.

Quare dicuntur praepoſitiuae? Quia praepoſitae ſubiunctiuis diphthongos faciunt.

Ex uocalibus quot fiunt diphthongi? Quinque, ae, oe, au, eu, ει. ut aeſtimo, coepi, aula, Eurus, Orpheει: ſed ει Graeca eſt, quae apud antiquos in frequentiſſimo uſu

fuit,

fuit,nunc autem pene exoleuit.

Quot ſcribuntur,& proferuntur? Duae,au, & eu:audio, euge.

Quot ſcribuntur, & non profernntur? Tres,ae,oe,ει: ut Caeſar,Phoebus,omnεις.quãquam mihi non ita uidetur.non.n. ita pronunciaſſe antiquos credimus: ſed de his dicemus in fragmentis noſtris grãmaticis. Diphthongi uero propriae apud Graecos ſex, αι, αυ, ει, ευ, οι, ου.

Quot ſunt conſonantes? Septemdecim,b,c,d,f,g,l,m,n,p,q,r,ſ,t,x,y,z,i & u non uocales.

In quot partes diuiduntur conſonantes? In duas,in ſemiuocales,& mutas.

Quot ſunt ſemiuocales? Septem,l,m,n,r,ſ,x,z.

In quot partes diuiduntur ſemiuocales? In duas, in quattuor liquidas,l,m,n,r:& duas duplices,x,z.

Quot ſunt mutae? Octo,b,c,d,f,g,p,q,t.

Quare dicuntur uocales? Quia per ſe uocem faciunt.

Conſonantes? Quia ſimul cum uocalibus ſonant.

Semiuocales? Quia ſunt imperfectae uocales.

Mutae? Quia reſpectu bene ſonantiũ exiguã uocẽ habent.

Quare dicuntur liquidae? Quia fluunt & quaſi intereunt poſt mutas poſitae in eadem ſyllaba, & propterea Graeci ὑγρὰ etiam appellant,noſtri vero udas.

Quare dicuntur duplices? Quia ponuntur pro duabus litteris. x enim ponitur pro c & ſ: z uero pro duplici ſſ.

Quaeſtiones de litteris.

A in dictione aes quae pars eſt? Littera. Quae littera? uocalis. Quae uocalis? praepoſitiua. Quare eſt littera? quia eſt minima pars huius uocis articulatae aes. Quare uocalis? quia per ſe uocem facit. Quare praepoſitiua? q̃a praepoſita ſubiũctiuis e & u, ae & au diphthongos facit.

L quae pars eſt Grammatices? Littera. Quae littera? conſonans. Quae conſonans? ſemiuocalis. Quae ſemiuocalis? liquida. Quare eſt littera? Quia eſt minima pars dictionis,ubi poſita eſt. Quare conſonans? quia ſimul cum uocali,cui adiungitur ſonat. Quare ſemiuocalis? quia nõ quantum vocalis ſonat. Semis enim in compoſitione,imperfectionem ſignificat,ut ſemiuir, ſemiplenus, ideſt imperfectus

perfectus uir, imperfecte plenus. interdum etiã dimidiam partem, vt semiſſis, dimidiatus aſſis. Quare eſt liquida? quia liqueſcit, & fluit poſt mutas poſita in eadẽ ſyllaba.

DE. SYLLABA

Quid eſt ſyllaba? Comprehẽſio litterarum, ut ba, tra, ſed abuſiue ex ſola uocali fieri ſyllaba poteſt, ut eoo.

Vnde dicitur ſyllaba? ἀπὸ τοῦ συλλαμβάνειν τὰ γράμματα, hoc eſt a conceptione litterarum. Syllabae quot accidunt? Quattuor, tenor, ſpiritus, tempus, & numerus.

Quot ſunt tenores ſyllabarum? Tres, acutus, grauis, & circunflexus, ut aliquibus, coram, Baſſianas.

Quot ſunt ſpiritus ſyllabarum? Duo, aſper, & lenis, vt trux, lana. Quot ſunt tempora ſyllabarum? Quinq. vnum, vnum ſemis. duo, duo ſemis. tria, tria ſemis.

Quot ſunt numeri ſyllabarum? Duo, ſingularis, vt a: pluralis, vt tra.

Quare numerus accidit ſyllabae? Quia conſtare poteſt ex vna ſeptem litteras, vt, a, ab, abs, mars, ſcobs, ſcrobs, ſtirps, ſtrans, ſtriglx apud Victruuium.

Quaeſtiones de ſyllabis.

Li, in aliquibus quae pars eſt? Syllaba. Quare? Quia eſt comprehenſio duarum litterarum l, & i. Cuius tenoris? acuti. Cuius ſpiritus? lenis. Quot temporum? unius, Cuius numeri? pluralis.

DE. DICTIONE

Quid eſt dictio? Vox articulata cum aliqua ſignificatione, ex qua inſtruitur oratio, & in quam reſoluitur.

Vnde dicta eſt dictio? A dicendo, quod dicat aliquid, hoc eſt ſignificet. *Quaeſtiones de dictione.*

Poeta quae vox eſt? Articulata. Quare? Quia ab aliquo ſenſu mentis proficiſcitur.

Quae articulata vox eſt poeta? Litterata. Quare? quia ſcribi poteſt.

Poeta quae pars eſt Grãmatices? Dictio. Quare? Quia dicit aliquid, hoc eſt ſignificat,

Cra, quae uox eſt? Inarticulata. Quare? Quia a nullo ſenſu mentis proficiſcitur. Quae inarticulata uox eſt cra? Litterata. Quare? Quia litteris comprehendi poteſt.

Sibilus

Sibilus hominum,quae vox eſt? Articulata. Quare? Quia ab aliquo ſenſu mentis proficiſcitur.Quae articulata? Illitterata.Quare?Quia ſcribi non poteſt.
Mugitus boum quae uox eſt? Inarticulata.Quae in articulata? Illitterata.

DE. ORATIONE

Quid eſt Oratio? Congrua dictionum ordinatio ad aliquid ſignificandum.

In quot partes diuiditur Oratio? In duas:in orationē perfectam,& imperfectam.Quae eſt perfecta? Quae perfectum habet ſenſum, ut *Veritas odium parit.* Quae eſt imperfecta?Quae non habet perfectum ſenſum, ut *Me amare Deum.* & *Cum uenißem in Cumanum.*

Orationis perfectae in anguſtiſſima diuiſione quot ſunt ſpecies? Quinq. Interrogatiua, ut *Et quae tanta fuit Romam tibi cauſſa uidendi?* Imperatiua, ut *Accipe nunc Danaum inſidias.* Optatiua, ut *Nunc utinam ſurdis auribus eſſe uelim.* Vocatiua,ut *Huc ades o Meliboe.* Enunciatiua,ut *Nauigat Aeneas.*

Quaeſtiones de oratione.

Amo Deum,quae pars eſt Grammatices? Oratio. Quare? Quia eſt congrua dictionum ordinatio ad aliquid ſignificandum.Quae oratio eſt? Perfecta. Quare? Quia perfectum habet ſenſum. Cuius ſpeciei orationis perfectae? Enunciatiuae. Quare? Quia amorem meum erga Deum enunciat.

DE ORATIONIS PARTIBVS.

Quot ſunt partes Orationis? Octo. Nomen,Pronomē, Verbum,Aduerbium,Participium,Praepoſitio, Coniunctio,& Interiectio.Quot ſunt principales Orationis partes? Duae,Nomen & uerbum.

Quot ſunt partes orationis declinabiles? Quattuor. Nomen,Pronomen,Verbum,Participium.

Quot ſunt indeclinabiles? Quattuor aduerbium,Praepoſitio,Coniunctio,& Interiectio.

Quot ſunt caſuales? Tres. Nomē,Pronomē,Participiū.

DE. NOMINE

Quid eſt nomen? Pars orationis corpus aut rem pro-

prie, communiter ue significans: proprie, ut Roma, Tyberis: communiter, vt urbs, flumen.

Vnde dictum est nomen? A Graeco quod est ὄνομα: ἀπὸ τοῦ νέμειν, quod est tribuere, deriuatum.

In quot partes diuiditur nomen? In duas, in substantiuum, & adiectiuum.

Quod est nomen substantiuum? Quod habet unum articulum, ut hic poeta: vel duos ad summum, ut hic & haec aduena.

Quod est nomen adiectiuum? Quod habens tres articulos, vt hic & haec & hoc felix; vel tres uoces, vt bonus bona bonum, adiicitur nominibus substantiuis ad eorũ qualitatem, uel quantitatem declarandam; ut altum mare, caelum profundum, rotundum, uolubile, nix alba, niger coruus.

Quot sunt pronomina pro articulis posita in generũ, casuumq. discretione? Tria (caremus enim articulis) hic, haec, hoc, hic enim est discrimen masculini, haec foemini, hoc neutri, hic & haec communis duum generum, hic & haec & hoc omnis, uel communis trium generum, hic uel haec, incerti.

In quot partes diuiditur substãtiuum nomen? In duas? in proprium & appellatiuum.

Quod est nomen proprium? Quod vni tantum conuenit, vt Socrates, Plato, Virgilius.

Quod est nomen appellatiuum? Quod est commune multis, vt arbor, homo, lapis.

Nomini quot accidunt? Quinq. Quae? Species, Genus, Numerus, Figura, & Casus.

Quot sunt species nominum tam substantiuis, quam adiectiuis communes? Duae, primitiua, vt Iulius, bonus: deriuatiua, ut Iulius, bellus.

Quot sunt species propriorum nominum tantum? Quattuor, Nomẽ, Praenomẽ, Agnomẽ, & Cognomẽ.

Quod est nomen? Quod proprie vniuscuiusq. suum est, vt Cato, Caesar.

Quod est pronomen? Quod praeponitur nomini differentiae caussa, vt M. Cato, C. Caesar.

Quod est cognomen? Quod ab euentu aliquo imponitur, vt Africanus, Sallustius. Cui cognomen postea Africano ex virtute fuit.

Quod est agnomen? Quod est agnationis commune, vt Portius.

DE. SPECIEBVS. APPELLATIVORVM. NOMINVM

Quot sunt species appellatiuorum nominum tãtum? Decem & septem, Ad aliquid dictum, Quasi aliquid dictum, Gentile, Patrium, Interrogatiuum, Infinitum, Relatiuum, Collectiuum, Diuiduum, Facticium, Generale, Speciale, Ordinale, Numerale, Absolutum, Temporale, Locale.

Quid est ad aliquid dictum? Quod sine intellectu eius, ad quod dictum est, proferri non potest, ut Pater filii pater: filius, patris filius.

Quid est, quasi ad aliquid dictum? Quod, quanuis habet aliquod contrarium, & quasi semper adhaerens, tamen non significat ipso nomine etiam illud, neque ex illo accipit nominationem, vt uox, dies.

Quod est gentile? Quod gentem significat, vt Graecus, Latinus.

Quod est patriũ? Quod a patria sumitur, ut Romanus.

Quod est interrogatiuum? Quod cum interrogatione profertur, vt quis qualis cum accentu in paenultima.

Quod est infinitum? Quod est interrogatiuo contrarium, ut quis qualis cum graui accentu.

Quod est relatiuum? Quod refert antecedens, hoc est dicit iterum, ut qui, quae, quod, qualis.

Quod est collectiuũ? Quod in singulari numero multitudinẽ significat, ut populus, plebs, gens, turba, vulgus.

Quod est diuiduum? Quod a duobus, vel amplioribus ad singulos habet relationem, vel ad plures in numeros pares distributos, vt vterq., alteruter, quisq., singuli, bini, terni, centeni.

Quod est factitium? Quod a sonorum proprietate factum est, vt fringilla, auis, turtur, scrofa, taratantara.

Quod est generale? Quod in diuersas species potest diui-

diuidi,ut animal,arbos.

Quod est speciale? Quod a genere trahitur, ut homo, equus,laurus,oliua.

uod est ordinale? Quod ordinem significat, ut primus, secundus.

Quod est numerale? Quod numerum demonstrat, ut unus, duo, tres.

Quod est absolutũ? Quod per se intelligitur, ut Deus.

Quod est temporale? Quod tempus ostendit, ut hora, dies,mensis, annus.

Quod est locale? Quod locũ significat, ut propinquus, longinquus,proximus.

De speciebus tam propriorum, quam appellatiuorum nominum.

Quot sunt species nominum, tam propriis, quam appellatiuis communes? Sex, Primitiua propria, ut Iulus. primitiua appellatiua,ut mons. Deriuatiua propria,ut Iulus.deriuatiua appellatiua,ut mõticulus. Corporalis propria,ut Cato.corporalis appellatiua,ut homo. Incorporalis propria,ut Virtus dea, & Pudicitia Penelopes, uel ipsa dea.incorporalis appellatiua,ut uirtus.Homonymos propria,ut Pyrrhus,filius Achillis, & Pyrrhus rex Epirotarum.homonymos appellatiua, ut nepos, filius filii, & nepos luxuriosus.Synonymos propria, ut Publius, Cornelius: Scipio, Africanus: Quinctus, Mucius: Augur, Scaeuola.synonymos appellatiua,ut terra, humus, ensis,mucro,gladius,spatha, machaera.

Quod est nomen primitiuum? Quod a nullo deriuatur, ut Iulus, mons.

Quod est nomen deriuatiuum? Quod deriuatur ab aliquo,ut Iulus,montanus.

Quod est nomen corporale? Quod corpus significat,ut Cato, homo.

Quod est nomen incorporale? Quod non significat corpus,ut uirtus, angelus.

Quod est nomen homonymum? Quod una uoce significat diuersa,ut Canis, Nepos.

Quod est nomen synonymum? Quod cum alio nomine

ne idem significat, ut ensis, mucro, gladius, spatha, machaera.

De speciebus deriuatiuorum nominum.

Quot sunt species deriuatiuorum nominum tantum? Nouem, Patronymicum, Comparatiuum, superlatiuum, Possessiuum, Diminutiuum, Denominatiuum, Verbale, Participiale, Aduerbiale.

Quod est nomen comparatiuum? Quod cum intellectu positiui, uel cum aliquo participe sensu positiui, magis aduerbium significat, ut albior, magis albus.

Quod est nomen superlatiuum? Quod ad plures sui generis comparatur, & super ponitur omnibus, quibus comparatur, ut Achilles Graecorum fortissimus.

Quod est nomen Patronymicum? Quod proprie a patre deriuatum secundum formam Graecam, significat cum genitiuo primitiui filium, uel nepotem, filiam uel neptem, ut hic Priamides, filius, neposue Priami. haec Nerine, filia, neptisue Nerei.

Quod est possessiuũ? Quod cum genitiuo primitiui significat aliquid ex iis, quae possidētur, ut Aeneia nutrix, pro nutrix Aeneae. Euandrius ensis pro ensis Euandri.

Quod est diminutiuũ? Quod diminutionē sui primitiui absolute demõstrat, ut homũcio, homunculus, homullus, homullulus, paruus homo. Senecio, paruus senex. Fraterculus, paruus frater. Virguncula, parua uirgo, Sororcula, parua soror. Recula, parua res Corculũ, paruum cor.

Quod causis proferuntur diminutiua? Tribus, necessariae significationis gratia, ut tantillus. Gratia urbanitatis, ut ingeniolum, fraterculus. Item caussa adulationis, ut corculum, animula.

Quod est denominatiuum? Quod a nomine deriuatur, ut crinitus, quod deriuatur a crine, cornutus, a cornu, citharoedus, a cithara, albior, ab albo, Aeacides ab Aeaco, Hectoreus ab Hectore.

Quod est verbale? Quod a uerbo deducitur, ut amator, doctor.

Quod est participiale? Quod deriuatur à participio ut uenerandus.

Quod

Quod est aduerbiale? Quod deriuatur ab aduerbio, ut castrinus, hesternus, hornotinus, quottidianus.

DE GENERIBVS.

Quot sunt genera nominum praecipua? Duo, quae sola nouit ratio naturae. Masculinum, vt hic Anchises. Femininum; vt haec Penelope, sola enim haec generãt, atque ideo appellata sunt genera. cetera uero a praecipuis ueniunt. ut Neutrum, quod neque masculinũ est, neque femininum, ut hoc templum. Commune duum generũ, quod & masculinum est & femininũ, vt hic & haec aduena. Cõmune triũ generũ, quod omnia supradicta genera continet. vt hic & haec & hoc felix. Promiscuum quod uel masculinum est, vel femininum significans animal vtriusq. sexus, atq. ideo a Graecis ἐπίκοινον dicitur, vt hic passer, haec aquila. In certum, quod modo masculinum, modo femininum inuenitur apud auctores, vt hic vel haec dies.

Phaeton, cuius generis? Masculini. Quare? Quia omnia nomina virorum, deorumq. cuiuscumq. sint terminationis, masculini sunt generis, vt Caesar, Cato, Saturnus, Iuppiter.

Pasiphae, cuius generis? Feminini. Quare? Quia omnia nomina mulierum, dearumq. cuiuscumq. sint terminationis, feminini sunt generis, ut Penolope, Iuno, Glycerium.

Vir, cuius generis? Masculini. Quare? Quia omnia nomina quorum significatio ad mares tantum pertinet, masculini sunt generis, ut pontifex, cerdo, tonsor, nauta.

Mulier, cuius generis? Feminini. Quare? Quia omnia nomina, quorum significatio ad feminas tantum pertinet, feminini sunt generis, vt Puella, saga, pronuba.

Dux, cuius generis? Communis duum generum. Quare? Quia omnia nomina, quorum significatio & ad mares pertinet, & ad feminas, communia sunt duum generum, vt Princeps, Comes, Conuiua, Auriga, Aduena, Homo, Incola, Alienigena, Caprigena. quae tamen auctores usurpant tamquam adiectiua. Virgilius, Caprigenumq.

numq.pecus. Valerius Maximus, Alienigena ſtudia.

Bonus cuius generis; Maſculini. Quare? Quia prima quaeque uox adiectiui, eſt generis maſculini, ut bonus: ſecunda, feminini, ut bona, tertia, neutri, ut bonum.

Omnis cuius generis? Communis duum generum. Quare? Quia prima quaeq. uox adiectiui, cui duae ſunt uoces eſt communis duum generum, vt hic & haec omnis, hic & haec pulchrior. altero vero eſt generis neutri, vt hoc omne, hoc pulchrius.

Pernox cuius generis? Communis trium generum. Quare? Quia omnia adiectiua, quae habent dumtaxat vnam vocem, communia ſunt trium generum, vt velox, pauper.

Malus, prima producta, cuius generis? Feminini. Quare? Quia omnia nomina arborum ſunt generis feminini. Oleaſter tamen, Dumus, Rubus, maſculina ſunt. Siler, quod Priſcianus ait non ponendum inter arbores, ſicut nec Rubus, neutrum eſt. Virgilius; vt molle ſiler, lentaeq. geniſtae. Sic Robor, ſuber, balſamum, hebenum. dicitur & haec hebenus, Item buxum. dicitur & buxus ſecundum Seruium. Priſcianus, Buxus arbor, buxum lignum. Tibullus pomum genere neutro pro arbore vſurpauit.

Ipſe ſeram teneras maturo tempore uites
Ruſticus, & facili grandia poma manu.

Plinius quoque epiſt. lib. 5. idem fecit, inquiens, *Alternis metulae exſurgunt, alternis incerta ſunt poma.*

Pirum cuius generis? Neutri. Quare? Quia fructuum & lignorum nomina, neutra ſunt. excipiuntur hoc uerſiculo annotata.

Haec nux, Caſtanea, & Iuglans, Glans, Ficus, Oliua.

Padus cuius generis? Maſculini. Quare? Quia fluuiorum nomina maſculina ſunt. Inuenies tamen pauca feminini generis, vt Albula. Ouid. in quarto Faſtorum. *Et tanto eſt Albula pota deo.* Item haec Lethe. Styx, palus eſt inferni, non flumen. Pauca item neutri, ut Cruſtumium, Iader. Lucanus, *Cruſtumiumq. rapax.* Idem, *Et tepidum in molles Zephyros diſcurrit Iader.* Leges, & hoc Hi-

ſtrum.

ſtrum, Tanagrum, Metaurum, Eridanum, Rhenum, ſi cum flumine iunguntur, ut flumen Rhenum. Horatius. *Aut flumem, Rhenum, aut pluuius deſcribitur arcus*. Sicuti hoc Oceanum cum mari adiungitur, vt mare Oceanũ. Sed figurate magis neutris Priſciano teſtes iunguntur, vt Tiberis flumen. Salluſtius in 2. hiſtoriarum, *Dextrum flumen Turiam quod Valentiam paruo interuallo praeterfluit*.

Hic Pſittacus, cuius generis? Promiſcui. Quare? Quia volucrum nomina epicoena ſunt. Columbus vero habet femininum columba, & Gallus gallina, & Pullaſter pullaſtra. Capus vero, ſiue capo (vtrumque enim dicimus) quia ex gallo fit auulſis teſtibus, id circo femininum non habet. Oeſtrum inſecti generis, neutrum eſt. Picus, & pica non ſunt eiuſdem ſpeciei. Halcyon commune eſt duum generum: cuius plurale eſt hi & hae halcyones. Seruius ſuper eo uerſu, Dilectae Thetidi halcyones, ait ſciendum, quia cum de muliere dicitur, haec halcyones facit, cum de auibus, hic & haec halcyon, hi & hae halcyones. haſtenus ille. Ouidius tamen XI. Metamorphoſeos de aue haec halcyone dixit, *Incubat halcyone pēdentibus aequore nidis*. dicta quia ἐν αἰκυειλ, hoc eſt in mari fetificat, ac propterea & aſpirationem habet, & y pſilon.

Decem, cuius generis? Communis trium generum. Quare? Quia omnia numeralia a quattuor vſque ad centum, ſunt communia trium generum. Sic etiam mille dicimus etiam hoc mille, pluraliter hæc millia.

B, cuius generis? Neutri. Quare? Quia omnia nomina literarum neutra ſunt.

Aqua, cuius generis? Feminini. Quare? Quia omnia nomina Latina in a deſinentia in nominatiuo ſingulari, feminina ſunt. In plurali vero neutra tam Latina quam Graeca, vt arma, ſtemmata.

Epigramma, cuius generis? Neutri. Quare? Quia omnia nomina Graeca in a, apud Latinos genus ſuum ſeruant. Excipiuntur pauce, ut ὁ δόμος, haec domus. ὁ χάρτης, haec charta. τὸ χάος, hic chaus, ὁ κήρος, haec cera, & huiuſmodi perpauca.

Cubile,

Cubile,cuius generis? Neutri.Quare? Quia in e finita tertii declinatus, neutra sunt omnia, ut hoc monile, hoc ouile.

Libye,cuius generis? Feminini. Quare? Quia omnia nomina quae ueniunt a nominatiuo Graeco in u, feminina sunt, vt haec Grãmatice,haec Rhetorice. Gerũdi, cuius generis? Neutri. Quare? Quia i finita,neutra sunt. Excipiũtur a genitiuis composita omnis generis,vt eiusmodi.nam nihili,mãcipi,frugi,officiperdi,obliqui sunt, omnibus casibus,& generibus figurate adiuncti.

Sermo,cuius generis? Masculini. Quare? Quia o finita,masculina sunt omnia,praeter uerbalia in io,vt lectio:& quae in do & in go exeunt, o in i mutantia in genitiuo,feminini generis,vt dulcedo, origo, praeter hic ordo, cardo, & Cupido pro Deo. Caro carnis femininum est. Pondo item aptotum, neutrum est Margo incerti generis.

Cornu,cuius generis? Neutri. Quare? Quia u finita neutra sunt omnia,& aptota,ut ueru, gelu,

Lac,cuius generis? Neutri. Quare? Quia omnia finita in qualibet mutarum neutra sunt,vt alec, caput,occiput,sinciput.

Lupercal,cuius generis? Neutri. Quare? Quia al finita neutra sunt. Excipitur hic sal, quod neutro etiam genere uetustissimi protulerunt.

Mel,cuius generis? Neutri. Quare? Quia el finita,neutra sunt.

Pugil,cuius generis? Masculini. Quare? Quia tria in il masculina sunt,pugil,mugil, strigil. Vnum commune, uigil. Duo neutra,nil,nihil.

Consul,cuius generis? Masculini. Quare? Quia ut infinita duo masculina sunt,consul,praesul. Vnum commune duum generum,exul.

Delubrum,cuius generis? Neutri. Quare? Quia in m finita,neutra sunt Praeter nequam,& totidem omnis generis. Item tantundem,& cim,quae neutra sunt.

Carmen,cuius generis? Neutri. Quare? Quia in en correpta, neutra sunt omnia. Flamen pro sacerdote,

pecten,

pecten, & a cano, composita vt lyricen, & cetera omnia in en, masculina sunt, vt lien, ren, splen.

Torcular, cuius generis? Neutri. Quare? Quia ar finita, neutra sunt. sic & quae in ir desinunt, ut ir, gadir.

Canister, cuius generis? Masculini. Quare? Quia in er, masculina sunt. Linter, femininum est. Vber, iter, spinter, cancer pro morbo, papauer, cadauer, & significantia fetus terrae, ut cicer, piper, neutra sunt.

Labor, cuius generis? Masculini. Quare? Quia er finita, masculini generis sunt. Quattuor in or inueniũtur neutra, marmor, aequor, cor, ador. Quattuor item, indecor, memor, immemor, auctor, & a corpore & colore composita, vt bicorpor, discolor: & comparatiua omnia, vt melior, communia sunt duum generum, excepto hic senior, quod tamen in obliquis videtur commune trium generum, vt senioris aetatis, sanioris aeui.

Fulgur, cuius generis? Neutri. Quare? Quia ur finita, neutra sunt. Astur, anxur, turtur, vultur, furfur, masculina sunt. Fur, augur, Ligur, communia. Horatius tamen sermone, *Egreßum magna*, anxur in neutro genere protulit, *Impositum saxis late candentibus anxur*.

Pietas, cuius generis? Feminini. Quare? Quia as finita, feminina sunt, praeter as assis, uas uadis, masculina: uas uasi, fas, nefas, neutra. Nugas, commune trium generum & indeclinabile.

Nubes, cuius generis? Feminini. Quare? Quia in es productam desinentia feminina sunt. Dies, incerti generis est in singulari: in plurali masculini tantum, sicut ab eo compositum meridies. Praes etiam & pes, masculina sunt. Aes & hippomanes, neutra.

Poples, cuius generis? Masculini. Quare? Quia in es correpta, masculina sunt. Praeter seges, teges, apes, compes, feminina. Ea uero quorum significatio vtrique generi conuenit, sunt (vt supra quoque est dictum) communia duum generum, vt diues, superstes, hospes, miles, deses, & similia. Inueniuntur quaedam neutris adiuncta. Lucanus, *Imperiumq. comes*. Iuuenalis. *Depositum tibi sospes erit*. Valerius, *Diues, & praepotens natu-*

rae regnum. Salluſt. *Iter inquies.*

Bilis, cuius generis? Feminini. Quare? Quia is finita, feminina ſunt. Caulis, & molaris pro dente, vel lapide: & caſſis rete, maſculina ſunt. & quae ante is habent n, ut funis; vel duas conſonantes in eadem ſyllaba, ut uectis, (axis, pyxis, Graeca ſunt) & quae paenultimam una ex liquidis terminãt, vt collis, enſis, amnis, corbis, vel in genitiuo creſcunt una ſyllaba, vt lapis. Excipiuntur bipennis, peſtis, febris, veſtis, vallis, pellis, cuſpis, caſſis caſſidis, lis, turris, peluis, glis non animal, feminini generis. Item finis, & clunis incerti generis. & dis in ſingulari commune duum generum, in plurali trium.

Ros, cuius generis? Maſculini. Quare? Quia os finita, maſculina ſunt, praeter cos, & dos feminina, & os neutrum.

Metus, cuius generis? Maſculini. Quare? Quia ut finita, ſecundae, & quartae declinationis, maſculina ſunt, praeter haec domus, nardus, carbaſus, aluus, colus, uannus, intubus; porticus, acus, tribus, manus, penus, quod & maſculinum, & femininum, & neutrum inuenitur. Pampinus incerti generis eſt. Idus uero femininum eſt, pluralis tantum numeri, praeter etiam hoc pus, uirus, pelagus, uulgus, quod eſt etiam maſculinum.

Munus, cuius generis? Neutri. Quare? Quia in us tertiae inflexionis, ſi nõ retinent u in genitiuo, neutra ſunt. dicimus tamen hic lepus. Si uero retinent & creſcunt, ſunt feminina, ut ſalus, palus, incus. Excipiuntur haec monoſyllaba, crus, rus, quae ſunt neutra. & hic mus maſculinum.

Lodix, cuius generis? Feminini. Quare? Quia x finita, feminina ſunt, vt celox, pax, lux. Excipiuntur grex, varix, calix, fornix, limax, ſandix, quincunx, calx pro ictu, narix, & quae ſunt fructuum tertiae, vt maſtix, quae maſculina ſunt. Similiter in ex ſupra ſyllabam, vt culex, praeter haec obex, forfex, forpex, ramex, ſupellex, uibex: item hic vel haec cortex, ſilex. Verbalia in trix inueniuntur, & neutris adiuncta in plurali, vt Victricia tollite ſigna. Sardonix, incerti generis legitur.

Stirps,

Stirps, cuius generis? Feminini. Quare? Quia s, finita, antecedente consonante monosyllaba, feminina sunt, praeter dens, mons, fons, pons, masculina: scrobs tamen masculini etiam generis est.

Tridens, cuius generis? Masculini. Quare? Quia s finita, antecedente cōsonante non monosyllaba, masculini sunt generis, praeter hyems, & cohors feminina.

Quae uidemur praeteriisse, ut sunt Graeca, ut synodus, crystallus: item adiectiua, & propria hominum & deorum, & quae ad mares, uel ad feminas, uel ad utrosque pertinent, & similia, colliguntur suis regulis. quod facile poterit accuratus lector aduertere.

Quot sunt numeri nominum? Duo, singularis ut homo, Pluralis ut homines.

Quot sunt figurae nominum: Tres, simplex ut iustus, Composita vt iniustus, Decomposita ut in iustitia.

Quot sunt casus nominum? Sex. Nominatiuus, Genitiuus, Datiuus, Accusatiuus, Vocatiuus Ablatiuus, qui etiam Latinus dicitur.

Ex casibus quot sunt recti? Duo, Nominatiuus, & Vocatiuus.

Quot sunt obliqui? Quattuor. Genitiuus, Datiuus, Accusatiuus, Ablatiuus.

DE. NOMINVM. DECLINATIONE

Quot sunt declinationes nominum? Quinque, Prima cuius genitiuus singularis in ae diphthongum desinit. Secunda in i. Tertia in is. Quarta in us uel in u. Quincta in ei in genitiuo & datiuo, ut hic poeta, huius poetae: hic dominus, huius domini: hic Cato, huius Catonis: haec manus huius manus: uel hoc cornu huius cornu: haec species, huius speciei.

Nominatiuus primae declinationis quot terminationes habet? Quinque, a, as, e, es, & am: ut musa, Aeneas, Penelope, Anchises, Adam sed in am barbara sunt duntaxat, atque ideo aptota.

Nominatiuus secundae declinationis quot terminationes habet? Sex, er, ir, ur, um, us, eus, ut aper, uir, satur, templum, dominus, Theseus. In os autem, & in on, Vt

Delos,

Delos, Ilion, Graece declinantur.

De nominatiuo tertiae declinationis.

Nominatiuus tertiae declinationis quot terminationes habet? Circiter octo & quinquaginta. uidelicet tres uocales, a, e, o, ut poegma, mare, Cicero. c, post a & e, ut lac, alec. d post i & u, ut Dauid, Bogud. l, r, s, x, ns. post omnes uocales, ut sal, mel, pugil, sol, praesul, par, pater, gadir, cor, fur, mas, pes, lis, mos, mus, pax, lex, nix, nox, nux, quadrans, dens, tyrins, mons, aruns. Nec non & bs, & ps, & n, post omnes uocales, sed praeter u, ut trabs caelebs, calybs, scobs, daps, manceps, cynips, inops, Pan, flamen, delphin, Sinon. Item rs post omnes uocales, sed praeter i: ut pars, iners, mors, Tyburs. aus, ut laus. aes diphthongum, ut praes. alx, ut calx. anx, ut lanx, unx, ut coniunx. arx, ut arx. irps, ut stirps. urbs, ut urbs. uls, ut puls. ems, ut hiems.

Quae in nominatiuo singulari desinunt in er, in is, & in e?

Conclusa hoc pentasticho:

Siluester, uolucer, celer, & campester, & acer,
Atque alacer, celeber, mediocre, saluber, equester,
Sicq paluster, item sic inclinato sequester.
Hic sed & haec alacris, celebris, mediocris, & acris,
Atq per e neutrum dices genus adde salubris.

De quarta & quincta declinatione.

Quarta declinatio quot terminationes habet? Duas; us, ut manus. u, ut cornu.

Quincta declinatio quot terminationes habet? Vnam dumtaxat, ut species.

DE GENITIVIS.

Genitiuus primae declinationis quot terminationes habet? Quinque, ae diphthongum, quae est frequentissima, ut hic Poeta, huius poetae. es a nominatiuo in e, ut haec Grammatice, huius Grammatices. as, ut haec familia, huius familiae & huius familias, unde adhuc dicitur paterfamilias. haec terra, huius terrae, & terras: ut Gigantes filii terras, more Graeco, ut ἡ μαῖα, τῆς μαίας, ἡ μάρθα τῆς μάρθας: ai, ut haec aula, huius aulae & aulai. Virgil.

Aulai in medio libabant pocula Bacchi. Quod fit etiam in adiectiuis, ut pictus picta pictum, genitiuo picti, pictae, & pictai. Virgil. *Diues opum diues pictai uestis, & auri*. pro pictae uestis. ius; ut, una unius.

Genitiuus singularis secundae declinationis quot terminationes habet? Duas, i, ut dominus huius domini. ius, ut unus unius. nam Theseus huius Theseos, & Androgeus, huius Androgeo, Graece declinantur, ὁ θησεὺς, τοῦ θήσεος. ὁ ἀνδρόγεως τοῦ ἀνδρόγεω.

Genitiuus tertiae declinationis quot terminationes habet? Vnam. is, ut homo hominis. nam Pallas Pallados, & Sappho huius Sapphus, Graece declinantur, ut ἡ παλλὰς τῆς παλλάδος: ἡ σαπφὼ, τῆς σαπφόος σαπφοῦς.

Genitiuus quartae declinationis quot terminationes habet? Tres. us, ut haec manus huius manus: hic fructus huius fructus. u is diuisas, ut haec manus huius manuis, hic fructus huius fructuis, haec anus huius anuis. Terentius, *Eius anuis opinor caussa, quae mortua est*. M. Varro. in primo de agricultura, *Contra, ut Mineruae caprini generis nihil immolarent, propter oleam; quod eam, quam laeserit, fieri dicunt sterilem: eius enim saliuam esse fructuis uenenum*. A quo genitiuo u is, in frequenti usu est datiuus u i; nam a genitiuo manus, huic manu est datiuus. Item u, ut hoc cornu, huius cornu.

Genitiuus quinctae declinationis quot terminationes habet? Quattuor, ei, ut dies huius diei. ii, ut huius dii. es, ut huius dies. e, ut huius die. Virg. in 1. Aeneid. *Munera, laetitiamq. dii*. pro, *diei*. M. Tullius pro Sex. Rosc. *Quarum nihil pernicii caussa diuino consilio, sed ui ipsa, & magnitudine rerum factum putamus*, pro, *perniciei*. Virgilius in Georgicis: *Libra dies, somniq. pares ubi fecerit horas*, pro, *diei*. Item M. Tul. pro P. Sextio: *Equites uero daturos illius dies poenas*. Salluſt. *Dubitauit acie pars*, inquit, pro, *aciei*. Ouidius in 3. Metamorph. *Prima fide, uocisq. ratae tentamina sumpsit*. pro, *fidei*. Idem in sexto: *Vtq. fide pignus dextras utriusq. poposcit*: pro, *fidei pignus*. Caesar in secundo de analogia, *huius die, huius specie*, dicendum putat.

DE. DATIVIS. SINGVLARIBVS

Datiuus singularis primae declinationis quot terminationes habet? Tres. ae diphthongum, ut huic poetae. e sine diphthongo, ut huic Penelope. i, ut datiuo uni, toti, soli, nulli. antiqui etiam huic unae, & solae dicebant. Terent. in Eunucho: *Mihi solae ridiculo fuit.*

Datiuus secũdae declinationis quot terminationes habet? Duas, o, ut huic domino. i, ut unus, unius, uni. Huic autem Orphei, est datiuus Graecus.

Datiuus tertiae declinationis quot terminationes habet? Vnam. i, ut huic patri.

Datiuus quartae declinationis quot terminationes habet? Duas, u i syllabas, ut huic senatui, huic manui. u, ut huic senatu, huic manu. Virgil. *Teq. adspectu ne subtrahe nostro.* Idem: *Parce metu Cytherea.* Caesar, grauis auctor linguae Latinae, in Dolabellam: *In aedibus, fanisq. & honori & ornatu erant.* In libris analogicis omnia huiusmodi sine i littera dicenda censet. Lege Aul. Gellium.

Vtimur ne huiusmodi datiuis per apocopen; ut cursu pro cursui dicamus? Minime, inquit Seruius. Quo modo igitur? Per rationem artis antiquae, quia omnis nominatiuus pluralis regit genitiuum singularem. Item a genitiuo singulari datiuus singularis regitur, nec eo maior esse debet. Est igitur cursui datiuus, a cursuis genitiuo, & huic cursu, a genitiuo cursus.

Datiuus quintae declinationis quot terminationes habet? Tres. ei, ut huic diei. ij, ut huic facij. e, ut huic facie. Lucillius in satyris, ut citat Gellius, *Primum*, inquit, *facie honestas accidit.* Idem. *Qui te diligit, aetati facieq. tuae se fautorem ostendat.* Sunt tamen, inquit Gellius, non pauci, qui utrobique facij legant.

DE. ACCVSATIVIS. SINGVLARIBVS

Accusatiuus singularis primae declinationis quot terminationes habet? Tres. am, ut hunc Poetam: an, ut hunc Aenean, hanc Iphigenian: en, ut hunc Laerten.

Accusatiuus secundae declinationis quot terminationes habet? Vnam Latinam. um, ut hunc dominum, hoc templum, hanc Glycerium. & duas Graecas. a, ut hunc

Theséa:on, ut hanc Pylon.

Accusatiuus s. tertiae declinationis quot terminationes habet? Duas Latinas; em, ut hunc patrem. im, ut hunc Tibrim, hanc sitim. & tres Graecas, in, a, o, ut hunc Alexin, hanc Amaryllida, hanc Dido. Item tot, quot & nominatiuus neutrorum eiusdem declinationis, quoniam neutra omnia tam apud Graecos, quam apud Latinos habent tres casus similes in utroque numero, nominatiuum, accusatiuum, & uocatiuum. ut Nominatiuo hoc stemma, accusatiuo hoc stemma, uocatiuo o stemma. P. nominatiuo, accusatiuo, uocatiuo haec & o stemmata. S. nominatiuo, accusatiuo, uocatiuo hoc & o carmen. P. nominatiuo, accusatiuo, uocatiuo haec & o carmina.

Quae in im tantum, & in im & in em simul, faciunt accusatiuum? Conclusa his carminibus:

Ista per im quartum mittunt tibi nomina tantum
Vim, Tigrim, & tussim, Tibrim, Tiberimq., sitimq.
Magudérimq.: & Graeca per is facientia rectum,
Siue per os potius patrium mittentia purum.
Vt Syrtis, Tethys, atque implacata Charybdis.
In quoque dat Tethys, & cetera talia dant em,
Datq. per im quartum, restis, cum turre, bipennis,
Peluisq, & puppis, torquis quoque, deinde securis,
Et curuamentum quae curui est buris aratri,
Et, quae mortales facit impallescere, febris.

Accusatiuus s. quartae declinationis quot terminationes habet? Duas, um, ut hanc manum. u, ut hoc cornu.

Accusatiuus quinctae declinationis quot terminationes habet? Vnam; em, ut hunc uel hanc diem.

De. VOCATIVIS. OMNIBVS

Omnis uocatiuus quomodo, desinit? Sicut nominatiuus; ut hic Poeta, o poeta: hic magister, o magister: hic Cato, o Cato: & sic in ceteris.

Haec regula quot habet exceptiones? Sex.

Quae est prima? Nomina primae, declinationis in as & in es, abiecta s littera nominatiui, faciunt uocatiuum: ut hic Aeneas, o Aenea: hic Anchises, o Anchise.

Quae eſt ſecunda? Nomina ſecundae declinationis in us, mutant us in e, ut hic dominus, o domine. Excipiuntur haec, quae his uerſibus comprehenduntur:

O deus, o lucus, popule & populus, fluuiusq.
Et fluuie, & uulge & uulgus, pelagus ſimul hiſce.
Et pelage adiungas, chorus, & chore, agnus, & agne.

Quae eſt tertia? Nomina propria in ius, abiecta us nominatiui faciunt uocatiuum: ut hic Virgilius, o Virgili: hic Laurentius, o Laurenti.

Quae eſt quarta? Nomina ſecundae declinationis in eus, ut Theſeus, abiecta s faciunt uocatiuum, ut o Theſeu: ſic Orpheus, o Orpheu.

Quae eſt quincta? In us longam, ut Panthus, Oedipus Oedipodis, in u faciunt uocatiuum, ut o Panthu, o Oedipu. quia quae in s deſinunt praecedente diphthongo, ſi ſint Graeca, abiecta s faciunt uocatiuum communiter, ὁ πλακοῦς, ὦ, ὁ χαρίεις ὦ χαρίει, πλακοῦ βοῦς, ὦ βοῦ.

Quae eſt ſexta? Graeca tertiae declinationis in as, & in is, plerumque ſeruant uocatiuum Graecum, ut Pallas Pallantis, o Pallan: Paris, o Pari: Amaryllis, o Amarylli: Alexis, o Alexi.

DE. ABLATIVIS. SINGVLARIBVS

Ablatiuus ſingularis primae declinationis quot terminationes habet? Duas. a, ut ab hoc poeta: e, ut ab hoc Anchiſe.

Ablatiuus ſecundae declinationis quot terminationes habet? Vnam, o, ut ab hoc domino, quae eſt ſimilis datiuo, ut huic & ab hoc templo.

Ablatiuus tertiae declinationis quot terminationes habet? Tres. e ſolum, i ſolum, e & i ſimul.

Quae nomina habent i ſolum in ablatiuo? Quae hoc pentaſticho comprehenduntur:

I mare, puluinarq animalq., & talia cuncta.
Adiectiua etiam, ſi dant per e neutra. December,
Aprillisq., per er, per & is tibi menſis, & imber.
A ſtringo ſtrigilis, uel Graeco ϛρογγυλος, i dat.
Quartus in im pariter dices a gauſape ſolum.

Quae emittunt ablatium in e & i ſimul? Quae his uer-

ſibus comprehenduntur.

I uel e cuncta trium generum. ſed ab hoſpite dices,
Soſpite, degenere, & ſic ubere. paupere tantum.
Vnguis, auis, uectisq., ignisq. & talia cuncta
I, uel e dant, & paene ante is con quaeq. ſonantes
Binae, ceu neptis, ſi ſint in ſyllaba eadem.
As quoq. gentile, atq. in trix, uerbale, per emq.
Atq. per im quartum mittentia, pulchrior, & quod
Comparat omne. memor memori mage cetera dante,

Vel ſic, Neutra omnia in e, ut hoc mare, a mari. niſi ſint propria, ut hoc Reate, Praeneſte, Soracte, quae faciũt, a Reate, Praeneſte, Soracte. Notatur etiam, ab hoc gauſape. Item in al, ut hoc ceruical a ceruicali. & in ar producentia paenultimam genitiui, ut hoc calcar, huius calcaris, a calcari. & nomina menſium in er & in is. ut hic September, ab hoc Septembri: hic Quinctilis, Sextilis, a Quinctili, Sextili & ſimiliter, ab hoc imbri. & in im ſolum mittentia accuſatiuum, ut hanc tuſſim, ſitim, uim, a tuſſi, ſiti, ui. Praeterea adiectiua omnia, quae faciunt neutrũ per e, ut hic, & haec omnis, & hoc omne, ab omni: hic ſilueſter, haec ſilueſtris, hoc ſilueſtre, a ſilueſtri: Interdum tamen aliter inueniuntur, ut a mare, rete, natale, caeleſte.

Quae mittunt ablatiuum in e, & i ſimul? Omnia communia trium generum, ut hic, & haec, & hoc par, a pare, uel pari: hic, & haec, & hoc uetus, a uetere, uel ueteri: hic, & haec, & hoc artifex, audax, triplex, ab artifice, uel artifici, ab audace, uel audaci, a triplice, uel triplici, praeter quae ſunt in er, non exeuntia etiam in is, ut pauper, uber, degener: quae faciunt in e tantum, ut a paupere, ubere, degenere. Soſpes etiam & hoſpes, a ſoſpite, & ab hoſpite tantum faciunt ablatiuum. Item mittentia accuſatiuum, tam in em, quam in im, ut hanc turrem, & turrim, a turre, & turri, & in uis, ut nauis, a naue: uel naui, & in guis, ut anguis, ab angue, uel angui, & in mnis, ut amnis, ab amne, uel amni. & omnia fere, quae in is deſinunt a duabus incipientia conſonantibus, ut peſtis a peſte uel peſti, uectis a uecte uel uecti. & gentilia in as, ut hic, &

haec Bassianas, & hoc Bassianace. hic, & haec Priuernas, & hoc Priuernate, a Bassianate, & Bassianati, a Priuernate, Priuernati. Item comparatiua omnia: ut maior, a maiore, & maiori. & in trix uerbalia, ut uictrix, a uictrice, uel uictrici.

Quae terminant in e solum? Quae non comprehenduntur supradictis regulis: ut hoc poema, ab hoc poemate; hic pater, ab hoc patre.

Ablatiuus quartae declinationis quot terminationes habet? Vnam, ut, haec manus, ab hac manu.

Ablatiuus quinctae declinationis quot terminationes habet? Vnam, e, ut haec res, ab hac re.

DE. NOMINATIVIS. PLVRALIBVS

Nominatiuus pluralis primae declinationis quot terminationes habet? Vnam, ae diphthõgum, ut hi poetae.

Nominatiuus secundae declinationis quot terminationes habet? Duas, i, ut hi domini. a, quae est neutrorum omnium, tribus casibus nominatiuo, accusatiuo, & uocatiuo communis, ut haec templa. Duo, & ambo sunt anomala.

Nominatiuus tertiae declinationis quot terminationes habet? Duas, es masculinorum, & femininorum, ut hi patres, hae matres: a neutrorum, ut haec corpora, poemata.

Nominatiuus quartae declinationis quot terminationes habet? Duas, us in masculinis, & femininis, quae est communis nominatiuo, accusatiuo, & uocatiuo, ut hae manus, has manus, o manus: & a in neutris, ut haec cornua.

Nominatiuus quinctae declinationis quot terminationes habes? Vnam, es, quae est etiam accusatiui, & uocatiui, ut hi, hos, & o dies.

DE. GENITIVIS. PLVRALIBVS

Genitiuus pluralis primae declinationis quot terminationes habet? Duas. arum, ut horum poetarũ, um, per cõcisionem, ut Graiugenum pro Graiugenarum. Aeneadum pro Aeneadarum. ων autem, ut ποιητῶν, Graeca est.

Genitiuus p. secũdae declinationis quot terminationes habet? Duas. orum, ut horum dominorum. um per concisionem, vt horum uirum, pro uirorum.

Genitiuus tertiae declinationis quot terminationes habet? Duas. um, ut horum patrum. ium, vt horũ igniũ. ων autem ut horum ἐπιγραμμάτων cum accentu in paenultima, Graeca est. Martialis de se:

Hic est quem legis, ille quem requiris.
Toto notus in orbe Martialis,
Argutis ἐπιγραμμάτων libellis,
Cui lector studiose quod dedisti
Viuenti decus, atque sentienti;
Rari post cineres habent poetae.

Quae faciunt genitiuum pluralem in ium? Quae habent ablatiuum singularem in i solum, ut ab omni, horum omnium, & in e, & in i, ut ab hoc igne, uel igni, horum ignium, ab amante uel amanti, horum, & harum, & horum amantium. nisi fiat syncopa, ut amantum, pro amantium. Excipiuntur ab artifice, & artifici, artificum, a memore, & memori, memorum, a pugile, & pugili, pugilum, a uigile, & uigili, vigilum, a supplice, & supplici, supplicum, a uetere, & ueteri, ueterum. Et comparatiua omnia, ut a maiore, & maiori, maiorum, praeter, pluriũ. Itẽ in as Latina, ut haec ciuitas, ciuitatium, haec pietas, pietatium: nisi sint per syncopen, ut harum ciuitatum, harum pietatum. Et in es semper pluralia, ut hi penates, hi quinquatres, hi, & hae tres, & haec tria, horum penatium, quinquatrium, horum, & harum, & horum trium, praeter hae opes, harum opum, hi proceres, horum procerum, hi lemures, horum lemurum. Nec non in is, longum, ut hic Samnis, horum Samnitium. Et habentia genitiuum nominatiuo aequalem, vt hic collis, huius collis, horum collium, haec aedes, huius aedis, harũ aedium. sed in es frequentius proferuntur per syncopen, ut hic uates, horum uatum. excipiũtur horum canum, panum, harum indolum, sobolum, horum, & harum iuuenum. Et quorum nominatiuus in duas terminatur consonantes, ut pars, partium, fons, fontium, ars artium, arx, arcium,

praeter in ms,ut hiems hiemum. & ps, ut princeps principum: nisi sint a capite cōposita, ut triceps, tricipitium, quod est etiam secundum regulam mittētium ablatiuum in e, & i. dicimus enim, hic, & haec, & hoc triceps, a tricipite & tricipiti. ergo secundum regulam horum, & harum, & horum tricipitium. nisi proferantur per concisionem. nox quoque, noctium facit, & nix, niuium. Cetera omnia faciunt in um sine i, vt horum patrum, hominum: quia eorum ablatiuus in e solam terminatur. bos, horum boum facit, & ales alituum apud Virgilium, assumpta u, vt *Alituum, pecudumq. genus*. quae breuiter his uersibus comprehenduntur:

Dat genitiuus ium, quibus i, quibus i uel e sexto,
Atq. suo similem patrium retinentia recto:
Sic & in as Romana, quibus concisio saepe est:
Sic plus nix, & nox. sed pluri, plureq. legi.
Sic & in es faciunt, si sint pluralia semper.
Et quaecumq. duo retinebunt consona recto.
Excipies in ps aut ms facientia; si non
A capite haec fuerint Quod comparat, um tibi praebet
I sine, ceu melior meliorum. i dant sine & ista.
Artificum, uigilum. supplex, memorum, ueterumq.,
Et iuuenis sobolesq. canum, cumq. indole panis.
Atq. parens etiam generum commune duorum:
Attamen hoc per ium tibi Marcus Tullius effert,
Et ratione, potest & in is quia mittere quartum.
Nam genitiui in ium proprium est has dicere partem.
Tu calamos inflare leueis, ego dicere uersus,
Atq omneis homines, qui sese, & talia multa.
Cetera quae casum sextum tibi dant per e solam,
Cuncta per um patrium praebebunt nomina casum.
Horum ceu patrum, capitum, regumq., ducumq.,
Bosq. boum, & bobus dabit u tibi suscipit ales,
Alituumq. facit: cecinit sic musa Maronis.
Alituum, pecudumq genus sopor altus habebat.

Genitiuus quartae declinationis quot terminationes habet? Vnam, uum per uu geminum: ut harum manuum, horum cornuum

Genitiuus pluralis quinctae declinationis quot terminationes habet? Vnam; erum, vt dierum.

DE. DATIVIS. ET. ABLATIVIS. PLVRALIBVS

Datiuus & ablatiuus plurales primae declinationis quot terminationis habent? Duas, is, ut his, & ab his poetis, musis. & abus, in his paucis, quae hoc disticho comprehenduntur.

Abus equa, & liberta dabunt, ambaeq., duaeq.
Sic asina, & mula, & filia, nata, dea.

Datiuus, & ablatiuus plurales secundae delcinationis quot terminationes habent? Vnam, is, vt his, & ab his dominis. Duobus, & ambobus sunt anomala: sicut festorum nomina, ut Saturnalia, Floralia, Bacchanalia, quae in bus solum faciunt, ut his, & ab his Bacchanalibus. licet genitiuum & secundae, & tertiae declinationis habeant, ut horum Saturnalium, & Saturnaliorum.

Datiuus, & ablatiuus tertiae, & quartae, & quinctae declinationis quot terminationes habent? Vnam, bus, ut his, & ab his patribus, uisibus, diebus. Nam his, & ab his problematis, poematis, & huiusmodi, a nominatiuis problematum, poematum deducuntur.

DE. ACCVSATIVIS. PLVRALIBVS

Accusatiuus pluralis primae declinationis quot terminationes habet? Vnam, as, ut hos poetas.

Accusatiuus p. secundae declinationis quot terminationes habet? Duas, os, ut hos dominos, a, ut haec templa. Ambo & duo, sunt, ut supra dixi, anomala, quae etiam in o inueniuntur misisse accusatiuum. Virgilius: *Si duo praeterea tales Idea tulisset Terra uiros.* Idem in Sileno: *Aggressi (nam saepe senex spe carminis ambo Luserat)*

Accusatiuus p. tertiae declinationis quot terminationes habet? Tres, es, vt hos patres, eis, ut hos fonteis, hos & has omneis: a, in neutris, ut haec corpora: as autem, ut hos heroas, hos Arcadas, Graecorum est, τοὺς ἥρωας, τοὺς ἀρκάδας.

Quare dixisti hos fonteis? Quia quae genitiuum pluralem in ium faciunt, accusatiuum eiusdem numeri in

eis mit-

eis mittunt per ei diphthongum, ut hos fonteis, has parteis, & partes, hos, & has omneis, treis. quãquam A. Gellius lib. XII. cap. XIX. docet testimonio Probi Valerii, qui Aeneida manu ipsius Virgilii legit, urbis accusatiuum pluralem per i litteram scribi debere. sed de huiusmodi accusatiuis multa in annotationibus nostris in Virgilii opera, scripsimus.

Accusatiuus p. quartae declinationis quot teminationes habet? Duas, us, ut has manus; a, ut haec cornua.

Accusatiuus p. quinctae declinationis quot terminationes habet? Vnam, es, ut hos dies, has species.

Quaestiones de nomine.

Poeta quae pars est? Nomen. Quare? Quia significat substantiam, & qualitatem, propriam, vel communem cum casu: sed poeta cõmunem, Virgilius uero propriam.

Iulus cuius speciei? Primitiuae. Quare? Quia a nullo deriuatur.

Iulius cuius speciei? Deriuatiuae. Vnde deriuatur? Ab Iulo.

Hic poeta cuius generis? Masculini. Quare? Quia praeponitur ei in declinatione unum articulare pronomen, hic.

Haec musa cuius generis? Feminini. Quare? Quia praeponitur ei in declinatione unum articulare pronomen, haec.

Hoc templum cuius generis? Neutri Quare? Quia praeponitur ei in declinatione unum articulare pronomen, hoc.

Hic, & haec aduena cuius generis? Communis duum generum. Quare? Quia praeponuntur ei in declinatione duo articularia pronomina hic, & haec.

Hic, & haec, & hoc felix cuius generis? Omnis, uel communis trium generum. Quare? Quia praeponuntur ei in declinatione tria articularia pronomina, hic, & haec, & hoc.

Hic accipiter cuius generis? Promiscui, uel epicoeni. Quare? Quia sub una uoce & uno articulo comprehenduntur animalia utriusq. sexus, hic passer, haec aquila.

Hic, vel haec dies cuius generis? Incerti. Quare? Quia nulla ratione cogente, ſola auctoritas ueterum ſub diuerſo gñe protulit, ut hic, uel haec dies, cortex, finis, bubo.

Poeta cuius numeri? Singularis. Quare? Quia ſingulariter profertur.

Hi poetae cuius numeri? Pluralis, Quare? Quia pluraliter profertur.

Iuſtus cuius figurae? Simplicis. Quare? Quia ſimpliciter profertur.

Iniuſtus cuius figurae? Compoſitae, Quomodo componitur? Ex in, & iuſtus, componitur iniuſtus.

Iniuſtitia cuius figurae? Decompoſitae. Quare? Quia non per ſe componitur, ſed a compoſito nomine deriuatur, quod eſt iniuſtus, iniuſti, addita tia, fit iniuſtitia.

Hic poeta cuius caſus? Nominatiui. Quare? Quia in eo caſu declinando reperitur.

Quid eſt caſus? Declinatio caſualium dictionum, quae maxime fit in fine, ut Priſcianus ait.

Vnde dictus eſt caſus? A cadendo: quia vnus cadit ab alio.

Primus caſus quot nomina habet? Duo Nominatiuus, quia nominat rẽ, & rectus ἡ εὐθῆα ἤ ὀρθὴ quia a nullo cadit.

Si a nullo cadit quare dictus eſt caſus? Abuſiue, ſiue ut Graeci dicunt καταχρηστικῶς.

Genitiuus dicitur ne aliis modis? Quidni? Poſſeſſiuus, quia poſſeſſionem demonſtrat. Paternus, quia caeterorum caſuum pater, & genitor eſt, unde & genitiuus dicitur. nec dicas genetiuus per e ante t, ut quidam ſolent.

Datiuus dicitur ne aliis modis? Nae. Commendatiuus, quia per eum commendamus: ſicut datiuus dictus eſt, quia per eum damus.

Accuſatiuus dicitur ne aliis? Cauſſatiuus, quia aliquid in cauſſa fieri oſtendit: ſicut accuſatiuus, quia aliquid accuſari demonſtrat.

Vocatiuus habet ne aliud nomen? Habet: dicitur enim ſalutatorius, quia per eum ſalutamus, ut ſalue Pamphile:

phile: ſed ſic eſt & uocatiuus, quia per ipſum uocamus.

Ablatiuus appellatur ne alio nomine? Comparatiuus etiam a quibuſdam dicitur. quamquam & tunc ablatiuus eſt, quia per eum auferimus, ut Maior ab illo.

Quomodo a Marco Varrone hic nominatus eſt caſus? Sextus, & interdum Latinus.

Quare Latinus? Quia Latinae linguae proprius eſt. nam Graeci ablatiuum non habent: cuius uim per genitiuum explicant. Homer. ῥέζε ὑπὲρ Δαναῶν: hoc eſt, ſacrifica pro Danais. ut *Cum faciam uitulam pro frugibus, ipſe uenito.*

Sunt ne plures caſus quam ſex? Sunt. nam addi poſſunt ſeptimus, & octauus caſus.

Qui eſt ſeptimus caſus? Ablatiuus ſine praepoſitione, ut Scribo calamo fortior illo. auctores Seruius, Sergius, Donatus. Priſcianus tamen fruſtra ſeptimum caſum poni ſcribit. dicit enim praepoſitionem uel additam, uel ſubtractam, non ualere uim caſus mutare. nam ſicut accuſatiuus non eſt alius caſus abſque praepoſitione, quam cum praepoſitione, ita etiam ablatiuus. ſed haec ratio Priſciani non placet: quoniam accuſatiuus, quia tam cum praepoſitione, quam ſine, ſemper accuſat, nũquam eſt alius caſus, quam accuſatiuus. Ablatiuus autem eſt quando non aufert, atque ideo alius caſus eſt. nam cum dico, illo praeſente accepi, &, ab illo accepi, non eſt eadem ab utroque caſu elocutio.

Octauus caſus qui eſt? Dandi caſus pro accuſatiuo poſitus, ut, It clamor caelo, hoc eſt ad caelum.

Quot ſunt formae caſuales? Septem, Aptota, Monoptota, Diptota, Triptota, Tetraptota. Pẽtaptota, Hexaptota. quae a Diomede Latine appellantur ſic, Simplex uel unica, bipartita, ternaria, quaternaria, quinaria, ſenaria. ſed de his dicemus in Heteroclitis.

Hic poeta cuius declinationis? Primae. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in ae diphthongum definit.

Haec Penelope huius, Penelopes, cuius declinationis? Primae. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in es productam definit, quoniam eſt a genitiuo Graeco

in ης per η, quod apud nos in e longam plerumq. conuertitur, ut ἡ πηνελόπη, τῆς πηνελόπης, haec Penelope huius Penelopes. ἡ γραμματικὴ τῆς γραμματικῆς, haec Grammatice huius Grammatices. quamquam η, non i, sed e longam pronunciasse antiquos Graecos existimo. constat enim η, ex duplici εε, sicut ω, ex duplici οο. sed & de his in fragmentis.

Haec familia huius familias cuius declinationis? primae. Quare? Quia eius genitiuus singularis in as longam definit more Graeco, ut haec terra, huius terrae, & terras, haec uia, huius uiae, & uias. Ennius: *Dux ipse uias*, pro uiae. unde pater, & materfamilias adhuc dicimus.

Singulariter Nominatiuo hic Poeta, Genitiuo huius poetae, Datiuo huic poetae, Accusatiuo hunc poetam. Vocatiuo o poeta, Ablatiuo ab hoc poeta. Pluraliter nominatiuo hi poetae, Genitiuo horum poetarum, Datiuo his poetis, Accusatiuo hos poetas, Vocatiuo o poetae, Ablatiuo ab his poetis. uel sic, Singulariter hic, o, & ab hoc poeta: huius, huic, hi, & o poetae, hunp coetam horum poetarum, hos poetas, his, & ab his poetis.

S. Haec musa, huius musae, huic musae, hanc musam, o musa, ab hac musa. P. hae musae, harum musarum, his musis, has musas, o musae, ab his musis. uel haec, o, & ab hac musa, &c.

S. Hic Anchises, huius Anchisae, huic Anchisae, hunc Anchisen, o Anchise, ab hoc Anchise. P. hi Anchisae, horum Anchisarum, his Anchisis, Hos Anchisas, o Anchisae, ab his Anchisis. Hunc autem Anchisam, o Anchisa, ab hoc Anchisa, sunt a nominatiuo Anchisa.

S. Hic, & haec aduena, huius aduenae, huic aduenae hunc, & hanc aduenam, o aduena, ab hoc, & ab hac aduena. P. hi, & hae aduenae, horum, & harum aduenarum, his aduenis, hos, & has aduenas, o aduenae, ab his aduenis.

S. Hic, & haec Troiugena huius Troiugenae, huic Troiugenae, hunc, & hāc Troiugenā, o Troiugena, ab hoc, & ab hac Troiugena. P. hi, & hae Troiugenae, horum, & harum Troiugenarum, & per syncopen Troiugenum, his

Troiugenis, hos, & has Troiugenas, o Troiugenae, ab Troiugenis.

S. Haec mula, huius mulae, huic mulae, hanc mulam, o mula, ab hac mula. P. hae mulae, harum mularum, his mulabus, has mulas, o mulae, ab his mulabus. sic asina, equa, dea, liberta, filia, nata, duae & ambae.

S. Hic Aeneas, huius Aeneae, huic Aeneae, hunc Aenean & Aeneam, o Aenea, ab hoc Aenea. P, hi & o Aeneae, horum Aenearum, his & ab his Aeneis, hos Aeneas.

S. Hic Aeneades, huius, Aeneadae, huic Aeneadae, hunc Aeneaden, & Aeneadam, a nominatiuo Aeneada. quo vsi inueniuntur antiqui: o Aeneade & Aeneada, ab hoc Aeneade & Aeneada. P. hi Aeneadae, horum Aeneadarum, & per concisionem Aeneadum, his Aeneadis, hos Aeneadas, o Aeneadae, ab his Aeneadis.

S. Haec, & o, & ab hac Iphigenia, huius, & huic, hae, & o Iphigeniae, hanc Iphigeniam, & Iphigenian, has Iphigenias, harum Iphigeniarum, his, & ab his Iphigeniis.

S. Haec Grammatice, huius Grãmatices, huic Grammatice, hanc Grammaticen, o Grammatice, ab hac Grammatice. Pluraliter, haec Grammatica, horum Grammaticorum, his Grammaticis, haec Grammatica, ò Grammatica, ab his Grammaticis. sic Rhetorice, Georgice, Bucolice, & huiusmodi.

S. Haec Penelope, huius Penelopes, huic Penelope, hanc Penelopen, o Penelope, ab hac Penelope. P. hae Penelopae, harum Penelopon, his Penelopaes, has Penelopas, o Penelopae, ab his Penelopaes. Sed in plurali melius Latine declinatur, ut musae musarum, Penelopae Peneloparum, a nominatiuo Penelopa.

S. Hae Thebae, harum Thebarum, his Thebis, has Thebas, o Thebae, ab his Thebis. sic Micenae, Pisae, Senae, Venetiae, Amyclae, Carrae, & id genus multa.

S. Hic Adam, huius Adae, huic Adae, hunc Adam, o Adam, ab hoc Adam. P. hi & o Adae, horum Adarum, his, & ab his Adis, hos Adas. sed melius est aptorum,

hic Adam,huius Adam,huic Adam,& ſic in ſingulis.P,hi Adamim, horum Adamim, & deinceps. Huiuſmodi enim apud Hebraeos in im faciunt in numero multitudinis, & tantum per articulos inflectuntur,ut cocab ſtella,cocabim ſtellae. ſimiliter ſeraph & cherub in ſingulari, ſeraphim & cherubim in plurali.

S.Haec familia,huius familiae & familias.In reliquis declina ut muſa.ſic haec terra, huius terrae & terras.

In quibus nominibus hic genitiuus etiam in as inuenitur apud antiquos?In iis ſolum, quae in a purum deſinunt,ut uia:& in ra,ut terra:& in da,& in tha,ut Leda, Martha, ad imitationem Graecorum, qui ἡ ἡμέρα,τῆς ἡμέρας,& ἡ μαία τῆς μαίας declinant. Ennius: *Dux ipſe uias*, ut ſupra diximus.

S.Vna, unius,uni, in reliquis flecte ut muſa.Quae ſic declinantur,hoc uerſiculo comprehenduntur:

Dant ius una,ulla,& ſola,uera,alia altera,tota.

De ſecunda inflexione.

Hic dominus, huius domini cuius declinationis?Secundae.Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in i productum definit,& datiuus in o, nã huic Orphei,Graecum eſt.

Bonus,bona,bonum.G.boni,bonae, boni, cuius declinationis?ſecundæ, Primae, & ſecundae.Quare?Quia eius genitiuus ſingularis definit in i,in ae,& in i.

S.Nominatiuo hic dominus,Genitiuo huius domini, Datiuo huic domino,Accuſatiuo hunc dominum Vocatiuo o domine, Ablatiuo ab hoc domino.P.nominatiuo hi domini, Genitiuo horum dominorum, Datiuo his dominis, Accuſatiuo hos dominos, Vocatiuo o domini,Ablatiuo ab his dominis.uel ſic: hic dominus,huius, hi,& o domini,huic, & ab hoc domino, hũc dominum, hos dominos, o domine,horum dominorum,his,& ab his dominis.

S.Hic magiſter,huius magiſtri,huic magiſtro, hunc magiſtrum,o magiſter, ab hoc magiſtro.P.hi magiſtri, horum magiſtrorum,his magiſtris,hos magiſtros,o magiſtri,ab his magiſtris.

S.Hic

S.Hic Deus,huius Dei,huic Deo,hunc Deum,o Deus ab hoc Deo.P.hi Dei uel Dii, horum Deorum uel Deũ, his Deis uel Diis, hos Deos, o Dei uel Dii. ab his Deis uel Diis.

S.Hic Theſeus, huius Theſei & Theſeos, huic Theſeo & Theſei, hunc Theſeum & Theſea, o Theſeu, ab hoc Theſeo.Pluraliter hi Theſei,horum Theſeorum,his The ſeis, hos Theſeos,o Theſei,ab his Theſeis.

S.Hic Virgilius,huius Virgilii,huic Virgilio,hũc Virgilium, o Virgili, ab hoc Virgilio.P. hi Virgilii, horum Virgiliorum, his Virgiliis, hos Virgilios, o Virgilii, ab his Virgiliis.

S.hic filius,huius filii,huic filio,hunc filium, o fili, ab hoc filio.Pluraliter hi filii,horum filiorum, his filiis,hos filios,o filii, ab his filiis.

S.hic ſocius,huius ſocii,huic ſocio,hunc ſocium, o ſocie, ab hoc ſocio. Pluraliter hi ſocii, horum ſociorum, his,& ab his ſociis,hos ſocios,o ſocii.

S.haec fagus,huius fagi,huic fago,hanc fagum,o fage, ab hac fago.Pluraliter hae fagi, harum fagorum,his fagis,has fagos,o fagi,ab his fagis.

S. hoc uulgus, huius uulgi, huic uulgo, hoc uulgus, o uulgus, ab hoc uulgo: ſine plurali. dicimus & hic uulgus, huius uulgi, huic, & ab hoc uulgo, hunc uulgum, o uulge.

S.hic Panthus,huius Panthi,huic Pantho,hunc Panthum,o Panthu,ab hoc Pantho.P.hi Panthi,horum Panthorum, his Panthis,hos Panthos, o Panthi, ab his Panthis.

S.Hoc templum,huius templi,huic templo,hoc templum,o templum,ab hoc templo.P. haec templa, horum templorum,his templis,haec templa,o templa,ab his tẽplis. uel in nominatiuo, accuſatiuo, & uocatiuo templũ, huius templi,huic,& ab hoc templo, haec in nominatiuo, accuſatiuo, & uocatiuo, templa:horum templorum, his, & ab his templis.

S. Haec Glycerium, huius Glycerii, huic Glycerio, hanc Glycerium, o Glycerium, ab hac Glycerio. P. hae

Glyceria,harum Glyceriorum,his Glyceriis,has & o Glyceria,ab his Glyceriis. Sic Chrysium, Philorcium,Dorcium,Sophronium,Abrotonium, & similia,quae articulos habent femininos, & formam neutrorum,ut Priscianus docet.

P.hi Locri,horum Locrorum, his Locris,hos Locros, o Locri,ab his Locris:sic Puteoli, Fasti, Cancelli,Carpi, & similia sine singulari.

S.Bonus,bona,bonum.G.boni,bonae, boni.D.bono, bonae,bono.A.bonum,bonam, bonum.V.o bone,o bona,o bonum.A.a bono,a bona,a bono.P.N.boni,bonae, bona.G.bonorum,bonarum, bonorum.D.bonis,bonis, bonis.A.bonos,bonas,bona.V.o boni, o bone, o bona. A.a bonis,bonis,bonis.Vel sic:Hic bonus, huius,hi,& o boni,huic,& ab hoc bono,hunc bonum, o bone,hos bonos,horum bonorum,his,& ab his bonis, haec, o,& ab hac bona:huius,huic,& hae,& o bonae,hanc bonam,has bonas,harum bonarum,his, & ab his bonis.hoc in nominatiuo,accusatiuo,& uocatiuo bonum,huius boni,huic, & ab hoc bono.haec in nominatiuo, accusatiuo,& uocatiuo bona,horum bonorum, his,& ab his bonis.

S.Pulcher,pulchra,pulchrum.G.pulchri, chrae,chri. D.chro, chrae, chro.A.chrum,chram,chrum.V.o cher, chra,chrum.A.a chro, chra, chro.P. N.pulchri, chrae, chra.G.pulchrorum, arum, orum.D.his,& ab his chris, quod est commune trium generum.A.chros, chras,chra. V.o pulchri, o chrae, o chra.

P.hi ambo, hae ambae, & haec ambo.G.amborum, ambarum, amborum.D.ambobus, ambabus,ambobus. A.hos ambos, has ambas,& haec ambo.A.ab his ambobus,ambabus, ambobus.Priscianus lib.XIV.Ambo uocatiuum habere nõ posse scribit: puto,quia distributiuum, &,ut idem ait, relatiuum est.

P.hi duo, hae duae, & haec duo.G. horum duorum, harum duarum,horum duorum.D.his duobus,duabus, duobus. A.hos duos,has duas, & haec duo.V.o duo, o duae,& o duo.A.ab his duobus,duabus,duobus.

S.dominus,musa,templum.G.domini, musae,templi,

D.do-

D.domino, musae, templo. A.dominum, musam, templum. V.o domine, o musa, o templum: A.a domino, a musa, a templo. P.N.domini, musae, templa. G.dominorum, musarum, templorum. D. dominis. musis, templis. A.a dominos, musas, templa. V. o domini, o musae, o templa. A.a dominis, musis, templis. Ad horum exemplum declinantur omnia adiectiua primae, & secundae declinationis, ut bonus, bona, bonum, quae in masculino, & neutro, sunt secundae declinationis, in femino uero primae.

De tertia declinatione.

Hic Cato, huius Catonis, cuius declinationis? Tertiae. Quare? Quia eius genitiuus singularis in is correptam desinit.

S.Hic Cato, huius Catonis, huic Catoni, hunc Catonem, o Cato, ab hoc Catone. P.hi Catones, horum Catonum, his Catonibus, hos Catones, o Catones, ab his Catonibus. Vel, hic, & o Cato, huius Catonis, huic Catoni, hunc Catonem, ab hoc Catone. P.hi, hos, & o Catones, horum Catonum, his, & ab his Catonibus.

S.Hic & o pater, huius patris, huic patri, hunc patrem, ab hoc patre. Pluraliter hi, hos, & o patres, horum patrum, his, & ab his patribus.

S. hic, & haec uirgo, huius uirginis, huic uirgini, hunc & hanc uirginem, o uirgo, ab hoc, & ab hac uirgine. P.hi & hae uirgines, horum, & harum uirginum, his uirginibus, hos, & has uirgines, o uirgines, ab his uirginibus.

S.Hic Titan, huius Titanis, & Titanos. Et notandum, quod cum genitiuus desinit in os non purum; accusatiuus singularis desinit etiam in a, & pluralis in as, sed Graece: ut hunc Titanem, & Titana: hi Titanes, hos Titanes, & Titanas.

S. hic Demophon, & Demophoon in carmine, huius Demophontis & Demophontos.

S. Haec Tethys, huius Tethyis & Tethyos, huic Tethyi, hanc Tethym, & Tethyn, o Tethy, a Tethye P. hae Tethyes, harum Tethyum, his Tethybus, has.

Tethyes, & Tethyas, o Tethyes, a Tethybus. sic Erinnys, Erinnyos, & Erinnyis. Capys, Capyos, & Capyis, & similia.

S. Hic Oedipus, huius Oedipodis, Oedipodos, & Oedipi, a genitiuo τοῦ οἰδίπου, ἀττικῶς, uel a nominatiuo οἴδιπος, ut πολύπους & πόλαπος huic Oedipodi & Oedipo, hũc Oedipodem, & Oedipoda, o Oedipu, ab hoc Oedipode & Oedipo. Pluraliter hi Oedipodes, horũ Oedipodũ, his Oedipodibus, hos Oedipodes, & Oedipodas, o Oedipodes, ab his Oedipodibus: hic Oedipus tamen Oedipi declina, ut dominus, a nominatiuo ὁ οἴδιπος.

S. Haec uis, huius uis, huic ui, hanc uim, o uis, ab hac ui. P. hae uires, harum uirium, his uiribus, has uires, o uires, ab his uiribus.

S. Haec Amathus, huius Amathuntis, huic Amathunti, hanc Amathuntem, & Amathunta, o Amathus, ab Amathunte. sic Pessinus Pessinuntis, Opus Opuntis. Trapezus Trapezuntis.

S. Haec Amaryllis, huius Amaryllidis & Amaryllidos, huic Amaryllidi, hanc Amaryllidem & Amaryllida, o Amarylli, ab hac Amaryllide.

S. Haec Dido, huius Didus & Didonis, huic Didoni, hanc Dido & Didonem, o Dido, ab hac Didone. P. hae Didones, harum Didonum, his & ab his Didonibus, has Didones, o Didones. Sic, haec Calypso, huius Calypsus & Calypsonis, sicut haec Iuno, huius Iunonis. Sed de his multa in fragmentis.

S. Haec Aeneis, huius Aeneidis, & Aeneidos, Aeneidi, Aeneiden, & Aeneida.

S. hic chremes, huius chremetis, & chremetos, & chremis, huic Chremeti, & Chremi, hunc Chremetẽ, & Chremeta, & Chremen, o Chremes, a Chremete, & Chreme.

S. Hic Moeris, huius Moeris, huic Moeri, hunc Moerim & Moerin, o Moeri & Moeris, ab hoc Moeri, &c. Haec Neapolis, huius Neapolis, huic Neapoli, hanc Neapolim & Neapolin, o Neapoli & Neapolis, ab hac Neapoli.

S. Hic Paris, huius Paridis, & Paridos, huic Paridi, hunc

hunc Paridem, & Parida, & Pari na genitiuo τοῦ πάριος: o Pari, & o Paris.

S. Haec turris, huius turris, huic turri, hanc turrem, & turrim, o turris, a turre & turri.

S. Hic Iuppiter, huius Iouis, huic Ioui, hunc Iouem, o Iuppiter, ab Ioue.

S. Hic heros, huius herois, & heroos, huic heroi, hunc heroem, & heroa, o heros, ab heroe. P. hi heroes, horum heroum, his heroibus, hos heroes & heroas, o heroes, ab heroibus.

S. Hoc epigramma, huius epigrammatis, huic epigrãmati, hoc epigramma, o epigramma, ab hoc epigrammate. P. haec epigrammata, horum epigrammatum & Graece ἐπιγραμμάτων, his epigrammatibus, & epigrammatis, haec epigrammata, o epigrammata, ab his epigrammatibus, & epigrammatis.

S. Hoc cubile, huius cubilis, huic cubili, hoc cubile, o cubile, ab hoc cubili. P. haec cubilia, horum cubilium, his cubilibus, haec cubilia, o cubilia, ab his cubilibus.

S. Hoc torcular, huius torcularis, huic torculari, hoc torcular, o torcular, ab hoc torculari. P. haec torcularia, horum torcularium, his, & ab his torcularibus, haec, & o torcularia.

S. Hoc melos, huius meleos, Graece declinatur, τό μέλος, τοῦ μέλεος καὶ μέλους. P. haec mele, etiam Graece, τὰ μέλεα καὶ μέλη, ſicut τὰ κήτεα καὶ κήτη. P. haec cete.

S. Hoc plus, huius pluris, huic pluri, hoc plus, o plus, a plure, & pluri, ut Priſcianus docet. P. hi, & hae plures, & haec plura, & pluria apud antiquos, horum, & harum & horum plurium, his, & ab his pluribus, hos, & has plures, & haec plura, o plures & o plura. Et notandum plus in obliquis eſſe trium generum in ſingulari, etſi (hoc plus) eſt neutrum dũtaxat, ſicut hoc pulchrius, maius. non enim dicimus, hic & haec plus, ſicut hic, & haec maior.

S. Hic, & haec omnis, & hoc omne, huius omnis, huic omni, hunc, & hanc omnem, & hoc omne, o omnis, & omne, ab hoc, & ab hac, & ab hoc omni. P. hi, & hae

omnes,& haec omnia,horũ,& harum,& horum omniũ; his omnibus, hos, & has omnes, & haec omnia, o omnes, & o omnia,ab his omnibus.Habere autem uocatiuũ tam apud Graecos,quam apud Latinos inuenitur.Virgilius in primo Georgicωn: *Dijq., deaeq.,omnes:* ſicut apud Græcos πᾶς,πᾶσα,πᾶν Homerus, κέκλυτέ μου πάντες τε θεοὶ πᾶσαί τε θεαἶναι

S.Hic,& hæc pulchrior & hoc pulchrius, huius pulchrioris,huic pulchriori,hunc,& hanc pulchriorem, & hoc pulchrius, o pulchrior, & o pulchrius, a pulchriore, & pulchriori. P.hi, & hae pulchriores,& haec pulchriora, horum, & harum, & horum pulchriorum, his, & ab his pulchrioribus, hos, & has pulchriores, & haec pulchriora,o pulchriores, & o pulchriora. Sic melior, maior,& cetera comparatiua.

S.Hic ſilueſter,haec ſilueſtris, hoc ſilueſtre,huius ſilueſtris,huic ſilueſtri,hunc,& hanc ſilueſtrem, & hoc ſilueſtre,o ſilueſter,o ſilueſtris,& o ſilueſtre,a ſilueſtri.P.hi,& hae ſilueſtres & haec ſilueſtria,horum,& harum,& horũ ſilueſtrium, his, & ab his ſilueſtribus, hos, & has ſilueſtres,& haec ſilueſtria,o ſilueſtres,& o ſilueſtria.

S.Hic,& haec Arpinas,& hoc Arpinate, huius Arpinatis,huic Arpinati,hunc & hanc Arpinatem,& hoc Arpinate, o Arpinas, & o Arpinate, ab hoc, & ab hac, & ab hoc Arpinate,& Arpinati.P.hi & hae Arpinates,& hæc Arpinatia, horum & harum & horum Arpinatium, his & ab his Arpinatibus,hos & has Arpinates,& haec Arpinatia,o Arpinates,& o Arpinatia.

S. Hic, & haec, & hoc felix, huius felicis, huic felici, hũc,& hanc felicem,& hoc felix,o felix,a felice,& felici. P.hi,& hae felices,& haec felicia,horum,& harum,& horum felicium,his,& ab his felicibus,hos & has felices,& haec felicia,o felices,& o felicia.

S. Hic, & haec, & hoc iens, huius euntis, huic eunti, hunc,& hanc euntem,& hoc iens,o iens,ab eunte,& eũti P.hi,& hae euntes,& haec euntia, horum,& harum,& horum euntiũ, & euntũ per ſyncopen:his & ab his,euntibus,hos,& has euntes,& haec eũtia, o euntes, & o eũtia.

S.Hic,

S.Hic,& hæc,& hoc amans,huius amantis,huic amanti,& hunc,& hanc amantem,& hoc amans, o amans, ab hoc,& ab hac,& ab hoc amante,uel amanti.P. hi, & hae amantes, & haec amantia, horum, & harum , & horum amantium,& per concisionem amantum, his amãtibus, hos,& has amantes,& haec amantia,o amãtes , & o amãtia,ab his amantibus. Sic declinabis legens, docens, audiens , & cetera participia in ns.

DE. QVARTA. DECLINATIONE.

Haec manus,genitiuo huius manus, cuius declinationis?Quartae.Quare? Quia eius genitiuus singularis in us productum desinit.

Haec anus,huius anuis cuius declinationis ? Quartae. Quare?Quia nomina quarti declinatus,etiam in uis syllabas inueniũtur prolata in casu patrio, ut supra est dictũ.

Hoc cornu , huius cornu cuius declinationis ? Quartae . Quare ? Quia eius genitiuus singularis in u productum desinit.

S.Hic fructus,huius fructus,& fructuis, huic fructui,a genitiuo antiquo fructuis, & fructu a genitiuo fructus, hunc fructum , o fructus , ab hoc fructu. P. hi fructus, horum fructuum, his fructibus, hos fructus , o fructus, ab his fructibus.

S.Haec manus,huius manus,& manuis,huic manu & manui,hanc manum,o manus, ab hac manu.P. hae manus,harum manuum,his manibus, has manus,o manus, ab his manibus.

S.Hic artus,huius artus,huic artui,hunc artum, o artus,ab hoc artu.P.hi artus,horum artuum, his artubus, hos artus,o artus,ab his artubus.

Quae ante bus u seruant? Haec, quae uersibus annotantur :

Ante bus u seruant,artusq. & partus, & arcus.
Et lacus,& quercus,tribubusq., acubus, specubusq.
Et specubus, necnon partusq ,& questus:& hinc est,
Quod cecinit uates,Late loca questubus implet ,
A queror:at quaestus,pro lucro quaestibus i dat.

S. Haec quercus , huius quercus. P. hae quercus,

harum quercuum.

S. Haec anus, huius anus, & anuis. Terentius:

Eius anuis opinor caussa, quae mortua est.

Domus, secundae declinationis quomodo declinatur?

S. Haec domus, huius domi, hanc domum, ab hac domo. P. harum domorum, has domos, ceteris casibus non utimur.

Domus, quartae declinationis quomodo flectitur?

S. Haec domus, huius domus, huic domui, hāc domū, o domus sine ablatiuo. P. hae domus, harum domuū, his domibus, has domus, o domus, ab his domibus.

S. Hoc cornu, huius cornu, huic cornu, hoc cornu, o cornu, ab hoc cornu. P. haec cornua, horū cornuum, his cornibus, haec cornua, o cornua, ab his cornibus.

S. Hoc tonitru, huius tonitru, huic tonitru, hoc tonitru, o tonitru, ab hoc tonitru P. haec tonitrua, horum tonitruum, his tonitribus, haec tonitrua, o tonitrua, ab his tonitribus.

S. Hoc ueru, huius ueru. P. haec uerua, horum ueruum his uerubus.

S. Hoc gelu, huius gelu, huic gelu, hoc gelu, o gelu, ab hoc gelu, sine plurali.

Quae neutra in u admittunt numerum pluralem? perpauca, his comprehensa uersiculis:

Pluralem admittunt numerum, cornuq., ueruq.,
Atque specu, & tonitru, cum uerubus genua.
Cetera deficiunt, seru, ut testuq., geluq.,
Atq. pecu. inuenies testaq., & haec pecua

S. Haec, huius, & o ficus: huic ficui, hanc ficum, ab hac ficu. P. hae, has, & o ficus: harum ficuum, his, & ab his ficubus.

Ficus cum secundae est quomodo flectitur?

S. Hic ficus, huius fici, huic fico, hunc ficum, o fice, ab hoc fico. P. hi fici, horum ficorum, his ficis, hos ficos, o fici, ab his ficis.

S. Hæc ficus, huius fici, huic fico, hanc ficum, o fice, ab hac fico. P. hae fici, harum ficorum, his ficis, has ficos, o fici, ab his ficis.

DE GENERE. ET. DECLINATIONE. FICVS

Ficus hic & fructus fici, estq. in corpore morbus:
Haec ficus ci & cus, fructus & arbor erit.

Sed de ficus abunde multa dicemus in heteroclitis.

Quae nomina possunt esse quarti, & secundi declinatus? Quae his uersibus annotantur:

Sunt pinus, cornus, ficus, quartae atque secundae:
Laurusq., & quercus, quae neat adde colum.
Adde domum, & longe plura his, quibus usa uetustas,
Ceu penus, ornatus, ceu lacus, & monitus,
Atq. alia, ut gemitus, quarti tantummodo flexus
Quae nunc sunt, teneris pauca notasse sat est.

DE. QVINCTA. DECLINATIONE

Hic, uel haec dies, huius diei, cuius declinationis? Quinctae. Quare? Quia eius genitiuus singularis in ei diuisas syllabas definit, & sic datiuus, ut hic uel haec dies, huius, & huic diei.

Dies, huius dies, huius die, huius dii, cuius declinationis? Quinctae. Quare? Quia quinctae inflexionis nomina etiam in es, & in e, & in ii inueniuntur prolata, in casu patrio apud antiquos, ut ostendimus superius, ubi de genitiuo quinctae declinationis scripsimus.

S. Haec species. G. huius speciei. D. huic speciei. A. hãc speciem. V. o species. A. ab hac specie. P. N. hae species. G. harum specierum. D. his speciebus. A. has species. V. o species. A. ab his specibus.

Declina antiquo more? S. Haec species, huius species, & huius specie, & huius specii, huic specie.

S. Haec res. G. huius rei. D. huic rei. A. hanc rem. V. o res. A. ab hac re. P. hae res. G. harum rerum. D. his rebus. A. has res. V. o res. A. ab his rebus.

S. hic, uel haec dies. G. huius diei. D. huic diei. A. hunc uel hanc diem. V. o dies. A. ab hoc, uel ab hac die. P. hi, dies, masculini tantum generis. G. horum dierum. D. his diebus. A. hos dies. V. o dies. A. ab his diebus.

S. Haec spes, huius spei, huic spei, hanc spem, o spes, ab hac spe. P. hae, has, & o spes, ceteris uacat.

S. Haec scabies, huius scabiei, huic scabiei, hanc scabiem,

biem, o ſcabies, ab hac ſcabie. ſine plurali.

Quae nomina quinctae declinationis habẽt numerum pluralem?

Haec fere: *Res, ſpeciesque, dies, facies, ſpes, progeniesque,* Plinius lib. 11. Innumerae in mari praecipue, acplerumq. confuſis monſtrificae digenerantur effigies.

DE. NOMINIBVS. COMPOSITIS

Quot modis, nomina componuntur? Tribus. Ex duobus rectis, ut reſpublica, & uterq. rectus inflectitur. ex recto, & obliquo, ut paterfamilias, & rectus tantum inclinatur ex duobus obliquis, ut huiuſmodi, aliuſmodi, & neuter declinatur.

S. Haec reſpublica, huius reipublicae, huic reipublicae, hanc rempublicam, o reſpublicae, ab hac republica. P. hae reſpublicae, harum rerumpublicarum, his rebuſpublicis, has reſpublicas, o reſpublica, ab his rebuſpublicis.

S. Hic iuriſconſultus, huius iuriſconſulti, huic iuriſconſulto, hunc iuriſconſultum, o iuriſconſulte, ab hoc iuriſconſulto. P. hi iuriſconſulti, horum iuriſconſultorum, his iuriſconſultis, hos iuriſconſultos, o iuriſconſulti, ab his iuriſconſultis

S. Hic paterfamilias, huius patrisfamilias, huic patrifamilias, hunc patremfamilias, o paterfamilias, ab hoc patrefamilias. P. hi patresfamilias, horum patrumfamilias, his patribusfamilias, hos patresfamilias, o patresfamilias, ab his patribus familias.

S. Alteruter, alterutra, alterutrum. G. Alterutrius. ſed de hoc in Pronominibus.

S. Hic tribunuſplebis, huius tribuniplebis. ſic, hic magiſterequitum, huius magiſtriequitum.

S. Hic, & haec, & hoc huiuſmodi, & huiuſcemodi. G. huius huiuſmodi. D. huic huiuſmodi. A. hunc, & hanc, & hoc huiuſmodi. V. o huiuſmodi. A. ab hoc huiuſmodi. P. hi, & hae, & haec huiuſmodi, horum, & harum, & horum huiuſmodi, his huiuſmodi, hos, & has, & haec huiuſmodi, o huiuſmodi, ab his huiuſmodi. ſic, iſtiuſmodi, aliuſmodi, alteriuſmodi.

DE.

DE. NOMINVM. NVMERALIVM. INFLEXIONE

Quattuor cuius declinationis? Nullius. Quare? Quia omnia nomina numerorum a quattuor usque ad centum, sunt omnis generis, numeri pluralis, & indeclinabilia. S. N. unus, una, unum. G. unius. D. uni. A. unum, unã, unum. V. o une, o una, o unum. A. ab uno, ab una, ab uno. P. uni, unae, una. G. unorum, unarum, unorum. D. unis. A. unos, unas, una. V. o uni, o unae, o una. A. ab unis. Dicimus. n. unas litteras, una arma, unis nuptiis.

P. N. hi duo, hae duae, & haec duo: & reliqua ut in secunda declinatione.

P. N. hi; & hae tres, & haec tria. G. horum, & harum, & horum trium. D. his, & ab his tribus. A. hos, & has treis, & haec tria. V. o tres, & o tria. Et notandum, accusatiuũ pluralem, huiusmodi nominnm, quae in ium faciunt genitiuum, in eis tantum desinere per ei diphthongum.

P. N. hi, & hae, & haec quattuor. G. horum, & harũ, & horum quattuor. D. his quattuor. A. hos, & has, & haec quattuor. V. o quattuor. A. ab his quattuor. Et sic P. N. hi, & hae, & haec quinque, sex, septem, octo, nouem, & reliqua usq. ad centum indeclinabilia.

P. N. hi, & hae, & haec centum. G. horum, & harum, & horum centum. D. his centum. A. hos, & has, & haec centum. V. o centum. A. ab his centum. sic biscentum, tercentum, quattercentum, deciescentum, & similia.

P. N. ducenti, ducentae, ducenta. G. ducentorum, ducentarum, ducentorum. D. ducentis. A. ducentos, ducentas, ducenta. V. o ducenti, o ducentae, o ducenta. A. a ducentis. Sic trecenti, trecentae, trecenta; quadringenti, quadringentae, quadringenta; quingenti, quingentae, quingenta; sexcenti, sexcentae, sexcenta; septingenti, septingentae, septingenta; octingenti, octingentae, octingenta; noningenti, noningentae, noningenta.

Mille adiectiuum quomodo flectitur?

P. hi, & hae, & haec mille, horum, & harum, & horum mille, his mille, hos, & has, & haec mille, o mille, ob his mille. & sic dicimus *Mille meae Siculis errant in montibus agnae.*

Declina Mille substantiuum.

S. Hoc mille, huius mille, huic mille, hoc mille, o mille, ab hoc mill. P. haec millia, horum millium, his millibus, haec millia, o millia, ab his millibus. & sic dicimus mille agnarum, mille hominum moritur, duo millia nummum.

Quod mille faciat ab hoc milli per, haec Gellius: aperteq. ostendit mille & uocabulum esse, & singulari numero dici, & casum etiam capere ablatiuum, nec ceteros casus requiri oportere.

DE. GRADIBVS. COMPARATIONIS

Quot sunt gradus comparationis? Tres: positiuus, comparatiuus, superlatiuus. Da positiuum? doctus, pulcher, prope. Da comparatiuum? doctior, pulchrior, propior. Da superlatiuum? Doctissimus, pulcherrimus, proximus.

Da aliquot positiua cum comparatiuo, & superlatiuo? Doctus, doctior, doctissimus; docta, doctior, doctissima; doctum, doctius, doctissimum. Et in aduerbio, docte, doctius, doctissime.

Pulcher, pulchrior, pulcherrimus; pulchra, pulchrior, pulcherrima; pulchrum, pulchrius, pulcherrimum. Et in aduerbio, pulchre, pulchrius, pulcherrime.

Prope, propior. proximus; prope, proprior, proxima; prope, propius proximum. Et in aduerbio, prope, propius, proxime.

Perpulcher, longe pulchrior, quam pulcherrimus: perpulchra, longe pulchrior, quam pulcherrima: perpulchrum, longe pulchrius, quam pulcherrimum. Et in aduerbio; perpulchre, longe pulchrius, quam pulcherrime. nec dicas perpulchrior, perpulcherrimus.

Magnus, maior, maximus; magna, maior, maxima; magnum, maius, maximum. Et in aduerbio esset dicendum per regulam, magne: quod nõ dicimus, sed pro eo magno pere, uel ualde, uel multũ, & similibus utimur. quis enim diceret, magne erras, magne potes, pro eo quod est magnopere erras, multum potes? Item, maius potuit Caesar. quam Pompeius, nemo diceret Latine: sed, uel plus, uel

magis

magis Caesar potuit, quam Pompeius. Dicamus igitur & in aduerbio, magnopere, magis, maxime.

Paruus, minor, minimus; parua, minor, minima; paruum, minus, minimum. Et in aduerbio, parue, minus, minime.

Bonus, melior, optimus; bona melior, optima; bonum, melius, optimum. Et in aduerbio, bene, melius, optime. nec dicas bone, per o.

Malus peior, pessimus; mala, peior, pessima; malum, peius, pessimum. Et in aduerbio, male, peius, pessime.

Multus, sine comparatiuo, plurimus. multa, sine comparatiuo, plurima. multum, plus, plurimum. Et in aduerbio, multum, plus, plurimum.

DE. NOMINIBVS. HETEROCLITIS

QVONIAM sunt quaedam nomina, quae uarie declinãtur, quae propterea Graeci ἑτερόκλιτα uocant, & nos Graeco nomine, quia Latinum non habemus, heteroclita appellamus: operaeprecium hoc loco uidetur, de heteroclitis scribere, si prius praescripserim nominum quaedam esse aptota. quae per omnes casus uniformiter currunt, ut frugi, nequam & similia, & numerorum nomina, a quattuor usque ad centum. Quaedam monoptota, quae unum dumtaxat casum habent, ut sponte. Quaedam diptota, quae duos tantum diuersos casus habent, ut fors forte, tabi tabo, uerua, uerubus. nam ueruum non est in usu. Quedam triptota, quae tres tantum casus diuersos habent, qualia sunt neutra in singulari, ut templum, templi, templo: & in plurali neutra omnia, ut templa, templorum, templis, sidera, siderum, sideribus. Quaedam tetraptota, quae quattuor tantum diuersos casus habent, qualia sunt in r desinentia secundae declinationis, ut puer, uir. Quaedam pentaptota, quae quinque casus tantum diuersos habent, qualia sunt masculina, & feminina secundae declinationis, ut doctus, Priamus, populus, fagus.

Virg.

Virg. Quaedam hexaptota, quae ſex caſus uarios habent, qualia ſunt unus, totus, ſolus: ut unus, unius, uni, unum, o une, ab uno. Latine Diomedes appellat ſimplicē unicam, bipartitam, ternariam, quatternariam, quinariā, ſenariam, ut ſupra eſt dictum.

Maſculina, in plurali neutra. Auernus Auerna, balteus baltea, carbaſus carbaſa, cetus cete, quod Graecum eſt, τὰ κήτεα, κήτη. Dindymus Dindyma, euentus euenta, Gargarus Gargara, Hiſmarus Hiſmara, iocus ioca, iuſſus iuſſa, locus loca, Maſſicus maſſica, Maenalus Maenala, pileus pilea, permiſſus permiſſa, ſibilus ſibila, ſupparus, ſuppara, Tartarus Tartara, Tenarus Tenara, Taigetus Taigeta. Dicimus etiam hi baltei, hi euentus, hi ioci, maſſici, ſuppari, ſibili. Cetus autem nuſquam lectum eſſe, ait Seruius. aliqui, hoc cetus dicunt: quia graece τὸ κῆτος. Carbaſus, Priſcianus femininum eſſe dicit, Phocas maſculinū, Probus, & Caper incerti generis. Legitur & hoc iuſſum, euentum, pileum, ſupparum. Infernus, & inferna ſubſtantiua, non memini legere apud approbatos auctores.

Feminina, in plurali neutra. arbutus arbuta. quāquam haec arbutus, hae arbuti, arbor eſt: hoc arbutum uero, haec arbuta pomum; altilis altilia, Bucolica Bucolicae, Bucolica Bucolicorum: ſic Georgica, Grammatica, Rhetorica, Topica, Ethica, & ſi qua ſunt alia. Intybus intyba, Pergamus Pergama, ſupellex ſupellectilia. Zizania zizaniae, & zizania zizaniorum. Dicimus, & hi intybi. Plinius & hoc intybum dicit. Altilis magis adiectiuum uide tur, ut reptilis.

Neutra, in plurali maſculina. Argos Argi, caelum, caeli, capiſtrum capiſtri, Eliſyum Elyſii, filū fili, frenum freni, porrum porri, raſtrum raſtri. Dicimus & haec capiſtra, fila, frena, raſtra, porra.

Neutra, in plurali feminina. amygdalum, amygdalae, & haec amygdala. amygdalus autem arbor eſt, ſicut haec amygdala apud Plinium. balneum balneae, & balnea, cepe cepae, delicium deliciae, epulum epulae, nundinum nundinae.

Maſculina ſingularia. Aer, aether, ceſtus Veneris, fimus,

mus,fumus,limus,mundus, muſcus,penus,Pontus, puluis,ſal.dicimus & hoc ſal.ſanguis,ſol,ueſper,nemo.Inuenies tamen fumos,ſoles,mundos,pulueres, & alia.

Maſculina pluralia,antes,ambo,annales, cancelli, cani,carceres,caſſes,caelites,codicilli,faſces,faſti,fori,furfures,inferi,lares, liberi pro filiis,lemures,loculi,maiores,minores,manes,natales pro generis nobilitate, optimates, penates,primates,proceres, poſteri,pugillares, Quirites,ſales,pro urbanitate quadam dicendi,ſentes,ſuperi,uepres. Adde etiam Fabii,Locri,Luceres, Quinctilii,Tatienſes,& ſimilia.Item multa ludorum,& feſtorum nomina, ut Apollinares, Quinquatres, Circenſes. Legimus & Quiritem, & caelitis, & ceteros huius nominis obliquos ſingulares.Item optimatem,procerem, pugillarem,legitur & pugillaria,& ab hoc uepre.

Feminina ſingularia,auaritia,amentia,bilis,cholera, caries,diligentia,dementia,eloquentia,fama, fames, fides,fuga,gloria,humus,indoles,inſania,inuentà, inuentus,labes, lues,lux,memoria,mors,pax, pix, paupertas, parſimonia,penus,pernicies,proles,proſapia, rabies, ſalus,ſanies,ſapientia,ſitis,ſenecta,ſenectus,ſoboles, ſocordia,ſtrues,ſtultitia,tabes,tuſſis,uita, ueſpera,uaecordia. Inuenies ſapientias,memorias,uitas,labes,luces, paces, mortes,& alia non nulla.

Feminina pluralia.ambages,antiae, aedes pro domo, argutiae,ambae,blanditiae,bigae,Kalendae, cantes, cunae, crates, deliciae, diuitiae, dirae, excubiae,exſuuiae, exſequiae,phalerae,facetiae, feriae, fidiculae pro inſtrumento tortorio,fruges,gades,Grates,Gratiae deae,idus, induciae,inferiae, inſidiae, inficiae, illecebrae, inimicitiae,lactes,latebrae,litterae pro epiſtola,manubiae, minae, nonae,nuptiae, nugae, nundinae, opes, primitiae, preces, praeſtigiae,quiſquiliæ,quadrigae,reliquiae, ſeiugae,ſcalae,ſcopæ,ſordes,ſuppetiae,tenebrae,thermae, tricae,ualuae. Ex his multa inuenies in ſingulari,ut ſcala,ſcopa, precis, preci, prece, ualua,biga,quadriga,lactis,latebra,blanditia,ambage,gratia,inimicitia, illecebra,legitur etiam nundinum,& trinundinum.

Neutra

Neutra singularia. ador, alec, barathrum, coenum, crocum, fas, gelu, ir, iustitium, lac, lethum, lutum, manna, mane, macellum, mammona, nitrum, nil, nihil, nihilum, nefas, necesse, pascha, penum, pus, salum, senium, spicum, uer, uesper, uesperum, uirus, uiscum, uulgus. Sunt qui & purem masculine dicunt, & pura pluraliter. Accedunt ad haec metallorum nomina, ut aurum, praeter aes, & orichalcum & electrum. Et liquidorum, ut ius, phlegma. Et aridorum humi nascentium, cuiuscumq. generis, quae ad mensuram pondus ue referuntur, ut triticum, far, cicer, piper, milium, fenum, oriza, orobus. Item herbarum, & fruticum, ut apium, petroselinum, samsuchũ, mentastrũ, abrotanum, cuminum, rosmarinum, nepeta, mentha, & id genus alia. Multa tamen leges in plurali, ut aquas, undas, latices, lymphas, aequora, freta, maria, mella, uina, pocula, stagna, fontes, fluuios, flumina, lacunas, lacus, puteos, paludes, acetis, ordea, lentes, frumenta, fabas, melones, pepones, farra, pisa, lupinos, fraga, rutas, musta, loliis.

Neutra pluralia. arma, ambo, artaxata, bactra, carchesia, castra, cythera, ceraunia, crepundia, cuna, bula, exta, effata, flabra, iusta, magalia, mapalia, mœnia palearia, pondo, praecordia, rostra nauium, feria, sponsalia, telqua, uinacea. Adde his festorum, & ludorum nomina, ut Orgia, Vulcanalia, Floralia, Bacchanalia, Saturnalia, Compitalia, Terminalia, Parentalia, Neptunalia, Palilia, & huiusmodi.

Nominatiuo, & uocatiuo singulari carent haec: huius dapis, ditionis, frugis, frondis, feminis, remigis, precis, necis, lateris, uiscis, uisceris, uerberis. Haec tamen inueniuntur etiam in nominatiuo: daps, semen, frons, nex, remex.

Quae sunt per diuersos casus defectiua? Haec: spes habet spes in tribus casibus in numero plurali. Iuuenalis. *Post damnum temporis, & spes Deceptas*. Ex spes ab eo compositum, habet nominatiuum, & uocatiuum Fors, & forte tantum dices, ut *Fors si qua tulisset*, & *Forte sua Libycis*. Dices etiam precis, & preci, & prece, Frugi, frugem, & fruge,

ge,quae ſunt triptota:ſecundum Priſcianum in ſingulari numero.Sponte monoptotum eſt,ut ſponte ſua, & Laterem,inuenitur latere, & lateres apud Plautum, & Satias nominatiuus ſolus,& Flamine pro ſpiritu ablatiuus, & Natu,teſte Seruio.ſic Aſtu,& Promptu: Praeterea inuenies,hi aſti,hos & o aſtus: inuenies ſpontis apud Columellam.Lucilius ſatiate dixit. Macte uocatiuus eſt ſolus. interpretatur autem magis aucte. Virgil. *Macte puer uirtute noua:ſic itur ad aſtra*. ueteres etiam Mactus & macti dicebant. Vis, inquit Priſcianus, habet omnes caſus in utroque numero. Ador aptotum eſt, propter duas regulas inter ſe contrarias. nam ſi genitiuus eſt adoris, paenultima aut longa erit,aut breuis: ſi longa, cum ſit neutrum,debet corripi,ut aequor, aequoris, marmor marmoris:ſi breuis, cum deriuetur ab adoro (ut ſenſit Priſcianus. nam Feſtus ab edendo, uel adurendo dicit deriuatum)debet produci, ut honor honoris,decor decoris,labor laboris,ab honoro, decoro, laboro:& propterea remanſit indeclinabile.Os habet oris, & ore in ſingulari: in plurali uero tantum ora, & oribus. Os uero oſsis,integrum eſt utrobique. Iuppiter,quaſi iuuans pater, habet nominatiuum & uocatiuum tantum. Iouis enim, nomen eſt per ſe: & in nominatiuo ueteres hic Iouis dicebant. ſimiliter & Dieſpiter, hoc eſt diei pater. Tabi & tabo,Vicem & uice:cuius pluralis integer eſt.raro uicis inuenies. Ditionem & ditione, Repetundarum, & repetundis,Inficiae, & inficias, Suppetiae, & ſuppetias, Dicam, & dicas, Cicero uſus eſt dica in Verrinis: *Scribitur Heraclio dica*.quod Graece ἡ δίκη dicitur. diptota ſunt.Quidam addunt huius ditionis. non nulli,ab hac ditione tantum dicunt.

Interrogatiua, ut quis, uter: relatiua, ut qui,quae, quod, ſuus:diſtributiua, ut nullus. infinita, ut aliquis: deficiunt uocandi caſu. praeter omnis, ut diximus. & pronomina ſimiliter omnia:praeter tu, meus, noſter, & noſtras.

Quae deficiunt naturaliter plurali numero? Omnia propria deorum, hominum, montium, ſiluarum,

 fluuio-

fluuiorum, & locorum. Athenae tamen, Mycenae, Amyclae, Thebae, Venetiae, Pisae, Senae, cumae, Verulae, Puteoli, Argi (quod tamen in singulari habet hoc Argos) sunt enunciatione pluralia, intellectu uero singularia. Inuenies apud auctores Mycena, Theba. Virgilius, *Deprehensus in urbe Mycena*. Statius: *Diraeq. ad moenia Thebae*. Homerus εὐρυάγυια μυκήνη. sed sic raro, in plurali uero saepissime leges. Virg *Tacitis regnauit Amyclis*. Lucilius: *Mihi necesse est loqui: nam scio Amyclas tacendo periisse*. Stat. *Soluerat Oebalio classem de litore pastor* Dardanus, *incautas blande populatus Amyclas*. Virgilius. *Milia quot magis numquam uenere Mycenis*. Sic etiam Bactra, Maenala, Dindyma, Gargara: intellectu singularia sunt cum similibus. Dicimus & Caesares, Aiaces, Hectoras, Fabios, Camillos, Scipiones, Decios, Catones, & plurima huiusmodi, sed sic nō sunt propria nomina.

Quae mutant in numeris, & casibus significationem? Ops Opis, quod per omnes casus significat deam terrae. obliqui uero, opis, opi, opem, ope, auxilium significant, & facultatem, ut affer opem. &, *Non opis est nostrae grates persoluere dignas*. Haec Opis, Nympha est, & producit primam. Virgilius in undecimo: *At triuiae custos iamdudum in montibus Opis*. Opes in plurali significant diuitias. Veteres etiam hic, & haec ops pro opulento, sicut cops pro copioso dixerunt, ut inquit Caper. Littera in singulari significat elementi notam, in plurali epistolam.

Poetae tamen necessitate carminis litteram etiam in singulari numero protulerunt. quod saepe facit Ouidius in Heroidibus:

Quam legis, a rapta Briseide littera uenit. Idem:
Ista Mycenaea littera facta manu. Idem:
Numquid ubi aspecta est studiosae littera dextrae,
Protinus est oculis cognita nostra tuis?

Aedes in singulari significat templum: in plurali & templa, & domum.

Quae plurifariam efferunt nominatiuum, & genus cum uoce uariant? Hic euentus, & hoc euentum: hic

baculus, & hoc baculum : hic ſenſus, & hoc ſenſum: hic punctus, & hoc punctum : hic tignus, & hoc tignum: hic ſinus, & hoc ſinum : hic tapes tapetis, hoc tapete, hoc tapetum. hic ſeſtertius, & hoc ſeſtertium : hic clypeus, & hoc clypeum: hic ſpicus, haec ſpica, & hoc ſpicum : hic ſanguis, & hoc ſanguen. haec cryſtallus, & hoc cryſtallum : hic gibbus, hic gibber, & haec gibba: hic curriculus, & hoc curriculum : hoc ſinapi, & haec ſinapis: hic tonitrus, & hoc tronitru. Lucanus : *Seu tonitrus ac tela Iouis praeſaga notauit*. hic cornus, hoc cornu, & hoc cornum. Lucanus : *Cornu tibi cura ſiniſtri*. Ouidius : *Dextra tenet cornum*. Idem : *Flexile cornum*. hic crater crateris, haec cratera, craterae: hic panther pantheris, haec panthera pantherae. hic, uel haec lynx, lyncis, haec lynca, lyncae. vnde notandum ab accuſatiuo Graeco quinctae declinationis, fieri nominatiuum Latinum, ut ἡ κασσις, τῆς κασσίδος, τῇ κασσίδι. τὴν κασσίδα: haec caſſida caſſidae. ὁ κρατὴρ, τοῦ κρατῆρος, τῷ κρατῆρι, τὸν κρατῆρα, haec cratera craterae. & ſunt ſemper generis feminini huiuſmodi nominatiui. quare illud Horatii in ſecundo carminum : *Nec curat Orion Leones, aut timidos agitare lyncas*: non eſt a nominatiuo lynca, ut putauit Priſcianus: ſed eſt accuſatiuus Graecus a nominatiuo lynx, ſicut apud Virgil. *Crateras magnos ſtatuunt, & uina coronant*. crateras hic non eſt a nominatiuo cratera, ſed a nominatiuo, ὁ κρατὴρ, hic crater, ſolent enim huiuſmodi nomina, ſi a maſculinis deducūtur, mutare genus, ut ὁ δεκάπους, τοῦ δεκάποδος, τῷ δεκάποδι, τὸν δεκάποδα, haec decempeda, decempedae. ὁ αἰθὴρ, τοῦ αἰθέρος, τῷ αἰθέρι, τὸν αἰθέρα, haec aethera, aetherae. ὁ πανθὴρ, τοῦ πανθῆρος, τῷ πανθῆρι, τὸν πανθῆρα, haec panthera pantherae.

Quae nomina uariantur in nominatiuo, & ſeruant genus? Haec caſſis & caſſida, apes & apis, plebs, & plebes, ſcobs & ſcobis, hic adeps & adipes, haec ſtips & ſtipis, hic cometa & cometes, gobio & gobius, puluis & puluer, cucumis & cucumer, cinis & ciner, uomis & uomer, pubis & puber, labor & labos, honor & ho-

nos, odor & odos, arbor & arbos, uapor & uapos, clamor & clamos, hoc genu & genus. Cicero in Arato: *Ac propter laeuum genus omni ex parte locatas; Paruas Vergilias tenui cum luce uidebis*. genus pro genu. Item hoc gelu & hoc gelum. hic Euandrus & Euander, Leandrus & Leander, gongrus & gonger, Iber Iberis, & Iberus Iberi. hic Oedipus Oedipodis, & Oedipi, & Oedipodes, Oedipodae, Terent. *Dauus sum, non Oedipus*. Plautus: *Oedipo coniectore opus est*. Statius Theb. primo: *Oedipode confusa domus*. hic Phorcyn & Phorcys, Eleusin & Eleusis, Trachin & Trachis, Arin & Aris, Arabs & Arabus, elephas & elephantus, delphin & delphinis, & delphinus. Vnde notandum a genitiuo Graeco fieri nominatiuum Latinum, mutatione os in us: ut, τιτὰν τιτάνος, hic Titan & Titanus. similiter ἀπὸ τοῦ ἄβακος, hic abacus. ἀπὸ τοῦ ἐλέφαντος, hic elephantus. Item quae apud Graecos in ρος desinunt in nominatiuo, antecedente alia in eadem syllaba consonante ρος in er mutare apud Latinos, & ὁ ἀλέξανδρος hic Alexander; & in us, & in er aliquando, ut τεῦκρος, Teucer, & Teucrus, & quae supra diximus.

Quae sunt confusa in nominatiuo? Os oris, & ossis, frons frontis, & frondis, lens lentis, & lendis, glis gliris, & glitis, & glissis, pecus pecudis, & pecoris, uas uasis, & uadis, & fides fidis, & fidei, cassis cassidis, & cassis, & multa huiusmodi.

Quae sunt diuersi generis? Hic penus, & hoc penus quartae, & hoc penus penoris, & hoc penum peni: dicimus etiam, haec penus, & hoc penu. Lucilius: *Magna penus paruo spatio consumpta peribit*. Terentius: *Omnem penum congerebam clamculum*. Plautus: *Nisi mihi annuus penus hic ab amatoribus congeratur, cras populo prostituam uos o puellae*: hic, & hoc sal: hic, & haec, & hoc specus: dicimus etiam specum speci, & specu. hic & haec retis, & hoc rete. hic malus pro arbore nauis, & haec malus, hic casis, & haec casis, hic uel haec sexus: hic, uel haec silex, finis, talpa, bubo, panthera, serpens,

pens, grus, margo, dies, aluus, clunis, adeps, cortex, lynx, dama, turtur, sardonix, pāpinus, hic, uel hoc uulgus, guttur, iubar, & multa huiusmodi. sed a multis horum abstinendum est, atque adhaerendum frequentiori auctorum usui.

Quae sunt quae uariant declinationem? Desinentia in a tertiae declinationis, quae datiuum, & ablatiuum pluralis numeri frequentius in is, quam in bus mittunt, ut hoc problema, cataplasma, aenigma, his, & ab his problematis, cataplasmatis, aenigmatis. quae aliqui uolunt potius deriuari a nominibus, hoc problematum, cataplasmatum, aenigmatum, ut supra dictum est. Item Vulcanalia, Saturnalia, & huiusmodi in a, festorum nomina, genitiuum tam secundum formam secūdae, quam tertiae declinationis, habent; datiuum uero, & ablatiuum tertiae dumtaxat, ut horum Saturnalium, & Saturnaliorum, his, & ab his Saturnalibus, non etiam Saturnaliis. & sic de similibus. Iugerum in singulari secundae est declinationis, in plurali uero tertiae. Iuuen. *Iugeribus paucis lumbos donare clsentis.* Dicitur tamen & hoc iugus iugeris. Tibullus: *Vt multo innumeram iugere pascat ouem*. Priscianus, etiam haec iugera iugerorum dici existimat, cūm horum iugerum pro iugerorum exponit. Impetus, dies. & nox faciunt ablatiuum singularem & in u, & in e, ut impetu, & impete, die, & diu, nocte, & noctu. Ouid. *Impete nunc uasto*, pro impetu dixit, tertio Metamorphosen. Priscianus tamen & impes impetis, ab impeto declinat, sicut indiges indigetis, ab indigeo: Vas uasis in singulari tertiae, in plurali uero secundae est declinationis, ut uasa uasorum uasis, Caesar lib. I I I. Commentariorum de bello ciuili: *Et noctu neque conclamatis uasis flumen transit*. Legimus etiam hoc uasum apud Gellium. dicit enim: *Neque mihi aedificatio, neque uasum, neque uestimentum ullum est in manu preciosum, neque preciosus seruus, neque ancilla*. Hic acer, aceri, teste Seruio, quod tamen Priscianus improbat. ait enim declinandum acer aceris, quod & uerum est. quoniam nulla di-

ctio feminini generis in er desinens, secundae est declinationis. & sciendum, quod quando adiectiuum est, declinatur etiam acer, acra, acrum, testibus Capro, & Probo, & hic acer, haec acris, & hoc acre, & hic, & haec acris. & hoc acre, Prisciano auctore. sic & alacer, & celeber, & equester, & pedester, & saluber, & campester declinantur, eodem Prisciano auctore. Antiqui etiam hic, & haec acer, & hic, & haec alacer declinabant. Itē dicimus sequester, sequestri, & sequestris, & haec sequestra. Virgilius:

Et pace sequestra.

Sunt praeterea non nulla adiectiua, quae & secundae, & tertiae sunt declinationis. Syncerus, syncera, syncerū, & hic, & haec synceris, & hoc syncere.

Similiter inermus, & inermis; eneruus, & eneruis; biiugus, & biiugis; hilarus, & hilaris; imbecillus, & imbecillis; effrenus, & effrenis; magnanimus, & magnanimis; exanimus, & exanimis; pusillanimus, & pusillanimis, unanimus, & unanimis, & similia ab animo sic composita. Limus, & limis; sublimus, & sublimis; accliuus, & accliuis; procliuus, & procliuis; insomnus & insomnis: & pauca huiusmodi, nec dicas etiam incolumus.

Sunt item aliqua secundae, & quartae declinationis communia, ut haec laurus, huius laurus, & lauri: quercus, pinus, cornus, colus, lacus, penus, domus, quod nomen cum quarti ordinis est, habet omnes casus in utroq. numero, praeter ablatiuum singularem, cum uero secundi, omnes item casus habet, praeter uocatiuum singularem, & datiuum, & ablatiuum plurales. declinatur etiam haec domus, huius domuis, sicuti haec anus, huius anuis, quemdmodum supra, cum de genitiuo quartae declinationis scriberemus, abunde tractauimus. Adde istis ficus, huius ficus, & fici, de cuius declinatione, & genere magna est controuersia apud Grammaticos. quapropter quod ipse de ficu sentiam, quam breuissime potero, declarabo.

Ficus cum secundae est declinationis, & masculini generis est, & feminini: cū uero quartae, feminini dūtaxat, nam masculini generis in quarta, nōdum legi, nisi apud

Priscia-

Priscianum. Quando est generis masculini, & fructum significat, & uitium corporis: cum uero feminini, cuiuscumq. sit declinationis, tam arborem significat, quam fructum.

Sed quod dicimus, ostendemus exemplis approbatorum uirorum. Plinius lib. XVI. naturalis historiae: *In ficis mirabiles sunt & abortus, qui numquam maturescunt.* Varro in libro de rustica: *Fici, quem edimus, granum.* Lucilius (ut recitat Nonius Mar.) *Sicut cum primos ficos propalam recentes protulit, pretio ingenti dat primitus paucos.* ecce pro fructu secundae declinationis est, & masculini generis. Columella libro ultimo, pro fructu in genere feminino protulit, cum dixit: *Alii pinguissimam quamq. uiridem ficorum eligunt, & arundine, uel digitis diuisam dilitant.* sic etiam Macrobius libro tertio Saturnalium. ait enim: *Admonent nos & fici aridae.* Cicero in Attico: *Ex tantulo grano fici.* Horatius: *Pinguibus & ficis pastum iecur anseris albi.* Sed in his non potest cognosci, masculine, an feminine pronuncietur. Plinius lib. XVI. naturalis historiae. *Praestantiores ficorum omnium frigidissimae.* pro fructu uero & quartae declinationis usus est Seneca in secundo libro diuisionum: *Vt ficus non esset, nisi marisca.* Et Suetonius in uita Augusti: *Sic & pisciculos minutos & caseum bubalum manu pressum, & ficus uirides biferas maxime appetebat.* pro arbore in secunda declinatione. Plinius libro XVI. *Quidam breuitate radicum senescere celerius arbores putant, quod coarguunt fici, quarum radices longissimae sunt & senectus ocyssima.* Iuuen. *Ad quae Discutienda ualent sterilis mala robora fici*; pro arbore & quartae declinationis. Cicero in dialogo de oratore: *Vxorem suam suspendisse se de ficu*; pro morbo autem in genere masculino & secunda declinatione uidetur accepisse Martialis in illo epigrammate:

Cum dixi ficus, rides quasi barbara uerba:
Et dici ficos Caeciliane iubes.
Dicemus ficus, quas scimus in arbore nasci:
Dicemus ficos Caeciliane tuos.

Priscianus tamen in ultimo uersiculo, quartae de-

clinationis esse ficum putat, quod non placet. inauditum enim est, ut & Laurentius Valla differit in elegantiis, ficum quartae esse declinationis, & masculini generis. nam quis crediderit, negare Martialem ficum pro fructu esse generis feminini, & secundae declinationis? Praeterea non satis intelligitur, pro morbo ne, an pro fructu Martialis acceperit. quando quidem potest etiam sic intelligi, Quia dixi o Caeciliane has ficus, tu rides ac si soloecismum fecerim, & ficos dicendum iubes. sed dicere possumus & has ficus, sicuti ego protuli, & tuos ficos, sicut tu iubes. tuos dixit, quoniam Caecilianus ficos tantum dici iubebat. simul etiam iocando notat Caecilianum tamquam ficosum. Et sciendum ficum non podicis uitium esse peculiare, sed capitis. unde Paullus Aegineta, φύεται δὲ ταῦτα (id est, τὰ σῦκα) τὸ μὲν πλεῖστον ἐν κεφαλῇ: Hoc est, nascuntur hae plerumq. in capite.. nam nemo ueterum, anum', & podicem a fico infestari scribit: apud iuniores tamen legitur. Iuuenalis:

Caeduntur tumidae medico ridente mariscae.

Martialis:

Ficosa est uxor, ficosus & ipse maritus:
Filia ficosa est, & gener, atq. socer.
Nec dispensator, nec uillicus ulcere turpi,
Nec rigidus fossor, sed nec arator eget.
Cum sint ficosi pariter iuuenesq., senesq.,
Res mira est, ficos non habet unus ager.

Idem albi:

Vt pueros emeret, Labienus uendidit hortos:
Nil, nisi ficetum, nunc Labienus habet.

Quod etiam Celsus confirmat his uerbis: *In sede ulcus simile fungo nasci solere, quod uel cerato tollitur, uel medicamentis uehementioribus, uel ferro adurendum est; quem fungum medici quidam putant eum esse, quem iuniores ficum appellauere,* sed de ficu hactenus. Illud tamen non praeterierim, ficum pro arbore in masculino genere inueniri apud Catonem. c. VIII.

Quae nomina sunt primae & tertiae declinationis? Nō

nulla

nulla propria, quae formam habent patronymicorum, Prisciano teste, ut Thucydides, huius Thucydidae & Thucydis: Tigranes, huius Tigranae, & Tigranis. Timarchides, huius Timarchidae, & Tymarchidis: Herodes, huius Herodae, & Herodis: Orontes, huius Orontae, & Orontis: Xerxes, huius Xerxae, & Xerxis. Hippoclides, huius Hippoclidae, & Hippoclidis, & huiusmodi, quae apud Graecos primae tantum sunt declinationis. θουκυδίδης θουκυδίδου, τιγράνης τιγράνου, τιμαρχίδης τιμαρχίου, ἡρώδης ἡρώδου, ὀρόντης ὀρόντου, ξέρξης ξέρξου, ἱπποκλείδης ἱπποκλείδου.

Quae genitiuum in tis, & in is, sine t mittunt? Quae in τος terminant genitiuum Graecum, ut Priscianus ait, ut χρέμης, χρέμητος, Chremes, Chremetis, & Chremis, μένδης μένδητος, Mendes, Medetis, & Mendis. ῥάμνης, ῥάμνητος, Rhamnes Rhamnetis, & Rhamnis, λάχης, λάχητος, Laches, Lachetis, & Lachis. Nec mirum, cum apud Graecos quoq. multa inueniuntur huiusmodi ancipitem habentia declinationem, ut γύγης, γύγου & γύγητος: κώμης, κώμου, & κώμητος, μύκης, μύκου, & μύκητος: θάλης, θάλου, & θάλητος: δάρης, δάρου, & δάρητος: πόλης, πόλου, & πόλητος. unde Vir. duplicem accusatiuum protulit, hunc Dareta, & Daren δάρητος, καὶ δάρην.

In quot declinationibus utimur Graecorum nominũ casibus? In tribus, in prima, secunda, & tertia. nã in quarta, & quincta non memini umquam legere.

Quibus casibus utimur in prima declinatione? Nominatiuo, genitiuo, accusatiuo, uocatiuo singularibus. nominatiuo in as, ut hic Ageneas. in a, ut haec Hypermestra: in es, ut hic Anchises, in e, ut haec Lybie, quae passim leges. Virg. *Sum pius Aeneas.* Idẽ: *Et pater Anchises.* Ouidius: *Mittit hypermestra.* Idẽ: *Hanc tua Penelope.* Genitiuo in es, ut huius Lybies. Lucanus: *Finibus extremis Lybies ubi fervida tellus.* Accusatiuo in an, ut hunc Aenean, hanc Aeginan. Virg. *Aenean, alacris palmas utrasq. tetendit.* Statius: *Namq. ferunt raptam patriis Aeginan ab undis.* Ouidius: *Nescio quam dicunt Iphigenian iter.* & in en, ut hunc Laerten, hunc Daren, hanc Helenen. Ouid. *Re-*

ſpice Laerten,ut iam ſua lumina claudas. Vir. *Praecipitemq. Daren ardens agit aequore toto*. Idem: *Aut Atho, aut Rhodopen*. Ouidius: *Redde Parin nobis, Helenem Menelaus habebit*. Idem: *Dindymon, & Cybelen, & amoenā fontibus. Idam* uocatiuo in a, a nominatiuo in as, abiectione s κοινῶς, ut hic Aeneas, o Aenea. Virg. *Vigilasne deum gens Aenea?* & in e, ut hic Anchiſes, o Anchiſe, hic Vlyſſes, o Vlyſſe, hic Achilles, o Achille. Virg. *Coniugio Anchiſe Veneris dignare ſuperbo*. Ouid. *Hanc tua Penelope lento tibi mittit Vliſſe*. Idem: *Pugnas ne reddar Achille*. Idem: *Nos te poteremur Achille*.

Achilles, & Vlyſſes nonne ſunt declinationis tertiae? Non, cum in e uocatiuum emittunt, ſed primae potius, ut Anchiſes, Laertes. ueniunt enim a Graecis in, εὺς, mutatione εὺς in ης per η, ut Αχιλλεὺς, Αχίλλης. Οδυσσεὺς, Οδήσσης. qua in re ſequimur Dores, qui pro Ορφεὺς, Ορφης: pro Τυδεὺς, Τυδης dicunt: quorum uocatiuus κοινῶς eſt, ὦ Αχίλλη, ὦ Ορφη, ὦ Τυτίδη, ſicut ὦ Αγχίσυ, ὦ Λαέρτη. Vnde nos, o Achille, o Vlyſſe dicimus.

Quibus caſibus utimur in ſecunda declinatione? Nominatiuo, genitiuo, datiuo, accuſatiuo, & uocatiuo ſingularibus, nominatiuo, genitiuo, accuſatiuo, & uocatiuo pluralibus. Nominatiuo ſingulari in εὺς, in ος longum ἀττικῶς, in ος breue, in ον, ut hic Orpheus, hic Athos, haec Ilios, hoc Ilion. Virgilius. *Orpheus in ſiluis, inter delphinas Orion*. Iuuenalis: *Velificatus Athos*. Ouid. *Ilios, & murus quod fuit ante ſolum*. quod quidam legunt Ilion, ut ſit quale eſt *Praeneſte ſub ipſa*, & *in Eunuchum ſuam*, & *Centauro uehitur magna*. Genitiuo in os, ut huius Theſeos, huius Tereos. in o, ut huius Nicoleo, huius Androgeo. Martialis: *Flet Philomela nefas inceſti Tereos*. Virg. *In foribus lethum Androgeo*. Datiuo in ει per ει diphthongum, ut huic Orphei. Virg. *Orphei Calliopea, Lino formoſus Apollo*. etſi Priſcianus dicit. Cum ſit datiuus Graecus pro ει diphthongo, i longam habuit more ſcripturae noſtrae. Accuſatiuo in on, in ω magnum, in a, ut hunc Dindymon, hanc Pylon, hunc Atho, hunc Theſea, hunc Ilionea. Ouid. *Dindymon & Cybelem*. Idem: *Nos Pylon antiqui Neleia Neſtoris arua*. Virgil. *Aut Atho, aut Rhodopen*. Ouid. *The-*

ſea deuoui. Virg. *Et amicum Cratea muſis, Cratea muſarum comitem.* Idem: *Ilionea petit dextra.*

Quare huiuſmodi accuſatiuos in a paenultima modo correpta, modo producta poetae noſtri protulerũt. quia hoc & Græci faciunt. nam in εὺς deſinentia, accuſatiuos κοινῶς per εα faciũt; αἰονικῶς δὲ per ηα: ut ὁ θησεὺς, τὸν θησέα κοινῶς, καὶ τὸν θησῆα ἰωνικῶς. ſimiliter τὸν Αχιλλέα, καὶ Αχιλλῆα, τὸν Ιλιονέα, καὶ Ιλιονῆα.

Quare hic Athos, facit hunc Atho, & non hunc Athon, ut cetera apud Graecos in ως, ut ὁ μενέλεως, τὸν μενέλεων. Quia quattuor annotantur apud illos accuſatiui abſque ν, τὸν ἄθω, τὴν κῶ, τὴν τέω, τὸν λαγῶ. ſic enim Theodorus Gaza, in ſecundo τῶν εἰς, α τέσσαρα ξεσημειώσθω ἐπὶ τῶν τεταρτοκλὶτων, ἄθω, κῶ, τέω, λαγῶ αἰτιατικολογούμενα ἄνευ τοῦ ν ἀττικῶς. Genitiuo plurali in on per ω magnum, ut horum Bucolicῶn, Georgicῶn, Grammaticῶn, Rhetoricῶn, cum circumflexo in fine. Nominatiuo, accuſatiuo, & uocatiuo pluralibus in a, ut haec Bucolica, Rhetorica, Grammatica, & ſimilia.

Quibus caſibus utimur tertiae declinationis? Omnibus tam ſingularis, quam pluralis numeri; praeter datiuum pluralem. Nominatiuo ſingulari in a, ut poema; in o, per ω magnum, ut Dido: in an, ut Titan: in in, ut delphin: in on, ut Corydon: in ar, ut hepar: in yr, ut martyr: in or, ut Neſtor: in as, ut Arcas: in is, ut poeſis: in ys, ut Erinnys; in os, per ω magnum, ut heros: in o, per o paruum, ut epos: in us per ου, ut Oedipus: in ax, ut thorax: in yx, ut ſtyx: in abs, ut Arabs: in ops, ut Cyclops. exempla, qui uolet, ipſe ſibi inueniat. Genitiuo ſingulari in os, in us, ut huius Aeneidos, huius Sapphus. Ouid. *Attamen ille tuae felix Aeneidos auctor.* Idẽ: *Auctoris nomina Sapphus.* Virgil. *Fatidacae Mantus.* Datiuo in i, ut huic Palladi. Statius: *Palladi litoreae.* Accuſatiuo in a. Vir. *Phyllida mitte mihi:* in o. Ouid *Miſeramq. relinquere Dido.* Idem: *Spectabat ad Io, Ante oculos Io, quãuis auerſus habebat:* in in, Martialis: *Tu licet & noſtrum, dixit, Alexin ames.* Vocatiuo in i. Virg. *Te Corydon o Alexi.* Ouid. *Tu Pari ſemper ama.* Item quot modis deſinit nominatiuus? Nominatiuo plurali in

es.

es. Virgil. *Soli cantare periti Arcades*. Genitiuo plurali in on. Mart. *Argutis epigramatōn libellis*. Nominatiuo, accusatiuo, & uocatiuo pluralibus in a. Iuuenalis. *Stemmata quid faciunt?* Accusatiuo plurali in as. Virgil. *Permistos heroas, & ipse uidebitur illis*. Idem: *Pleiadas, hyadas*. in eis, ut alpeis, syrteis. Virg. *Saeuisq. uadis immittite syrteis*.

Licet ne nomina in o, ut Dido, Sappho, Latine declinare, vt Iuno? Licet secundum Priscianum, qui antiquos huiusmodi declinatione usus ostendit. Attius: *Custodem assiduum Ioni apposuit*. Ennius: Poenos *Didone oriundos*. Plautus: *Vidit Argum, quem quondam Ioni Iuno custodem apposuit*. Qua ratione declinandi etiam C. Caesar, secutus antiquos, usus est, quod indicat tetrastichon hoc in Romulo:

Vatibus Ausoniis, Tyriam dat Graecia Dido.
Fecit Didonem Romula uox Taciti.
At Calypsonem Latiis das inclyte Caesar,
Quodq. decor patitur Quinctiliane iubes.

Sed errant, ait Foca grammaticus, qui Didonis, aut Mantonis genitiuum dicunt, cum & uocis asperitas, & ueterum auctoritas eiusmodi declinationem repudiet. nam translata in Latinam linguam, nihilominus Graece declinantur, sic Dido, Didois. Didoi, Didoem, Didoe. Idem sentire uidetur Quinctil. his uerbis: *Nunc recentiores instituerunt Graecis nominibus Graecas declinationes potius dare. quod tamen ipsum non semper fieri potest. mihi autem placet Latinam rationem sequi, quousq. patitur decor. neque enim iam Calypsonem dixerim ut Iunonem.*

DE. PRONOMINE

QVID est pronomen? Pars orationis declinabilis, quae pro uniuscuiusq. nomine accipitur personasq. finitas recipit.

Quare dicitur pronomen? Quia pro nomine, hoc est loco nominis ponitur: sicut proconsul, quia loco consulis: & propraetor, quia praetoris loco funguntur, appellati

appellati sunt.

Pronomini quot accidunt? Sex. Species, genus, numerus, figura, persona, & casus.

Quot sunt pronomina, de quibus nulla dubitatio est apud Latinos? Quindecim. Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, & is, meus, tuus, suus, noster, & uester, nostras, & uestras,

Quot sunt speeies pronominum? Duae. primitiua, ut ego; deriuatiua, ut meus.

Quot sunt primitiua? Octo. ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, & is.

Quot ex primitiuis pronominibus sunt tantum demonstratiua? quattuor, Ego, tu, hic, & iste.

Quot sunt tantum relatiua? Tria. Quae? Sui, is, & ipse.

Quot sunt modo demonstratiua, modo relatiua? Vnum, ille.

Quot sunt deriuatiua pronomina? Septem. Meus, tuus, suus, noster, & uester, nostras, & uestras.

Vnde deriuantur? A genitiuis primitiuorũ, ego, tu, sui. Quomodo? A genitiuo mei, meus; a genitiuo tui, tuus; a genitiuo, sui, suus; a genitiuo nostrum, uel nostri, noster, & nostras; a genitiuo uestrum, uel uestri, uester, & uestras.

Quot ex deriuatiuis sunt possessiua? Quinq. Quae? Meus, tuus, suus, noster, & uester.

Quot sunt gentilia, seu patria? Duo. Quae? Nostras, & uestras.

Quot sunt genera pronominum? Quinq. Quae? Masculinum, ut meus: femininum, ut mea: neutrum, ut meum: commune duum generum, ut hic, & haec nostras, & uestras: commune trium generum, ut ego, tu, sui.

Quot sunt numeri pronominum? Duo. Qui? Singularis, ut ego: pluralis, ut nos.

Quot sunt figurae pronominum? Duae tantum. Quae? Simplex, vt ego, is: composita, ut egomet, idem.

Quot sunt pronomina, quae per nominatiuos componuntur?

ponuntur? Duo, ſecum,iſte,& hic:ut iſtic,iſtaec,iſtoc:in quibus, quia non ponitur aſpiratio, ſunt qui magis metaplaſmum, quam compoſitionem putent.unum Is, cum aduerbio demum, ut idem, quod eſt is demum, hoc eſt is iterum .Iſte, & hic componuntur ne per omnes caſus. Minime, ſed per eos tantum, qui in c deſinunt, praeter datiuum huic.

Cum quot orationis partibus pronomina componuntur? Cum tribus,cum nominibus, ut huiuſmodi:cum aduerbiis,ut eccum eccam, eccos eccas,ellum ellam,ellos ellas,pro ecce eum eam,eos eas,illum illam, illos illas:cum praepoſitione,ut mecum,tecum,ſecum,nobiſcum,& uobiſcum.ſed in his potius eſt praepoſitio cum pronomine per anaſtrophen,ut in quicum, pro cum quo:quibuſcum,pro cum quibus.

Quot ſunt ſyllabicae adiectiones? Quattuor. Quæ? Met,te,ce,pte.

Met quibus adiungitur? Omnibus caſibus utriuſq. numeri tam primae quam ſecundae perſonae; praeter tu, ne uerbum putetur,tumet, pro quo tute, & tutemet dicimus,ut egomet;id eſt,ego,& non alius, tutemet,id eſt, tu ipſe per te,& non per alium.

Te quibus adiungitur? Tu & te, ut tute & tete, ſicut meme,ſeſe.

Ce quibus adiungitur? Pronomini hic,haec, hoc,apud antiquos per omnes caſus, ut hicce,haecce, hocce,apud neotericos uero per eos tantum qui in s literam deſinunt,ut huiuſce,hiſce,hoſce,haſce.nec non his genitiuis, iſtius,illius,ut iſtiuſce, illiuſce. Antiqui etiam illice pro illic proferebant,illucce,iſtucce. Terentius: *Illanccine mulierem dixit,*

Pte quibus adiungitur? Quinque ablatiuis, mea, tua, ſua,noſtra,& ueſtra,ut meapte,tuapte,ſuapte,noſtrapte, & ueſtrapte.

Quot ſunt perſonae pronominum? Tres. Quae? Prima,ut ego:ſecunda, ut tu: tertia, ut ille.

Quot ſunt caſus pronominum? Sex. Qui? Nominatiuus, genitiuus,datiuus,accuſatiuus,uocatiuus,ablatiuus.

Quot

Quot pronomina habētuocatiuum caſum? Quattuor. Quae hoc diſtico connumerantur:

Tu, meus, & noſter, noſtras pronomina, quinctum
Quattuor admittunt: cetera cuncta carent.

Quare uocatiuo carent cetera pronomina? Quia ſermo ad ea non dirigitur.

Quot ſunt declinationes ſeu modi pronominum? Quattuor. Primus in i, uel in is; ſecundus in ius: tertius, in i, & in ae, & in i; quartus in is tantum.

INTERROGATIONES. DE. PRONOMINE

Ego quae pars orationis eſt? Pronomen. Quare? Quia ponitur loco proprii nominis, & certam ſignificat perſonam.

Ponitur ne ſemper pronomen loco nominis proprii? Maxime. Ergo cum dicimus, ego magiſter, tu diſcipulus, nonne ponuntur loco appellatiuorum nominum, magiſtri ſcilicet, & diſcipuli, quae ſunt appellatiua? Non. Quoniam omne appellatiuum nomen tranſit in proprium iunctum pronomini, ut meus liber, tuus filius, ille homo.

Ego cuius ſpeciei? Primitiuae. Quare? Quia a nullo deriuatur.

Meus cuius ſpeciei? Deriuatiuae. Quare? Quia deriuatur a genitiuo mei.

Ego cuius generis? Communis trium generum. Quare? Quia ſic eſt, ſicut cui adhaeret, ut ego Aldus, ego Maria, ego mancipium.

Meus cuius generis? maſculini. Mea? feminini. Meum? neutri. Quare? Quia prima uox pronominis eſt generis maſculini, ſecunda feminini, tertia neutri.

Noſtras cuius generis? Communis duum generum. Quare? Quia praeponuntur ei in declinatione duo articularia pronomina, hic, & haec.

Ego cuius numeri? Singularis. Quare? Quia ſingulariter profertur.

Nos cuius numeri? Pluralis. Quare? Quia pluraliter profertur.

Ego cuius perſonae? primae. Tu? ſecundae. Illae? tertiae.

tiae. Quare? Quia omnia nomina, & pronomina sunt tertiae personae, exceptis, ego, quod est primae, & tu, secundae, & uocatiuis casibus, qui sunt semper personae secundae.

Ego cuius casus? Nominatiui. Quare? Quia in eo casu declinando reperitur.

Ego cuius modi pronominis? Primi. Quare? Quia eius genitiuus singularis in i, uel in is, & datiuus in i desinit, ut ego, mei, uel mis, mihi, tu, tui, uel tis, tibi, sui, sibi.

Quare sui non habet in nominatiuo si, & in genitiuo sis? Caussa differentiae: SI coniunctionis, & SIS uerbi.

Quot sunt pronomina primi modi? Tria, Ego, tu sui quae sic declinantur.

S.N.ego.G.mei, uel mis.D.mihi. A.me.A.a me.P.N. nos.G.nostrũ, uel nostri.D.nobis. A. nos.A.a nobis.

S.N.tu.G.tui, uel tis. D.tibi.A.te. V.o tu.A.a te.P.N. uos.G.uestrum, uel uestri. D.uobis.A.uos. V.o uos.A.a uobis.

S.G.sui.D.sibi. A.se.A.a se.P.G.sui. D.sibi. A. se.A.a se

Ille cuius modi pronominis? Secundi. Quare? Quia eius genitiuus singularis in ius, & datiuus in i desinit, ut ille, illius, illi: ipse, ipsius, ipsi: iste, istius, isti: is, eius, ei: hic, huius, huic.

Quare hic non facit in datiuo hui sine c? Ad differentiam hui interiectionis.

Quot sunt pronomina secundi modi? Quinq. Quae? Ille, ipse, iste, hic, & is, quorum genitiuus desinit in ius, & datiuus in i. sic etiam octo nomina declinantur, quae sunt unus, totus, solus, alius, alter, ullus, uter, quis, uel qui, cum suis compositis, quorum unus, totus, solus, habent uocatiuum. Quae nomina, & prononomina sic declinantur.

S.N.Ille, illa, illud.G.illius.D.illi. A.illum, illam, illud.A.ab illo, ab illa, ab illo.P.N.illi, illae, illa.G.illorum, illarũm, illorum. D.illis. A.illos, illas, illa.A.ab illis.

S.N.ipse, ipsa, ipsum.G.ipsius.D.ipsi.A.ipsum, ipsam, ipsum.A.ab ipso, ab ipsa, ab ipso.P.N.ipsi, ipsae, ipsa.G.ip sorũ, ipsarũ, ipsorũ.D.ipsis.A.ipsos, ipsas, ipsa.A.ab ipsis.

S.N.

S.N.iste,ista,istud. G.istius. Datiuo isti. A.istũ,istam, istud. A.ab isto, ab ista, ab isto. P. N. isti, istae, ista. G. istorum, istarum, istorum. D.istis. A.istos, istas, ista. A.ab istis.

S.N.hic,haec,hoc.G.huius.D.huic.A.hunc,hanc,hoc. A.ab hoc,ab hac,ab hoc.P.N.hi,hae,haec. G. horum,harum,horum. D.his.A.hos,has,haec. A.ab his.

S.N.is, ea, id.G.eius.D.ei.A.eum, eam,id.A.ab eo,ab ea,ab eo. P.N.ii per geminum i, sine aspiratione, eae,ea. G.eorum,earum,eorum. D. eis, uel iis. A. eos, eas ea.A. ab eis,uel iis.

Quare ipse non facit in neutro genere ipsud,sicut iste, istud,& ille, illud? Quia apud antiquos declinabatur ipsus,ipsa,ipsum, mutata est prima uox,& remansit tertia, quamquam Priscianus lib. 14. id non probat.

S.N.idem eadem idem.G. eiusdem. D. eidem. A. eundem,eãdem,idem.A.ab eodem,eadem, eodem.P.N. iidẽ, eaedem,eadem. G.eorundem, earũdem, eorundem.D. eisdem,uel iisdem.A.eosdem,easdem,eadẽ. A.ab eisdem, uel iisdem. Et nota idem masculinum producere primam, idem uero neutrum corripere.

S.N.unus,una,unum.G.unius.D.uni.A.unum,unam, unum.V.o une, o una, o unum. A.ab uno, ab una, ab uno.P.N.uni,unae,una.G unorum,unarum, unorum.D. unis.A.unos, unas, una. V. o uni, o unae, o una. A. ab unis.

S.N.totus,tota,totum.G.totius.D.toti.

S.N.solus,sola,solum.G.solius.D.soli.

S.N.alius,alia, aliud. G.alius.D.alii.

S.N.álter,altera,alterum.G.alterius.D.alteri.

S.N.ullus,ulla,ullum.G.ullius.D.ulli.

S.N.uter,utra,utrum G.utrius. D.utri, cetera declina ut bonus, bona,bonum.

S.N.quis uel qui,quae, quod uel quid G.cuius.D.cui. A.quem,quam, quod, uel quid.A.a quo uel a qui,a qua, uel a qui,a quo uel a qui. P.N.qui, quae, quae. G. quorum,quarum,quorum,D.quis,uel quibus. A.quos,quas, quae.A.a quis,uel a quibus.

S.N.alteruter,alterutra,alterutrum.G.alterutrius.D. alterutri. A.alterutrum,alterutram,alterutrum.A. ab alterutro,alterutra,alterutro.P.N.alterutri, alterutrae,alterutra.G.alterutrorum,alterutrarum,alterutrorum.D. alterutris. A.alterutros alterutras, alterutra. A. ab alterutris.Et significat alterum ex duobus.Cicero pro Marco Marcello: *Quod si in alterutro peccandum sit, malim ego timidus, quam parum prudens uideri.* Valerius: *Quia necesse esset eos alterutro facto crimine, temeritatis, aut periurij teneri.*

Quare non dixisti altera utra,alterum utrum. G.alterius utrius? Quia ex parte tantum exteriore inflectitur, etsi quae ex duobus rectis componuntur, ex utraq. parte inflecti debeant.

S.N.uterque,utraque,utrumque.G.utriusque.D.utrique. A.utrumque. utramque, utrumque. A. ab utroque, utraque,utroque.P.utrique,utraeque,utraque.G.utrorumque,utrarumque,utrorumque.D.utrisque.A.utrosque,utrasque, utraque.A.ab utrisque.

A. QVIS. ET. QVI. COMPOSITA

Quae cum quis,uel qui possunt componier, haec sunt:

Si,que,putas,ali,quam, nam ne,num, enq., piamq.,

Nec non quis cum quis poteris componere: sed dam,

Visq., & cumque,liber,qui recto adiungere debes.

S.N.siquis,siqua,siquod,uel siquid. G.sicuius.D.sicui. A. siquem, siquam, siquod, uel siquid. A. a siquo, a siqua,a siquo.P.N.Siqui,siquae, siqua.G.siquorum,siquarum,siquorum.D.siquibus.A.siquos, siquas, siqua. A. a siquibus.

S. N. quisque, quaeque, quodque, uel quidque. G. cuiusque. D.cuique. A. quemque, quamque, quodque. uel quidque.A.a quoque,a quaque, a quoque. P.N.quique,quaeque,quaeque.G.quorumque,quarumque,quorumque.D.quibusque. A. quosque, quasque, quaeque A.a quibusque.

S.N.quisputas,quaeputas, quodputas, uel quidputas, & sic per omnes casus addendo putas.

S.N.aliquis,aliqua,aliquod, uel aliquid.G.alicuius.D.

alicui

alicui. A. aliquem, aliquam, aliquod, uel aliquid. A. ab ali-quo, ab aliqua, ab aliquo. P. N. aliqui, aliquae, aliqua. G. Aliquorum, aliquarum, aliquorum. D. aliquibus. A. ali-quos, aliquas, aliqua. A. ab aliquibus.

S. N. quiſquam, quaequam, quodquam, uel quidquam. G. cuiuſquam. D. cuiquã. & ſic in ceteris addendo quam. ipſe tamen non uterer omnibus. nam ſicut dicerem, non credo quemquam M. Tullio magis eloquentem: ita hoc euitarem dicendi genus: Aiunt non fuiſſe feminã quam-quam pulchriorem Thaide.

S. N. quiſnam, quaenam, quodnam, uel quidnam. & deinceps, addendo nam.

S. N. nequis, nequa, nequod, uel nequid, & deinceps, praeponendo ne.

S. N. numquis, numqua, numquod, uel numquid. & ſic in ceteris, praeponendo num. Sed ne his quidem uti-mur omnibus. ſed ut ſe exerceant, flectant pueri per oẽs caſus. Vtamur uero nec ne, diligens poſtea praeceptor oſtendat. quis enim diceret, nunqua, & numquod?

S. N. Enquis, enqua, enquod, uel enquid, & ſic in cete-ris, praeponendo en.

S. N. Quiſpiam, quaepiam, quodpiam, uel quidpiam, & deinceps, addendo piam.

S. N. Quidam, quaedam, quoddam, uel quiddam. G. cuiuſdam. D. cuidam. A. quendam, quandam, quoddam, uel quiddam. A. a quodam, a quadam, a quodam. P. N. quidam, quaedam, quaedam. G. quorundam, quarũdam, quorundam, & mutatur m in n, quia m ante d eſſe non poteſt. Datiuo quibuſdam. A. quoſdam, quaſdam, quae-dam. A. a quibuſdam. Et nota, quidam maſculinum, ſcri-bi debere unico d, neutrum uero quiddam, & quoddam, duplici.

S. N. Quiuis, quaeuis, quoduis, uel quiduis, & ſic in re-liquis, addendo uis.

S. N. Quicumque, quaecumque, quodcumque. G. cu-iuſcumque. D. cuicumque. A. quemcumque, quãcumque, quodcumque. A. a quocumque, quacumque, quocũque. P. N. quicumque, quaecumque, quaecumque. G. quorum

cumque,quarumcumque,quorumcũque,D.quibuſcumque A.quoſcumque,quaſcumque, quaecumque.A.a quibuſcumque.

S.N.Quilibet,quaelibet, quodlibet, uel quidlibet, & deinceps,addendo libet.

S.N.quiſquis,& quidquid. A. quidquid. A. a quoquo, a quaqua,a quoquo:ceteris uacat.

S.N.Neuter,neutra,neutrum.G.neutri, neutrae, neutri,& neutrius apud antiquos.D.neutro,neutrae,neutro, & reliqua.ut bonus,bona,bonum.

S.N.Iſtic, iſtaec,iſtoc, uel iſtuc. A. iſtunc,iſtãc,iſtoc, uel iſtuc.A.ab iſtoc,iſtac,iſtoc. P.N. & A. in neutro tantum genere,iſtaec. & ſic inflecte illic, illaec, illoc, uel illuc, quibus utebantur antiqui, nunc autem exoleuerunt.

Meus, mea, meum cuius modi pronominis? Tertii. Quare? Quia per omnes ſuos caſus declinatur ad ſimilitudinem nominum primae,& ſecundae declinationis, hoc eſt,ut bonus,bona,bonum, praeter mi uocatiuum,a uocatiuo mee,ubi e geminum,ac breue, in i longum commutatum eſt, ut o mi pater, o mi fili, pro mee pater, mee fili.

Tertii modi pronomina ſunt quinque: meus, tuus, ſuus,noſter,& ueſter,quae ſic declinantur.

S.N.meus, mea, meum. G. mei, meae, mei. D. meo, meae, meo. A.meum,meam,meum. Vocat.o mi,o mea, o meum. A. a meo,a mea,a meo. P.N. mei, meae, mea. G. meorum,mearum,meorum.D.meis. A.meos, meas,mea. A.a meis.

S.N.tuus,tuam,tuum.G.tui,tuae,tui.D.tuo,tuae,tuo. A.tuum,tuam,tuum.A.a tuo,a tua,a tuo. P. N. tui,tuae, tua.G.tuorum,tuarum,tuorum.D.tuis.A. tuos,tuas,tua. A.a tuis.

S.N.noſter,noſtra,noſtrum. G.noſtri, noſtrae,noſtri. D.noſtro,noſtrae,noſtro.A.noſtrum, noſtram, noſtrum V.o noſter,o noſtra,o noſtrum.A.a noſtro, a noſtra,a noſtro.P.N.noſtri,noſtrae,noſtra. G.noſtrorũ, noſtrarum, noſtrorum.D.noſtris.A.noſtros,noſtras, noſtra.V.o noſtri,

ftri, o noftrae, o noftra. A. a noftris.

S. N. fuus, fua, fuum. G. fui, fuae, fui. D. fuo, fuae, fuo. A. fuum, fuam, fuum. A. a fuo, a fua, a fuo. P. N. fui, fuae, fua. G. fuorum, fuarum, fuorum. D. fuis. A. fuos, fuas, fua. A. a fuis.

S. N. Vefter, ueftra, ueftrum. G. Veftri, ueftrae, ueftri. D. ueftro, ueftrae, ueftro. A. ueftrum, ueftram, ueftrum. A. a ueftro, a ueftra, a ueftro. P. N. ueftri, ueftrae, ueftra. G. ueftrorum, ueftrarum, ueftrorum. D. ueftris. A. ueftros, ueftras, ueftra. A. a ueftris.

Noftras cuius modi pronominis? Quarti. Quare? Quia per omnes fuos cafus declinatur ad fimilitudinem nominum tertiae declinationis, hoc eft, ficut hic & haec Arpinas, & hoc Arpinate. & nota huiufmodi in as, & nomina, & pronomina, circunflexo tono effe pronuncianda, quia funt per apocopen ab integris in tis, abiectione ti.

Quarti modi pronomina funt duo: noftras & ueftras: quae fic declinantur.

S. N. hic, & haec noftras, & hoc noftrate. G. huius noftratis. D. huic noftrati. A. hunc, & hanc noftratem, & hoc noftrate. V. o noftras, & o noftrate. A. a noftrate, & noftrati. P. N. hi, & hae noftrates, & haec noftratia. G. horum, & harum, & horum noftratium. D. his noftratibus. A. hos, & has noftrates, & haec noftratia. V. o noftrates, & o noftratia. A. a noftratibus.

S. N. hic, & haec ueftras, & hoc ueftrate. G. huius ueftratis. D. huic ueftrati. A. hunc, & hanc ueftratem, & hoc ueftrate. A. a ueftrate, & ueftrati. P. N. hi, & hae ueftrates, & haec ueftratia G. horum. & harum, & horum ueftratium. D. his, & ab his ueftratibus. A. hos, & has ueftrates, & haec ueftratia. A. a ueftratibus.

ALDI PII MANVTII ROMANI INSTITVTIONVM. GRAMMAT.

LIBER. II

DE. VERBO

QVID est uerbum? Pars orationis declinabilis, uel agendi, uel patiendi, vel utriusque significatiua, cum modis, & temporibus, sine casu.

Verbo quod accidunt? Octo. genus, tempus, modus, species, figura, persona, numerus, & coniugatio.

Quot sunt genera uerborum? Quinque: actiuum, ut amo: passiuum, ut amor: neutrum, ut seruio: commune, ut largior: deponens, ut sequor.

Quot sunt tempora uerborum? Quinque. Praesens, praeteritum imperfectum, perfectum, plusquam perfectum, & futurum: aut amo, amabam, amaui, amaueram, amabo.

Quot sunt modi uerborum? Quinque: indicatiuus, ut amo: imperatiuus, ut ama: optatiuus, ut utinam amarem: subiunctiuus, ut cum amem: infinitiuus, ut amare.

Indicatiuus quot tempora habet? Quinque separata: praesens, ut amo: imperfectum, ut amabam: perfectum ut amaui: plusquam perfectum, ut amaueram: futurum, ut amabo.

Imperatiuus quot tempora habet? Duo: praesens, ut ama: futurum, ut amato.

Optatiuus quot tempora habet? Quinque, praesens, & praeteritum imperfectum simul, ut utinam amarem: praeteritum perfectum, & plusquam perfectum simul, ut utinam amauissem: futurum per se, ut utinam amem.

Subiunctiuus quot tempora habet? Quinque separata,

rata, quemadmodum indicatiuus. praesens, ut cum amem, imperfectum, ut cum amarem. perfectum, ut cum amauerim. plusquam perfectum, ut cum amauissem, futurum, ut cum amauero.

Infinitiuus quot tempora habet? Quinque. praesens & imperfectum simul, ut amare. perfectum, & plusquam perfectum simul, ut amauisse. futurum, ut amatum ire, uel amaturum esse.

Quot sunt species uerborum? Duae: primitiua, ut amo, deriuatiua, ut amasco.

Quot sunt species deriuatiuorum uerborum? Quinque, inchoatiua, meditatiua, diminutiua, frequentatiua, desideratiua.

Quae sunt inchoatiua? Quae in so desinunt, & sunt tertiae coniugationis, ut uiso uisis, facesso facessis, arcesso arcessis. idest eo ad uidendum, eo ad faciendum, eo ad uocandum, usurpantur etiam pro primitiuis, ut lacesso, pro lacero.

Quomodo formantur inchoatiua? Non habent certam formationem, nec a uerbis omnibus proficiscuntur.

Quae sunt meditatiua? Quae in sco desinunt, & meditationem, hoc est exercitationem significant, ut calesco, idest meditor, & exerceor, ut caleam: unde etiam meditatiua appellantur. nam meditari est etiam exerceri.

Habent ne praeteritum haec uerba? Quidni? Atque id quod sua primitiua, ut pingueo pingui, & pinguesco, pingui: macreo, macrui, & macresco, macrui. sed differunt. nam primitiua significant pinguis fui, macer fui: deriuatiua uero, pinguis factus, sum, macer factus sum. nam si ita cuipiam dixeris. Hui tam cito macruisti? Non erit a Macreo, sed a Macresco praeteritum. quia nō macer fuisti, sed macer factus es, interpretabitur.

Quomodo formantur meditatiua? A secunda persona praesentis indicatiui modi, cuiuscumq. sint coniugatio-nis, addita, co, ut labo, labas, labasco: ferueo, ferues, feruesco: contremo, contremis, contremisco: edormio, edormis, edormisco.

Quae sunt frequentatiua? Quae assiduam in agendo

uim habent. dicuntur etiam iteratiua: quoniam frequenter agendi iterant affectum, ut merso, mersas, hoc est, saepius mergo.

Vnde formantur frequentatiua? Ab extremo supino mutatione u in o, ut domitu domito, cursu curso, amplexu amplexo, a secutu tamen, sector, & non secutor. Sed notandum, quod quae habent a in penultima, illud in i breue conuertunt, ut uolatu uolito, rogatu rogito. Item quae praeteritum in gi faciunt, formant frequentatiua a secunda persona praesentis indicatiui modi, ut lego, legis, legito: fugio, fugis, fugito. notantur quaerito, a quaero: & scito, & sciscitor, a scio, & noscito, & noto, a nosco: & aegresco & aegroto, ab aegreo: sed aegresco meditatiuum est. inueniuntur etiam frequentatiua a frequentatiuis, ut dictito, a dicto, quod a dico deriuatur: pulto, a pulso, quod a pello deducitur.

Cuius coniugationis sunt frequentatiua? Primae: ut curso cursas, sector sectaris. uiso quod iteratiuum esse dicit Diomedes, & solum excipit a regula, quod nõ sit primae coniugationis. Ego Vallae accedens, puto esse inchoatiuum potius, ut supra ostendimus.

Quae sunt desideratiua? Quae in rio desinunt, & affectum significant. parturire enim non est meditari partũ, sed desiderare. Cicero: *Aliquando populus Romanus pariat, quod diu parturit*. similiter esurio, est, esse cupio, idest comesse. Quinctilian. *Paterfilios esurit*. Item cenaturio, cupio cenare. Martialis.

In omnibus Vacerra quod conclauibus
Consumit horas, & die toto sedet,
Cenaturit Vacerra, non cacaturit idest cenare cupit Vacerra, & non cacare.

Vnde formantur desideratiua? Ab extremo supino, assumendo rio. ut a cenatu, cenaturio: a mictu, micturio: ab esu esurio.

Cuius coniugationis sunt desideratiua? Quartae, ut parturio, parturis, parturire.

Quae sunt diminutiua? Quae in lo desinunt, ut a sorbeo,

beo, sorbillo, sorbillas, & non habent certam formationem, suntq; in usu a paucis uerbis. Haec nos scripsimus de speciebus deriuatorum, secuti Laurentium Vallam, quae quoniam a memoria facile effluunt, comprehendi his uersiculis:

Inchoat, arcesso, & uiso; mediatur amasco.
Sorbillo minuit: legitoq. & curso frequentant.
Parturit est patrum desiderat, esurit esse.

Notandum autem, in quibusdã magis in usu esse frequentatiua, a frequentatiuis, quam a primitiuis, ut lectito, a lecto, lectas, quod non est in usu, sicut nec legito: scriptito a scripto scriptas, quod item non est in usu. ab edo praeterea eso esas ἄχρηστον, a supino esu. at ab eso, in usu esito. In quibusddm uero & a primitiuis & a frequentatiuis in usu frequentatiua, ut a dico, dicto, a quo dictito. haec Gellius non a supino, ut Priscianus, sed a praeterito passiuo format libro IIX. cap. VI. cui non accedo.

DE. FIGVRIS. VERBORVM

Quot sunt figurae uerborum? Tres. simplex ut taceo, curro: composita, ut conticeo, concurro: decomposita, ut conticesco, recurso.

DE. PERSONIS. VERBORVM

Quot sunt personae uerborum? Tres, prima, ut amo, secunda, ut amas: tertia, ut amat. & similiter in plurali, prima, ut amamus: secunda, ut amatis: tertia, ut amant.

Quare imperatiuus modus non habet primam personam in numero singulari? Quia naturaliter imperans, ab eo cui imperat, diuiditur, cum ergo prima persona est, quae loquitur, ipsa sibi imperare non solet, nisi aliis imperans, se quoque immisceat. & hinc est quod in plurali numero imperatiuus modus primam habet personã, ut *Moriamur, & in media arma ruamus.* quamquam tunc non imperatiua. sed suppositiua & hortatiua uocantur, quae Graeci ἀποθετικὰ & παρακελευτικὰ uocant, qui melius quam nos, hanc pluralis numeri personam ab imperatiuis separant.

De. NVMERO. VERBORVM

Quot ſunt numeri uerborum? Duo. ſingularis, ut amo: pluralis, ut amamus.

De. CONIVGATIONE. VERBORVM

Quot ſunt coniugationes uerborum? Quattuor. Prima, quae in ſecunda perſona indicatiui modi, uel habet as, ut amo amas, uel aris, ut amor amaris. Secunda, quae in ſecunda perſona praeſentis indicatiui modi: uel habet es, ut doceo doces, uel eris paenultima longa, ut doceor, doceris. Tertiae, quae in ſecunda perſona praeſentis indicatiui modi, uel habet is breuem, ut lego legis: uel eris paenultima breui. ut legor legeris. Quartae quae in ſecunda perſona praeſentis indicatiui modi, uel habet is longam, ut audio audis, uel iris paenultima longa, ut audior audiris.

Sed facilius cognoſcent pueri uerba tertiae coniugationis a uerbis quartae differre, in Imperatiuo & Infinitiuo; nam tertiae coniugationis uerba faciunt in Imperatiuo e, in ſecunda perſona ſingulari: in infinitiuo uero ere paenultima breui, ut lego legis, lege legere: aſpicio aſpicis, aſpice aſpicere. Quartae uero coniugationis uerba habentii in ſecunda perſona ſingulari Imperatiui modi: in Infinitiuo uero ire paenultima longa: ut audio audis, audi audire: tuſſio, tuſſis, tuſſi, tuſſire.

Illud etiam notandum, uerba primae coniugtionis are, & ari, & arem, & arer, & eris uel ere producere in paenultima, ut amare, amari, amarem, amarer, ameris, uel amere. Secundae uero, ere, eri, & erem, & erer, & aris, uel are: ut docere, doceri, docerem, docerer, docearis, uel doceare. Quartae autem ire, & iri, & irem, & irer, & aris, vel are; audire, audiri, audirem, audirer, audiaris, uel audiare. ſed aris, uel are producitur in omni uerbo. Tertiae uero coniugationis, ite, ere, Infinitiui tantum ere, erem, eres, eret, erent, erer etiam primam perſonam tantum optatiui, & eris, uel ere ſecundam indicatiui paſſiui corripere: ut legite, legere, legerem, legeres, legeret, legerent, legerer, legeris, uel legere. erunt autem, & ere praeteriti perfecti indicatiui modi in omni coniugatione

iugatione producunt e,ut amauerunt, uel amauere,docuerunt,uel docuere,legerunt,uel legere,audiuerunt,uel audiuere.

DE . PRAETERITIS

Primae coniugationis praeterita quot regulas habent? Quinque.

Quae est prima?

Omnia uerba primae coniugationis a secunda persona praesentis indicatiui modi abiecta s & addita ui faciũt praeteritum:ut amo amas amaui:praeter duodecim,quae per ui syllabas,faciunt praeteritum. & do,dedi, sto steti, lauo laui,iuuo iuui. ut ostendũt hi uersus: *Cum domo iuuge mico,cubat,& neco,cum frico,plico.*
Et tonat,atque sonat,secat, & crepo,nexo,uetoq.,
Doq.,dedi,& laui lauo,sto stetit, & iuuo iuui.

Quae est secunda?

Plico,& mico cum praepositione composita,per ui syllabas faciunt praeteritum,ut applicui,dimicui. Inueniuntur etiam in aui,sed raro. Cum nomine autem composita,in aui faciunt:ut multiplicaui,duplicaui.

Quae est tertia?

A cubo composita tam primae quam tertiae coniugationis inueniuntur,ut accubo, accubas, & accumbo accumbis:incubo, incubas,& incumbo,incumbis.Habent tamen commune praeteritum,accubui,incubui.Quae primae coniugationis sunt in præsenti sine m: tertiae uero habent m ante b.

Quae est quarta?

Do monosyllabis compositum transit in tertiam coniugationem,& praeteritum geminat, ut reddo, reddidi. Cum dissyllabis uero, est primae coniugationis, uenundo, uenumdas uenumdedi, circumdo, circumdas circumdedi,pessumdo,pessumdas,pessumdedi.

DE . PRAETERITIS . SECVNDAE CONIVGATIONIS

Omnia uerbo secundae coniugationis quacumque antecedente consonante, eo in ui syllabas conuersa, faciunt praeteritum,ut doceo, docui,egeo, egui: praeter

quae

quae excipiuntur, quae quinque comprehenduntur regulis.

Quae est prima?

Iubeo, iussi facit. Sorbeo, qđ & sorbo dicitur, sorpsi, uel sorbui. Mulceo, mulsi: maneo, mansi: neo, neui: quieo, quieui: haereo, haesi, luceo, luxi, pelluceo, pelluxi. Cieo, cies, quod & cio, cis dicitur, ciui uel cii. Torqueo, torsi, cum compositis. nam composita, simplicium formationem plerunque sequuntur.

Quae est secunda?

In ueo desinentia, mutant eo in i, ut moueo, moui. Cōniueo tamen, & conniui, & connexi facit.

Quæ est tertia?

In deo, si habent uocalem longam, uel ar ante deo, mutant deo in si, ut rideo, risi, ardeo, arsi: praeter strideo stridi: si uero i uel e breuem, eo in i conuertunt. ut uideo uidi, sedeo sedi. si au diphthongum, praeteritum passiuae declinationis habebunt: ut audeo ausus sum, gaudeo gauisus sum. sunt quae praeteritum geminant, ut mordeo, momordi: pendeo, pependi, spondeo, spopondi, tondeo, totondi.

Sed sciendum geminantia praeterita, in compositione non geminari, ut remordeo, remordi. respondeo, respondi: praeter quae a do, disco, posco componuntur, ut condo, condidi, consto, constiti, dedisco, dedidici, reposco, repoposci. A curro tamen composita, utroque modo est inuenire, ut decurri, & decucurri. a repungo etiam repupugi legimus.

Quae est quarta?

In geo, l uel r praecedente, in si, uocali uero longa, in xi faciunt: ut algeo alsi, turgeo tursi: lugeo luxi. mulgeo tamen, mulxi habet differentiae caussa.

Quae est quinta?

In leo, alia antecedente consonante in eadem syllaba, & ab oleo, & leo composita, per ui syllabam faciunt praeteritum, ut impleo impleui, exoleo exoleui, releo releui, oleo & oleui & olui facit, & sic redoleo. Soleo tamen, solitus sum, & solui.

DE. PRAETERITIS. TERTIAE CONIVGATIONIS

Tertiae coniugationis praeterita quot regulis comprehenduntur? Vndeuiginti.

Quae est prima?

In bo, uocali longa antecedente, in psi faciunt, ut scribo, scripsi. Cetera uero in bi, ut bibo, bibi: praeter incũbo, incubui, & alia a cubo composita.

Quae est secunda?

In eo antecedente n, illa abiecta, ò in i conuertunt: ut uinco, uici. s uero antecedente, mutant sco in ui syllabã: ut pasco, paui: consuesco, & consueui, & consuetus sum facit. Praeter disco, didici: compesco, compescui: posco, poposci: conquinisco, conquexi. Vocali autem longa antecedente, co in xi conuertunt: ut dico, dixi. Ico tamen, cuius penultima modo correpta, modo producta reperitur, ici facit, & parco, peperci, & parsi.

Quae est tertia?

In do, uocali lũga praecedente, do in si uertunt: ut ludo, lusi. Cedo, cessi geminat ss. Excipiuntur caedo, cecidi penultima producta, unde occidi pro interemi: nam cecidi penultima breui, a cado est, unde occidi, pro interii. Pedo, pepedi: cudo, cudi, & cusi: strido, stridi. n uero antecedente, o in i commutant: sed n tria abiiciunt, fundo, fudi: findo, fidi: scindo, scidi. cetera uero seruant, ut pando, pandi: accendo, accendi: scendo, scandi: præter tundo, quod & abiicit n, & tutudi facit. Pendo etiam, & tendo geminant primam, ut pependi, tetendi. Fido fidi olim, nunc fisus sum facit: & diuido, diuisi. A do composita geminant, ut trado, tradidi: condo, condidi: unde abscondo, abscondidi.

Quae est quarta?

In go, r antecedente, go in si conuertunt, ut mergo, mersi: cetera uero in go, uel guo, in xi faciunt præteritũ, ut ango, anxi: tingo, uel tinguo, tinxi: rego, rexi. Praeter pango, pepigi, & pegi, & panxi: tango, tetigi: pungo, pupugi, uel punxi: frango, fregi: ago, egi: lego, legi, cũ cõpositis. notãtur neglexi, dilexi, intellexi, a lego cõposita.

Quae est quincta?

In ho,in xi faciunt.ut ueho,uexi,traho,traxi.

Quae est sexta?

In lo,praeteritum faciunt in lui, ut alo, alui: praeter uello, uelli, uel uulsi, sallo salli, psallo psalli, percello perculi, excello exculi, & excellui, quod tamen magis ab excelleo formatur. Excipiuntur etiam geminantia, ut pello pepuli, fallo fefelli, tollo tetuli, pro quo sustuli dicimus.

Quae est septima?

In mo uocali longa praecedente, o in psi conuertunt, ut demo,dempsi:cetera uero in ui syllabas, ut tremo,tremui,praeter emo emi,premo pressi.

Quae est octaua?

In no,antecedente o uel g.in ui syllabas: faciunt praeteritum.ut pono posui, gigno genui. similiter & a cano composita;ut concino, concinui, & concini: cetera uero faciunt in ui syllabam, ut sino siui,sterno straui,sperno spreui, lino liui,& lini:nam leui, & releui magis sunt a leo,quod non est in usu; excipiuntur temno, tempsi;cano,cecini.

Quae est nona?

In po, e breui antecedente, in ui syllabas faciunt; ut strepo strepui,cetera uero in psi,vt carpo,carpsi: praeter rumpo,rupi.

Quae est decima?

In ro per ui syllabam terminant: ut tero triui, quaero quaesiui, sero seui, cuius composita etiam per ui syllabas faciunt,sed mutata significatione, ut desero,deserui. Excipiuntur gero gessi, uro ussi, uerro uersi & uerri, curro,cucurri.

Quae est undecima?

In so,in ui syllabam faciunt, ut lacesso lacessiui & lacessi,accerso accersiui:demuntur facesso, facessis, facessi: capesso,capessis,capessi:uiso uisi,quaeso quaesi & quaesiui,pinso, pinsui.

Quae est duodecima?

In to,c praecedente, quattuor inueniuntur;flecto,necto,

cto,plecto,pecto,quae faciunt flexi,plexi,nexi uel nexui, pexi uel pexui,& pectui.Praecedente uero e breui, duo ut peto petiui,meto messui. r similiter, duo,uerto uerti, sterto stertui.tt geminato,vnum: mitto misi,& vnũ item in sto,vt sisto,quod cum significationem actiuam habet, caret praeterito:cum vero absolutam,facit steti,sicut sto, cum suis compositis, ut desisto,destiti.

Quae est tertiadecima?

In xo duo inueniuntur,texo,& nexo, quae in ui sylla-bas faciunt,ut texui,nexui.sed nexo est primae.

Quae est quartadecima?

In cio,si a praecesserit,a in e uersa,& o remota,faciunt praeteritum.ut facio feci, iacio ieci.sin uero praecesserit i,illo in e verso,in xi faciunt,ut aspicio aspexi.icio tamen ici facit,& elicio elicui.

Quae est quinctadecima?

In dio & in gio,o remota, faciunt praeteritum, ut fo-dio fodi,fugio fugi.

Quae est sextadecima.

In fio unum est, fio fis, factus sum.unum item in io, ut meio sine praeterito, & supino;& unum in quio, in-quio:quod inquit tantum habet.unum etiam in rio, pa-rio perperi.

Quae est decimaseptima.

In pio,ca praecedente, mutant a in e, & abiecta o,fa-ciunt praeteritum, ut capio, cepi. cu uero,o in ui sylla-bam conuertunt:ut cupio, cupiui, quod non puto esse etiam quartae, ut Priscianus ait. nam illud Lucretii sic legendum: *Naturae primus terrarum claustra cuperet*. ut sit uersus miurus,quo saepe Lucretius utitur.de quo uer-su nos abunde infra tractabimus in lib.de metris.Rapio, rapui facit.Sapio,& sapui, & sapiui:unde resipui,& resipi ui.Coepio,quod in usu non est, coepi. Terentius tamen in Adelphis,a coepio,coeperet vsus est, *Sinerem ego illum? aut non sex totis mensibus prius olfecissem, quam ille quidquam coeperet?*

Quae est decimaoctaua?

In tio,in si faciunt geminato ss, ut concutio, concus-

si:

ſi:quatio,quaſſi.

Quae eſt decimanona?

In uo ſyllabam,l antecedente,o in i uertunt:ut ſoluo, ſolui.uocali uero,in xi: uiuo, uixi. in uo autem ſyllabas, mutant o in i,ut acuo,acui:praeter coquo,coxi: linquo, liqui.pluo,pluui:ſtruo ſtruxi.

DE. PRAETERITIS. QVARTAE CONIVGATIONIS

Verba quartae coniugationis quomodo faciunt praeteritum? In ui ſyllabam, & ii excluſa u per conciſionem, ut audio,audiui,& audii,ſalio, ſaliui, & ſalii tam de ſale, quam de ſaltatione. demuntur in cio plurium ſyllabarũ duabus. quae ſi n habent ante cio,faciunt in xi, ut uincio,uinxi,ſancio,ſanxi,& ſanciui olim:ſin uero minime, in ſi: ut raucio, rauſi, farcio, farſi. Item aio, ai, cambio, campſi,haurio,hauſi,ſepio,ſepſi,ſentio,ſenſi, uenio, ueni.& a pario,& ſalio compoſita,ut operio operui,aſſilio, aſſilui.quia ſalio etiam ſalui facit.ſed comperio comperi facit,& reperio repperi,pp geminato in carmine.

DE. PRAETERITIS. VERBORVM. IN. OR

In or deſinentia quomodo faciunt praeteritum? Non habent. quia in or omnia carent praeterito, & iis quae ab illo deriuatur.aſſumunt autem participium praeteriti perfecti,& pluſquam perfecti, & ſubſtantiuum uerbum, & uſum praeteritorum complent,ut amor, amatus ſum, & amatus fui,& ſic in omnibus.

DE. SVPINIS

Supinorum regulae quot ſunt? Septem.

Quae eſt prima?

In ui ſyllabam,commutant ui in tum,ut amaui, amatum,petiui,petitum.Demuntur abolitum,adultum,agnitum,cautum,cognitum,conſitum,fautum, inſitum, lautum, & lotum,paſtum,potum, ſaltum. nam ſalitum per ſimplex l,ſeruat.ſatum,ſolutum,ſepultum, uaenum. In or primae,in atum,ut moratum, auxiliatum.

Quae eſt ſecunda?

In ui ſyllabas commutant eas in itum,ut domui, domitum:praeter altum.nam alitum ſeruat. Item apertũ,

caſſum,nam caritum ſeruat.cenſum,cultum,conſultum, concentum cum ceteris a cano,doctum,excelſum,frictũ, indutum,meſſum,miſtum,nectum,occultum, paſſum,piſtum,raptum cum compoſitis,correptum,ſurreptum,lectum,ſtatum,tentum,textum,toſtum.In or ſecundae, in itum;ut ueritum.Praeter confeſſum,faſſum, miſertum, ratum,tutum,& tuitum.

Quae eſt tertia?

In ci,gi,qui,xi,commutant eas in ctum, ut uici, uictũ: legi lectum:dereliqui derelictum:dixi dictum. praeter fixum,flexum,fluxum,fugitum, fictum, mictum, pictum, rictum,ſtrictum,quae abiiciunt n Peperci ſine ſupino.In gor etiam,& ſcor,& in uor ſyllabas, in ctum faciunt. ut fungor,functum:proficiſcor,profectum:fruor, fructum, & fretum,olim etiam fruitum.praeter adeptum, commentum,feſſum,unde defeſſum.iratum, natum, oblitũ, paſtum, uiſum.

Quae eſt quarta?

In mi,pi,pſi;in ptum,ut ſcripſi ſcriptum.rupi,ruptũ: emi,emptum.praeter campſi,campſum.

Quae eſt quincta?

In di,li,ri,ſi,ti,in ſum,ut momordi, morſum: tutudi, & tunſum,& tuſum:fefelli,falſum:falli,ſalſum: verri, verſum, quod eſt etiam a uerti.ſenſi,ſenſum: pandi, paſſum geminat ſſ, quod & a patior,& a pateo idem eſt.demuntur geſtum,hauſtum,indultum,latum,mulctum:nã multum ſeruat.piſtum,partum ſtatum,tentum:nam tenſum ſeruat.tortum,uſtum.Item compoſita a do, ut inditũ. ab abſcondo,tam abſconſum,quam abſconditum:ſed abſcõditum,melius,inquit Diomedes.Quartae etiam coniugationis uerba habentia l.uel r ante ſi, ut fartum, ſartum, fultum.In dior item,& tior,& tor,in ſum faciunt: ut mẽſum,orſum,aſſenſum,uſum:praeter amplexum, mentiũ, partitum,potitum,ſortitum.

Quæ eſt ſexta?

In bor, in pſum, ut labor lapſum. & in quor & in rior, in tum: ut loquor,locutum:orior,ortum: & in ror, in ſtum faciunt, ut queror quaeſtum. morior tamen

mortuum,unde mortuus.

Quæ est septima?

Largior,largitum habet,& molior,molitum.

Quae actiua supinum non habent?

Compesco,cerno,renuoq,& respuo,lingo,
Sugo,refello,timet,lamboq,atque urgeo,caluo,
Visoq.cum metuo,posco,linquo,arceo, disco,
Ambigoq.annumeres:quae sunt sine cuncta supinis.

Quae neutra supinis deficiunt?

Strideo,sterto,rudo,stridit,micat,aestuo,parco,
Et conquinisco,psalloq.,& obedio,dego,
Et scalpo,& scando,scabit,& pauet,horreo,mando,
Adiice glisco, tremo,nec non satagoq.,luoq.,
Et furit,atq.uolo,lucet,pelluceo,fulget,
Exurio,horresco,feruesco,& talia cuncta,
Et quae praeteritum per ui dant uerba secundae.
Vt caleo calui,pauca haec tamen excipe,sicut:
Torret,olet,ualeo,paretq.,doletq., latetq,
Et placeo,& noceo,& libeo,& careo,pateoq.:
Quamquam sunt per ui,retinent tamen ista supinum.

DE . VERBIS . DEFECTIVIS

Quae sunt uerba defectiua? Quae deficiunt numeris, modis,temporibus,& personis,non tamen omnibus. Forem,fores, foret,forent. Infinitiuo fore.

Meio,meis. Imperatiuo meie,meiat,meiamus,meite, Futuro,meito. Infinitiuo meiere.

Infit,infiunt,& infio antiquum.

Quaeso quaesimus, quaesere. nec dicas quaesumus per u.

Faxo,faxis,faxit,faxunt, & faxint.

Inquio,seu inquam:sed hanc uocem futuri temporis esse uult Priscianus:inquis,inquit,inquiet,inquie.

Ausim,ausis,ausit,& ausint.

Cedo, idest dic.

Aio, ais, ait, aiunt,aiebam cum toto imperfecto. ait, aies. Imperatiuo,ai.in plurali,aiamus. Futuro optatiui, aiat.in plurali,aiatis, aiant.

Imperatiuo aue,in plurali auete. Futuro aueto. Infiniti-

uo

uo auere. Eodem modo ſalue, & uale: ſed uale, a ualeo eſt. quare non eſt defectiuum.

Furis, daris, faris, prima poſitione deficiunt.

Ouat, ouans habet participium. cuius tamen uerbi declinatio per multas etiam uoces inuenitur.

Apage, apagete: apageſis, pro apage ſi uis: ſicut ſodes, pro ſi audes, quod eſt blandientis: ſicut amabo: & capſis, pro cape ſi uis: & ſis, pro ſi uis,

Odi, noui, coepi, memini, praeteritum perfectum tantum habent, & quae a praeterito deriuantur. Memini, habet etiam memento, & mementote.

Volo, & malo imperatiuo, & ſupinis deficiunt. malo etiam futuro. indicatiui. ſed de his in declinatione uerborum cumulatiſſime dicemus.

DE. ANOMALIS

Quae ſunt anomala? Quae aliorum uerborum inclinatum non ſequuutur: nec dicendum anormala cum r, poſt o, ſed ſine r, quia Graecum eſt τὸ ἀνώμαλον, quod ſignificat aſperum, uarium, & ſine planitie.

Anomala autem ſunt haec:

Sum, es, eſt: uolo uis uult: fero fers fert: edo es eſt, cum compoſitis, de quibus abunde dicemus in declinatione uerborum.

Quae ſunt, quae in imperatiuo per apocopen proferũtur? Dic, duc, fac, fer: pro dice, duce, face, fere.

Quae aliorum praeteritis, & ſupinis utuntur.

Arguor, a conuincor, conuictus ſum, habet & argutus ſum: cerno, a creſco, creui, cretum: caleſco, a caleo calui, cum ſimilibus in ſco: ferio, a percutio, percuſſi percuſſum: fero, a tulo, tuli, latum: furo, ab inſanio, inſaniui, ſine ſupino: liquor, a liqueſio, liquefactus ſum: medeor, a medicor, medicatus, ſum: poſcor, a poſtulor, poſtulatus ſum: quatio, a concutio, concuſſi, concuſſum, nam quaſſi non eſt in uſu: reminiſcor, a recordor, recordatus ſum: ſido, a ſedi, ſeſſum: ſiſto, a ſto, ſteti, ſtatum. ſunt qui rectius ſtatui, ſtatutum habere dicant. tollor, a ſuffero, ſublatus ſum, ueſcor, a paſcor, paſtus ſum.

Quae perfecta sunt a diuersis instantibus?

Acui, ab aceo, & acuo: creui, a cresco, & cerno: frixi, a frigeo, & frigo: luxi, a luceo, & lugeo: minxi, a meio, & mingo. passus sum, a pandor, & patior. paui, a pasco, & paueo: pependi, a pendeo, & pendo: tuli, a tulo, & fero: uersus sum, a uertor, & uerror.

Quae sunt in prima persona confusa?

Appello, appellas, & appellis: dico, dicas, & dicis: fundo, fundas, & fundis: lauo, lauas, & lauis: lego, legas, prima longa, & lego, legis, prima breui: mando, mandas, & mandis: praedico praedicas, paenultima correpta, & praedico, praedicis, paenultima longa: pinso, pinsas, & pinsis: fero, feras, & feris; sono, sonas, & sonis: uolo, uolas, & uis.

Quae in indicatiuo dupliciter efferuntur?

Caueo & cauo. conniueo. & conniuo: denseo, & denso: dureo, & duro: excelleo, & excello: ferueo, & feruo: frigeo, & frigo: fulgeo, & fulgo. lenteo, & lento: oleo, & olo: sorbeo, & sorbo: strideo, & strido. tergeo, & tergo, unio, & uno.

Quae habent duplicem coniugationem?

Morior, orior, potior, quae & tertiae, & quartae coniugationis inueniuntur. in infinitiuo tamen mori tantum dicimus secundum tertiam, & oriri, & potiri secundum quartam. apud uetustissimos etiam pario, & cupio & tertiae, & quartae inueniuntur.

Quae habent duo, aut tria praeterita?

Cudo, cussi, & cudi: explico, explicui, & explicaui: pango, pepigi, & panxi, & pegi: pungo, pupugi, & punxi: sino, sini, & siui: tundo, tutudi, & tunsi.

Quae ancipiti terminatione in eadem significatione leguntur?

Assētio, & assentior: labo, & labor: mereo, & mereor: reuerto, & reuertor, & alia plurima apud Priscianum.

INTERROGATIONES
DE. VERBO

Amo quae pars orationis est? Verbum. Quare? Quia cum modis, & temporibus est significatiuum agendi. . .

Amor

Amor quae pars orationis est? Verbum. Quare? Quia cum modis, & temporibus est significatiuum patiendi.

Largior quae pars orationis est? Verbum. Quare? Quia cum modis,& temporibus est & agendi,& patiendi significatiuum.

Amo cuius generis? Actiui. Quare? Quia in o desinens potest facere transitionem ad aliquod rationale animal, unde possit fieri conuersa locutio in prima, uel in secunda persona,uel saltem in secunda per assumptionem r, ut tu amas me,ego amor a te: Plato amabat Socratem, Socrates amabatur a Platone: Ego amo te, tu amaris a me.

Amor cuius generis? Passiui. Quare? Quia in or desinens,uenit ab actiuo per assumptionem, quod est amo, sicut doceor,a doceo;legor, a lego.

Aro cuius generis? Neutri. Quare? Quia in o desinens non potest facere transitionem ad aliquod rationale animal,unde possit fieri conuersa locutio in prima,uel in secunda persona, uel saltem in secunda per assumptionem r, hoc est non potest habere accusatiuum significantem hominem. non enim dici potest,aro Socratem, sicut amo Socratem.

Amplector,cuius generis? Communis. Quare? Quia in or desinens utranq; habere potest significationem, hoc est & actiuam,& passiuam;actiuam sic,ego amplector te. passiuam sic,ego amplector a te.

Auxilior cuius generis? Deponentis. Quare? Quia deponit alteram significationem, hoc est uel actiuam, uel passimum. sed auxilior deponit passiuam, ut auxilior tibi; laetor uero,actiuam,ut laetor uirtute.

Amo cuius temporis? Praesentis. Quare? Quia praesens tempus designat circa actionem,uel passionem. sed amo circa actionem,amor uero circa passionem.

Amabam cuius temporis? Praeteriti imperfecti. Quare? quia rem coeptam,sed nondum perfectam ostendit.

Amaui,cuius temporis? Praeteriti perfecti. Quare? Quia rem perfectam esse significat.

Amaueram cuius temporis? Praeteriti plusquam perfecti. Quare? Quia ostendit aliquid iampridem esse perfectum.

Amabo cuius temporis? Futuri. Quare? Quia rem aliquam fore, hoc est futuram esse demonstrat.

Amo cuius modi? Inducatiui. Quare? Quia indicat rem esse.

Amabam, amaui, amaueram, cuius modi? Indicatiui. Quare? Quia indicat rem fuisse.

Amabo cuius modi? Indicatiui. Quare? Quia indicat rem fore.

Ama cuius modi? Imperatiui. Quare? Quia imperat rem esse.

Quare non dixisti etiã fuisse? Quia in imperatiuo non est praeteritum. non enim quod factum est, ut infectum sit, imperare quisquam potest, neque ut factum sit, quod factum non fuerit.

Vtinam amarem, cuius modi? Optatiui. Quare? Quia eget aduerbio optandi, ut perfectum significet sensum.

Cum amarem cuius modi? Subiunctiui. Quare? Quia subiungit sibi aliud uerbum, uel subiungitur alteri, uerbo, ut perfectum significet sensum.

Amare cuius modi? Infinitiui. Quare? Quia nec numeros, nec personas definit. sed eget sola alterius uerbi coniunctione.

Amo cuius speciei? Primitiuae. Quare? Quia a nullo deriuatur.

Amasco cuius speciei? Deriuatiuae. Quare? Quia deriuatur ab amo.

Amo cuius figurae. Simplicis. Quare? Quia simpliciter profertur.

Deamo cuius figurae? Compositae. Quomodo componitur? Ex de, & amo.

Contremisco cuius figurae? Decõpositae. Quare? Quia non per se componitur, sed a composito deriuatur, quod est contremo, contremis.

Amo cuius personae? Primae. Quare? Quia est prima

uox,

uox: uerbi uel quia cum loquitur de se, ipsa pronunciat.

Amas cuius personae? Secundae. Quare? Quia est secunda uox uerbi, uel quia ad eam prima loquitur directo sermone.

Amat cuius personae? Tertiae. Quare? Quia est tertia uox uerbi, uel quia de ea prima loquitur ad secundam, extra se & illam posita, ad quam dirigit sermonem. quod quia uidetur obscurum, sic clarius. Tertia persona est, de qua posita extra primam, & secundam prima loquitur ad secundam.

Amare cuius personae, & numeri? Nullius. Quare? Quia omnia infinita impersonalia, gerundia, & supina numeris, & personis deficiunt.

Amo cuius numeri? Singularis. Quare? Quia singulariter profertur.

Amamus cuius numeri? Pluralis. Quare? Quia pluraliter profertur.

Amo, amas cuius coniugationis? Primae. Quare? Quia in secunda persona praesentis, indicatiui modi, habet a productum ante s, ut amo, amas: & in prima, & secunda persona pluralis numeri id ipsum a productũ ante mus, & ante tis, ut amamus, amatis: & in infinitiuo ante re, ut amare.

Amor, amaris cuius coniugationis? Primae. Quare? Quia in secunda persona praesentis indicatiui modi, habet a productum ante ris, ut amor, amaris.

Doceo, doces cuius congiugationis? Secundae. Quare? Quia in secunda persona praesentis indicatiui modi, habet e productam ante s, ut doceo doces: & in prima, & secunda persona plualis numeri idipsum e productum ante mus, & ante tis: ut docemus, & docetis: & in infinitiuo ante re, ut docere.

Doceor, doceris, cuius coniugationis? Secundae. Quare? Quia in secunda persona praesentis indicatiui modi, habet e productum ante ris, ut doceor doceris.

Lego, legis cuius coniugationis? Tertiae. Quare? Quia in secunda persona praesentis indicatiui modi, habet i correptum ante s, ut lego legis: & in prima, & secunda

persona pluralis numeri id ipsum i, correptum ante mus, & ante tis, ut legimus, legitis, in infinitiuo uero, e correptum ante re, ut legere.

Legor, legeris cuius coniugationis? Tertiae. Quare? Quia in secunda persona praesentis indicatiui modi, habet eris paenultima breui, ut legor, legeris.

Audio, audis cuius coniugationis? Quartae. Quare? Quia in secunda persona præsentis indicatiui modi, habet i productum ante s, ut audio audis, & in prima, & secunda persona pluralis numeri id ipsum i productum ante mus, & ante tis, ut audimus, auditis, & in infinitiuo ante re, ut audire.

Audior, audiris cuius coniugationis? Quartae. Quare? Quia in secunda persona praesentis indicatiui modi, habet i productum ante ris, ut audior audiris.

Declina, amo amas.

Indicatiuo modo, tempore praesenti, singulariter. Ego amo, tu amas, ille amat. Pluraliter nos amamus, vos amatis, illi amant. Praeterito imperfecto. S. ego amabam, tu amabas, ille amabat. P. nos amabamus, uos amabatis, illi amabant. Et per infinitum sic, S. ego amare, pro amabam, tu amare, pro amabas, ille amare, pro amabat. P. nos amare, pro amabamus: uos amare, pro amabatis, illi amare, pro amabant. Praeterito perfecto, S. ego amaui, tu amauisti, ille amauit. P. nos amauimus, uos amauistis, illi amauerunt, uel amauere. ex quibus haec per syncopen, tu amasti, pro amauisti, uos amastis, pro amauistis, illi amarunt pro amauerunt. Praeterito plusquam perfecto. S. ego amaueram, tu amaueras, ille amauerat. P. nos amaueramus, uos amaueratis, illi amauerant. & per concisionem, S. amaram, amaras, amarat. P. amaramus, amaratis, amarant. Futuro. S. ego amabo, tu amabis, ille amabit. P. nos amabimus, uos amabitis, illi amabunt.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, ad secundam, & tertiam personam. S. ama tu, amet ille. P. amate uos, ament illi. Futuro. S. amato tu, amato ille. P. amatote

uos

uos, amanto illi.

Prima enim persona pluralis numeri, quae datur imperatiuis, hortandi est. non imperandi, ut *Amemus uirtutem o condiscipuli. Pugnemus o commilitones. Moriatur, & in media arma ruamus.*

Optatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto. S. utinam ego amarem, tu amares, ille amaret. P. utinam nos amaremus, uos amaretis, illi amarent. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto. S. utinam ego amauissem, tu amauisses, ille amauisset. P. utinam nos amauissemus, uos amauissetis, illi amauissent. & per syncopen, S. utinam ego amassem, tu amasses, ille amasset. P. utinam nos amassemus, uos amassetis, illi amassent. Futuro. S. utinam ego amem, tu ames, ille amet. P. utinam nos amemus, uos ametis, illi ament. Diomedes tamen separatim declinat sic, tempore praesenti utinam amem: imperfecto utinam amarem: perfecto utinam amauerim: plusquam perfecto utinam amauissem, futuro utinam amem. sed de his in fragmentis plura.

Subiunctiuo modo. tempore praesenti. S. cum ego amem, tu ames, ille amet. P. cum nos amemus, uos ametis, illi ament. Praeterito imperfecto. S. cum ego amarem, tu amares, ille amaret. P. cum nos amaremus, uos amaretis illi amarent. Praeterito perfecto. S. cum ego amauerim, tu amaueris, ille amauerit. P. cum nos amauerimus, uos amaueritis, illi amauerint. & per syncopen, S. amarim, amaris, amarit. P. amarimus, amaritis, amarint. Praeterito plusquam perfecto. S. cum ego amauissem, tu amauisses, ille amauisset. P. cum nos amauissemus, uos amauissetis, illi amauissent. & per concisionẽ. S. cum ego amassem, tu amasses, ille amasset. P. cum nos amassemus, uos amassetis, illi amassent. Futuro. S. cum ego amauero, tu amaueris, ille amauerit. P. cũ nos amauerimus, uos amaueritis, ille amauerint. & per syncopen, S. cum amaro, amaris, amarit. P. cum amarimus, amaritis, amarint. sed nota, in secunda persona singularis numeri praeteriti perfecti subiunctiui modi, i ante s corripi, & similiter in prima, & secũda pluralis ante mus, & tis, ut, S. cũ amauerim,

amaue-

amaueris. P cum amauerimus, amaueritis. In secunda uero persona singularis numeri ante s, & in prima, & in secunda pluralis futuri eiusdem modi ante mus, & tis produci ut, S. cum amauero amaueris. P. cum amauerimus amaueritis: hinc illud. *Dederis in carmine uires*, &, *uitam dederitis in undis*.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, amare. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto, amauisse. & per concisionem amasse. Futuro amatum ire, uel amaturum esse.

Gerundia, uel participialia nomina, amandi, amando, amandum. Supina. amatum, amatu.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo actiuo, Duo. Quae? Alterum praesentis, & praeteriti imperfecti tempori, in ns, quod est amans, id est qui amat, uel qui amabat. alterum futuri in rus, quod est amaturus, id est qui amabit.

Amans unde formatur? A prima persona praeteriti imperfecti, indicatiui modi, mutata bam in ns, ut amabam, bam in ns, fit amans.

Amaturus unde formatur? Ab ultimo supino. Quomodo? Amatum, amatu, addita rus fit amaturus.

Quae non faciunt praeteritum perfectum in aui? Haec quae his uersibus annotantur:

Dat, domat, atq; cremat, micat, & iuuat, & plicat, & stat.
His fricat, & uexat, & sonat, & necat, adde, lauatq;,
Et secat, atq; cubat, tonat, haec neu dice per aui.

Declina sono, sonas per primas personas singulares.

Sono, sonabam, sonui, sonueram, sonabo. in imperatiuo non sunt. utinam sonarem, sonuissem, sonem, cum sonem, sonarem, sonuerim, sonuissem, sonuero.

Quot tempora deriuantur a praeterito perfecto indicatiui? Sex, quae hoc disticho comprehenduntur:

Praeteritum de se sex format tempora, ram, sem,
Rim quoque, semq; iterum, postmodo, ro, se, dabit.

Dic praeteritum a lauo, & iuuo cum deriuatis ab eis.
Laui, laueram, lauissem, lauerim, lauissem, lauero, lauisse.
Iuui, iuuerã, iuuissem, iuuerim, iuuissem, iuuero, iuuisse.

Dic praeteritum a do,ſto, & deriuata ab eis.

Dedi,dederam,dediſſem, dederim,dediſſem, dedero, dediſſe.Steti,ſteteram,ſtetiſſem,ſteterim,ſtetiſſem,ſtetero,ſtetiſſe.

Inflȩcte amo per primas perſonas, hinc per ſecundas retrorſum, inde per tertias, donec declinaueris totum uerbum.

Amo,amabam,amaui,amaueram, amabo, utinam amarem,amauiſſem,amem.cum amem,amarem, amauerim,amauiſſem,amauero. Retrorſum. Cùm amaueris,amauiſſes,amaueris,amares,ames,utinam ames, amauiſſes,amares. amato tu,ama.amabis, amaueras, amauiſti, amabas, amas. Per tertias perſonas. Amat, amabat, amauit,amauerat,amabit,amet,amato ille, utinam amaret,amauiſſet,amet.cum amet, amaret, amauerit, amauiſſet,amauerit. Retrorſum per primas perſonas plurales.Cum amauerimus,amauiſſemus, amauerimus, amaremus, amemus. utinam amemus, amauiſſemus, amaremus. amabimus, amaueramus, amauimus, amabamus,amamus.Per ſecundas perſonas;amatis, amabatis, amauiſtis,amaueratis,amabitis amate,amatote.utinam amaretis,amauiſſetis,ametis.cum ametis,amaretis,amaueritis,amauiſſetis, amaueritis. Retrorſum per tertias. Cum amauerint, amauiſſent, amauerint, amarent, ament.utinam ament,amauiſſent,amarent,amanto,amēt. amabunt,amauerant.amauerunt,uel amauere,amabant, amant.

Amor uerbum paſſiuum quomodo flȩctitur?

Indicatiuo modo,tempore praeſenti. S. Ego amor,tu amaris,uel amare,ille amatur. P.nos amamur, uos amamini,illi amantur.Praeterito imperfȩcto. S.ego amabar, tu amabaris,uel amabare, ille amabatur. P. nos amabamur,uos amabamini,illi amabantur. & per infinitum.S. ego amari,pro amabar:tu amari,pro amabaris,ille amari,pro amabatur.P.nos amari,pro amabamur, uos amari,pro amabamini,illi amari,pro amabantur. Praeterito perfȩcto.S.ego amatus ſum uel fui, tu amatus es uel fuiſti,ille amatus eſt uel fuit. P. nos amati ſumus uel fuimus,

mus, uos amati estis, uel fuistis, illi amati sunt, fuerunt, uel fuere. In feminino genere. S. ego amata sum, uel fui, tu amata es, uel fuisti, illa amata est, uel fuit. P. nos amatae sumus, uel fuimus, uos amatae estis, uel fuistis, illae amatae sunt, fuerunt, uel fuere. In neutro genere. S. ego amatum sum, uel fui, tu amatum es, uel fuisti, illud amatum est, uel fuit. P. nos amata sumus, uel fuimus, uos amata estis, uel fuistis, illa amata sunt, fuerunt, uel fuere. Praeterito plusquam perfecto. S. ego amatus eram, uel fueram, tu amatus eras, uel fueras, ille amatus erat, uel fuerat. P. nos amati eramus, uel fueramus, uos amati eratis, uel fueratis, illi amati erant, uel fuerant. & in feminino, ego amata eram. & in neutro, ego amatum eram. Futuro. S. ego amabor, tu amaberis, uel amabere, ille amabitur. P. nos amabimur, uos amabimini, illi amabuntur.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, ad secundam, & tertiam personam. S. amare tu, ametur ille. P. amamini uos, amentur illi, Futuro. S. amator tu, amator ille. P. amaminor uos, amantor illi, amemur nos, hortandi est, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto. S. utinam ego amarer, tu amareris, uel amarere, ille amaretur. P. utinam nos amaremur, uos amaremini, illi amarentur. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto. S. utinam ego amatus essem, uel fuissem, tu amatus esses, uel fuisses, ille amatus esset, uel fuisset. P. utinam nos amati essemus, uel fuissemus, uos amati essetis, uel fuissetis illi amati essent, uel fuissent. Et in feminino, ego amata essem, uel fuissem. & in neutro, ego amatum essem, uel amatum fuissem. Futuro. S. utinam ego amer, tu ameris, uel amere, ille ametur. P. utinam nos amemur, uos amemini, illi amentur.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti. S. cum ego amer, tu ameris, uel amere, ille ametur. P. cum nos amemur, uos amemini, illi amentur. Praeterito imperfecto. S. cum ego amarer, tu amareris, uel amarere, ille amaretur. P. cum nos amaremur, uos amaremini, illi amarentur. Praeterito perfecto. S. cum ego amatus sim, uel fuerim,

tu amatus sis,uel fueris,ille amatus sit, uel fuerit . P. cum nos amati simus,uel fuerimus , uos amati sitis ,uel fueritis,illi amati sint,uel fuerint. Et in feminino , ego amata sim,uel fuerim;& in neutro,ego amatum sim,uel fuerim. Praeterito plusquam perfecto. S.cum ego amatus essem, uel fuissem,tu amatus esses, uel fuisses , ille amatus esset, uel fuisset.P.cum nos amati essemus,uel fuissemus, uos amati essetis,uel fuissetis, illi amati essent , uel fuissent. & in feminino genere , ego amata essem , uel fuissem. & in neutro,ego amatum essem,uel fuissem. Futuro. S.cũ ego amatus ero,uel fuero, tu amatus eris, uel fueris,ille amatus erit,uel fuerit.P. cũ nos amati erimus , uel fuerimus, uos amati eritis,uel fueritis, illi amati erunt, uel fuerint. & in feminino genere,ego amata ero,uel fuero.& in neutro,ego amatum ero, uel fuero.

Infinitiuo modo,tempore praesenti,& praeterito imperfecto,amari . Praeterito perfecto , & plusquam perfecto,amatum esse uel fuisse.Futuro,amatum iri.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo passiuo?Duo. Quae ? Alterum praeteriti perfecti , & plusquam perfecti in tus,quod est amatus,id est qui amatus est , uel fuit. alterum futuri in dus,quod est amandus , idest qui amabitur .

Amatus unde formatur ? Ab ultimo supino. Quomodo?Amatum amatu, addita s fit amatus .

Amandus unde formatur? A genitiuo sui praesentis participii . Quomodo ? Amans , amantis, tis in dus , fit amandus .

Amatur impersonale quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, amatur.Praeterito imperfecto,amabatur.Praeterito perfecto . amatum est,uel amatum fuit.Praeterito plusquam perfecto. amatum erat,uel amatum fuerat. Futuro,amabitur.

Imperatiuo modo,tempore praesenti, ametur . Futuro,amator .

Optatiuo modo,tempore praesenti, & praeterito imperfecto,utinam amaretur.Praeterito perfecto , & plusquam perfecto . utinam amatum esset , uel amatum fuisset.

fet.Futuro.utinam ametur.

Subiunctiuo modo,tempore praesenti, cum ametur. Praeterito imperfecto.cum amaretur. Praeterito perfecto.cum amatum sit,uel fuerit.Praeterito plusquam perfecto,cum amatum esset,uel amatum fuisset.Futuro.cum amatum erit,uel amatum fuerit.

Infinitiuo modo,tempore praesenti,& præterito imperfecto,amari.Praeterito perfecto, & plusquam perfecto.amatum esse,uel amatum fuisse.Futuro.amatum iri.

Doceo quomodo flectitur?

Indicatiuo modo,tempore praesenti,S.ego doceo, tu doces,ille docet P.nos docemus,uos docetis,illi docent. Praeterito imperfecto.S. ego docebam, tu docebas, ille docebat.P.nos docebamus,uos docebatis, illi docebant, & per infinitũ, ego docere pro docebam, tu docere pro docebas,ille docere,pro docebat.P.nos docere,pro docebamus,uos docere,pro docebatis,illi docere, pro docebant.Praeterito perfecto.S.ego docui,tu docuisti,ille docuit.P.nos docuimus,uos docuistis,illi docuerunt,uel docuere.Praeterito plusquam perfecto.S.ego docueram, tu docueras,ille docuerat.P.nos docueramus,uos docueratis,illi docuerant.Futuro.S.ego docebo, tu docebis, ille docebit. P. nos docebimus, uos docebitis, illi docebunt.

Imperatiuo modo,tempore praesenti, ad secundam, & tertiam personam. S. doce tu, doceat ille. P. docete uos, doceant illi. Futuri. S. doceto tu, doceto ille. P. docetote uos, docento illi.Nam doceamus hortandi est magis.

Optatiuo modo,tempore praesenti,& praeterito imperfecto.S.utinam ego docerem,tu doceres, ille doceret. P.utinam nos doceremus, uos doceretis; illi docerent. Praeterito perfecto,& plusquam perfecto.S.utinam ego docuissem, tu docuisses,ille docuisset. P. utinam nos docuissemus,uos docuissetis,illi docuissent.Futuro.S.utinã ego doceam,tu doceat,ille doceat.P.utinam nos doceamus,uos doceatis,illi doceant.

Subiunctiuo modo,tempore praesenti.S.cum ego doceam,

ceam, tu doceas, ille doceat, P. cum nos doceamus, uos doceatis, illi doceant. Praeterito imperfecto. S. cum ego docerem, tu doceres, ille doceret. P. cum nos doceremus, uos doceretis, illi docerent. Praeterito perfecto, S. cum ego docuerim, tu docueris, ille docuerit. P. cum nos docuerimus, uos docueritis, illi docuerint. Praeterito plusquam perfecto. S. cum ego docuissem, tu docuisses, ille docuisset. P. cum nos docuissemus, uos docuissetis, illi docuissent. Futuro. S. cum ego docuero, tu docueris, ille docuerit. P. cum nos docuerimus, uos docueritis, illi docuerint.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, docere. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto, docuisse. Futuro. doctum ire, uel docturum esse. Gerundia, uel participialia nomina. docendi, docendo, docendum. Supina. doctum, doctu.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo actiuo? Duo. Quae? Alterum praesentis, & praeteriti imperfecti temporis in ns, quod est docens, idest, qui docet, uel docebat: alterum futuri in rus, quod est docturus, id est qui docebit.

Docens unde formatur? A prima persona praeteriti imperfecti indicatiui modi. Quomodo? Docebam, bam in ns, fit docens.

Docturus unde formatur? Ab ultimo supino. Quomodo? Doctum, doctu, addita rus, fit docturus.

Declina doceo per primas personas singulares.

Doceo, docebam, docui, docueram, docebo. utinam docerem, docuissem, doceam. cum doceam, docerem, docuerim, docuissem, docuero.

Declina per secundas.

Doces, docebas, docuisti, docueras, docebis. doce tu, doceto tu. utinam doceres, docuisses, doceas. cum doceas, doceres, docueris, docuisses, docueris. & sic totum uerbum: aliquando etiã retrorsum sic: Cũ docuero, docuissem, docuerim, docerẽ, doceam. utinã doceã, docuissem, docerẽ. docebo, docueram, docui, docebam, doceo. sed hoc non est faciendum, nisi ei, qui iam cursim uerba declinet.

Dic praeteritum perfectum a mordeo, & deriuata ab eo.

Momordi, momorderam, momordissem, momorderim, momordissem, momordero, momordisse.

Dic praeteritum a remordeo, & deriuata.

Remordi, remorderam, remordissem, remorderim, remordissem, remordero, remordisse.

Quare non dixisti remomordi? Quia quae geminant syllabam in praeterito, si componantur, non etiam geminant, nisi a do, sto, posco, & disco composita.

Dic praeteritum a pendeo, & deducta ab eo.

Pependi, pependeram, pependissem, pependerim, pependissem, pependero, pependisse.

Dic praeteritum a spondeo, tondeo, respondeo, iubeo, algeo, lugeo, cum deriuatis.

Spopondi, spoponderam, spopondissem, spoponderim, spopondissem, spopondero, spopondisse.

Totondi, totonderam, totondissem, totonderim, totondissem, totondero, totondisse.

Respondi, responderam, respondissem, responderim, respondissem, respondero, respondisse.

Iussi, iusseram, iussissem, iusserim, iussissem, iussero, iussisse.

Alsi, alseram, alsissem, alserim, alsissem, alsero, alsisse.

Luxi, luxeram, luxissem, luxerim, luxissem, luxero, luxisse.

Doceor quomodo flectitur.

Indicatiuo modo, tempore praesenti, S. ego doceor, tu doceris uel docere, ille docetur. Pluraliter nos docemur, uos docemini, illi docentur. Praeterito imperfecto, S. ego docebar, tu docebaris uel docebare, ille docebatur. P. nos docebamur, uos docebamini, illi docebantur. Praeterito perfecto, S. ego doctus sum uel fui, tu doctus es uel fuisti, ille doctus est uel fuit. P. nos docti sumus uel fuimus, uos docti estis uel fuistis, illi docti sunt, fuerunt, uel fuere. Et in feminino genere, S. ego docta sum uel fui, tu docta es uel fuisti, illa docta est

uel fuit. P. nos doctae sumus uel fuimus, uos doctae estis uel fuistis, illae doctae sunt, fuerunt uel fuere. Et in neutro genere, S. ego doctum sum uel fui, tu doctum es uel fuisti, illud doctum est uel fuit. Plur. nos docta sumus vel fuimus, uos docta estis uel fuistis, illa docta sunt, fuerunt uel fuere. Praeterito plusquamperfecto, S. ego doctus erã uel fueram, tu doctus eras uel fueras, ille doctus erat uel fuerat. P. nos docti eramus uel fueramus, uos docti eratis uel fueratis, illi docti erant uel fuerant. & in feminino genere, S. ego docta eram uel fueram. & in neutro genere, S. ego doctum eram uel fueram. Futuro, S. ego docebor, tu doceberis uel docebere, ille docebitur. P. nos docebimur, uos docebimini, illi docebuntur.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, ad secundam & tertiam personam, S. docere tu, doceatur ille. P. docemini uos, doceantur illi. Futuro, S. docetor tu, docetor ille. P. doceminor uos, docentor illi. Doceamur hortandi est.

Optatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto. S. utinam ego docerer, tu docereris uel docerere, ille doceretur. P. nos doceremur, uos doceremini, illi docerentur. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto, S. utinam ego doctus essem uel fuissem, tu doctus esses uel fuisses, ille doctus esset uel fuisset. P. utinam nos docti essemus uel fuissemus, uos docti essetis uel fuissetis, illi docti essent uel fuissent. & in feminino genere, utinam ego docta essem uel fuissem. & in neutro, utinam ego doctum essem uel fuissem. Futuro, S. utinam ego docear, tu docearis uel doceare, ille doceatur. P. utinam nos doceamur, uos doceamini, illi doceantur.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, S. cum ego docear, tu docearis uel doceare, ille doceatur. P. cum nos doceamur, uos doceamini, illi doceantur. Praeterito imperfecto, S. cum ego docerer, tu docereris uel docerere, ille doceretur. P. cum nos doceremur, uos doceremini, illi docerentur. Praeterito perfecto, S. cum ego doctus sim uel fuerim, tu doctus sis uel

fueris, ille doctus sit uel fuerit. P. cum nos docti simus uel fuerimus, uos docti sitis uel fueritis, illi docti sint uel fuerint. & in feminino genere, S. cum ego docta sim uel fuerim. & in neutro, S. cum ego doctum sim uel fuerim. Praeterito plusquam perfecto, S. cum ego doctus essem uel fuissem, tu doctus esses uel fuisses, ille doctus esset uel fuisset. P. cum nos docti essemus uel fuissemus, uos docti essetis uel fuissetis, illi docti essent uel fuissent. & in feminino genere, S. cum ego docta essem uel fuissem. & in neutro, S. cum ego doctum essem uel fuissem, Futuro, S. cum ego doctus ero uel fuero, tu doctus eris uel fueris, ille doctus erit uel fuerit. P. cum nos docti erimus uel fuerimus, uos docti eritis uel fueritis, illi docti erunt uel fuerint. & in feminini no genere, S. cum ego docta ero uel fuero. & in neutro, S. cum ego doctum ero uel fuero.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, doceri. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto doctum esse uel fuisse. Futuro, doctum iri.

Quot participia trahũtur ab hoc uerbo passiuo? Duo. Quae? alterum praeteriti perfecti, & plusquamperfecti tẽporis in ctus, quod est doctus, idest qui doctus est uel fuit. alterum futuri in dus, quod est docendus, idest qui docebitur.

Doctus unde formatur? Ab ultimo supino. Quomodo? Doctum doctu, addita s fit doctus.

Docendus unde formatur? A genitiuo sui praesentis participii. Quomodo? Docens, docentis, tis in dus fit docendus.

Docetur impersonale quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, docetur. Praeterito imperfecto, docebatur. Praeterito perfecto, doctum est uel fuit. Praeterito plusquamperfecto, doctũ erat uel fuerat. Futuro docebitur.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, doceatur. Futuro, docetor.

Optatiuo modo, tempore praesenti, & praeteriro imperfecto, utinam doceretur. Praeterito perfecto & plusquam

quamperfecto, utinam doctum esset uel fuisset. Futuro, utinam doceatur.

Subiūctiuo modo, tempore praesenti, cum doceatur. Praeterito imperfecto, cum doceretur. Praeterito perfecto, cum doctum sit uel fuerit. Praeterito plusquamperfecto, cum doctum esset uel fuisset. Futuro, cum doctum erit uel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, doceri. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, doctum esse uel fuisse. Futuro, doctum iri.

Lego quomodo inflectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, S. ego lego, tu legis, ille legit. P. nos legimus, uos legitis, illi legunt. Praeterito imperfecto, S. ego legebam, tu legebas, ille legebat. P. nos legebamus, uos legebatis, illi legebant. Praeterito perfecto, S. ego legi, tu legisti, ille legit. P. nos legimus, uos legistis, illi legerunt uel legere. Praeterito plusquamperfecto, S. ego legeram, tu legeras, ille legerat. P. nos legeramus, uos legeratis, illi legerant. Futuro, S. ego legam, tu leges, ille leget. P. nos legemus, uos legetis, illi legent.

Imperatiuo modo, tempore praesenti ad secundam & tertiam personam, S. lege tu, legat ille. P. legite uos, legant illi. Futuro, S. legito tu, legito ille. P. legitote uos, legunto illi. Nam, legamus, ut dictum est, hortandi est magis.

Optatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, S. utinam ego legerem, tu legeres, ille legeret. P. utinam nos legeremus, uos legeretis, illi legerent. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, S. utinam ego legissem, tu legisses, ille legisset. P. utinam nos legissemus, uos legissetis, illi legissent. Futuro, S. utinam ego legam, tu legas, ille legat. P. utinam nos legamus, uos legatis, illi legant.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, S. cum ego legam, tu legas, ille legat. P. cum nos legamus, uos legatis, illi legant. Praeterito imperfecto, S. cum ego legerem, tu legeres, ille legeret. P. cum nos legeremus, uos legeretis,

illi legerent. Praeterito perfecto, S. cum ego legerim, tu legeris, ille legerit. P. cum nos legerimus, uos legeritis, illi legerint. Praeterito plusquamperfecto, S. cum ego legissem, tu legisses, ille legisset. P. cum nos legissemus, uos legissetis, illi legissent. Futuro, Singulariter, cum ego legero, tu legeris, ille legerit. P. cum nos legerimus, uos legeritis, illi legerint.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, legere. praeterito perfecto, & plusquamperfecto, legisse. Futuro, lectum ire, uel lecturum esse. Gerundia, uel participalia nomina, legendi legendo, legendum. Supina, lectum, lectu.

Quot participia trahũtur ab hoc uerbo actiuo? Duo. Quae? Alterum praesentis & praeteriti imperfecti temporis in ns, quod est legens, idest qui legit, uel legebat, alterum futuri in rus, quod est lecturus, idest qui leget.

Legens unde formatur? A prima persona praeteriti imperfecti indicatiui modi. Quomodo? Legebam, bam in ns fit legens.

Lecturus unde formatur? Ab ultimo supino. Quomodo? Lectum, lectu, addita rus fit lecturus.

Dic praeteritum a cano, cado, caedo, & quae a praeterito deducta sunt, & participia.

Cecini, cecineram, cecinissem, cecinerim, cecinissem, cecinero, cecinisse, canens, & canturus. Cecidi, cecideram, cecidissem, ceciderim, cecidissem, cecidero, cecidisse, cadens, & casurus. Cecidi, cecideram, cecidissem, ceciderim, cecidissem, cecidero, cecidisse, caedens, & caesurus.

Dic praeteritum a ludo, sterno, impingo, cum deriuatis & participiis.

Lusi, luseram, lusissem, luserim, lusissem, lusero, lusisse, ludens, & lusurus.

Straui, straueram, strauissem, strauerim, strauissem, strauero, strauisse, sternens, & straturus.

Impegi, impegeram, impegissem, impegerim, impegissem, impegero, impegisse, impingens, & impacturus.

Legor quomodo inflectitur?

Indica-

Indicatiuo modo, tempore praesenti, S. Ego legor, tu legeris uel legere, ille legitur. P. nos legimur, uos legimini, illi leguntur. Praeterito imperfecto, S. ego legebar, tu legebaris uel legebare, ille legebatur. P. nos legebamur, uos legebamini, illi legebantur. Praeterito perfecto, S. ego lectus sum uel fui, tu lectus es uel fuisti, ille lectus est uel fuit. P. nos lecti sumus uel fuimus, uos lecti estis uel fuistis, illi lecti sunt, fuerunt uel fuere. Praeterito plusquamperfecto, S. ego lectus eram uel fueram, tu lectus eras uel fueras, ille lectus erat uel fuerat. P. nos lecti eramus uel fueramus, uos lecti eratis uel fueratis, illi lecti erant uel fuerant. Futuro, S. ego legar, tu legeris uel legere, ille legetur. P. nos legemur, uos legemini, illi legentur.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, ad secundam & tertiam personam, S. legere tu, legatur ille. P. legimini uos, legantur illi. Futuro, S. legitor tu, legitor ille. P. legiminor uos, leguntor illi. Legamur nos, hortandi potius.

Optatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto. S. utinam ego legerer, tu legereris uel legerere, ille legeretur. P. utinam nos legeremur, uos legeremini, illi legerentur. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, S. utinam ego lectus essem uel fuissem, tu lectus esses uel fuisses, ille lectus esset uel fuisset. P. utinam nos lecti essemus uel fuissemus, uos lecti essetis, uel fuissetis, illi lecti essent uel fuissent. Futuro, S. utinam ego legar, tu legaris uel legare, ille legatur. Pl. utinam nos legamur, uos legamini, illi legantur.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, S. cum ego legar, tu legaris uel legare, ille legatur. P. cũ nos legamur, uos legamini, illi legantur. Praeterito imperfecto, S. cum ego legerer, tu legereris uel legerere, ille legeretur. Plu. cum nos legeremur, uos legeremini, illi legerentur, Praeterito perfecto, S. cum ego lectus sim uel fuerim, tu lectus sis uel fueris, ille lectus sit uel fuerit. P. cum nos lecti simus uel fuerimus, uos lecti sitis nel fueritis, illi lecti sint uel fuerint. Praeterito plusquamperfecto, S. cũ

ego lectus essem uel fuisem, tu lectus eses uel fuises, ille lectus eset uel fuiset. P. cũ nos lecti esemus uel fuisemus, uos lecti esetis uel fuisetis, illi lecti esẽt uel fuisent. Futuro, S. cum ego lectus ero uel fuero, tu lectus eris uel fueris, ille lectus erit uel fuerit. P. cum nos lecti erimus uel fuerimus, uos lecti eritis uel fueritis, illi lecti erunt uel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, legi. Praeterito perfecto & plusquamperfecto, lectum esse uel fuisse. Futuro, lectum iri.

Quot participia trahũtur ab hoc uerbo passiuo? Duo. Quae? Alterum praeteriti perfecti, & plusquamperfecti temporis in ctus, quod est lectus, id est qui lectus est uel fuit, uel qui lectus erat uel fuerat. alterum futuri in dus, quod est legendus, id est qui legetur.

Lectus unde formatur? Ab ultimo supino. Quomodo? Lectum lectu, addita s fit lectus.

Legendus unde formatur? A genitiuo sui praesentis participii. Quomodo? Legens legentis, tis in dus, fit legendus.

Legitur impersonale quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, legitur. Praeterito imperfecto, legebatur. Praeterito perfecto, lectum est uel fuit. Praeterito plusquamperfecto, lectum erat, uel fuerat. Futuro, legetur.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, legatur. Futuro, legitor.

Optatiuo modo tempore praesenti, & praeterito imperfecto utinam legeretur. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, utinam lectum eset uel fuiset. Futuro, utinam legatur.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, cum legatur. Praeterito imperfecto, cum legeretur. Praeterito perfecto, cum lectum sit uel fuerit. Praeterito plusquamperfecto, cum lectum eset uel fuiset. Futuro, cum lectum erit uel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, legi, Praeterito perfecto & plusquam perfecto,

lectum esse uel fuisse. Futuro, lectum iri.

Audio quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, S. ego audio, tu audis, ille audit. P. nos audimus, uos auditis, illi audiunt. Praeterito imperfecto, S. ego audiebam, tu audiebas, ille audiebat. P. nos audiebamus, uos audiebatis, illi audiebant. Praeterito perfecto, S. ego audiui, tu audiuisti, ille audiuit. P. nos audiuimus, uos audiuistis illi audiuerunt uel audiuere. & per syncopen, S. ego audii, tu audiisti, ille audiit. P. nos audiimus, uos audiistis, illi audierunt uel audiere. Praeterito plusquam perfecto, S. ego audiueram, tu audiueras, ille audiuerat. P. nos audiueramus, uos audiueratis, illi audiuerant. & per syncopen, S. ego audieram, tu audieras, ille audierat. P. nos audieramus, uos audieratis, illi audierant. Futuro, S. ego audiam, tu audies, ille audiet. P. nos audiemus, uos audietis, illi audient.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, ad secundam & tertiam personam, S. audi tu, audiat ille. P. audire uos, audiant illi. Futuro, S. audito tu, audito ille. P. audito te uos, audiunto illi. Nam, audiamus, hortandi est, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto. S. Vtinam ego audirem, tu audires, ille audiret. P. utinam nos audiremus, uos audiretis, illi audirent. Praeterito perfecto & plusquam perfecto, S. utinam ego audiuissem, tu audiuisses, ille audiuisset. P. utinam nos audiuissemus, uos audiuissetis, illi audiuissent. & per concisionem, S. utinam ego audiissem, tu audiisses, ille audiisset. P. utinam nos audiissemus, uos audiissetis, illi audiissent. & per synaeresin, S. utinam ego audissem, tu audisses, ille audisset. P. utinam nos audissemus, uos audissetis, illi audissent. Futuro, S. utinam ego audiam, tu audias, ille audiat. P. utinam nos audiamus, uos audiatis, illi audiant.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, S. cum ego audiam, tu audias, ille audiat. P. cum nos audiamus, uos audiatis, illi audiant. praeterito imperfecto, S. cum ego

audirem,tu audires,ille audiret.P. cum nos audiremus, uos audiretis, illi audirent.Praeterito perfecto, S. cum ego audiuerim,tu audiueris,ille audiuerit.P. cum nos audiuerimus,uos audiueritis,illi audiuerint. & per syncopen,S.cum audierim,tu audieris,ille audierit.P.cum nos audierimus,uos audieritis,illi audierint.Praeterito plusquamperfecto,S. cum ego audiuissem, tu audiuisses, ille audiuisset.P. cum nos audiuissemus, uos audiuissetis, illi audiuissent.& per syncopen,S.cum audiissem. & per synaeresin,audissem.Futuro,S.cum ego audiuero,tu audiueris,ille audiuerit.P. cum nos audiuerimus, uos audiueritis,illi audiuerint.& per concisionem.S. cum audiero,audieris,audierit.Pluralitee cum audierimus, audieritis,audierint.

Infinitiuo modo,tempore praesenti, & praeterito imperfecto, audire. Praeterito perfecto & plusquamperfecto,audiuisse & per concisionem,audiisse.& per synaeresim,audisse.Futuro,auditum ire uel auditurum esse.

Gerundia uel participalia nomina, audiendi, audiendo,audiendum.Supina,auditum, auditu.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo actiuo? duo Quae? Alterum praesentis,& praeteriti imperfecti temporis in ns, quod est audiens, id est qui audit uel audiebat:alterum futuri in rus,quod est auditurus, id est qui audiet.

Audiens unde formatur? A prima persona praeteriti imperfecti indicatiui modi.Quomodo? Audiebam,bam in ns fit audiens.

Auditurus unde formatur? Ab ultimo supino. Quomodo? Auditum auditu,addita rus fit auditurus.

Da praeteritũ a praesagio,cũ deriuatis, & participiis.

Praesagiui,praesagiueram,praesagiuissem,praesagiuerim,praesagiuissem,praesagiuero,praesagiuisse. Praesagiens,praesagiturus.Et per concisionem praesagii, praesagierã,praesagiissem,praesagierim,praesagiissem, praesagidro,praesagiisse.

Dic praeteritum a salio tam pro sale, quam pro saltatione,cum deriuatis,& participiis.

Saliui,

Saliui,ſaliueram,ſaliuiſſem,uerim,uiſſem,uero,iuiſſe. ſaliens,ſaliturus per ſimplex l,pro ſale: pro ſaltatione uero ſalui,ſalueram,ſaluiſſem,ſaluerim, ſaluiſſem, ſaluero, ſaluiſſe,ſaliens, & ſalturus.

Dic praeteritum a raucio, uenio,& uaneo, cum deriuatis & participiis.

Rauſi,rauſeram,rauſiſſem, rauſerim, rauſiſſem, rauſero,rauſiſſe,rauciens,& rauſurus.

Veni,ueneram,ueniſſem,uenerim, ueniſſem, uenero, ueniſſe,ueniens,& uenturus.

Veniui , ueniueram,ueniuiſſem, ueniuerim, ueniuiſſem,ueniuero,ueniuiſſe.ueniens ueneuntis , & uenurus regulariter faceret, ſed non legi a ueneo participia.

Audior quomodo flectitur.

Indicatiuo modo,tempore praeſenti,S. ego audior,tu audiris uel audire,ille auditur.P.nos audimur ,uos audimini,illi audiuntur.Praeterito imperfecto , S. ego audiebar, tu audiebaris uel audiebare , ille audiebatur . P.nos audiebamur,uos audiebamini,illi audiebantur . Praeterito perfecto,Sing.in maſculino genere. ego auditus ſum uel fui,tu auditus es uel fuiſti , ille auditus eſt uel fuit.Pl. nos auditi ſumus uel fuimus , uos auditi eſtis uel fuiſtis, illi auditi ſunt, fuerunt uel fuere: In feminino genere,ego audita ſum uel fui,tu audita es uel fuiſti, illa audita eſt uel fuit.Pluraliter,nos auditae ſumus uel fuimus, uos auditae eſtis uel fuiſtis,illae auditae ſunt,fuerunt uel fuere. In neutro genere, ego auditum ſum uel fui, tu auditum es uel fuiſti , illud auditum eſt uel fuit.Pluraliter,nos audita ſumus uel fuimus , uos audita eſtis uel fuiſtis , illa audita ſunt fuerunt uel fuere . Praeterito pluſquam perfecto, Sing.in maſculino , ego auditus eram uel fueram, tu auditus eras uel fueras, ille auditus erat uel fuerat. Pluraliter nos auditi eramus uel fueramus , uos auditi eratis uel fueratis,illi auditi erant uel fuerant . In feminino,ego audita eram uel fueram . In neutro ego auditum eram uel fueram.Futuro,S.ego audiar, tu audieris uel audiere,illi audietur. P. nos audiemur , uos audiemini , illi audientur .

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, ad ſecundam & tertiam perſonam, Sing. audire tu, audiatur ille. P. audimini uos, audiantur illi. Futuro. S. auditor tu, auditor ille. P. audiminor uos, audiuntor illi. Audiamur, hortandi eſt, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, S. utinam ego audirer, tu audireris uel audirere, ille audiretur. P. utinam nos audiremur, uos audiremini, illi audirentur. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, in maſculino genere, S. utinam ego auditus eſſem uel fuiſſem, tu auditus eſſes uel fuiſſes, ille auditus eſſet uel fuiſſet. P. utinam nos auditi eſſemus uel fuiſſemus, uos auditi eſſetis uel fuiſſetis, illi auditi eſſent uel fuiſſent. In feminino; utinam ego audita eſſem uel fuiſſem. In neutro, utinam ego auditū eſſem uel fuiſſem. Futuro, S. utinam ego audiar, tu audiaris, uel audiare, ille audiatur. P. utinam nos audiamur, uos audiamini, illi audianaur.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti. S. cū ego audiar, tu audiaris uel audiare, ille audiatur. P. cum nos audiamur, uos audiamini, illi audiantur. Praeterito imperfecto, S. cum ego audirer, tu audireris uel audirere ille audiretur. P. cum nos audiremur, uos audiremini, illi audirentur. Praeterito perfecto, in maſculino genere, S. cum ego auditus ſim uel fuerim, tu auditus ſis uel fueris, ille auditu ſit uel fuerit. P. cum nos auditi ſimus uel fuerimus, uos auditi ſitis uel fueritis, illi auditi ſint uel fuerint. Et in feminino, cum ego audita ſim uel fuerim. Et in neutro, cum ego auditum ſim uel fuerim. Praeterito pluſquam perfecto, in maſculino genere, S. cum ego auditus eſſem uel fuiſſem, tu auditus eſſes uel fuiſſes, ille auditus eſſet uel fuiſſet. P. cum nos auditi eſſemus uel fuiſſemus, uos auditi eſſetis uel fuiſſetis, illi auditi eſſent uel fuiſſent. In feminino, cum ego audita eſsem uel fuiſsem, tu audita eſses uel fuiſses, illa audita eſset uel fuiſset. P. cum nos auditae eſsemus uel fuiſsemus, uos auditae eſsetis uel fuiſsetis, illae auditae eſsent uel fuiſsent. In neutro, cum ego auditum eſsem uel fuiſsem, tu auditum eſses uel fuiſses, illud auditum eſset uel fuiſset. P. cum nos audita eſsemus uel

fuiſ-

fuiſsemus, uos audita eſsetis uel fuiſsetis, illa audita eſſent uel fuiſsent. Futuro in maſculino genere, S. cum ego auditus ero uel fuero, tu auditus eris uel fueris, ille auditus erit uel fuerit. P. cũ nos auditi erimus uel fuerimus, uos auditi eritis uel fueritis, auditi erunt uel fuerint. In feminino, cum ego audita ero uel fuero. In neutro, cũ ego auditum ero uel fuero.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, audiri. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, auditum eſse uel fuiſse. Futuro, auditum iri.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo paſsiuo? Duo: alterum praeteriti perfecti, & pluſquam perfecti temporis in tus, quod eſt auditus. id eſt qui auditus eſt uel fuit, uel qui auditus erat uel fuerat. Alterũ futuri in dus, quod eſt audiendus, qui audietur.

Auditus unde formatur? Ab ultimo ſupino. Quomodo? Auditum, auditu, addita s, fit auditus.

Audiendus unde formatur? A genitiuo ſui praeſentis participii. Quomodo? Audiens audientis, tis in dus, fit audiendus.

Auditur imperſonale quomodo flectitur?

Indicatiuo modo tempore praeſenti, auditur. Praeterito imperfecto, audiebatur. Praeterito perfecto, auditum eſt uel fuit. Praeterito pluſquam perfecto, auditum erat uel fuerat. Futuro, audietur.

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, audiatur. Futuro, auditor.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, utinam audiretur. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, utinam auditum eſset uel fuiſset. Futuro, utinam audiatur.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, cum audiatur. Praeterito imperfecto, cum audiretur. Praeterito perfecto, cum auditum ſit, uel fuerit. Praeterito pluſquam perfecto, cum auditum eſset uel fuiſset. Futuro, cum auditum erit uel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, audiri. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, auditum eſse uel fuiſse. Futuro, auditum iri.

Sum

Sum, es, est, quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, S. ego sum, tu es, ille est. P. nos sumus, uos estis, illi sunt. Praeterito imperfecto, S. ego eram, tu eras, ille erat. P. nos eramus, uos eratis, illi erant. Praeterito perfecto, S. ego fui, tu fuisti, ille fuit. P. nos fuimus, uos fuistis, illi fuerunt uel fuere. Praeterito plusquamperfecto. S. ego fueram, tu fueras, ille fuerat. P. nos fueramus, uos fueratis, illi fuerant. Futuro. S. ego ero, tu eris, ille erit. Plur. nos erimus, uos eritis, illi erunt.

Imperatiuo modo, tempore praesentis, ad secundam & tertiam personam, S. sis uel es tu, sit ille. P. estote uos, sint illi. Futuro, S. esto tu, esto ille. Plu. estote uos, sunto illi. Simus nos, hortandi est, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, S. utinam ego essem, tu esses, ille esset. Pl. utinam nos essemus, uos essetis, illi essent. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto, S. utinam ego fuissem, tu fuisses, ille fuisset. P. utinam nos fuissemus, uos fuissetis, illi fuissent. Futuro, S. utinam ego sim, tu sis, ille sit. P. utinam nos simus, uos sitis, illi sint.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, S. cum ego sim, tu sis, ille sit. P. cum nos simus, uos sitis, illi sint. Praeterito imperfecto. S. cum ego essem, tu esses, ille esset. P. cum nos essemus, uos essetis, illi essent. Praeterito perfecto, S. cum ego fuerim, tu fueris, ille fuerit. Plur. cum nos fuerimus, uos fueritis, illi fuerint. Praeterito plusquam perfecto, S. cum ego fuissem, tu fuisses, ille fuisset. P. cum nos fuissemus, uos fuissetis, illi fuissent. Futuro, S. cum ego fuero, tu fueris, ille fuerit. P. cum nos fuerimus, uos fueritis, illi fuerint.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, esse. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto, fuisse. Futuro caret, sed pro eo utimur fore, & futurum esse. Gerundiis, & supinis caret.

Quot participia assignantur huic uerbo? Duo. alterum praesentis & praeteriti imperfecti temporis in, ns quod est ens, id est qui est, uel erat. alterum futuri in rus, quod

est futurus, idest qui erit.

Ens unde formatur? A prima persona praeteriti imperfecti indicatiui modi. Quomodo? Eram, ram in ns, fit ens. Futurus unde formatur? Ab futu, antiquo supino, adiectione rus. Et ut sum, declinabis prosum, praesum, adsum, absum, obsum, intersum, desum, & cetera, quae a sum componuntur: praeter possum, quod facit praeteritum potui. a praesum, praesens: & ab absum, absens sunt participia. cetera instantia participia non habent.

Adsum quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, S. adsum, ades, adest. P. adsumus adestis adsunt. Praeterito imperfecto, S. aderam aderas aderat. Plur. aderamus aderatis aderant. Praeterito pfecto, S. adfui adfuisti affuit. P. adfuimus affuistis affuerunt uel affuere. Praeterito plusquam perfecto, S. affueram affueras affuerat. P. affueramus affueratis affuerant. Futuro, S. adero aderis aderit. P. aderimus aderitis aderunt.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, ad secundam, & tertiam personam, S. adsis uel ades, adsit. P. adeste adsint. Futuro, S. adesto tu, adesto ille, P. adestote, adsint. Adsimus, hortandi est.

Optatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, S. utinam adessem, adesses, adesset. Plur. utinam adessemus, adessetis, adessent. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto, Sing. utinam adfuissem, adfuisses adfuisset. Plur. utinam adfuissemus, adfuissetis adfuissent. Futuro, S. utinam adsim, adsis adsit. P. utinam adsimus, adsitis adsint.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, S. cum adsim, adsis adsit. P. cum adsimus adsitis adsint. Praeterito imperfecto, S. cum adessem adesses adesset. Plur. cum adessemus adessetis adessent. praeterito perfecto, Sing. cum adfuerim adfuerit. Plur. cum adfuerimus adfueritis adfuerint. Praeterito plusquam perfecto, S. cum affuissem affuisses affuisset. P. cum affuissemus affuissetis affuissent. Futuro, S. cum affuero affueris affuerit. P. cum affuerimus affueritis affuerint.

Infini-

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, adesse. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto, adfuisse: Futuro caret, sed pro eo utimur adfore, & ad futurum esse. Gerundiis, & supinis caret. Habet unum participium, adfuturus.

Posum quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, S. posum potes potest. Pluraliter posumus potestis posunt. Imperfecto, Sing. poteram poteras poterat. Pluraliter poteramus poteratis poterant. Perfecto, Sing. potui potuisti potuit. Pluraliter potuimus potuistis potuerunt uel potuere. Plusquam perfecto, Sing. potueram potueras potuerat. Pluraliter potueramus potueratis potuerant. Futuro, S. potero poteris poterit. Plur. poterimus poteritis poterunt.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, Singulariter possis, possit. P. poteste, possint. Futuro, S. potesto potesto. P. potestate posunto. Possimus, hortandi est, non imperandi.

Opratiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto. S. utinam posem poses poset. P. utinam posemus posetis posent. Praeterito perfecto & plusquam perfecto, Singulariter utinam potuisem potuises potuiset. P. utinam potuisemus potuisetis potuisent. Futuro, S. utinam posim posis posit. Pluraliter utinam possimus possitis possint.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, Sing. cum posim possis possit. P. cum possimus possitis possint. Imperfecto, Sing. cum posem poses poset. Plu. cum posemus posetis posent Perfecto, S. cum potuerim potueris putuerit. Plur. cum potuerimus potueritis potuerint. Plusquam perfecto, S. cum potuisem potuises potuiset. P. cum potuisemus potuisetis potuisent. Futuro, S. cum potuero potueris potuerit. P. cum potuerimus potueritis potuerint.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & imperfecto pose, Perfecto, & plusquam perfecto, potuisse. sine futuro, & ceteris. Potens melius est nomen.

Volo uis nuult quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, S. ego uolo, tu uis, ille uult. P. nos uolumus, uos uultis, illi uolunt. Praeterito imperfecto. S. ego uolebam, tu uolebas, ille uolebat. P. nos uolebamus, uos uolebatis, illi uolebant. Praeterito perfecto, S. ego uolui, tu uoluisti, ille uoluit. P. uos uoluimus, uos uoluistis, illi uoluerunt, uel uoluere. Plusquam perfecto, S. ego uolueram, tu uolueras, ille uoluerat. P. nos uolueramus, uos uolueratis, illi uoluerant. Futuro, S. ego uolam, tu uoles, ille uolet. Plu. nos uolemus, uos uoletis, illi uolent.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, ad secundam, & tertiam personam. S. uelis tu, uelit ille. P. uelitis uos, uelint illi. Futuro, S. uelito tu, uelito ille. P. uelitote uos, uelint illi. Velimus nos, hortandi est.

Optatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, S. utinam ego uellem, tu uelles, ille uellet. P. utinam nos uellemus, uos uelletis, illi uellent. Praeterito perfecto & plusquam perfecto, S. utinam ego uoluissem, tu uoluisses, ille uoluisset. P. utinam nos uoluissemus, uos uoluissetis, illi uoluissent. Futuro, S. utinam ego uelim, tu uelis, ille uelit. P. utinam nos uelimus, uos uelitis, illi uelint.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, S. cum ego uelim, tu uelis, ille uelit. P. cum nos uelimus, uos uelitis, illi uelint. Praeterito imperfecto, S. cum ego uellem, tu uelles, ille uellet. P. cum nos uellemus, uos uelletis, illi uellent. Praeterito perfecto, S. cum ego uoluerim, tu uolueris, ille uoluerit. P. cum nos uoluerimus, uos uolueritis, illi uoluerint. Praeterito plusquam perfecto, S. cum ego uoluissem, tu uoluisses, ille uoluisset. P. cum nos uoluissemus, uos uoluissetis, illi uoluissent. Futuro, S. cum ego uoluero, tu uolueris, ille uoluerit. Plur. cum nos uoluerimus, uos uolueritis, illi uoluerint.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, uelle. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto, uoluisse. sine futuro.

Quot

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo neutro? Vnum, uolens.

Volens unde formatur? A prima persona praeteriti imperfecti indicatiui modi. Quomodo? Volebam, bam in ns fit uolens.

Malo, mauis, quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, S. Malo, mauis, mauult. P. malumus, mauultis, malunt. Praeterito imperfecto, S. malebam, malebas, malebat. P. malebamus, malebatis, malebant. Perfecto, S. malui, maluisti, maluit. P. maluimus, maluistis, maluerunt uel maluere. Plusquam perfecto, S. malueram, malueras, maluerat. P. malueramus, malueratis, maluerant. Futuro, S. magis uolam, uoles, uolet. P. magis uolemus, uoletis, uolent.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, ad secundam & tertiam personam, S. malis tu, malit ille. P. malitis uos, malint illi. Futuro, Sing. malito tu, malito ille. P. malitote uos, malint illi. Malimus nos, hortandi est.

Optatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, S. utinam ego mallem, malles, mallet. P. utinam mallemus, malletis, mallent. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto, S. utinam maluissem, maluisses, maluisset. P. utinam maluissemus, maluissetis, maluissent. Futuro, S. utinam malim, malis, malit. P. utinam malimus, malitis, malint.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, S. cum malim, malis, malit. P. cum malimus, malitis, malint. Praeterito imperfecto, S. cum mallem, malles, mallet. P. cum mallemus, malletis, mallent. Praeterito imperfecto, S. cum maluerim, malueris, maluerit. P. cum maluerimus, malueritis, maluerint. Praeterito plusquam perfecto, S. cum maluissem, maluisses, maluisset. P. cum maluissemus, maluissetis, maluissent. Futuro, S. cum maluero, malueris, maluerit. P. cum maluerimus, malueritis, maluerint.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & imperfecto. malle. Perfecto, & plusquam perfecto, maluisse. ceteris caret.

Nolo

Nolo quomodo declinatur?

Indicatiuo modo,tempore praeſenti,S.nolo, non uis, non uult.P.nolumus,non uultis,nolunt. Imperfecto,nolebam.Perfecto,nolui.Pluſquamperfecto, nolueram.Futuro,non uolam , & nolam . Marcus Tullius lib. 11.epiſt. *Sin me id facere noles , te mihi aequum praebere debebis*. A. Gellius libr. 12. capit. 11. *Hoc qui nolet diutius apud ſe quaerere*.

Imperatiuo,S.noli,nolit.P.nolite,nolint. Futuro.nolito tu,nolito ille.P.nolitote, nolint . Nolimus, hortandi eſt.

Optatiuo modo,tempore praeſenti , & imperfecto.S. utinam nollem . Perfecto , & pluſquamperfecto, utinam noluiſſem.Futuro,utinam nolim .

Subiunctiuo modo,tempore praeſenti , S. cum nolim. Imperfecto,cum nollem . perfecto , cum noluerim . pluſquamperſecto,cum noluiſſem.Futuro,cum noluero.

Infinitiuo modo , tempore praeſenti , & imperfecto, nolle.perfecto & pluſquamperfecto , noluiſse. ſine futuro,cum uno participio, nolens.

Fero quomodo declinatur?

Indicatiuo modo , tempore praeſenti , S. ego fero , tu fers , ille fert. P.nos ferimus , uos fertis, illi ferunt.Praeterito imperfecto,S.ego ferebam,tu ferebas, ille ferebat. pluraliter, nos ferebamus , uos ferebatis , illi ferebant . Praeterito perfecto, S. ego tuli,tu tuliſti, ille tulit.Pl.nos tulimus,uos tuliſtis,illi tulerunt , uel tulere . Praeterito pluſquamperſecto,S.ego tuleram,tu tuleras , ille tulerat. Plu.nos tuleramus, uos tuleratis, illi tulerant.Futuro.S. ego feram,tu feres,ille feret. P. nos feremus, uos feretis, illi ferent .

Imperatiuo modo, tempore praeſenti , ad ſecundam, & tertiam perſonam,S.fer tu,ferat ille.P.ferte uos,ferant illi.Futuro,S.ferto tu,ferto ille. P.fertote uos,ferunto illi.Feramus nos,hortandi eſt.

Optatiuo modo, tempore praeſenti,& praeterito imperfecto, Sing.utinam ego ferrem , tu ferres , ille ferret . Pluraliter , utinam nos ferremus , uos ferretis , illi ferrent.

H

rent. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, S. utinam ego tulissem, tu tulisses, ille tulisset. P. utinam nos tulissemus, uos tulissetis, illi tulissent. Futuro. S. utinam ego feram, tu feras, ille ferat. P utinam nos feramus, uos feramus, illi ferant.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti. S. cum ego feram, tu feras, ille ferat. P. cum nos feramus, uos feratis, illi ferant. Praeterito imperfecto, S. cum ego ferrem, tu ferres, ille ferret. Pluraliter cum nos ferremus, uos ferretis, illi ferrent. Praeterito perfecto, S. cum ego tulerim, tu tuleris, ille tulerit. P. cum nos tulerimus, uos tuleritis, illi tulerint. Praeterito plusquam perfecto, S. cum ego tulissem, tu tulisses, ille tulisset. Plur. cum nos tulissemus, uos tulissetis, illi tulissent. Futuro, S. cum ego tulero, tu tuleris, ille tulerit. P. cum nos tulerimus, uos tuleritis, illi tulerint.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, ferre. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto, tulisse. Futuro, latum ire, uel laturum esse.

Gerundia uel participialia nomina; ferendi, ferendo, ferendum. Supina; latum, latu.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo actiuo? Duo. Quae? Ferens, & laturus.

Ferens unde formatur? A prima persona praeteriti imperfecti indicatiui modi. Quomodo? Ferebam, bam in ns, fit ferens.

Laturus unde formatur? Ab ultimo supino. Quomodo? Latum, latu, addita rus fit laturus.

Feror quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, S. ego feror, tu ferris, uel ferre, ille fertur. P. nos ferimur, uos ferimini, illi feruntur. Praeterito imperfecto, S. ego ferebar, tu ferebaris uel ferebare, ille ferebatur. P. nos ferebamur, uos ferebamini, illi ferebantur. Praeterito perfecto in masculino genere, S. ego latus sum uel fui, tu latus es uel fuisti, ipse latus est uel fuit. P. nos lati sumus uel fuimus, uos lati estis uel fuistis, illi lati sunt, fuerunt uel fuere. In femino. S. ego lata sum uel fui. In neutro, S. ego latum sum uel fui.

fui. Praeterito plusquam perfecto, S. ego latus eram uel fueram, tu latus eras uel fueras, ille latus erat uel fuerat. P. nos lati eramus uel fueramus, uos lati eratis uel fueratis, illi lati erant uel fuerant Futuro, S. ego ferar, tu fereris uel ferere, ille feretur. P. nos feremur, uos feremini, li ferentur.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, ad secundam, & tertiam personam, S. ferre tu, feratur ille. Plu. feremini uos, ferantur illi. Futuro, S. fertor tu, fertor ille. P. ferimino uos, feruntor illi. Feramur nos, hortandi est, non imperandi.

Optasiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, S. utinam ego ferrer, tu ferreris uel ferrere, ille ferretur. P. utinam nos ferremur, uos ferremini, illi ferrentur. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto, S. utinam ego latus essem uel fuissem, tu latus esses uel fuisses, ille latus esset uel fuisset. Plu. utinam nos lati essemus uel fuissemus, uos lati essetis uel fuissetis, illi lati essent uel fuissent. Futuro, S. utinam ego ferar, tu feraris uel ferare, ille feratur. P. utinam nos feramur, uos feramini, illi ferantur.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, S. cum ego ferar, tu feraris uel ferare, ille feratur. P. cum nos feramur, uos feramini, illi ferantur. Praeterito imperfecto, S. cum ego ferrer, tu ferreris uel ferrere, ille ferretur. Pluraliter cum nos ferremur, uos ferremini, illi ferrentur. Praeterito perfecto, S. cum ego latus sim uel fuerim, tu latus sis uel fueris, ille latus sit uel fuerit. Pluraliter cum nos lati simus uel fuerimus, uos lati sitis uel fueritis, illi lati sint uel fuerint. Praeterito plusquam perfecto, Sing. cum ego latus essem uel fuissem, tu latus esses uel fuisses, ille latus esset uel fuisset. Pluraliter cum nos lati essemus uel fuissemus, uos lati essetis uel fuissetis, illi lati essent uel fuissent. Futuro, S. cum latus ero uel fuero, tu latus eris uel fueris, ille latus erit uel fuerit. P. cum nos lati erimus uel fuerimus, uos lati eritis uel fueritis, illi lati erunt uel fuerint.

Indicatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito im

perfecto, ferri. Praeterito perfecto & plusquam perfecto, latum esse uel fuisse. Futuro, latum iri.

Quot participia trahũtur ab hoc uerbo passiuo? Duo. Quae? alterum praeteriti perfecti, & plusquamperfecti in tus, quod est latus, idest qui latus est uel fuit, & qui latus erat uel fuerat. alterum futuri in dus, quod est ferendus, idest qui feretur.

Latus, unde formatur? Ab ultimo supino. Quomodo? Latum, latu, addita s fit latus.

Ferendus, unde formatur? A genitiuo sui praesentis participii. Quomodo? Ferens, ferentis, tis in dus fit ferendus.

Fertur impersonale quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, fertur. praeterito imperfecto, ferebatur. Praeterito imperfecto, latum est, uel fuit. Praeterito plusquamperfecto, latum erat uel fuerat. Futuro, fertur.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, feratur. Futuro, fertor.

Optatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, utinam ferretur. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto, utinam latum esset, uel fuisset. Futuro, utinam feratur.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, cum feratur. Praeterito imperfecto, cum ferretur. Praeterito perfecto, cum latum sit uel fuerit. Praeterito plusquam perfecto, cum latum esset uel fuisset. Futuro, cum latum erit uel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito im perfecto, ferri. Perfecto, & plusquam perfecto, latum esse uel fuisse. Futuro, latum iri.

Edo anomalum quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, S. ego edo, tu es, ille est. P. nos edimus, uos editis, illi edunt. Praeterito imperfecto. S. ego edebam, tu edebas, ille edebat. P. nos edebamus, uos edebatis, illi edebant. Praeterito perfecto, S. ego edi, tu edisti, ille edit. Plu. nos edimus. uos edistis, illi ederunt, uel edere. Praeterito plusquam perfecto, S. ego

ederam,tu ederas,ille ederat. P.nos ederamus,uos ederatis,illi ederant.Futuro,S.ego edam , tu edes , ille edet.P. nos edemus,uos edetis,illi edent.

Imperatiuo modo,tempore praesenti,ad secundam,& tertiam personam.S. es tu,edat ille.P.este uos, edant illi. Futuro,S.esto tu,esto ille. P. estote uos , edunto illi.Edamus nos, hortandi est .

Optatiuo modo,tempore praesenti,& praeterito imperfecto,S.utinam ego essem,tu esses,ille esset.P.utinam nos essemus,uos essetis,illi essent. Praeterito perfecto , & plusquamperfecto. S. utinam ego edissem , tu edisses,ille edisset.P.utinam nos edissemus,uos edissetis,illi edissent. Futuro,S.utinam ego edam,tu edas, ille edat.Plu.utinam nos edamus,uos edatis,illi edant.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, Sing.cum ego edam,tu edas,ille edat. P.cum nos edamus uos edatis,illi edant.Praeterito imperfecto,S.cum ego essem,tu esses,ille esset.P.cum nos essemus,uos essetis,illi essent. Praeterito perfecto,S.cum ego ederim,tu ederis,ille ederit.Plur. cum nos ederimus , uos ederitis,illi ederint . Praeterito plusquamperfecto,S.cum ego edissem, tu edisses,ille edisset.P.cum nos edissemus,uos edissetis, illi edissent. Futuro,S.cum ego edero,tu ederis,ille ederit. P.cum nos ederimus,uos ederitis,illi ederint .

Infinitiuo modo,tempore praesenti, & praeterito imperfecto,esse Praeterito perfecto, & plusquam perfecto, edisse . Futuro, esum ire,uel esurum esse . Gerundia uel participialia nomina,edendi,edendo, edendum. Supina, esum, esu.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo actiuo ? Duo: Alterum praesentis,& praeteriti imperfecti, temporis in ns,quod est edens,idest,qui est,uel edebat.alterum futuri in rus,quod est esurus, idest, qui edet.

Edens unde formatur? A prima persona praeteriti imperfecti indicatiui modi.Quomodo? Edebam , bam in ns fit edens .

Esurus unde formatur? Ab ultimo supino . Quomodo? Esum,esu,addita rus fit esurus.

Quod autem edo,es,est possimus dicere, Virgilius: *Est mollis flamma medullas.* Valerius de Diogene: *Idem Syracusis cum holera ei lauanti Aristippus dixisset: Si Dionysi adulari uelles, ista non esses. Immo* inquit, *si tu ista esse uelles, Dionysio non adulareris.* Item quod a doctis dicitur: *Esse decet, uiuas: uiuere non ut edas.*

Edo recte, & antique quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, Sing. edo, edis, edit, Plu. edimus, editis, edunt. Imperfecto, edebam. Perfecto, edi. Plusquam perfecto, ederam. Futuro, edam. Imperatiuo, ede, edat. Edite, edant. Futuro, edito tu, edito ille.

Optatiuo modo, tempore praesenti, & imperfecto, S. utinam ederem. Perfecto, & plusquam perfecto, edissem. Futuro, edam.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, cum edam. Imperfecto, cum ederem. Perfecto, cum ederim. Plusquam perfecto, cum edissem. Futuro, cum edero.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, edere. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto, edisse. Futuro, esum ire, uel esurum esse.

Gerundia. edendi, edendo, edendum. Supina. esum. esu.

Participia. edens, & esurus.

Quod edo, edis dixerint antiquissimi, Naeuius (ut refert Priscianus) *Ipse astat quando edit.* Plautus: *Qui per edit cibum.* Lucilius: *Qui edit se, hic comedit me.*

Edo habet ne passiuum? Maxime. nam uoro, deuoro, edo, comedo passiuum habere reperiuntur apud doctos. Plinius lib. 20. cap. 9. *Et in Aegypto propter amaritudinem non estur.* Diomedes sic inquit passiui imperfecto, Edebar. Ouidius: *Deuorer ante precor subito telluris hiatu.* & hoc, quia possunt facere transitionem ad aliquod rationale animal, *ut Lupi deuorabunt te.* Virgilius:

Nec tantus edat tacitam dolor. Ennius:

Vulturis in siluis miserum mandebat homonem,
Heu quam crudeli condebat membra sepulchro:

Edor

EDor etsi in tertiis tantum personis nunc inflectamus, ut estur uel editur, & eduntur, sicut aratur, & arantur, bibitur, & bibuntur, quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, S. ego edor, tu ederis, uel edere, ille estur, uel editur: P. nos edimur, uos edimini, illi eduntur. Praeterito imperfecto, S. ego edebar, tu edebaris uel edebare, ille edebatur. Pl. nos edebamur, uos edebamiui, illi edebantur. Praeterito perfecto, Sing. esus sum uel fui, tu esus es uel fuisti, ille esus est uel fuit. Pl. nos esi sumus uel fuimus, uos esi estis uel fuistis, illi esi sunt fuerunt uel fuere. Praeterito plusquamperfecto. S. ego esus eram uel fueram, tu esus eras uel fueras, ille esus erat uel fuerat. Plur. nos esi eramus uel fueramus, uos esi eratis uel fueratis, illi esi erant uel fuerant. Futuro, S ego edar, tu ederis uel edere, ille edetur. P. nos edemur, uos edemini, illi edentur.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, ad secundam, & tertiam personam. edere tu, edatur ille. Plur. edimini uos, edantur illi. Futuro, Sing. editor tu, editor ille. P. ediminor uos, eduntor illi. Edamur nos, hortandi est, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto. S. utinam ego ederer, tu edereris uel ederere, ille ederetur. Pl. utinam nos ederemur, uos ederemini, illi ederentur. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, S. utinam ego esus essem uel fuissem, tu esus esses uel fuisses, ille esus esset uel fuisset. Plur. utinam nos esi essemus uel fuissemus, uos esi essetis uel fuissetis, illi esi essent uel fuissent. Futuro, S. utinā ego edar, tu edaris uel edare, ille edatur. P. utinam nos edamur, uos edamini, illi edantur.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, Sing. cum ego edar, tu edaris uel edare, ille edatur. Plur. cum nos edamur, uos edamini, illi edantur. Praeterito imperfecto, Sing. cum ego ederer, tu edereris uel ederere, ille ederetur. Plur. cum nos ederemur, uos ederemini, illi ederentur. Praeterito perfecto, S. cum ego esus sim uel fuerim, tu esus sis uel fueris, ille esus sit uel fuerit. Plur. cum

nos eſi ſimus uel fuerimus, uos eſi ſitis uel fueritis, illi eſi ſint uel fuerint. Praeterito pluſquam perfecto, Sing. cum ego eſus eſſem uel fuiſſem, tu eſus eſſes uel fuiſſes, ille eſus eſſet uel fuiſſet. Plur. cum nos eſi eſſemus uel fuiſſemus, uos eſi eſſetis uel fuiſſetis, illi eſi eſſent uel fuiſſent. Futuro, Sing. cum ego eſus ero uel fuero, tu eſus eris uel fueris. ille eſus erit uel fuerit. Plur. cum nos eſi erimus uel fuerimus, uos eſi eritis uel fueritis, illi eſi erunt uel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, edi. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, eſum eſſe uel fuiſſe. Futuro, eſum iri.

Participia, eſus, & edendus. unde comeſus, & ambeſus, magis quam comeſtus: licet uſi quidam fuerint.

Eſtur, uel editur impersonale quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, eſtur uel editur. Imperfecto, edebatur. Perfecto, eſum eſt uel fuit. Pluſquamperfecto, eſum erat uel fuerat. Futuro, edetur.

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, edatur. Futuro, editor.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, utinam ederetur. Praeterito perfecto, & pluſquam perfecto, utinam eſum eſſet uel fuiſſet. Futuro utinam edatur.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, cum edatur. Imperfecto, cum ederetur. Perfecto, cum eſum ſit uel fuerit. Pluſquamperfecto. cum eſum eſſet uel fuiſſet. Futuro, cum eſum erit, uel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, edi perfecto, & pluſquamperfecto, eſum eſſe uel fuiſſe. Futuro, eſum iri.

Dic paſſiuum ab aro, per tertias perſonas in utroque numero.

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, Sing. aratur. Plu. arantur. Imperfecto, Sing. arabatur. Plur. arabantur. Perfecto, Sing. aratus eſt uel fuit. arati ſunt fuerunt uel fuere. Pluſquamperfecto, Sing. aratus erat uel fuerat. Plur. arati erant uel fuerant. Futuro, Sing. arabitur. Plu. arabuntur.

Impera-

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, S.aratur.P.aren tur.Futuro, S arator.P.arantor.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito, imperfecto, Sing. utinam araretur. P. utinam ararentur. Praeterito perfecto, & pluſquamperfecto, Sing. utinam aratus eſſet, uel fuiſſet. Plur. utinam arati eſſent, uel fuiſſent. Futuro, Sing. utinam aretur. Plur. utinam arentur.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, S.cum aretur. P.cum arentur. Imperfecto, S.cum araretur. Plu.cum ararentur. Perfecto, S.cum aratus ſit, uel fuerit. Plu.cum arati ſint, uel fuerint. Pluſquamperfecto, S. cum aratus eſſet uel fuiſſet. Plu.cũ arati eſſent, uel fuiſſent. Futuro, S.cum aratus erit, uel fuerit. P.cum arati erunt, uel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, arari. Perfecto, & pluſquãperfecto, aratum eſſe, uel fuiſſe. Futuro, aratum iri. Participia, aratus & arãdus.

Eo quomodo flectitur?

INDICATVO modo, tempore praeſenti, S.eo is it. Pluraliter, imus itis eunt. Praeterito imperfecto. S. ibam ibas ibat. P. ibamus ibatis ibant. Perfecto, S.iui iuiſti iuit. P. iuimus iuiſtis iuerunt uel iuere: uel per conciſionem, S.ij ijſti ijt. P. iimus iiſtis ierunt uel iere. Pluſquamperfecto, S.iueram iueras iuerat. Plur.iueramus iueratis iuerant. & per ſyncopen, Sing. ieram ieras ierat. Plu. ieramus ieratis ierat. Futuro, Singulariter ibo ibis ibit. Pluraliter ibimus ibitis ibunt.

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, ad ſecundam & tertiam perſonam, S.i, eat. P.ite, eant. Fnturo, S.ito, ito. Pluraliter, itote, eunto. Eamus hortandi eſt magis.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, S.utinam irem ires iret. P. utinam iremus iretis irent. Praeterito perfecto, & pluſquamperfecto, S.utinam iuiſſem iuiſſes iuiſſet. Plur. utinam iuiſſemus iuiſſetis iuiſſent. Futuro, S.utinam eam eas eat. P.utinam eamus eatis eant.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, S. cum eam eas eat. P.cum eamus eatis eant. Imperfecto, S.cum irem ires

ires iret. P. cum iremus iretis irent. Perfecto, S. cum iuerim iueris iuerit. P. cum iuerimus iueritis iuerint. Plusquã perfecto, S. cum iuissem iuisses iuisset. P. cum iuissemus iuissetis iuissent, uel per concisionem, iissem. Futuro, S. cũ iuero ieris iuerit. P. cum iuerimus iueritis iuerint. uel per concisionem, iero.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, ire. Perfecto, & plusquamperfecto, iuisse, uel iisse per concisionem. Futuro, itum ire uel iturum esse.

Gerundia, eundi, eundo eundum. Supina, itum itu.

Participia, hic & haec & hoc iens, huius euntis, & iturus itura iturum. Et sic declinantur quaecumque ab eo is componuntur, praeter ueneo, quod facit in supino uenum.

Itur impersonale quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, itur. Praeterito imperfecto, ibatur. Praeterito perfecto, itum est uel fuit. Praeterito plusquamperfecto, itum erat uel fuerat. Futuro, ibitur.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, Eatur. Futuro, itor.

Optatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, utinam iretur. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto, utinam itum esset uel fuisset. Futuro, utinam eatur.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, cum eatur. Praeterito imperfecto, cum iretur. Praeterito perfecto, cum itum sit uel fuerit. Praeterito plusquamperfecto, cum itum esset uel fuisset. Futuro, cum itum erit uel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, iri. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto itũ esse uel fuisse. Futuro, itum iri.

Redeo redis quomodo flectitur?

INdicatiuo, Redeo redis redit. redimus reditis redeũt. Redibam redibas redibat. redibamus redibatis redibant. Rediui rediuisti rediuit: rediuimus rediuistis rediue

runt

runt uel rediuere,& per syncopem redii.Rediueram redi ueras rediuerat.rediueramus rediueratis rediuerant.& redieram per concisionem.Redibo redibis redibit, redibimus redibitis redibunt.

Imperatiuo, Redi redeat. redite redeant. Redito tu, redito ille. reditote, redeunto. Redeamus, hortandi est magis.

Optatiuo,utinam redirem', rediuissem & rediissem. redeam.

Subiunctiuo,cum redeam.cum redirem. cum rediuerim.cum rediuissem.cum rediuero.& per syncopem, redierim,rediissem,rediero.

Infinitiuo,redire.rediuisse,& rediisse. Futuro, reditũ ire,uel rediturum esse.

Gerundia: redeundi redeundo redeundum. Supina, reditum reditu. Participia, rediens & rediturus.

Veneo uenis quomodo flectitur?

Indicatiuo, uaeneo uaenis uaenit. uaenimus uaenitis uaeneunt. Vaenibam: nam ueniebam, est a uenio. Vaeniui & uaenii. uaeniueram & uaenieram. uaenibo.

Imperatiuo, Veni ueneat. uenite ueneant. Venito tu, uenito ille.uenitote, ueneunto.Veneamus hortandi est.

Optatiuo,utinam uenirem. ueniuissem,& uenissem. ueneam.

Subiunctiuo,cum ueneam. uenirem. ueniuerim ueniuissem.ueniuero.

Infinitiuo, uenire, ueniuisse, & uenisse. uenire. participium, ueniens ueneuntis esset per regulam, quod nusquam legi. nam a uenu participium ne nominare quidem audeo.

Venio uenis quomodo flectitur?

Indicatiuo modo,tempore praesenti,Singu. uenio uenis uenit. Plur.uenimus,uenitis paenultima longa, ueniunt.Imperfecto,S.ueniebam ueniebas ueniebat. plur. ueniebamus ueniebatis ueniebant. Praeterito perfecto, Sing.

Sin.ueni uenisti uenit.P. uenimus paenultima correpta, uenistis uenerunt uel uenere. Praeterito plusquamperfecto, ueneram. Futuro, ueniam.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, ad secundam, & tertiam personam, S.ueni ueniat. P.uenite ueniant. Futuro, S.uenito tu, uenito ille. P.uenitote, ueniunto, Veniamus, hortandi est.

Optatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto utinam uenirem. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, utinam uenissem. Futuro utinam ueniam

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, cum ueniam. Imperfecto, cum uenirem. Perfecto, cum uenerim. Plusquam perfecto, cum uenissem. Futuro, cum uenero.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, uenire. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto, uenisse. Futuro, uentum ire, uel uentrum esse.

Gerundia, ueniendi ueniendo ueniendum. Supina, uentum uentu. Participia, ueniens & uenturus.

Notandum, inuenio, & conuenio, & cetera quae a uenio componuntur, producere paenultimam primae, & secundae personae pluralis indicatiui praesentis temporis, inuenimus, inuenitis: conuenimus conuenitis. praeteriti uero, corripere, inuenimus, conuenimus.

Venitur quomodo flectitur?

Indicatiuo, uenitur. ueniebatur. uentum est uel fuit. uentum erat uel fuerat. uenietur. Imperatiuo, ueniatur tantum. Optatiuo, utinam ueniatur. uentum esset uel fuisset. ueniatur.

Subiunctiuo, cum ueniatur. ueniretur. uentum sit, uel fuerit. uentum esset uel fuisset. uentum erit uel fuerit.

Infinitiuo, ueniri. uentum esse uel fuisse. uentum iri.

Gaudeo quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, Singul. gaudeo gaudes gaudet. Plural. gaudemus gaudetis gaudent, Praeterito imperfecto, Singul. gaudebam gaudebas gaudebat. Plur. gaudebamus gaudebatis gaudebant. Praeterito perfecto, Sing. gauisus sum uel fui. es, uel fuisti est, uel fuit. P. gauisi sumus, uel fuimus.

estis,

estis, uel fuistis. sunt, fuerunt, uel fuere. Praeterito plusquamperfecto, S. gauisus eram, uel fueram. eras, uel fueras. erat, uel fuerat. Pluraliter gauisi eramus, uel fueramus. eratis, uel fueratis. erant, uel fuerant. Futuro, S. gaudebo, gaudebis, gaudebit. Pluraliter gaudebimus, gaudebitis, gaudebunt.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, ad secundam & tertiam personam, S. gaude, gaudeat. Pluralitet gaudete, gaudeant. Futuro, S. gaudeto, gaudeto. P. gaudetote, gaudento. Gaudeamus, hortandi est.

Optatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, S. utinam gauderem, gauderes, gauderet. P. utinam gauderemus, gauderetis, gauderent. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, S. utinam gauisus essem uel fuissem, esses uel fuisses, esset uel fuisset. P. utinam gauisi essemus uel fuissemus, essetis uel fuissetis, essent uel fuissent. Futuro, S. utinam gaudeam, gaudeas, gaudeat. P. utinam gaudeamus, gaudeatis, gaudeant.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, S. cum gaudeam, gaudeas, gaudeat. P. cum gaudeamus, gaudeatis, gaudeant. Praeterito imperfecto, S. cum gauderem, gauderes, gauderet. P. cum gauderemus, gauderetis, gauderent. Praeterito perfecto, S. cum gauisus sim uel fuerim, sis uel fueris, sit uel fuerit. Pluraliter cum gauisi simus uel fuerimus, sitis uel fueritis, sint uel fuerint. Praeterito plusquamperfecto, S. cum gauisus essem uel fuissem, esses uel fuisses, esset uel fuisset. Pluraliter cum gauisi essemus uel fuissemus, essetis uel fuissetis, essent uel fuissent. Futuro, S. cum gauisus ero uel fuero, eris uel fueris, erit uel fuerit. P. cum gauisi erimus uel fuerimus, eritis uel fueritis, erunt uel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, gaudere. Praeterito perfecto & plusquamperfecto gauisum esse uel fuisse. Futuro, gauisum ire, uel gauisurum esse.

Gerundia, uel participalia nomina; gaudendi, gaudendo, gaudendum. Supina; gauisum gauisu. Participia nascuntur. ab hoc uerbo neutro passiuo tria: gaudens, gauisus, gauisurus.

Fio quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, S. fio fis fit. P. fimus fitis fiunt. praeterito imperfecto; S. fiebam. fiebas, fiebat. P. fiebamus fiebatis fiebant. Praeterito perfecto; S. factus sum, uel fui: es, uel fuisti: est, uel fuit. P. facti sumus, uel fuimus: estis, uel fuistis: sunt, fuerunt, uel fuere. Praeterito plusquamperfecto; S. factus eram, uel fueram: eras, uel fueras: erat uel fuerat. P. facti eramus, uel fueramus: eratis, uel fueratis. erant, uel fuerant. Futuro; S. fiam fies, fiet. P. fiemus, fietis, fient.

Imperatiuo modo, tempore praesenti ad secundam, & tertiam personam; S. fi, fiat. P. fite, fiant. Futuro; S. fito tu, fito ille. P. fitote, fiunto. Fiamus, hortandi est.

Optatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, S. utinam fierem, fieres, fieret. P. utinam fieremus, fieretis, fierent. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto; S. utinã ego factus essem, uel fuissem; tu factus esses, uel fuisses; ille factus esset, uel fuisset. P. utinam facti essemus, uel fuissemus: essetis, uel fuissetis: essent, uel fuissent. Futuro, S. utinam fiam, fias, fiat. P. utinam fiamus, fiatis, fiant.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti; S. cum fiam, fias, fiat. P. cum fiamus, fiatis, fiãt. praeterito imperfecto; S. cum fierem, fieres, fieret. P. cum fieremus, fieretis, fierent. Praeterito perfecto; S. cum factus sim, uel fuerim: sis, uel fueris: sit, uel fuerit. P. cum facti simus, uel fuerimus: sitis, uel fueritis: sint, uel fuerint. Praeterito plusquã perfecto; S. cum factus essem, uel fuissem: esses, uel fuisses, esset, uel fuisset. P. cum facti essemus, uel fuissemus: essetis, uel fuissetis: essent, uel fuissent. Futuro; S. cum factus ero, uel fuero: eris, uel fueris: erit, uel fuerit. P. cum facti erimus, uel fuerimus: eritis, uel fueritis: erunt, uel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto fieri. Praeterito perfecto & plusquamperfecto, factum esse uel fuisse. Futuro, factum iri. Caret gerundiis, non enim legi apud doctos, fiendi, fiendo,

fiendum:

fiendum: pro quibus faciendi, faciendo, faciendum dicimus. Supina habet factum factu, a facto. unde factus participium. Item faciendus, est a faciens. Fiendus non dicitur Latine.

Memini quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito perfecto, S. memini, meministi, meminit. P. meminimus, meministis, meminerunt uel meminere. Praeterito imperfecto, & plusquamperfecto, S. memineram, memineras, meminerat. P. memineramus, memineratis, meminerant. Futuro caret. sed eius loco dicimus, S. meminero, memineris, meminerit, P. meminerimus, memineritis, meminerint.

Imperatiuo modo, tempore instanti, & futuro, ad secundas tantum personas in utroque numero, S. memento tu P. mementote uos.

Modo optandi, tempore instanti, & praeterito imperfecto perfecto, & plusquamperfecto, S. utinam meminissem, meminisses, meminisset. P. utinam meminissemus, meminissetis, meminissent. Futuro caret.

Subiunctiuo modo, tempore instanti, & praeterito perfecto, S. cum uel si, uel quamuis, uel licet, uel quod, uel ut meminerim, memineris, meminerit. P. meminerimus, memineritis, meminerint. Praeterito imperfecto, & plusquamperfecto, S. cum uel si meminissem, meminisses, meminisset. P. cum uel si meminissemus, meminissetis, meminissent. Futuro, S. cum uel si meminero, memineris, meminerit. P. cum uel si meminerimus, memineritis, meminerint.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, imperfecto, perfecto, & plusquamperfecto, meminisse. Ceteris caret. Sic inclinatur, Odi, Noui, Coepi per oe diphthongum. nam cepi sine diphthongo, est praeteritum a capio, capis.

Oportet quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, oportet. Imperfecto, oportebat. Perfecto, oportuit. Plusquamperfecto, oportuerat. Futuro, oportebit.

Imperatiuo

Imperatiuo modo, tempore praesenti, oporteat tantum.

Optatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, utinam oporteret. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, utinam oportuisset. Futuro, utinam oporteat.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, S. cum oporteat. Praeterito imperfecto, cum oporteret. Praeterito perfecto, cum oportuerit. Praeterito plusquam perfecto, cum oportuisset. Futuro, cum oportuerit.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, oportere. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, oportuisse. Ceteris caret.

Contingit impersonale quomodo flectitur?

Indicatiuo contingit, contingebat, contigit, contingeret, continget. Imperatiuo, contingat tantum.

Optatiuo, utinam contingeret, contigisset, contingat.

Subiunctiuo, cum contingat, contingeret, contigerit, contigisset, contigerit.

Infinitiuo, contingere, contigisse. ceteris deficit.

Taedet quomodo declinatur?

Indicatiuo, taedet, taedebat, taeduit, & pertaesum est uel fuit. taeduerat, & pertaesum erat uel fuerat, taedebit.

Imperatiuo, taedeat tantum.

Optatiuo, utinam taederet, taeduisset, & pertaesum esset, uel fuisset, taedeat.

Subiunctiuo, cum taedeat, taederet, taeduerit, & pertaesum sit, uel fuerit, taeduisset, & pertaesum esset, uel fuisset, taeduerit, & pertaesum erit, uel fuerit.

Infinitiuo, taedere, taeduisse, & pertaesum esse, uel fuisse. Participium, pertaesus. Sed de hoc in participiis abunde dicemus.

DE. ADVERBIO

QVID est aduerbium? Pars orationis indeclinabilis, quae, adiecta uerbo, significationem eius explanat, & implet. nam sine aduerbio sensus per-

fectus non uidetur. Cum enim dico, lego, scribo: incertum est bene ne, an perperam.

Quare dictum est aduerbium? Quia semper uerbum praecedit aut sequitur: unde & nomen accepit, quemadmodum apud Graecos: ἐπίῤῥημα, hoc enim perficit adiunctum uerbis, quod adiectiua nomina substantiuis adiuncta: ut, prudens homo prudenter agit.

Quot accidunt aduerbio? Tria, species, significatio, & figura.

Quot sunt species aduerbiorum? Duae, primitiua; ut saepe, clam: deriuatiua; ut saepius, clamculum.

Quot sunt significationes aduerbiorum? Multae: quae hoc hexasticho comprehenduntur:

Temporis, atq. loci, quali, quanti, atq. negandi.
Da confirmandi, iurandi, da prohibendi.
Optandi, euentus, hortandi, daq. remissi,
Congrega & intenti, numeri, simili, dubitandi,
Et super atq. uoca, monstra, eli, dim, per. & inter,
Ordinis, & discre, simul his adiungito compar.

Hoc est, da temporis, loci, qualitatis, quantitatis, negandi, confirmandi, iurandi, prohibendi, optandi, euentus, hortandi, remissiui, congregandi, intentiui, numeri, similitudinis, dubitandi, superlatiui, uocandi, monstrandi, eligendi, diminutiui, personalis, interrogandi, ordinis, discretiui, comparandi.

Quot, sunt figurae aduerbiorum? Tres: simplex, ut diu: composita, ut interdiu, quamdiu: decomposita, ut indocte, imprudenter.

INTERROGATIONES
DE. ADVERBIO

Nunc, quae pars orationis est? Aduerbium. Quare? Quia stat iuxta uerbum, & semper nititur uerbo.

Nunc, cuius speciei? Primitiuae. Quare? Quia a nullo deriuatur.

Clamculum, cuius speciei? Deriuatiuae. Vnde deriuatur? A clam.

Nunc, cuius significationis? Temporis. Da temporis. Hodie, heri, nunc, nuper, cras, perendie, pridie, po-

 stripie,

ſtridie,nudius tertius,nudius quartus, aliquando, olim, tũc,quondam,iam,ſemper,mane,ueſperi, diu,noctu,mo do,& dum.

Hinc,cuius ſignificationis?Loci.Da loci:Hic,iſtic,illic: huc,iſtuc,illuc:hac,iſtac,illac:hinc,iſtinc,illinc:ibi,unde, intro,foras,intus, foris.

Bene,cuius ſignificationis? Qualitatis. Da qualitatis. Bene,male,docte,pulchre, fortiter ſapienter.

Multum,cuius ſignificationis?Quantitatis. Da quantitatis. Multum, parum,modicum,minimum,maxime,ma gnopere,ſatis.

Non,cuius ſignificationis?Negandi.Da negandi.Non, nihil,nec,neque,haud,minime, nequaquam.

Profecto,cuius ſignificationis?Confirmandi. Da confirmandi.Profecto,quippe,nempe,uidelicet,ſcilicet,quid ni,certe,nae.

Aedepol,cuius ſignificationis?Iurandi. Da iurandi, Edepol,Caſtor,Hercle,mediusfidius.

Ne,cuius ſignificationis?Probibẽdi.Da prohibẽdi.Ne.

Vtinam,cuius ſignificationis? Optandi. Da Optandi. Vtinam, o ſi, o utinam.

Forte cuius ſignificationis?Euentus. Da euentus.Forte,caſu,forte fortuna.

Eia cuius ſignificationis?Hortandi. Da hortandi. Eia, age, agite.

Vix,cuius ſignificationis?Remiſſiui.Da remiſſiui.Vix, paullatim, ſenſim,pedetentim.

Simul,cuius ſignificationis?Congregandi.Da congregandi.ſimul,una,pariter.

Valde, cuius ſignificationis? Intentiui.Da Intentiui. Valde,nimium,prorſus,penitus,omnino.

Semel, cuius ſignificationis? Numeri.Da numeri?Semel,bis,ter, quater, quinquies, ſexies, ſepties, decies, quinquagies,octuagies,centies,milies,toties, quoties,& huiuſmodi.

Quaſi, cuius ſignificationis? Similitudinis. Da ſimilitudinis.Quaſi, ceu,ſic, ſicut, ſicuti, uelut, ueluti, ut, uti,& ita.

Forsan, cuius significationis? Dubitandi. Da dubitandi. Forsan, forsitan, forsit, fortassis, fortasse, fors, forte.

Maxime, cuius significationis? Superlatiui. Da superlatiui. Maxime, minime, doctissime, ocyssime.

Heus, cuius significationis? Vocandi. Da uocandi. Heus, o.

En, cuius significationis? Demonstrandi. Da demonstrandi. En, ecce.

Potius, cuius significationis? Eligendi. Da eligendi. Potius, immo.

Clamculum, cuius significationis? Diminutiui. Da diminutiui. Clamculum, belle.

Meatim, cuius significationis? Personalis. Da personalis. Meatim, tuatim, suatim, nostratim, uestratim.

Cur, cuius significationis? Interrogandi. Da interrogandi. Cur, quare, numquid, quin, quamobrem.

Deinde, cuius significationis? Ordinandi Da ordinandi. Deinde, deinceps, dehinc, postea, obiter, interim, interea, protinus, & praeterea.

Seorsum, cuius significationis? Discretiui. Da discretiui. Deorsum, seorsum, secreto, separatim, singillatim, bifariam, omnifariam. & plurifariam.

Magis, cuius significationis? Comparatiui. Da comparatiui, Magis, minus, plus, ualidius, ocius, celerius, & tardius.

DE. PARTICPIO

QVID est participium? Pars orationis, dicta quod partem capiat nominis, partemq. uerbi. dicitur igitur participium, quasi particapium.

Participio quot accidunt? Sex; Genus, casus, tempus, significatio, numerus, & figura,

Quot sunt genera participiorum? Quinque. Masculinum, ut amatus. Femininum, ut amata. Neutrum, ut amatum. Commune duum generum, ut amantem. Commune trium generum, ut amans:

Quot sunt casus participiorum? Sex, quot, & nominum, nominatiuus, genitiuus, datiuus, accusatiuus, uocatiuus & ablatiuus.

Quot sunt tepora participiorum? Quinque; praesens, & praeteritum imperfectum simul, ut amans, legens. Praeteritum perfectum, & plusquamperfectum simul, ut amatus, lectus. Futurum per se, ut amaturus, amandus.

Quot sunt significationes participiorum? Quinq.; Actiua, ut amans, ab amo. Passiua, ut amatus, ab amor. Neutralis, ut arans, ab aro. Communis, ut largiens, a largior. Deponens, ut sequens, a sequor.

Quot numeros habet participium? Duos. singularem, ut amans: pluralem, ut amantes.

Quod sunt figurae participiorum? Duae. Simplex, ut amans. decomposita, ut deamans.

INTERROGATIONES
DE. PARTICIPIO

Amans quae pars orationis est? Participium. Quare? Quia partem capit nominis, partemq. uerb. recipit enim a nomine, genera, & casus: a uerbo autem, tempora, & significationes: ab utroque, numerum & figura.

Amatus cuius generis? Masculini. Quare? Quia est prima uox participii.

Amata? Feminini. Quare? Quia est secunda uox participii.

Amatum Neutri. Quare? Quia est tertia uox participii.

Amans, cuius generis? Omnis, uel communis trium generum. Quare? Quia omnia participia in ns, sunt communia trium generum, ut hic, & haec, & hoc amans.

Amantem cuius generis? Communis duum generum. Quare? Quia praeponuutur ei in declinatione duo articularia pronomina hunc, & hanc.

Amantem cuius casus? Accusatiui. Quare? Quia in eo casu declinando reperitur.

Amans, cuius temporis? Praesentis, & praeteriti imperfecti. Quare? Quia omne participium desinens in ns, praesentis, & praeteriti imperfecti temporis est, ut amās, idest

idest qui amat, uel amabat.

Amatus cuius temporis? Praeteriti imperfecti, & plusquamperfecti. Quare? Quia omne participium desinens in tus, uel in sus, uel xus, uel in uus, quod unum est tantum, ut mortuus: praeteriti perfecti, & plusquamperfecti temporis est, ut amatus, id est qui amatus est uel fuit, uel qui amatus erat uel fuerat.

Amaturus, cuius temporis? Futuri. Quare? Quia omne participium in rus, futuri temporis est, ut amaturus, idest qui amabit.

Amandus cuius temporis? Futuri. Quare? Quia omne participium in dus futuri temporis est, ut amandus, idest qui amabitur.

Amans cuius significationis? Actiuae. Quare? Quia ab actiuo uerbo uenit, quod est amo.

Amatus, cuius significationis? Passiuae. Quare? Quia a passiuo uenit, quod est amor.

Seruiens cuius significationis? Neutralis. Quare? Quia a uerbo neutro deriuatur, quod est seruio.

Largiēs cuius significationis? Communis. Quare? Quia a communi uerbo deriuatur, quod est largior.

Sequens cuius significationis? Deponētis. Quare? Quia a deponenti uerbo trahitur, quod est sequor.

Amans cuius numeri? Singularis. Quare? Quia singulariter profertur.

Amantes cuius numeri? Pluralis. Quare? Quia pluraliter profertur.

Amans, cuius figurae? Simplicis. Quare? Quia simpliciter profertur.

Deamans cuius figurae? Decompositae. Quare? Quia a composito deriuatur, quod est deamo. Omne enim quod deriuatur a composito, dicitur decompositum.

S. N. hic & haec & hoc amans. G. huius amantis. D. huic amanti. A. hunc & hanc amantem, & hoc amans. V. o amans. Ab. ab hoc & ab hac & ab hoc amante uel amanti. P. N. hi & hae amantes, & haec amantia. G. horum & harum & horum amantium. & per concisionem, amantum. D. his amantibus. Ac. hos & has aman-

tes,& haec amantia. V. o amantes, & o amantia. Ab.ab his amantibus.

S.N.amaturus amatura amaturum. G. amaturi amaturae amaturi. D. amaturo amaturae amaturo. A.amaturum amaturam amaturum. V.o amature amatura amaturum. Ab.ab amaturo, ab amatura, ab amaturo.P. N. amaturi amaturae amatura. G. amaturorum amaturarum amaturorum. D. amaturis. Ac.amaturos amaturas amatura. V.o amaturi, o amaturae, o amatura. Ab.ab amaturis.

S.N.amatus amata amatum. G. amati amatae amati. Datiuo, amato amatae amato. Accusatiuo, amatum amatam amatum, Vocatiuo, o amate, o amata, o amatum. Ablatiuo, ab amato, ab amata, ab amato. Pl. N.amati amatae amata. Genitiuo, amatorum amatarum amatorum. Datiuo, amatis. Accusatiuo, amatos amatas amata. Vocatiuo, o amati, o amatae, o amata. Ablatiuo, ab amatis.

S.N.amandus amanda amandum, G.amandi amandae amandi. D. amando amandae amando. Accu.amandum amandam amandum. V.o amandae, o amanda, o amandum. Ablatiuo ab amando, ab amanda, ab amando. P.N. amandi amandae amanda. Genitiuo, amandorum amandarum amandorum. Datiuo, amandis. Accusatiuo, amandos amandas amanda. Vocatiuo, o amandi, o amandae, o amanda. Ablatiuo, ab amandis.

DE. PRAEPOSITIONE

QVID est Praepositio? Pars orationis indeclinabilis, quae praeposita aliis partibus orationis significationem earum aut mutat, ut aequus iniquus: aut complet ut facio fero, perficio perfero: aut minuit, ut rideo subrideo, tristis subtristis.

Quare dicitur praepositio? Quia praeponitur tam per appositionem, ut eo ad philosophos; quam per compositionem, ut adeo. aliquando postponitur, ornatus gratia, ut tecum, quicum, Romam uersus, Italiam usque, crurum tenus.

Praeposi-

Praepositioni quot accidũt? Vnum. Quodnam? Casus. Quot casus? Duo. Qui, Accusatiuus & Ablatiuus.

Quae sunt propositiones accusatiuae, idest quae seruiunt accusatiuo casui? Ad, apud, ante, aduersus uel aduersum, cis, citra, circum, circa, contra, erga, extra, inter intra, infra, iuxta, ob, pone, per, prope, propter, secũdum, post, trans, ultra, praeter, supra, circiter, usque, secus, penes, uersus, procul, pridie, postridie. Dicimus enim, ad templum. apud ignem. ante focum, si frigus erit. aduersus uel aduersum inimicos. cis alpes, citra amnem Rubiconem. circum muros, circa forum. contra Dalmatas. erga necessarios. extra urbem. inter amicos. intra opidum. infra tectum. iuxta fanum. hanc ob rem. pone tribunal. per medios hostes. prope mortem. propter timorem, & propter aquae riuum, secundum scripturas, & plena secundum flumina. post tergum. trans ripam. ultra Sauromatas. praeter officium. supra tectum. circiter Kalendas Ianuarias. usque Oceanum. secus te, penes arbitros. Sed secus te sedi non dici, sed secundum te, ait Caper. Aretium uersus, procul urbem, ut inquit, Curtius. Pridie Parilia, & pridie illius diei. postridie Kalendas, & postridie nonarum Decembrium.

Quae sunt ablatiuae praepositiones, idest quae seruiunt ablatiuo casui? a, ab, abs, cum, coram, clam, de, e, ex, pro, prae, palam, sine absq., tenus. Dicimus enim, a templo: a mari. ab Andria. abs quouis homine. cum exercitu. coram testibus. clam custodibus. de foro. e iure. ex theatro, quod est aliud quam a theatro, ut ait Diomedes. pro clientibus, & pro tribunali. palam omnibus. sine labore. absq. iniuria. pube tenus, & crurum tenus.

Quae sunt praepositiones ambiguae, idest tam ablatiuo, quam accusatiuo casui seruientes? In, sub, super, & subter. Dicimus enim, sum in templo, eo in templum. iaceo sub antro, curro sub antrum. sedeo super aquis, cado super aquas. dormio subter lodice, ingredior subter lodicem.

Quando seruiunt accusatiuo? Cum motum significãt: ut, Itur in antiquam siluam, curro sub tegmen fagi.

Quando seruiunt ablatiuo? Quādo significant in loco. ut sum in templo, sub porticu, *recubo sub tegmine fagi.*

Quae sunt praepositiones, quae non inueniuntur nisi in compositione? Hae: di, dis, re, se, am, con. ut diduco, disicio, repono, seduco, amplector, congredior.

INTERROGATIONES DE PRAEPOSITIONE

Ad, quae pars orationis est? Praepositio. Quare? Quia praeponitur aliis partibus orationis per appositionem uel per compositionem. Quando per appositionem? Cum regit casum: ut, eo ad templum, in hostem.

Quando per compositionem? Cum componitur: ut, adduco, ex ad & duco. Alludo, ex ad & ludo. Iniustus, ex in & iustus. Subtristis, ex sub & tristis. Irrideo, ex in & rideo.

Ad, cui casui seruit? accusatiuo. Quare? Quia est accusatiua praepositio.

Ad, in hac oratione, Itur ad urbem, quomodo praeponitur? Per appositionem. Quare? Quia regit casum.

Ad, in hac oratione, Adducam tibi tuum Pamphilum, quomodo praeponitur? Per cōpositionem. Quare? Quia ex ad, & duco, componitur adduco.

A, cui casui seruit? Ablatiuo. Quare? Quia a est ablatiua praepositio.

In, cui casui seruit? Vtriq. Quare? Quia est tam accusatiua, quam ablatiua praepositio.

DE CONIVNCTIONE

QVID est coniunctio? Pars orationis indeclinabilis adnectens, ordinansq sententiam.

Coniunctioni quot accidunt? Tria species, figura, & ordo.

Quot sunt species, siue potestates coniunctionis?

Hae fere, quae his uersibus annotantur:

Co. conq., & subcon. dis. subdis. adiuq. causal.
Approbat. aduersa. distri. discreq. du. diq.
Abnegat. effecti. collecti. his adiice complet.

Hoc

Hoc eſt,copulatiua.continuatiua.ſubcõtinuatiua. diſiunctiua.ſubdiſiunctiua.adiunctiua. cauſſalis. approbatiua.aduerſatiua.diſtributiua.diſcretiua.dubitatiua.diminutiua.abnegatiua.effectiua.collectiua. completiua.

Quot ſunt figurae coniunctioni? Duae, Simplex, ut nam, ita, at: compoſita, ut namque, itaque, attamen, etenim.

Quot ſunt ordines coniunctionis? Tres; Praepoſitiuus, ſubiunctiuus, & communis.

Quae ſunt coniunctiones, praepoſitiui ordinis? Ac, at, aſt, atq., aut, &, uel, nec, neque, ſi, quin, quatenus, ſin, ſeu, ſiue, ni, niſi, ſed. niſi poetice poſtponitur.

Quae ſunt coniunctiones ſubiunctiui ordinis? Que, ue, ne, quidem, quoque, autem, uero.

Quae ex his ſunt ἐγκλιτικαὶ, id eſt encliticae, hoc eſt inclinatiuae? Que, ue, ne.

Quare dicuntur ἐγκλιτικαὶ? Quia inclinant accentum praecedentis ſyllabae ad ſe, ut que apud Virgilium:

Alcandrumque, Aliumque, Noemonaque, Prytanimque

ſicut τε apud Graecos, quod eſt, que abſque diphthongo. Homerus:

Ἀλκανδρόν θ' ἅλιόν τε, νοήμονά τε, πρύτανίν τε. Heſi.
Κλειώ τ', εὐτέρπη τε, θάλειά τε, μελπομένη τε,
Τερψιχόρη τ': ἐρατώ τε, πολύμνιά τ', οὐρανίη τε,
Καλλιόπη θ', ἣ δὲ προφερεστάτ' ἐστὶν ἁπασάων. Hoc eſt:

Clioq., Euterpeque, Thaliaque, Melpomeneque,
Terpſichoreque, Eratoque, Polymniaque, Vranieque.
Calliope multo ante alias praeſtantior omnes.

Et ue apud Horatium:

Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis:
Indoctusque pilae, diſci ue, trochi ue quieſcit.

Ne ſpiſſae riſum tollant impune coronae. Et ue apud Iuuenalem: *Semper ego auditor tantum? numquam ne reponam?* In his ubique ante que, ue, ne, eſt accentus acutus.

Quae ſunt coniunctiones, quae indifferenter & praeponi & poſtponi poſſunt? Ceterae fere omnes, praeter ſupradictas, ut equidem, igitur, tamen, ego, quamquam, & huiuſmodi.

INTER-

INTERROGATIONES. DE CONIVNCTIONE

Et, quae pars est? Coniunctio. Quare? Quia coniungit ceteras partes orationis.

Et, cuius speciei, siue potestatis? Copulatiuae. Quare? Quia copulat tam sensum, quam uerba: ut, M. Tullius fuit & disertus, & sapiens.

Da copulatiuas. Et que, atque, ac, quidem, quoque, etiam, item, at, ast, sed, autem, uero. Copulant enim cum confirmatione intellectum.

Si, quando εἰ Graecum significat, cuius potestatis? Continuatiuae. Quare? Quia demonstrat ordinem cum consequentia & continuatione rerum: ut, si stertit, dormit. & si ambulat, mouetur.

Da continuatiua. Si, sin. significāt enim ordinem praecedentis rei ad sequentem, ut si febri uexatur, calet. sed non conuertitur.

Quia, cuius potestatis? Subcontinuatiuae. Quare? Quia caussam continuationis ostendit consequentem cum rerum essentia. ut, quia ambulat, mouetur: & quando sol est super terram, dies est.

Da subcontinuatiuas. Quando, quoniam, quandoquidem, quia, quatinus, & quatenus pro quoniam.

Aut, cuius potestatis? Disiunctiuae. Quare? Quia quamuis uoces coniungat, sensum tamen disiungit, & alteram quidem rem esse, alteram uero non esse significat: ut, aut est dies, aut est nox. uel est sanus, uel est aeger. & hoc est bene disiunctum. quia si unum uerum est, alterū falsum. nam aliter uitiose quid disiungitur.

Da disiunctiuas. Ve, uel, aut, siue, seu.

Vel pro etiam, cuius potestatis? Subdisiunctiuae. Quare? Quia quamuis uoces disiunctiuarum habeat, utrūq., tamen esse significat, uel simul, uel discrete. simul: ut, Vel rex semper mihi maximas gratias agebat, idest etiam rex. Item, Alexander siue Paris rapuit Helenam, idest Alexander, qui & Paris dicitur. & Mars, siue Mauors, Gradiuus, uel Maspiter praesul est bellorum. Discrete: ut, tu tota die uel legis, uel scribis significat enim te & legere, & scribere:

re. sed non simul utrumque agere, sed aliis horis legere, aliis scribere. similiter Remex, uel impellit remum, uel at trahit, cum simul paene utrũque fieri intelligo, sed distin cte: alius est enim pellentis, alius attrahentis motus.

Da subdisiunctiuas. Ve, uel, aut, siue, seu: quando utrun que significant.

Cum quando ἵνα Graecam significat, cuius speciei? Ad iunctiuae. Quare? Quia adiungitur uerbis subiũctiuis: ut, cum essem Venetiis, non perperam me facturum existi maui, si nostras lucubrationes Grammaticas imprimendas curarem.

Da adiunctiuas. Si, ut, cum, dum, quatenus, quando ἵνα Graecam significat: ut, si dederis operam bonis litteris proficies breui: & ut prosit tibi, facio. Item, dum conderet urbem, idest ut conderet.

Nam, cuius speciei? Caussalis proprie. Quare? Quia adiuncta indicatiuo uerbo, significat caussam antecedentem, hoc est rem ex causa antecedente euenientem, ut doctus sum, nam legi. & mouetur, ambulat enim.

Da caussales proprie. Nam, namque, enim.

Quid interest inter adiunctiuas & proprie caussales? Caussales cum affirmatione; adiunctiuae cum dubitatione, proferuntur. Sed & continuatiuae, & subcontinuatiuae, & adiunctiuae, & effectiuae inter caussales ponuntur, quia, *per has caussae ostenduntur*: & *continuationis: ut, Si ambulat, mouetur. & adiunctionis: ut*, ambulat, ut moueatur, & effectionis, ut mouetur, ambulat enim.

Equidem, cuius speciei? Approbatiuae. Quare? Quia ap probat rem, idest affirmat; ut, Equidem merui, nec deprecor. &, Siquid usquam iustitiae est. &, Si qua est caelo pietas.

Da approbatiuas. Si, equidem, quidem.

Tamen cuius speciei? Aduersatiuae. Quare? Quia aduersum conuenienti significat, ut, Etsi te bene facturum dicis, tamen a malititia non discedis.

Da aduersatiuas. Tamen, quamquam, quamuis, etsi, licet, licebit, saltem. sed Saltem etiam diminutiua est.

Vero

Vero cuius potestatis? Distributiuae. Quare? Quia diuersis diuersa distribuit: ut, ego lego, tu uero dormis.

Da distributiuas. At, ast, uero, autem, sed.

Quam cuius potestatis? Discretiuae, uel electiuae: Quare? Quia de duobus praepositis unum eligere, & alterum refutare ostendit; ut, Diues uolo esse, quam pauper: idest diues uolo esse, & non pauper, Graeci ἤ dicunt Homerus: βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι, ἢ ἀπολέσθαι. hoc est, Volo ego saluum esse populum, quam perire, idest & non perire.

An, cuius potestatis? Dubitatiuae. Quare? Quia dubitationem significat: ut, Eloquar, an sileam?

Da dubitatiuas. An. ne correpta, nec ne. Horatius in poetica:

Intererit multum Dauus ne loquatur, an heros.
Maturus ne senex, an adhuc florente iuuenta
Feruidus; an matrona potens, an sedula nutrix;
Mercator ne uagus, cultor ne uirentis agelli:
Colchus, an Assyrius; Thebis nutritus, an Argis.

Terentius, in seipsum cruciante:

Filium unicum adolescentulum
Habeo. ah quid dixi habere me: immo habui Chreme,
Nunc habeam, nec ne, incertus sum

Saltem, cuius potestatis? Diminutiuae. Quare? Quia diminutionẽ significat, ut Si non uis donare, saltẽ mutua.

Da diminutiuas. Saltem, at, uel, aut pro saltem, ut Si non re, at uerbis adiuua. Virgilius in sexto:

Si re nulla manet tantae pietatis imago,
At ramum hunc (aperit ramum, qui ueste latebat)
Agnoscat. at pro saltem. Lucanus:
O felix si te, uel sic tua Roma uideret. pro saltem sic.

Et, si non uis referre gratiam, aut agas. aut, pro saltem.

Ἄν & κέν cuis potestatis? (necesse est enim Graecis utamur, ubi nostra deficiunt) Abnegatiuae. Quare? Quia uerbis adiunctae, aliquid posse fieri ostendunt, sed propter aliquam caussam, ne fiat, impediri, ut ἐποίησ' ἄν, εἰ ἐδυνήθην, hoc est, fecissem si potuissem &,

Ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος, Πριάμοιό τε παῖδες,

Αἶλλοι

Ἄλλοι τε τρῶες, μέγα κεν κεχαροίατο θυμῷ
Εἰ σφῶιν τάδε πάντα πυθοίατο μαρναμένοιν. hoc est.
Gauderet Priamus certe, & Priameia proles,
Troianique alii, foret & his summa uoluptas,
Omnia si uos haec pugnare, ueniret ad aures.

Da abnegatiuas. non habemus, sed illarum loco subiunctiuis utimur uerbis, ut comessem, si haberem: fecissem, si potuissem: curarem breui imprimendos optimos quosque libros, si quisquam rex adiuuaret.

Nam, cuius potestatis? Effectiuae. Quare? Quia significat effectum procedentem ex caussa, ut Legi, nam doctus sum. sed effectiuam eandem esse existimo, quam proprie caussalem diximus.

Igitur, cuius potestatis? Collectiuae, uel rationalis, uel illatiuae. Quare? Quia per illationem colligit, quod supra dictum est, hoc est ratione confirmat, ut M. Tullius pro Ligario: *Habes igitur quod est accusatori maxime optandum, confitentem reum*: uel infertur aliis praepositis: ut, Catilinam solus Cicero domuit, solus igitur Cicero patriam seruauit.

Da collectiuas. Ergo, igitur, itaque cum accentu in antepaenultima.

Vero in hac oratione: Aeneas uero & pius, & fortis fuit: cuius potestatis? Completiuae. Quare? Quia nulla significationis necessitate, sed gratia ornatus ponitur.

Da completiuas? Autem, uero, quidem, equidem, quoque, nam, nanque, & quaecumque coniunctiones ornatus caussa, uel metri, nulla significationis necessitate ponuntur.

Et, cuius figurae? Simplicis. Quare? Quia simpliciter profertur.

Etenim, cuius figurae? Compositae. Quomodo componitur? Ex Et, et enim.

Et, cuius ordinis? Praepositiui. Quare? Quia semper praeponitur in ordine orationis.

Que sine diphthongo, cuius ordinis? Subiunctiui. Quare? Quia subiungitur in ordine orationis.

Ergo, cuius ordinis? Communis. Quare? Quia potest praeponi, & supponi in ordine orationis.

DE. INTERIECTIONE

QVID est interiectio? Pars orationis indeclinabilis, interiecta aliis partibus orationis, ad exprimendos animi affectus.

Interiectioni quot accidunt? Vnum. Quod? Significatio tantum.

Quot sunt significationes interiectionum? Hae fere, quae hoc uersiculo comprehenduntur:

Gaudentis, risus, mirantis, dolq., pauorq.

Hoc est, gaudentis, ridentis, mirantis, dolentis, expauescentis.

INTERROGATIONES
DE. INTERIECTIONE

Heu, quae pars orationis est? Interiectio. Quare? Quia interiacet aliis partibus orationis. Euge, cuius significationis? Gaudentis.

Da gaudentis? Euge, euax.

Ha ha ha, cuius significationis? Ridentis. Da ridentis? ha ha ha.

Papae, cuius significationis? Admirantis. Da admirantis? Papae, hem. Terent. *Papae exsuperat ipsam Thaidem*. Idem: *Hem quid est? Papae*. Papae, accepimus a Graecis: dicunt enim illi *βαβαί*.

Heu, cuius significationis? Dolentis. Da dolentis? Heu, hei, a, o, uae. heu accusatiuo iungitur: ut, *heu me miserum*. dicimus etiam, *heu pietas, heu prisca fides*: hei uero, & uae, datiuo coniunguntur. Virgilius: *Hei mihi qualis erat, quantum mutatus ab illo Hectore*. Martialis: *Si sciero, uae tibi causidice*.

At at, cuius significationis? Timentis. Da timentis? At at. Terentius in Andria: *At at, hoc est illud, hinc illae lacrumae*.

Sunt ne aliqua dubia inter aduerbia, seu praepositiones, & interiectiones? maxime: ut, o interiectio indignantis, dolentis, admirantis, & aduerbium uocandi, & optandi.

A, & praepositio est, & interiectio, ut *A Corydon Corydon*.

Pro similiter praepositio est, ut pro tribunali: & interiectio, ut pro Iuppiter, pro dolor.

Quae aliae orationis partes solent pro interiectione proferri? Infandum: ut, *Nauibus, infandum, amissis unius ob iram*. Et, malum, ut apud Terentium: *Quid hoc, malum, infelicitatis est?* & est dictum anxii animi, & turbati nimis.

ALDI·PII·MANVTII ROMANI. INSTITVTIONVM GRAMMATIC.

LIB. III

DE. CONSTRVCTIONE. VERBORVM

QVID est constructio? Debita dispositio partium orationis in ipsa oratione.

Constructionum, quae est congrua sensu, & uoce? Phyllis amat corylos.

Quae sensu, & non uoce? Turba ruunt: populus currunt: gens armati.

Quae uoce, & non sensu? Venetiae in sinu Adriatico sitae, abundant diuitiis, & iam stabant Thebae.

Constructioni quot accidunt? Duo, concordantia, & regimen. Quotuplex est concordantia? Triplex. Nominatiuus cum uerbo, adiectiuum cum substantiuo, relatiuum cum antecedente.

Nominatiuus cum uerbo in quot debet concordare? In duobus: in numero, & in persona: ut, ego amo, tu amas, ille amat.

Adiectiuum cum substantiuo in quot debet concotdare. In tribus, in numero casu, & genere: ut, Vlysses astutus, Penelope pudica, arma crudelia.

Relatiuum cum antecedente in quot debet concordare? In duobus, in numero, & in genere: ut, Aeneas qui, Dido quae, Ilium quod.

DE. CONCORDANTIA. NOMINATIVI CVM. VERBO

Ego amo, quae concordantia est? Nominatiuus cum uerbo

uerbo. Ostende nominatiuum? Ego. Ostende uerbum? amo.

Concordat ne? Concordat. Ostende. Ego, est numeri singularis, & amo singularis: ego est personae primae, & amo primae. ergo congrue dicitur ego amo, quia concordat nominatiuus cum uerbo, in numero, & in persona.

Quare ego est numeri singularis? Quia singulariter profertur. Quomodo? Singulariter nominatiuo ego.

Quare amo est numeri singularis? Quia singulariter profertur. Quomodo? singulariter ego amo.

Quare Ego est personae primae? Quia omnia nomina, & pronomina sunt tertiae personae, exceptis ego, quod est personae primae, & tu secundae, & uocatiuis casibus, qui sunt personae secundae.

Quare amo est personae primae? Quia prima quaque uox uerbi habentis tres personas, est personae primae. amo est prima uox uerbi, ergo est personae primae.

Quare amo est prima uox uerbi? Quia prima est in ordine: ut, Singulariter, ego amo, tu amas, ille amat. amo est prima, amas secunda, amat tertia.

Quot modis potest discordare nominatiuus a uerbo? Tribus, in numero solum: in persona solum: in numero, & in persona simul.

Caue dicas concordatur, & discordatur. Nam concordo neutrum est. nō enim dicimus concordo te cum illo, sed tu concordas per me. Ouidius: *Per me concordant carmina neruis* Item: Tu concordas cū illlo. Terent. *Si concordabis cum illa.* Item dicendū discordat nominatiuus a uerbo, & cum uerbo. Quinctilianus: *Confirmanda uox est, ne ab oratione discordet.* Tacitus. Cum *queis aeternum discordant.* sicut dissideo, & dissentio. Cicero in Laelio: *Cum is tribunus plebis capitali odio a Q. Pompeio, qui tum erat consul, dissideret.* Idem in eodem: *Ab iis, qui pecudum ritu ad uoluptatem omnia referunt, longe dissentimus.* M. Tullius tertio de officiis: *Ego etiam cum Catone meo saepe dissensi*. Valerius Maximus: Armis cum Cinna collega suo dissidens.

Dicitur ne congrue, ego amamus? Non. Quare? Quia ego est numeri singularis, & amamus pluralis: & sic discordaret nominatiuus a uerbo in numero. Quare non etiam in persona? Quia, Ego est personae primae, & amamus primae. Ego igitur amamus, discordat in numero, & concordat in persona.

Dic incongrue in persona, & nõ in numero. Ego amas Quare sic? Quia ego est personae primae, & amas secundae: & sic discordat nominatiuus a uerbo in persona solum. Quare non discordat etiam in numero? Quia ego est numeri singularis, & amas singularis. igitur ego amas, discordat in persona, & concordat in numero.

Dic incongrue in numero, & in persona. Ego amatis. Quare sic? Quia ego est numeri singularis, & amatis pluralis: ego est personae primae, & amatis secundae. & sic discordat nominatiuus a uerbo in numero, & in persona.

Vlysses astutus, quae concordantia est? Adiectiuum cum substantiuo Ostende substantiuum. Vlysses. Ostende adiectiuum. astutus. Congruit ne: Quidni? Nam Vlysses, est numeri singularis, casus nominatiui, & generis masculini: & astutus est numeri singularis, casus nominatiui, & generis masculini, ergo congrue dicitur, Vlysses astutus.

Quot modis potest discordare adiectiuum a substantiuo? Septem: in numero solum: in casu solum: in genere solum: in numero: & in casu, & non in genere: in numero & in genere, & non in casu: in casu & in genere, & non in numero, in numero, casu, & genere. Diceretur ne congrue, Vlysses astuti? Non. Quare? Quia Vlysses est numeri singularis, & astuti pluralis: & sic discordaret adiectiuum a substantiuo in numero. Quare non discordaret etiam in casu, & in genere? Quia Vlysses est casus nominatiui, & generis masculini: & astuti similiter.

Dic incongrue in casu solum. Vlysses astutum. Quare discordat? Quia Vlysses est casus nominatiui, & astutum accusatiui: & sic discordat adiectiuum a substantiuo

in casu. Quare non etiam in numero, & in genere? Quia Vlysses est numeri singularis, & generis masculini, & astutum est numeri singularis, & generis masculini. ergo Vlysses astutum discordat solum in casu.

Dic incongrue in genere duntaxat. Vlysses astuta. Quare sic? Quia Vlysses est generis masculini, & astuta feminini: & sic discordat adiectiuum a substantiuo in genere. Quare non discordat etiam in numero. & in casu? Quia Vlysses est numeri singularis, & casus nominatiui, & astuta similiter. ergo Vlysses astuta discordat in genere duntaxat.

Dic incongrue in numero, & in casu, & non in genere. Vlysses astutos. Quare discordat. Quia Vlysses est numeri singularis, & astutos est numeri pluralis: Vlysses est casus nominatiui, & astutos est casus accusatiui: & sic discordat adiectiuum a substantiuo in numero, & in casu, & non in genere. Quare non in genere? Quia Vlysses est generis masculini, & astutos similiter.

Dic incongrue in numero, & in genere, & non in casu. Vlysses astutae. Quare sic? Quia Vlysses est numeri singularis, & generis masculini, & astutae est numeri pluralis, & generis feminini, & sic discordat adiectiuum a substantiuo in numero, & in genere, & non in casu. Quare non in casu? Quia Vlysses est casus nominatiui, & astutae nominatiui.

Dic incongrue in casu, & in genere, & non in numero. Vlysses astutam. Quare sic? Quia Vlysses est casus nominatiui, & generis masculini, & astutam est casus accusatiui, & generis feminini. Ergo Vlysses astutam, discordat in casu, & in genere, & non in numero. Quare non in numero? Quia Vlysses est numeri singularis & astutam similiter. ergo non discordat in numero.

Dic incongrue in numero, casu, & genere. Vlysses astutas. Quare sic? Quia Vlysses est numeri singularis, casus nominatiui, & generis masculini, & astutas est numeri pluralis, casus accusatiui, & generis feminini: discordat igitur in numero, casu, & genere.

DE. CONCORDANTIA. RELATIVI CVM. ANTECEDENTE

Aeneas qui, quae concordantia est? Relatiuum cum antecedente. Ostende antecedens? Aeneas. Ostende relatiuum: Qui. congruit ne? Maxime. nam Aeneas est numeri singularis, & generis masculini, & Qui similiter. ergo congrue dicitur Aeneas qui.

Diceretur ne congrue, Aeneas quae? Non. Quare? Quia discordaret relatiuum ab antecedente. In quo? In genere. Quare? Quia Aeneas est generis masculini, & Quae feminini.

Quot modis potest esse discordia inter relatiuum, & antecedens? Tribus: in numero tantum: in genere tantum: in numero, & in genere simul. Fac discordet Aeneas, qui, in numero tantum. Aeneas quos. Quare? Quia Aeneas est numeri singularis, & Quos pluralis. Quare non discordat etiam in genere? Quia Aeneas est generis masculini, & quos masculini, discordat igitur Aeneas quos, in numero solum.

Dic incongrue in genere dumtaxat? Aeneas quam. Quare sic? Quia Aeneas est generis masculini, & quam feminini. Quare non discordat etiam in numero? Quia Aeneas est numeri singularis, & quam similiter. discordat igitur Aeneas quam, in genere tantum. Fac discordet in numero, & in genere? Aeneas quarū. Quare sic? Quia Aeneas est numeri singularis, & quarum pluralis: Aeneas est generis masculini, & quarum feminini. ergo Aeneas quarum, discordat in numero, & in genere.

Debet ne relatiuum cum antecedente conuenire in casu? Minime. Quare? Quia cum non regantur ab uno, eodemq. uerbo, & uarie uerba construantur, non debet conuenire in casu.

Quare relatiuum cum antecedente non debet conuenire in persona? Quia relatiua, sicuti adiectiua omnia, deficiunt persona: sed statim cum antecedenti adhaeserint, illius sunt personae, cuius est antecedens. nam cum dico tantum, qui, uel quae, uel quod, nullus sunt personae, cum uero dico, ego qui: tunc, quia Qui est coniunctum

iunctum antecedenti ego, quod est personae primae, ipsum quoque primae fit personae, & propterea uerbum quod sequitur, ut studeo, lego, & huiusmodi, debet esse illius personae, cuius est antecedens relatiui, ut ego, qui studeo: tu, qui studes: magister, qui studet. nos, qui studemus: uos, qui studetis: magistri, qui student. eodem modo adiectiua sequuntur substantiua, ut ego Virgilius, Romanus poeta, fui amicus Caesaris: Tu Aristoteles, egregius philosophus, docuisti magnum Alexandrum: Homerus ille diuinus, & Achillis iram cacinit, & errores Vlyssis.

DE. CONSTRVCTIONE. PARTIVM. ORATIONIS

Quae partes orationis regunt post se uerbum tam personale, quam impersonale? Nomen, participium, praepositio, aduerbium. interiectio.

DE. CONSTVCTIONE, VERBI. ACTIVI

Quid est uerbum actiuum? Quod in o finitum, format passiuum in or, ut Amo, amor: doceo, doceor: & potest habere accusatiuum significantem hominem, ut Pylades amauit Orestem. dicimus etiam. Amaryllis amabat castaneas: ego uidi Elephantum, & Tigridem: qui accusatiui, non significant animal rationale, quod non fit in neutris, non enim dicimus, aro Socratem, sicut, aro terram. Igitur facio, cum compositis magis est actiuum, quam neutrum, ut Deus fecit hominem, & ignis calefacit Socratem, quorum passiua fuerunt facior, & calefacior apud antiquos: loco quorum utimur fio, & calefio.

Quot sunt genera uerborum? Duo. Personale, & impersonale.

Quot sunt genera uerborum personalium? Quinq. Actiuum, passiuum, neutrum, commune, & deponens.

Quot sunt species uerborum actiuorum? Decem.

DE. PRIMA. SPECIE. ACTIVORVM

QVAE sunt actiui primae speciei? Quae construuntur duntaxat cum nominatiuo agente, & accu-

ſatiuo patiente:ut, ego amo Deum: tu uendis libros: iſte ſcribit litteras: Plato docuit Ariſtotelem: & ſic in ceteris. omnia enim, actiua ſunt primae ſpeciei, ſi tantum nominatiuum, & accuſatiuum habent: ut, Socrates docuit Platonem. Quod ſi ultra principales caſus, id eſt poſt nominatiuum agentem & accuſatiuum patientem, genitiuum ad miſerint, erunt ſecundae, ut ego moneo te huius rei. ſi datiuum, erunt tertiae, ut ego commendo me tibi. ſi accuſatiuum, erunt quartae, ut Socrates docuit Platonem philoſophiam. ſi ablatiuum ſine praepoſitione, erunt quinctae, ut ego ſpoliaui te ignorantia. ſi ablatiuum cum praepoſitione, erunt ſextae, ut ego accepi a te binas litteras. ſi nominatiuum, & datiuum tantum, erunt ſeptimae, ut iubeo tibi. ſi nominatiuum, & infinitum, erunt octauae, ut tu credis eſſe doctus. ſi & ante ſe, & poſt ſe nominatiuum habuerint, erunt nonae, ut ego aſſiduus, adoro pronus. ſi abſolute ponantur, erunt decimae, ut quid facis? ego, ſcribo.

Notandum idem uerbum poſſe eſſe diuerſarum ſpecierum: nam ego emo libros, eſt primae ſpeciei. ego emo libros tanti, eſt ſecundae: ego emo libros tibi, eſt tertiae, ego emo libros arte & ingenio, eſt quinctae: ego emo libro a Triphone bibliopola, eſt ſextae: item, ego doceo filium, eſt primae ſpeciei: ego doceo filium tuum non minoris talento, eſt ſecundae: ego doceo filium tibi, eſt tertiae: ego doceo filium bonas literas, & bonos mores, eſt quartae, ego doceo filium magno ſtudio, & labore, eſt quinctae: ſic alia multa,

Dic aliquot uerba actiua primae ſpeciei.

Verbat, & uideo, facto. faſtidio, honoro.
Fert, occidit, amo, colit e & formido, timetq,
Polluoq., & cerno, damna, docet, audio, narro.
Cum quarto tantum ſpecies ſunt omnia primae.

Verbero, uerberas, uerberaui, uerberatum.	*per battere.*
Video, uides, uidi, uiſum.	*per uedere.*
Facio, facis, feci, factum.	*per fare.*
Faſtidio, faſtidis, iui, itum.	*per hauer in faſtidio.*
Honoro, honoras, honoraui, honoratum.	*per honorare.*

Fero,

Fero fers,tuli,latum. *per portare.*
Occido,occidis,occidi,occisum. *per uccidere.*
Amo,amas,amaui,amatum. *per amare.*
Colo,colis,colui,cultum, *per amare con honore.*
Formido,formidas,aui,atum. *per hauere paura.*
Timeo,times,timui,sine supino. *per temere.*
Polluo,polluis,pollui pollutum. *per imbrattare.*
Cerno,cernis,creui,cretum. *per uedere.*
Damno,damnas,damnaui,damnatum. *per dannare.*
Doceo,doces,docui,doctum. *per insegnare.*
Audio,audis,audiui,auditum. *per audire.*
Narro,narras,narraui,narratum. *per dire.*

DE . SECVNDA . SPECIE . VERBORVM . ACTIVORVM.

QVAE sunt actiua secundae speciei? Quae post nominatiuum agentem, & accusatiuum patientem, cum genitiuo construuntur, ut Graeci impleuerunt equum armatorum militum: dici potest & armatis militibus, sed sic per quinctam speciem.

Pretium in quo casu esse debet? in ablatiuo semper, ut emi librum uili, uel aureo. sic & instrumentum quo quid fit, poni in ablatiuo debet, ut scribo libentius calamo, quam penna. & tempus, ut studui uiginti annis. dicimus & uiginti annos, idq. plerumq. cum tempus continuum significamus. Excipiuntur tanti, quanti, pluris, & minoris, cum suis compositis tantidem, quantilibet, quanticumque, quantiuis, quae sine substantiuo in genitiuo ponuntur, ut Quanti emisti ancillam? Cum substantiuo uero in ablatiuo, ut Quanto pretio emisti Homerum? Item: Quantiuis emi dicimus, & Quantouis pretio emi. seu Quantauis pecunia, & Quantilibet, seu Quantolibet pretio emeris, non est mihi curae: dices tamen, haec res non ualet aureum, & aureo. Varro: *Denarii dicti, quod denos aeris ualebant: quinarii, quod quinos.* Plinius in naturali historia: *Ita ut scrupulum ualeret sestertiis uicenis.* sed tanti ualet res, sicut tanti emi rem. dicendum, ut apud iurisconsultos. Res tanti ualet, quanti uendi potest: item pluris hereditas ualeret, & quanto pluris hereditas ua-

leret, & quanto pretio ualet, ſicut quanto emi pretio dicimus. Donatus in Adelphis, ubi dicitur: *Quanti eſt, ſumito*: pro quanto pretio ualet, exponit. eodem modo dicimus multo, & minimo, & paruo, & uili, uel emi uel uendidi, ut apud eoſdem iuriſconſultos. *Quaſi minimo ualeeet hereditas.* nec dicas tantum, quantum, multum, parum, & minimum ualet, niſi intellexeris pro poteſt. ut ſcio te multum ualere, ideſt poſſe. hanc, conſtructionem ſequuntur cetera uerba, quibus uti cum pretio poſſumus, ut doceo, ago, facio, conſto, & ſimilia. Plinius ſecundo de Pamphilo pictore: *Neminem minoris docuit talento.* Iuuenalis: *Chryſogonus quanti doceat, uel Pollio quanti.* Idem: *Atque ideo pluris, quam Coſſus agebat.* Et: *Quanti una uenefica conſtat.* inuenies etiam apud Terentium: *Videtur eſſe quantiuis pretii.* & apud Salluſtium, *pluris pretii.* Plautus: *Mortuus pluris pretii eſt, quam ego.* dicimus etiam, non aeſtimo te unius aſſis, & non facio te pili. item pluris, & minoris pretio unius aſſis, Horatius ſermone ſexto: *Vnius aſſis, non umquam pretio pluris licuiſſe*: ut ſic dicatur pluris, & minoris pretio, ut pluris & minoris nummo aureo, talento, centum millibus nummum.

Dic aliquot actiua ſecundae ſpeciei.

Vendit, emit, redimis, locat, & conduco, reuendo,
Aeſtimo, uenumdo, caſtigoq, & reprehendo,
Arguit, incuſat, condemno, atque impleo, mulcto,
His uerbis caſum poſt quartum iunge ſecundum.
Sit tamen in ſexto pretium quanti, atque minoris.
Pluriſq., & tanti, ſocio ſine da genitiuo.
Cum ſubſtantiuo, cures ea tradere ſexto.

Vendo, uendis, uendidi, uenditum. *per uendere.*
Emo, emi, emis, emptum. *per comprare.*
Redimo, redimis, redemi, redemptum. *per riſcuotere.*
Loco, locas, locaui, locatum. *per dar a piſone.*
Conduco, cõducis, conduxi, cõductum. *per toglier a piſone.*
Reuendo, reuendis, reuendidi, reuenditum. *per riuendere.*
Aeſtimo, aeſtimas aeſtimaui, aeſtimatum. *per eſtimare.*
Venumdo, uenũdas, uenumdedi, uenũdatum. *per uendere.*

Caſtigo,

Castigo,castigas,castigaui,castigatum. *per castigare.*
Reprehendo,reprehendis, reprehendi, reprehensum. *per riprendere.*
Arguo,arguis,argui,argutum. idem significat.
Incuso,incusas,incusaui,incusatum. *per accusare.*
Condemno,condemnas,condemnaui, condemnatum. *per condannare.*
Impleo,imples,impleui,impletum. *per impire.*
Mulcto,mulctas,mulctaui,mulctatum. *per punir' in denari.*

DE. VERBIS. ACTIVIS
TERTIAE. SPECIEI

QVAE sunt actiua tertiae speciei? Quae post nominatiuum agentem, & accusatiuum patienté cum datiuo construuntur, ut Homo pius dat elemosinas pauperibus.

Dic aliquot actiua tertiae speciei.

Scribo,lego,adscribo,commendo,nuncio,mitto,
Lego,& restituo,do,commodo,mutuo, dono,
Addico,indico, edicoq.,atq. indico,prodo,
Post quartum dandi gaudent haec omnia casu.

Quae possunt esse & tertiae,& quiuctae speciei?

Augeo,conduplico,accumulo, atque impertio, dono.
Et ternae, & quinctae species fecisse licebit.

Scribo,scribis,scripsi,scriptum. *per scriuere.*
Lego,legis,legi,lectum. *per leggere.*
Adscribo,is,psi,ptum. *per attribuire,& imputare.*
Commendo,as,aui,atum, *per raccommandare.*
Nuncio,nuncias,nunciaui,nunciatum. *per auisare.*
Mitto,mittis,misi,missum. *per mandare.*
Lego,legas,legaui,legatum. *per mandare, & lassare in testamento.*
Restituo,restituis,restitui,restitutum. *per restituire.*
Do,das,dedi,datum. *per dare.*
Commodo,commodas,commodaui, commodatum. *per prestare,* quod redditur idem.
Mutuo,mutuas,mutuaui, mutuatum, *per prestare,* quod non redditur idem. sed de mutuo abunde dicemus in exercitamentis Grammaticis. significat enim, non da-

re mutuo, sed accipere. Valerius Maximus lib. 6. cap. 11.
Ac potius praesidium a libertate, quam ab innocentia mutuauit. quemadmodum & mutuor. C. Caesar. lib. 3. Commentariorum de bello ciuili Pompeiano:

Quammaximas potuerunt pecunias mutuati, perinde, ac suis satisfacere, & fraudata restituere uellent.

Dono, donas, donaui, donatum. *per donare.*
Addico, addicis, addixi, addictum. *per destinare.*: ut, addictus morti.
Indico, indicis, ixi, ictum. *per fare sapere*, denunciando.
Edico, edicis, edixi, edictum. *per comandare*, unde Edictum.
Indico, indicas, aui, atum. *per mostrare*, unde Index.
Prodo, prodis, prodidi, proditum. *per tradire.*
Dico, dicis, dixi, dictum. *per dire.*
Refero, refers, retuli, relatum. *per referire.*
Declaro, declaras, declaraui, declaratum. *per dichiarare.*
Impendo, impendis, impẽdi, impensum. *per spendere* unde impendium, id est impensa.
Veto, uetas, uetui, uetitum. *per uetare.*
Suadeo, suades, suasi, suasum. *per essortare a fare.*
Persuadeo, suades, suasi, suasum. *per indurre a fare.*
Subigo, gis, egi, actum. *per sottomettere.*
Promitto, promittis, promisi, promissũ. *per promettere.*
Accommodo, accommodas, accommodaui, accommodatum. *per acconciare, & adattare.*
Reddo, reddis, reddidi, redditum. *per rendere.*
Augeo, auges, auxi, auctum. *per accrescere.*
Accumulo, as, aui, atum. *per accumulare.*
Conduplico, as, aui, atum. *per radoppiare.*
Impertio, impertis, tiui, tum. *per far partecipe.*

DE. QVARTA. SPECIE. VERBORVM. ACTIVORVM

QVVAE sunt actiua quartae speciei? Quae post nominatiuum agentẽ, & accusatiuũ patiẽtem cũ altero accusatiuo construuntur, ut ego doceo te Grammaticam.

Dic aliquot actiua quartae speciei.

Flagito, posco, peto, doceo, rogo, calceo, celo.
Exoro, admoneo, moneo atque interrogo, cingo,

Induit,

Induit, & uestit, cumq. exsuo, postulat, oro.
Omnibus his quartos poteris coniungere binos.

Quae possunt esse & quartae, & quinctae speciei?

Exsuo, & accingo, cum uestio, calceo, cingo,
Induoque. & quartae potes haec & dicere quinctae.

Flagito, flagitas, flagitaui, flagitatum.
Posco, poscis, poposci, sine supino.
Peto, petis, petiui, petitum. *per domandare.*
Doceo, doces, docui, doctum. *per insegnare.*
Rogo, rogas, rogaui, rogatum. *per domandare, & pregare.*
Calceo, calceas, calceaui, calceatum. *per calciare.*
Celo, celas, celaui, celatum. *per celare, & ascondere.*
Admoneo, admones, nui, nitum. *per ammonire.*
Moneo, mones, monui, monitum. idem significat.
Interrogo, interrogas, interrogaui, tum. *per dimandare.*
Exoro, exoras, exoraui, exoratum. *per ottener pregando.*
Admoneo, admones, admonui, admonitũ. *per ammonire.*
Moneo, mones, monui, monitum. idem significat.
Interrogo, interrogas, interrogaui, interrogatum. *per domandare.*
Cingo, cingis, cinxi, cinctum. *per cingere.*
Induo, inuis, indui, indutum. *per uestire.*
Vestio, uestis, uestiui, uestitum. idem significat.
Exsuo, exsuis, exsui, exsutum. *per spogliare.*
Postulo, postulas, postulaui, postulatum. *per domandare.*
Oro, oras, oraui, oratum. *per pregare.*

Inueniuntur ne aliqua uerba ex supradictis aliter construi, quam dictum est? Maxime, ut flagito, posco, peto, ut postulo hoc abs te, & postulo te furti. & doceo, & admoneo te de hac re, & frequentius, admoneo te huius rei. item induo tibi, & multa huiusmodi. sed tu ab iis, quae non sunt in usu frequenti, abstineas. peto tamen, & postulo abs te hanc rem, magis utimur, quam te hanc rem.

DE. QVINCTA. SPECIE. ACTIVORVM

QVAE sunt actiua quinctae speciei? Quae post nominatiuum agentem, & accusatiuum patientẽ cum ablatiuo sine propositione cõstruuntur, ut straui equum sella,

fella,& ſcribo librum calamo, & peto te haſta.caue dicas cum haſta. nam cum inſtrumentum ſignificamus, tacemus praepoſitionem, ut uideo te oculis.

Dic aliquot actiua quinctae ſpeciei.

Inficit, & munit, tegit, atque irrito, leuoq.,
Educat, atque cibat, uacuoq., & farcio, lacto,
Paſcit, alit, ſpoliat, ſternit, petit, afficit, ornat,
Impleoq., & ſatio, ſaturo, lanio, laceroq.
Caedo, onero, exonero, uexoq., & ſpargo, corono.
Poſſunt poſt quartum, purum ſibi iungere ſextum.

Quae poſſunt eſſe & quinctae, & tertiae ſpeciei?

Spargo, onero, fundo, figoq., & ſterno, leuoq.
Et ſi ſunt quinctae, ternae quoque ſaepe uidebis.

Inficio, inficis, infeci, infectum. *per tingere.*
Munio, munis, muniui, munitum. *per fortificare.*
Tego, tegis, texi, tectum. *per coprire.*
Irrito, irritas, irritaui, irritatum. *per irritare.*
Leuo, leuas, leuaui, leuatum. *per alleggerire.*
Educo, educas, educaui, educatum. *per alleuare.*
Cibo, cibas, cibaui, cibatum. *per dar da mangiare.*
Vacuo, uacuas, aui, uacuatum. *per uotare, & uacuare.*
Facio, farcis, farſi, fartum, proprie idem quod ſaturo.
Lacto, lactas, lactaui, lactatum *per alattare.*
Paſco, paſcis, paui, paſtum. *per paſcere.*
Alo, alis, alui, altum, uel alitum. *per nutrire.*
Spolio, ſpolias, ſpoliaui, ſpoliatum. *per ſpogliare.*
Sterno, ſternis, ſtraui, ſtratum. *per diſtendere, & ſpianare.*
Peto, petis, petiui, petitum. *per andare adoſſo.*
Afficio, afficis, affeci, affectum. *per indurre, & diſponere:* ut, Sic ego afficio diſcipulos, ut libenter ſtudeant. & afficior. *per diſponerſe.* Cic. in Laelio: *Sic afficior interdum, ut Catonem, non me, loqui exiſtimem,* & ſic ſine ablatiuo. cum ablatiuo uero accipit ſignificationem ab eo ipſo ablatiuo: ut Afficio te honore, pudore, damno, dedecore, gaudio, maerore, uoluptate, ideſt diſpono te ad haec omnia.
Orno, ornas, ornaui, ornatum. *per ornare.*
Impleo, imples, impleui, impletum. *per impire.*

Satio,

Satio,as,aui,atum. *per satiare.* unde satias pro satietas.
Saturo,saturas,raui,saturatum. *per satiare.* unde satur.
Lanio,lanias,laniaui,laniatum. *per strazzare.* unde lanius, & lanista.
Lacero,as,aui,atum, *per strazzare*. unde lacesso, sis, iui, itum, & lacessitus:ut, feci lacessitus iniuria, idest prouocatus.
Caedo,dis,caecidi,caesum per ae diphthongum,cae, per uccidere.unde homicida,qui hominem. Patricida,qui patrẽ.& paricida,qui cognatum,alium ue occidit.hinc etiam homicidium,patricidium,& parricidium.producit autem paenultimam caecidi, a caedo a cado: uero, corripit. Priscianus lib. 1. & 2. per duplex rr parricipium scribendum censet.
Onero,oneras,oneraui,oneratum. *per caricare.*
Exonero,exoneras,exoneraui,ratum. *per discaricare.*
Vexo,uexas,uexaui,uexatum. *per dar impazzo.*
Spargo,spargis,sparsi,sum. *per sparger.* unde aspergo.
Corono,coronas,coronaui,coronatum. *per coronare.*
Fundo,fundis,fundi,fusum, *per spandere,& riuersare.*
Figo,figis,fixi,fixum. *per ficcare.* unde crucifixus.

De sexta specie uerborum actiuorum.

QVAE sunt actiua sextae speciei? Quae post nominatiuum agentem, & accusatiuum patientem cum ablatiuo cum a,uel ab,uel e,uel ex,uel simili praepositione construuntur, ut ego audiui, & didici multa a praeceptoribus meis,Romae a Gaspare Veronẽsi, Grammatico peregregio:Ferrariae a Baptista,Guarini filio, uiro utriusq. linguae quamdoctissimo.

Dic aliquot actiua sextae speciei.

Audit,& ediscit,uellit,monet,amouet,arcet
Accipio,retraho,cumq. exigo,separo,soluo,
Haurit,habet,remouet,capit,atque intelligit, aufert,
Atq. abigo,exstirpo,eripio,& diuello,uetoq.
Sumoq.: praecipuos post casus sumere sextum
Debent,praepositis tamen a,uel ab , irrita ut olim
Iapetionides accepit ab hospite dona.

Audio,audis,audiui,auditum. *per udire.*

Edisco.

Edisco,ediscis,edidici,sine supino *per imparar a mente.*
Vello,uellis,uelli,uel uulsi,uulsum. *per scarpire.*
Moueo,moues,moui,motum *per mouere.*
Amoueo,amoues,amoui,amotum. *per toglier uia.*
Arceo,arces,arcui,arctum. *per far star da longe.*
Accipio,accipis,accepi,tum. *per togliere,& intendere.*
Retraho,retrahis,retraxi,retractum. *per tirar indietro.*
Exigo,exigis,exegi,exactum. *per riscotere.*
Separo,separas,separaui,separatum. *per spartire.*
Soluo,soluis,solui,solutum, *per sciogliere & dislegare.*
Haurio,hauris,hausi,haustum. *per trar fora.* uinum e dolio,aquã e puteo.ut *Haurit aquam cribro, qui discere uult sine libro.* Accipitur etiam pro audio, ut *Vocemq. his auribus hausi.*
Habeo,habes,habui,tum.*per hauere,*& scribitur per aspirationem in principio. nam habeo sine aspiratione facit in secunda persona abis, & est neutrum, & est id quod discedo, ut *Abi hinc actutum in malam crucem.*
Remoueo,remoues,remoui,remotum. *per rimouere.*
Capio,capis,cepi,captum. *per pigliare.*
Intelligo,intelligis,intellexi,intellectum.*per intendere.*
Aufero,aufers,abstuli,ablatum *per leuar uia.*
Abigo,gis,abegi,abactum. *per scacciare.*unde abactor.
Exstirpo,exstirpas, exstirpaui, exstirpatum.
Eripio,eripis,eripui,ereptum. *per togliere,& liberare.*
Diuello, diuellis, diuelli, uel diuulsi, diuulsum. *per scampare.*
Veto,uetas,uetui,uetitum. *per uietar, & prohibire.*
Sumo,sumis,sumpsi,sumptum. *per togliere.*

De septima specie uerborum actiuorum.

QVAE sunt actiua septimae speciei? Quae construuntur ante se cum nominatiuo agente, & post se cum datiuo patiente.ut Boni pueri libenter audiunt magistris, & parentibus suis.

Dic aliquot actiua septimae speciei.

Audio,& ausculto,recipit,benedico, timetq.,
Impero,& inuideo,metuo,interdico, iubetq.,
Haec quandoque,solent solo gaudere datiuo.

Audio

Audio,audis,audiui,auditum.
Ausculto,auscultas,auscultaui,tatum. *per obedire.*
Recipio,recipis,recepi,receptum. *per promettere.*
Benedico,benedicis,benedixi,ctum. *per benedire.*
Timeo,mes,mui,sine supino. *per temere.* ne quid accidat mali.
Impero,as,aui,atum. *per commandare.*
Inuideo,inuides,inuidi,inuisum. *per hauer inuidia.*
Metuo,metuis,metui,sine supino. *per hauer paura,* ne quid accidat mali.
Interdico,interdicis,interdixi,interdictum. *per interdire, & priuare, & uietare.*
Iubeo,iubes,iussi,iussum. *per commandare.*

Sed audio,ausculto,timeo,metuo, recipio, benedico, magis neutra, quam actiua mihi uidentur, quia passiue his uti non possumus, sed impersonaliter sic, audio tibi, a me auditur tibi: sic, *Benedicitur tibi. Timetur uitae Pamphili:* quod etiam Diomedi placet & hoc quando tantum cum datiuo construuntur. nam timeo tibi suspendium, uel mortem: iubeo tibi hoc, uel illud: inuideo tibi doctrinam: non sunt septimae speciei. Et notandum dici timeo, & metuo te, ne scilicet noceas mihi; timeo, & metuo tibi, & de te, ne tibi quid accidat mali. Virgilius: *Caroq. oneri timet.* Terent. *Eius uitae timet.* M.Tullius ad Trebatium: *Quo quidem nuntio ualde mehercule de te timueram.* Timeo, & metuo a te, ne propter te quid cuiquam accidat mali. Terentius: *Hei metui a Chryside.*

DE. OCTAVA. SPECIE. VERBORVM ACTIVORVM

Quae sunt actiua octaua speciei? Quae construuntur a fronte cum nominatiuo agente, a tergo uero cum infinito, aut cum obliquo, aut sine, ut ego credo esse indoctus: & ego credo me esse indoctum.

Sed notandum, quod cum sermo non reflectitur ad eum, qui est agens, sed ad alium facit transitionem, necesse est uti obliquo: ut ego spero liberos meos fore & doctos, & bene moratos: cum uero reciprocus est, hoc eadem res & agit, patitur, obliquo & uti, & non uti pos-

ſumus pro arbitrio noſtro. ut puto eſſe bonus: & puto me eſſe bonum. tu credis eſſe doctus: & tu credis te eſſe doctum. *Caeſar ſemper optauit euadere rex Romanorum: & Caeſar ſemper optauit ſe euadera regem Romanorum. Catullus ſcripſit ad M. Tullium eſſe peſſimus poeta: & Catullus ſcripſit ad M. Tullium ſe eſſe peſſimum poetam.*

Dic aliquot actiua octauae ſpeciei.

Spero, & deſpero, cupio, ſcio, neſcio, duco,
Autumat, atque putat, credit, deſiderat, optat.
Haec infinitnm cum obliquo, aut abſque requirunt.

Spero, ſperas, ſperaui, ſperatum. *per ſperare.*
Deſpero, deſperas, deſperaui, deſperatum *per diſperare.*
Cupio, cupis, cupiui, cupitum. *per deſiderare.*
Cupio, cupis, cupini, cupitum. *per ſapere.*
Scio, ſcis, ſciui, ſcitum. *per non ſapere.*
Duco, ducis, duxi, ductum.
Autumo, autumas, maui, matum.
Puto, putas, putaui, putatumr *per penſare.*
Credc, credis, crrdidi, creditum. *per credere.*
Deſidero, deſideras, deſideraui, deſideratum.
Opto, optas, optaui, optatum. *per deſiderare.*

De nona ſpecie uerborum actiuorum.

Quae ſunt actiua nonae ſpeciei? Quae & ante ſe, & poſt ſe cum nominatiuo conſtruuntur, ut doceo, ſedens, oro aſtans, adoro ſupplex, & huiuſmodi.

De decima ſpecie uerborum actiuorum.

Quae ſunt actiua decimae ſpeciei? Quae ante ſe ad nominatiuo conſtruuntur, poſt ſe uero abſolute ponuntur. ut amo, lego, & huinſmodi. ut *Hei mihi, non ſuus eſt, iam ſcio, quiſquis amat.* Item: ſi legis, cantas. ſi cantas, male cantas.

DE. CONSTRVCTIONE VERBORVM. PASSIVORVM

Quid eſt uerbum paſſiuum? Quod ab actiuo formatur adiectione r litterae, ut amor ab amo doceor a doceo. Quot ſunt ſpecies uerborum paſſiuorum?

Decem,

Decem & quot & actiuorum.

Omnia uerba passiua quomodo construuntur? A fronte cum nominatiuo patiente, a tergo uero cum ablatiuo agente cum praepositione a uel ab, uel simili, uel cum datiuo, loco ablatiui. ut tu amaris a me, uel tu amaris mihi, pro a me. Virgil. in Bucolicis: *His tibi Grynaei nemoris dicatur origo*, tibi, pro a te.

Quomodo, cuius speciei sint passiua, cognoscuntur? Si tantum nominatiuum patientem, & ablatiuum cum praepositione agentem admiserint, erunt primae speciei. Verum si post agentem, & patiẽtem, aliquem habuerint casum, illius erunt speciei, cuius actiua unde formantur. nam sicut ego amo Deum, est primae speciei actiuorum, ita Deus amatur a me, est primae speciei passiuorum. & sicut, ego non aestimo te unius assis, est secundae speciei actiuorum: ita, tu non aestimaris a me unius assis, est secundae speciei passiuorum. & sic in singulis. casus enim qui neq. agens est, neq. patiens in actiuis, non mutatur in passiuis: sed tantum mutantur res agens, & patiens, ut ego scripsi litteras tibi, litterae scriptae fuerunt a me tibi. ego doceo te Grammaticam, tu doceris a me Grammaticam. ego spolio te ueste, tu spoliaris a me ueste. ego audio multa abs te, multa audiuntur a me abs te.

Sunt quae datiuum in nominatiuum conuertunt, ut Ego iubeo tibi, tu iuberis a me. egò inuideo tibi, tu inuideris a me: inuenies etiam huiusmodi orationes, Caprae pascuntur herbas, & herbis.

Sed passiua cum accusatiuo figurate construuntur, ut laedor manum, fractus sum pedem, *Pascuntur siluas, & summa Lycaei.*

Quae octauae sunt speciei, quomodo construuntur? Sic. ego credo esse bonus. ego credor a me esse bonus. ego puto te esse doctissimum. tu putaris a me esse doctissimus. & similiter in ceteris.

Quae sunt nonae, quomodo construuntur? Sic. Doceor sedens, uerberor inuitus, feror insignis, scribor heres.

Quae sunt decimae, quomodo construuntur? Sic. Doceor, uerberor, C. Caesar cum occideretur, curabat ut honeste caderet.

Dic aliquot uerba passiua.

Verberor, & uendor, donor, doceor, spoliorq.,
Audior, & iubeor, nec non credor, uideorq.,
Mutuor, & debent patientem admittere rectum,
A, uel ab, & sextum mediis admittere agentem.
Post tamen hos casus, sua quos actiua, sequuntur.

Verbero,, uerberaris, uerberatus sum. *per esser battuto.*
Vendor, uenderis, uenditus sum. *per esser uenduto.*
Donor, donaris, donatus sum. *per esser donato.*
Doceor, doceris, doctus sum. *per esser insegnato.*
Spolior, spoliaris, spoliatus, sum. *per esser spogliato.*
Audior, audiris, auditus sum. *per esser udito.*
Credor, crederis, creditus sum: *per esser creduto.*
Iubeor, iuberis, iussus sum. *per esser commandato.*
Videor, deris, uisus sum. *per esser ueduto, & per parere.*
Mutuor, mutuaris, mutuatus sum. *per toglier imprestito.*

Sed est potius deponens, & mutuo neutrum: de quibus (ut dixi) dicemus in exercitamentis.

Et notandum omnia uerba in or carere praeteritis perfectis, & sex iis, quae a praeteritis perfectis inclinantur, eorumq. loco poni participium praeteriti temporis, & substantiuum uerbum, ut amatus sum, uel fui. eram, uel fueram. essem uel fuissem sim, uel fuerim. essem uel fuissem. ero uel fuero. amatum esse uel fuisse.

QVAE sunt, quae dicuntur uocatiua? Dicor, uocor, nominor, nuncupor, appellor, quae uolunt & a fronte, & a tergo nominatiuum: ut, uocor Aldus.

Nuncupor, nuncuparis, nuncupatus sum.
Appellor, appellaris, appellatus sum.
Dicor, diceris, dictus sum.
Vocor, uocaris, uocatus sum.
Nominor, nominaris, nominatus sum. *per chiamarsi,*

DE. VERBORVM. NEVTRORVM & deponentium constructione.

Quid est uerbum neutrum? Quod in o desinit, & passiuum

siuum in or proprie habere non potest. sum igitur cum compositis: similiter, odi, noui, coepi, memini, abusiue neutra esse dicuntur. item si dixeris aror, erit per prosopopoeiam, ubi terra loquatur fictione poetica. Et notandum deponentia in constructione esse ut neutra, hoc est neutra primae speciei, & deponentia primae speciei, eandem habere constructionem. & neutra secundae speciei, & deponentia secundae speciei etiam eandem & sic in ceteris, atq. ideo simul de utrisque tractabimus.

Quid est uerbum deponens? Quod in or naturaliter desinens, deponit alteram significationem, idest uel actiuam, uel passiuam.

Quae deponentia deponunt significationem passiuam? Quae sunt primae, secundae, tertiae, quartae, & septimae speciei.

Quae deponũt actiuã? Quae sunt Quinctae, & sextae.

Quot sunt species uerborum neutrorum? Septem.

Quot sunt species uerborum deponentium? Similiter septem.

De prima specie uerborum neutrorum.

Quae sunt neutra primae speciei? Quae & a fronte, & a tergo nominatiuum postulant: ut, ego sum indoctus; ut, euasisti uir magnus.

Dic aliquot neutra primae speciei?

Sum, fio, incedo, euadoq., & uiuo, uoloq.
Primae sunt species, regitur cum rectus utrimq.
Quandoq. ipsa dies mater, quandoq. nouerca est.

Sum, es, est, fui, sine supino *per essere.*
Fio, fis, factus sum, uel fui. *per essere fatto, & diuentare.*
Incedo, incedis, incessi, incessum. *per andare.*
Euado, euadis, euasi, euasum, *per diuentare.*
Viuo, uiuis, uixi, uictum. *per uiuere.*
Volo, uolas, uolaui, uolatum. *per uolare.*

DE. PRIMA. SPECIE. VERBORVM DEPONENTIVM

Quae sunt deponẽtia primae speciei? Quae cum nominatiuo utrimq. construuntur, ut tu luctaris unctus.

Dic aliquot deponentia primae speciei?

Praelior, & luctor, proficiscor, digladiorq.,
Et iocor & gradior, & ratiocinor, atq. reuertor.
Primae sunt species regitur cum rectus utrimq.
Grassor ego armatus semper, sed luctor inermis:
Digladior nudui. cautus ratiocinor, impar
Triolus infelix puer est congressus Achilli.

Proelior, proeliaris, proeliatus sum. *per combattere.*
Luctor, luctaris, luctatus sum. *per giocar alle brazza*
Proficiscor, proficisceris, profectus sum. *per andare.*
Digladior, digladiaris, digladiatus sum. *per fare alle spadazzate.*
Iocor, iocaris, iocatus sum. *per giocare, & trepare.*
Gradior, graderis, gressus sum. *per andare.*
Ratiocinor, aris, atus sum. *per far conto, e ragione.*
Reuertor, teris, sus sum. *per ritornare.* inuenitur & reuerto.

DE. SECVNDA. SPECIE. VERBOR. NEVTRORVM

Quae sunt uerba neutra secundae speciei? Quae cum nominatiuo patiente, & ablatiuo agente construuntur: ut, ego careo pecunia, nec dicas pecuniae: Egeo tamen & indigeo, etiam genitiuo iunguntur. Memini genitiuo, & accusatiuo & infinito etiam, ut memini legere. Satago genitiuo tantum. abstineo genitiuo, accusatiuo, & ablatiuo. sed abstineo est actiuum, ut ait Priscianus.

Dic aliquot neutra secundae speciei?

Deficit, indigeo, careo, memini, satagoq.,
Afluit atq. egeo, uacat, atq. exubero, abundo.
His ablatiuum tantum coniungito casum.
Indiget, atq. egeo sextoq. & da genitiuo.
At memini & quarto casu, & coniunge secundo.
Sed satago patrium tribuas tantummodo casum.

Quae possunt esse & secundae, & tertiae speciei?

Affluo, deficio, nec non his adiice abundo.
Neutrorum tertiae species sunt, atque secundae.

Deficio, deficis, defeci, defectum. *per mancare, & non hauere.*

Indigeo,

Indigeo,indiges,indigui,sine supino.*per bisognare,& hauere di bisogno.*
Careo,cares,carui,caritum,uel cassum. *per mancare & non hauere.*
Memini defectiuum.*per ricordase*:ut, memini huius rei,& hanc rem.
Satago,Satagis,sategi,satactum. *per essere diligente.*
Affluo,affluis,affluxi,affluxum.
Egeo,eges,egui,sine supino. idem quod indigeo.
Vaco, uacas, uacaui, uacatum.idem quod careo, & deficio.
Exubero,exuberas,exuberaui,exuberatum. *per abondare.*
Abundo, abundas, abundaui, abundatum. idem quod affluo.
Abstineo,abstines,abstinui,sine supino. *per astenere.*

DE. SECVNDA. SPECIE. VERBOR. DEPONENTIVM

Quae sunt deponentia secundae speciei? Quae nominatiuum agentem, & ablatiuum patientem postulant: in quo tantum a neutris secundae speciei differunt: illa enim nominatiuum patientem, & ablatiuum agentem, haec autem nominatiuum agentem, & ablatiuum patientem postulant: ut, *Vtere uirtute*. potior tamen iungitur etiam genitiuo, & accusatiuo: obliuiscor uero & reminiscor, & recordor genitiuo, & accusatiuo: fungor uero, & uescor, & utor. & abutor apud ueteres etiam accusatiuo iungebantur. nunc autem tantum ablatiuo: abutor tamen, etiam accusatiuo: misereor, me lius genitiuo.

Dic aliquot deponentia secundae speciei.

Fungorq., & potior, uescor, fruor, utorq., abutor,
Nec non defungor casu coniunge Latino.
Iunge tribus potior, quarto, & sexto, atq. secundo.
Et debet patrium miseretur sumere tantum.
Et patrium, & quartum reminiscitur, obliuiscor
Attamen & uescor, utorq., & fungor. abutor,
Quarta etiam docti ueteres iunxisse leguntur.

Fungor, geris, functus sum. *per usar officio, & dignita. & mangiare.*
Potior, potiris, uel poteris, potitus sum. *per ottenere cosa desiderata.* *(mangiare.*
Vescor, uesceris, sine praeterito, & supino. *per usar cibi &*
Fruor, frueris, fretus, uel fruitus, uel fructus sum. *per pigliare piacere, & diletto, usando.* Cicero in Hortensio: *Amoenitate summa perfructus.* fretus idem est quod confisus. Quinctilianus: *Tua fretus humanitate, id egeram.*
Vtor, uteris, usus sum. *per usare.* homini autem adiũctum. *per conuersare.* Cic. lib. 1. Epist. famil. *Aulo Trebonio utor ualde familiariter.*
Abutor, abuteris, abusus sum, est perperam, & male uti, & nimis licenter.
Defungor, defungeris, defunctus sum *per usar compitamente,* ut defunctus est uita, idest finiuit officium uitae. Virgil. *Pelagi defuncte periclis.*
Obliuiscor, obliuisceris, oblitus sum. *per dimenticarsi.*
Reminiscor, reminisceris, sine praeterito, & supino, *per ricordarsi.*
Misereor, misereris, misertus sum. *per hauer misericordia*
Recordor, recordaris, recordatus sum. *per ricordarsi.*

DE. TERTIA. SPECIE. VERBORVM NEVTRORVM

Quae sunt neutra tertiae speciei? Quae cum nominatiuo agente, & datiuo patiente construuntur: ut, Scalae haerent parietibus. & , tu seruis Deo.

Dic aliquot neutra tertiae speciei?

Seruit obest, noceo, placet, atq. incumbo, licetq.,
Officio, caueo, studeoq., & consulit, haeret,
Obuio, & occurro, atq. obtempero, obedio, paret,
Et faueo, & lateo, atq. ignosco, indulgeo, parco,
Intersum, soluo, desumq., & debeo, cedo,
Assentit. species cum casu haec tertia dandi est.

Seruio, seruis seruiui, seruitum. *per seruire.*
Obsum, obes, obfui, sine supino.
Noceo, noces, nocui, nocitum. *per nocere.*
Placeo, places, placui, placitum. *per piacere.*

Incumbo,

Incumbo, incumbis, incubui, incubitum, *per dar opera, & attendere con diligentia.*
Liceo, lices, licui, licitum. *per essere licito.*
Officio, officis, offeci, offectum. *per nocere.*
Caueo, caues, caui, cautum. *per guardarsi.*
Studeo, studes, studui, sine supino. *per studiare.*
Consulo, consulis, consului, consultum. *per dare consiglio.*
Haereo, haeres, haesi, haesum. *per accostarsi.*
Obuio, obuias, obuiaui, obuiatum. *per scontrare.*
Occurro, occurris, occurri, rsum idem quod eo obuiam.
Obtempero, obtemperas, obtemperaui, obtemperatum. *per obedire.*
Obedio, obedis, obediui, obeditum. idem significat.
Pareo, pares, parui, sine supino. *idem quod obedio.*
Faueo, faues, faui, fautum. *per fauorizare.*
Lateo, lates, latui, latitum. *per ascondere.*
Ignosco, ignoscis, ignoui, ignotum. *per perdonare.*
Indulgeo, indulges, indulsi, indultum. *per concedere.*
Parco, parcis, peperci, uel parsi, parsum. *per perdonare.*
Intersum, interes, interfui, sine supino. *per essere presente.*
Soluo, soluis, solui, solutum. *per pagare.*
Desum, dees, defui, sine supino. *per mancare.*
Debeo, debes, debui, debitum. *per essere obligato.*
Cedo, cedis, cessi, cessum. *per dar luogo.*
Assentio, assentis, assensi, assensum. *per consentire.*
Assentior tamen omnes fere dicunt, ut Gellius refert.

DE. TERTIA. SPECIE. VERBORVM DEPONENTIVM

Quae sunt deponentia tertiae speciei? Quae nominatium agentem, & datiuum patientem postulant, ut ego suffragor tibi, tu uero ingratus refragaris mihi.

Dic aliquot deponentia tertiae speciei

Suffragor, dominorq., & foeneror, atq. refragor,
Blandior, & medeor, nec non aßentor, adulor,
Gratulor, irascor, famulor, minitorq., minorq.,
Obsequor, auxiliorq. aduersor, polliceorq.,

 Insidior,

Insidior.dandi gaudebunt omnia casu.

Suffrago, suffragaris, suffragatus sum. *per dar la uoce, o la ballota in fauore.*

Dominor, dominaris, atus sum. *per signoreggiare.*

Foeneror, foeneraris, foeneratus sum. *per dare ad usura*

Refragor, refragaris, refragatus sum. *per dar la uoce. o la ballota contra.*

Blandior, blandiris, blanditus sum. *per accarezzare, & lusingare.*

Medeor, mederis, caret ptō & supino. *per medicare.*

Assentor, assentaris, assentatus sum. *per andare a uerso, & compiacere.*

Adulor, adularis, adulatus sum, paenultima producta, *per lusingare, & accarezzare.*

Gratulor, gratularis, gratulatus sum. est gaudere bono alieno, ut gratnlor tibi.

Irascor, irasceris, iratus sum. *per corcucciarsi.*

Famulor, famularis, famulatus sum. *per seruire.*

Minitor, minitaris, minitatus sum. *per minacciare fortemente.*

Minor, minaris, minatusr sum. *per minacciare.*

Obsequor, obsequeris, obsecutus sum. *per andar a uerso.*

Auxilior, auxiliaris, auxiliatus sum. *per aiutare.*

Aduersor, aduersaris, aduersatus sum. *per esser contrario.*

Polliceor, ceris, citus sum. *per prometter spontaneamente.*

Insidior, insidiaris, insidiatus sum. *per aguaitare, & far insidie.* Iniurior autem, & contrarior, ego non memini legere apud idoneos, sed, fui tibi iniurius, affeci te iniuria, contrarius ero illi, aduersabor & refragor illi.

DE. QVARTA. SPECIE. VERBORVM NEVTRORVM

Quae sunt uerba neutra quartae speciei? Quae cum nominatiuo agente, & accusatiuo patiente construuntur, ut ego aro terram. & habent passiuum in tertiis personis in utroq. numero, ut terra aratur, & terrae arantur.

Quare non habent passiuum in primis, & secundis personis uerba neutra quartae speciei? Quia semper habent accusatiuum

accuſatiuum tertiae perſonae. quapropter cum ſit conuerſa locutio, accuſatiuus tertiae perſonae, in nominatiuum tertiae tranſmutatur, & debet concordare cum uerbo, quod erit item tertiae perſonae, ut ego aro terram, terra aratur a me: tu ſeminas agros, agri ſeminantur a te. ſi liceret dicere ego aro te, uel tu aras me, liceret facere conuerſam locutionem, tu araris a me, ego aror a te: quod quia non licet, ergo nec per paſſiuum licebit. qui autem dicit: aror, ſeminor, facit (ut dixi) proſopopoeiã, qua poetae utuntur.

Dic aliquot neutra quartae ſpeciei.

Semino, tundo, & aro, colit, & ſero, conſero, planto,
Ventiloq., & pulſo, pinſo, & trituro, pitiſſo,
Condio, uelo, meto, texo, ſuo, difluo, filo,
Sarcio, meio, puto, uanno, nolo, digero, poto,
Prandet, edit, comedit, ſorbet, coquo, concoquo, ceno,
Excerno, ſitie, ſapio, neo, ſpumo, merendo,
Decoquit, atque bibo, euadoq., moloq., uoroq.
His hominem quartum nunquam coniunge notantem.

Semnio, ſeminas, ſeminaui, ſeminatum. *per ſeminare.*
Tundo, tundis, tutudi, tunſum, & tuſum. *per piſtare.*
Aro, aras, araui, aratum. *per arare.*
Colo, colis, colui, cultum. *per coltiuare.*
Sero, ſeris, ſeui, ſatum. *per ſeminare.*
Conſero, conſeris, conſeui, conſitum *per ſeminare, & piantare.*
Planto, plantas, plantaui, plantatum. *per piantare.*
Ventilo, uentilas, uentilaui, uentilatum. *per uentilare.*
Pulſo, pulſas, pulſaui, pulſatum. *per battere, & ſonare.*
Pinſo, pinſis, pinſui, piſtum. *per piſtare, & macinare.*
Trituro, trituras, trituraui, trituratum, paenultima producta. *per battere all'ara.*
Pitiſſo, pitiſſas, aui, atum *per guſtare*, tentandi gratia.
Condio, condis, condiui, conditum. *per far ſaporito.*
Vello, uellis, uelli, uel uulſi, uulſum. *per ſcarpire.*
Meto, metis, meſſui, meſſum. *per metere.*
Texo, texis, texui, textum. *per teſſere.*
Suo, ſuis, ſui, ſutum. *per coſire.*

Diſſuo,

Dissuo, dissuis, dissui, dissutum. *per discosire.*
Filo, filas, filaui, filatum. *per filare.*
Sarcio, sarcis, sarsi, sartum. *per cosire, & repezzare.*
Meio, meis, sine praeterito & supino. *per orinare.*
Puto, putas, putaui, putatum. *per potare.*
Vanno, uannas, uanaui, uannatum. *per criuellare.*
Volo, uis, uolui, sine supino. *per uolere.*
Digero, digeris, digessi, digestum. *per padire.*
Poto, potas, potaui, potatum. *per beuere.*
Prandeo, prandes, prandi, & pransus sum. *per disinare.*
Edo, edis, edi, esum. *per mangiare.*
Comedo, comedis, comedi, comesum, uel comestum, *per mangiare.*
Sorbeo, sorbes, sorbui, uel sorpsi, sorptum, & sorbitum *per sorbire.* unde sorbillo. Terenrius: *Cyathos sorbillans, paulatim hunc producam diem.*
Coquo, coquis, coxi, coctum. *per cuocere.*
Concoquo, concoquis, concoxi, concoctum. *per padire.*
Ceno, cenas, cenaui, cenatum. *per cenare.*
Excerno, exernis, excreui, excretum. *per andare del corpo.*
Sitio, sitis, sitiui, sititum. *per hauer sete.*
Sapio, sapis, sapiui, sapitum. *per sapere di buon, o di ree.*
Neo, nes, neui, netum. *per filare.*
Spumo, spumas, spumaui, spumatum. *per far la schiuma.*
Merendo, merendas, merendaui, merendatum. *per merendare.* unde merenda, post meridiem cibus.
Decoquo, decoquis, decoxi, decoctum *per consumare. & fallire.* unde Decoctor qui absumptis bonis non est soluendo. dicitur uulgo *è fallito.* Catullus: *Decoctoris amica Formiani.*
Bibo, bibis, bibi, bibitum. *per beuere.*
Euado, euadis, euasi, euasum. *per euitare.* ut, *euasi periculum.*
Molo, molis, molui, molitum. *per macinare.*
Voro, uoras, uoraui, uoratum. *per diuorare.*

DE. VERBIS. EXCEPTAE. ACTIONIS

Quae sunt uerba exceptae actionis? Ea in quibus non ponitur

ponitur nominatiuus, sed subauditur Deus, propter ea non inueniuntur nisi in tertiis personis, & construuntur cum accusatiuo patiente, ut *Pluit magnos imbres*. inuenies apud historicos *pluisse lapidibus, & carnibus* : & *pluunt glandes, & saxa* apud poetas: sicut ego pluo, fulmino, cum Deus loquens introducitur.

Dic uerba exceptae actionis

Grandinat, atq. pluit, ningit, tonat, atq. coruscat,
Fulgurat adiungas, & fulminat, atq. serenat,
Lucescit, noctescit, & aduesperascit, atq. diescit,
Hoc est & fit lux, & uespera, noxq., diesq.
Et quarto, sextoq. pluit seruire uidebis.
Saxa pluit, carnes: saxisq., & carnibus olim.
Vulnera, qui diro impulsi, caecoq. furore,
Aedipodionios foedarunt sanguine muros.
At qui Anchisiadem, nec densior aere grando.
Nec de concussa tantum pluit ilice glandis.

Grandanat, grandinauit, grandinatũ. *per tempestare.*
Pluit, pluuit, & pluit per syncopem, plutũ *per piouere.*
Ningit, ninxit, ninctum. *per neuigare.*
Tonat, tonuit, tonitum. *per tronizare.*
Coruscat, coruscauit, coruscatum. *per lampezare, & splendere.*
Fulgurat, fulgurauit, fulguratum. idẽ est quod coruscat.
Fulminat, fulminauit, fulminatũ. *p dare dlla saetta, et il trono*
Serenat, serenauit, serenatũ. *per rasserenare, & far sereno.*
Lucescit, sine praeterito, & supino. *per far di*. dicitur & illucescit: illuxit autem, compositum est ex in, & luxit, quod à luceo est praeteritum.
Noctescit, sine praeterito, & supino. *per far notte.*
Aduesperascit, sine praeterito & supino. *per farsi sera.*
Diescit, sine praeterito, & supino. *per far di.*

De quarta specie verborum deponentium.

Quae sunt deponentia quartae speciei? Quae nominatiuum agentem, & accusatiuum patientem postulant, ut ego sequor uirtutem.

Dic aliquot deponentia quartae speciei.

Arbitror, vlciscor, fateor, sequor, aggrediorq.,

Solor,

Solor, consolor, praedor, percontor, opinor,
Deprecor, & populor, liceor, meditor, miserorq.,
Metior, & metor, dignorq., precorq., loquorq.,
Aucupor, & venor, furor, reor, atq. recordor,
Alloquor, aspernor, scrutor, nanciscitur, atq.
Praestolor, operior, lucrorq., & sciscitor: istis
Accusatiuum patientem, iungito verbis.

Arbitror, arbitraris, arbitratus sum. *per giudicare.*
Vlciscor, ulcisceris, ultus sum. *per far vendetta.*
Fateor, fateris, fassus sum. *per confessare.*
Sequor, sequeris, sequutus, sum. *per segtitare.*
Aggredior, aggrederis, sus sum. *per assaltare.*
Solor, solaris, solatus sum. *per consolare.*
Consolor, consolaris, consolatus sum, paenul. producta, idem est quod solor.
Praedor, praedaris, praedatus sum *per robare.*
Percontor, percontaris, tatus sum. *per domandare.*
Opinor, opinaris, opinatus sum *per hauer opinione*
Deprecor, deprecaris, deprecatus sum. *per rimouere pregando.*
Populor, popularis, populatus sum *per guastare.*
Liceor, liceris, & licitor licitaris. *per accrescere il precie all'incanto.*
Meditor, meditaris, meditatus sum. *per pensare, essercitare, cantare.*
Miseror, aris, miseratus sum. *per hauer compassione.*
Miseratur qui conqueritur aliena incommoda.
Miseretur qui miserum subleuat, inquit Festus.
Metior, metiris, mensus sum. *per misurare.*
Metor, aris, tus sum. *per disponer, & locare con ordine.*
Dignor, dignaris, dignatus sum. *per far degno.*
Precor, precaris, precatus sum. *per pregare.*
Loquor, loqueris, locutus sum. *per parlare.*
Aucupor, aucuparis, aucupatus sum. *per vccellare.*
Venor, uenaris, uenatus sum. *per cacciare.*
Furor, furaris, furatus sum. *per robbare.*
Reor, reris, ratus sum. *per credere, & pensare.*
Recordor, recordaris, recordatus sum. *per ricordarsi.*

Allo-

Alloquor, alloqueris, allocutus sum. *per parlare.*
Aspernor, aspernaris, aspernatus sum. *per dispregiare.*
Scrutor, aris, atus sum. *per cercare con diligenza.*
Nanciscor, nancisceris, nactus sum. *per trouar per uentura.*
Praestolor, praestolaris, praestolatus sum. *per aspettare.*
Ter. Quem praestolare Parmeno hic ante ostium?
Opperior, opperiris, oppertus sum. *per aspettare.*
Lucror, lucraris, lucratus sum. *per guadagnare.*
Sciscitor, sciscitaris, sciscitatus sum. *per spiare.*

De quincta specie uerborum neutrorum.

Quae sunt neutra quinctae speciei? Quae nominatiuum patientem, & ablatiuum agentem postulant sine praepositione, uel accusatiuum cum ob, uel propter, ut ego gaudeo uirtute, uel ob uirtutem, uel propter uirtutem. sed frequentior usus est cum ablatiuo, ut doleo tuo incommodo. Doleo sic quoq. construitur. doleo caput, mihi dolet caput. Cicero: *Dolent tibi oculi.* Ouidius: *Tu uero tua damna dole.*

Dic aliquot neutra quinctae speciei.

Gaudeo, cum caleo, rubeo, nigretq., uiretq.,
Et tepet, & friget, stupet, & cum turgeo floret,
Albeoq. & liqueo, cum maereo, splendeo, pollet,
Aegrotat, pallet, madeo, tumeo, doleoq.,
Pingueoq. annumeres, & macret, & horret, & ardet,
Aretq. & sextum, aut quartum cum propter habebunt.

Gaudeo, gaudes, gauisus sum. *per rallegrarsi.*
Caleo, cales, calui, sine supino *per scaldarsi.*
Rubeo, rubes, rubui, sine supino. *per arrosciarsi.*
Nigreo, nigres, nigrui, sine supino. *per annigrirsi.*
Vireo, uires, uirui, sine supino. *per inuerdirsi.*
Tepeo, tepes, tepui, sine supino. *per intepedirsi, & essere tepido.*
Frigeo, friges, frigui sine supino. *per raffredarsi, & hauer freddo.*
Stupeo, stupes, stupui, sine supino. *per stupirsi.*
Turgeo, turges, tursi, tursum. *per gonfiarsi.*
Floreo, flores, florui, sine supino. *per fiorire.*
Albeo, albes, albui, sine supino. *per imbianchirsi. & esser imbianchito.*

Liqueo,

Liqueo,liques,sine praeterito, & supino . *per manifestarsi.*
Maereo,res,sine praeterito,& supino. *per attristarsi.*
Splendeo,splendes,spendui,sine supino. *pe risplendere.*
Polleo,polles,pollui,sine supino. idem significat.
Aegroto,aegrotas,aegrotaui,aegrotatum. *per ammalarsi.*
Palleo,lles,lui,sine sup. *per impallidirsi,& esser impallidito.*
Madeo,des,madui,sine supino. *per bagnarsi.*
Tumeo,tumes,tumui,sine supino . *per gonfiarsi.*
Doleo,doles,dolui,sine supino. *per dolersi.*
Pingueo,pingues,pingui,sine supino. *per ingrassarsi.*
Macreo,macres,macrui,sine supino. *per smagrirsi.*
Horreo,horres,horrui,sine sup. *per hauer tremore.*
Ardeo,ardes,arsi,arsum. *per abbrucciarsi.*
Areo,ares,arui,sine supino. *per seccarsi.*

De quincta specie uerborum deponentium.

Quae sunt deponentia quinctae speciei? Quae cum nominatiuo patiente,& ablatiuo agente sine praepositione construuntur,uel cum accusatiuo cum ob,uel propter,ut laetor bonis litteris,uel propter bonas litteras.

Dic aliquot deponentia quinctae speciei.

Laetorq.,& stomachor,tristor,bacchorq., querorq.,
Atq. uerecundor,delector,glorior , atq.
Crapulor,indignor,morior,irascor habebunt.
Sextum ue aut quartum.quarto,ob propterue praeibunt.

Laetor,laetaris,laetatus sum. *per rallegrarsi.*
Stomachor,stomacharis,chatus sum. *per corrucciarsi.*
Tristor,tristaris,tristatus sum. *per attristarsi.*
Bacchor,baccharis,bacchatus sum. *per infuriarsi.*
sed est proprie celebrare Bacchanalia.
Queror,quereris,questus sum. *per lamentarsi.*
Verecundor,uerecundaris,datus sum. *per uergognarsi.*
Delector,delectaris,delectatus sum. *per dilettarsi.*
Glorior,gloriaris,gloriatus sum. *per gloriarsi.*
Crapulor,ris,crapulatus sum. *per imbriaccarsi di cibi.*
Indignor,indignaris,indignatus sum. *per disdegnarsi.*
Morior, moreris,& moriris,mortuus sum. *per morire.*
Irascor,irasceris,iratus sum. *per adirarsi.*

De sexta specie uerborum neutrorum.

Quae

Quae sunt neutra sextae speciei? Quae cum nominatiuo patiente, & ablatiuo agente construuntur cum praepositione a uel ab, ut factus sum a Deo. discipulus uapulat a magistro. Quinctilianus: *Testis in reum interrogatus an ab reo fustibus uapulasset, & innocens inquit:* Cetera ego cum ablatiuo apud approbatos non memini legere; sed sic semp, Exsulo Romae, Venetiis. Virgilius: *Longeq. ignotis exsulat oris.* Terentius: *Domo exsulo.* Apuleius tamen de Deo Socratis: *Quae omnes turbellae, tempestatesq. procul a Deorum caelestium trãquillitate exsulant.* Et *aliquando magno licebit uirtus*. Horatius sermone VI. *Vnius assis non nunquã pretio pluris licuisse*. Item: *paruo hac tempestate ueneunt libri*. Valerius: *Fecit, ne hostilium locus castrorum minoris ueniret*. Quinctilianus, lib. XII. *Respondit a ciue se spoliari malle, quam ab hoste uenire*. Item: *Nupsit Gylcerium Pamphilo*. Ouidius:

Si qua uoles apte nubere, nube pari. Martialis.
Vxorem quare locupletem ducere nolim.
Quaeritis, uxori nubere nolo meae.

De neutra sextae speciei?

Vapulat, & uenit, nec non licet, exsulo, nubo,
Et cum compositis fio, & passiua sequuntur.
A Xerxe ut Medo, qui uinxerat Ennosigaeum.
Diris compedibus, Canrusq. & uapulat Eurus.

Vapulo, uapulas, uapulaui, uapulatum *per esser battuto.*
Veneo, uenis, ueniui, uenum. *per esser uenduto.*
Liceo, lices, licui, licitum. *per esser appretiato.*
Exsulo, exsulas, exsulaui, exsulatũ. *per esser bandizato.*
Nubo, nubis, nupsi, & nuptus sum. *pes esser maritato.*

sed proprie mulierum est, quae, quia apud antiquos cum uiris tradebantur, nubere capita, hoc est operire & uelare pudoris gratia solebant, nubere dictae sunt, hoc est maritari, flameis obnupta facie. Vnde Claudianus: *Flãmea sollicitum praeuelatura pudorem*. uel ut ait Festus: *Boni ominis caussa, quia flãmeo assidue uteretur uxor flaminis, cui non licebat facere diuortium*. Abusiue enim dictum est, *Nupsit amicus*.

De sexta specie uerborum deponentium.

Quae

Quae sunt deponentia sextae speciei? Quae nominatiuum patientem, & ablatiuum cum praepositione agétem postulant, ut Horatius natus fuit à patre libertino.

Dic aliquot deponentia sextae speciei.

Nascitur, atq. oritur patiorq., adiunge renascor.
Et gaudent sexto, Patre ut sum natus ab Aldo.
At patior poterit casum quoq. sumere quartum,
A saxo ut pateris non paruam Sisyphe pœnam.

Nascor, nasceris, natus sum. *per nascere.*
Orior, oriris, uel oreris, ortus sum. idem significat.
Patior, pateris, passus sum. *per patire.*
Renascor, renasceris, renatus sum. *per rinascere.*

De neutris septimae speciei.

Quae sunt neutra septimae speciei? Quae nominatiuum agentem postulant, & post se non regunt casum sine praepositione, ut eo ad aream diui Marci: uenio a delubro Virginis. nisi iungantur nominibus aduerbialiter positis, ut eo domum, uenio domo. sunt etiam quae absolute ponuntur, ut dormio, uiuo. Peto tamen accusatiuo iungitur sine praepositione. Virgilius: *Hinc portum petit.* Idem: ut, Italiam laeti, Latiumq. petamus.

Dic aliquot neutra septimae speciei.

It, meat, incedit, tendit, petit, ambulo, pergo.
Transeoq., & curro, discedo, accedo, remigro,
Sto, iaceo, sedeo, surgo, ruo, salto, quiesco,
Dormioq., & uigilo, uiuo, labo, ludit, hioq.,
Intereo, accumbo, sudo, pereoq., cadoq.,
Et ualeo, atq. oleo, nato, no, sonat, occido, consto.
Si admittunt casum, non solum admittere debent.

Eo, is, iui, itum.
Meo, meas, meaui, meatum.
Incedo, incedis, incessi, incessum.
Tendo, tendis, tetendi, tensum.
Peto, petis, petiui, petitum.
Ambulo, ambulas, ambulaui, ambulatum.
Pergo, pergis, perrexi, perrectum. *per gire, & andare.*
Transeo, transis, transiui, transitum. *per passare.*

Curro,

Curro,curris,cucurri,cursum. *per correre.*
Discedo,discedis,discessi,discessum. *per partirsi.*
Accedo,accedis,accessi,accessum. *per approssimarsi.*
Remigro,remigras,graui,gratum. *per ritornare.*
Sto,stas,steti,statum. *per star in piedi.*
Iaceo,iaces,iacui,sine supino. *per giacere.*
Sedeo,sedes,sedi,sessum. *per sentare.*
Surgo,surgis,surrexi, surrectum. *per leuare suso.*
Ruo,ruis,rui,rutum. *per ruinare.*
Salto,saltas,saltaui,saltatum. *per saltare.*
Quiesco,quiescis,quieui,quietum. *per riposare.*
Dormio,dormis,dormiui, itum. *per dormire.*
Vigilo,uigilas,uigilaui, uigilatum. *per uegliare.*
Viuo,uiuis,uixi,uictum. *per uiuere.*
Labo,labas,labaui, labatum. *per uacillare.*
Ludo,ludis,lusi,lusum. *per giocare.*
Hio,his,hiaui,hiatum. *per sbadacchiare.*
Intereo,interis,interiui,interitum. *per morire.*
Accumbo,accumbis, bui, bitum. *per sentare a tauola.*
Sudo,sudas,sudaui,sudatum. *per sudare.*
Pereo,peris,periui,peritum. *per morire.*
Cado,cadis,cecidi,casum. *per cascare.*
Valeo,uales,ualui, ualitum. *per esser sano, o malato.*
Oleo,oles, olui,olitum. *per saper di buono, o di reo.*
Nato,natas,nataui,natatum. *per nuotare.*
No,nas, naui, natum. idem significat.
Sono,sonas,sonui,sonitum. *per sonare.*
Occido,cidis,occidi,occasum.pe.breui. *per morire.*
Consto, constas, constiti, constitum, uel, constatum. *per constare, & esser manifesto.*

Quae uerba Grammatici appellant neutra passiua? *Fit, solet, & gaudet, confido, atq. audeo, fido.* Quia in praeteritis perfectis, & ijs, quae a praeteritis perfectis deriuantur, retinent litteraturam passiuorum, in ceteris uero neutrorum.

Fio,fis,factus sum. *per esser fatto.*
Soleo,soles,solitus sum. *per esser usato.*
Gaudeo,gaudes,gauisus sum. *per rallegrarsi.*

 Confido,

Confido, confidis, confisus sum. *per confidarsi.*
Audeo, audes, ausus sum. *per hauer ardimento.*
Fido, fidis, fisus sum. *per fidarsi.*

Quomodo construuntur? Varie. nam Fio construitur ut uapulo. soleo infinito semper iungitur, ut soleo legere. gaudeo dictum est iungi ablatiuo agenti, ut *tu me allegri*, gaudeo te. Confido, & fido datiuum postulant, ut, non confido tibi. Audeo accusatiuo, uel infinito iungitur, ut audeo magnum nefas, & audeo conuiciari tibi. Virgil. *Audetq. uiris concurrere uirgo.* Ouidius: *Ausus es o nimium, nimiumq. oblite tuorum, Thracia nocturno tangere castra dolo.*

De septima specie uerborum deponentium.

Quae sunt deponentia septimae speciei? Quae nominatiuum agentem postulant, & post se non regunt casum sine praepositione: ut, nō nisi doctus reuertar in patriam. nisi iungantur uominibus aduerbialiter positis: tunc enim tacemus praepositionem: ut, reuertor Romam, proficiscor domo. Sunt quae absolute poni possunt, ut, iocaris ne, an serio loqueris?

Dic aliquot deponentia septimae speciei.

Laborq., & gradior uenor, piscorq., iocorq.,
Altercor, luctor, proficiscitur, atq. cachinnor,
Proelior, & grassor, lacrymor, scortorq., sed inde
Nugor, conuersor, spatiorq., & rusticor, adde
Digredior, conor, ratiocinor, auguror. istis
Si dederis casum, non solnm iungito uerbis.

Labor, laberis, lapsus, sum. *per trascorrere, & cascare.*
Gradior, graderis, gressus sum. *per andare.*
Venor, uenaris, uenatus sum. *per cacciare.*
Piscor, piscaris, piscatus sum. *per pescare.*
Iocor, iocaris, iocatus sum. *per scherzare, & treppare.*
Altetcor, altercaris, altercatus sum. *per contendere.*
Luctor, luctaris, luctatus sum. *per giocare alle brazza.*
Proficiscor, proficisceris, profectus sum. *per andare.*
Cachinnor, cachinnaris, cachinnatus sum. *per ridor molto.*
Proelior, proeliaris, proeliatus sum. *per combattere.*
Grassor, grassaris, grassatus sum. *per assaltare.*

Lacrymor, lacrymaris, lacrymatus ſum. dicitur & lacrymo. *per lacrimare.*
Scortor, ſcortaris, ſcortatus ſum. *per meretricare.*
Nugor, nugaris, nugatus ſum. *per cianciare.*
Conuerſor, conuerſaris, conuerſatus ſum. *per conuerſare.*
Spatior, ſpatiaris, ſpatiatus ſum. *per andar a ſpaſſo.*
Ruſticor, ruſticaris, ruſticatus ſum. *per ſtar in uilla.*
Digredior, digrederis, digreſſus ſum. *per partirſi.*
Conor, conaris, conatus ſum. *per ſfoſzarſi in uano.*
Ratiocinor, ratiocinaris, ratiocinatus ſum. *per far conto,* unde Ratiocinator dicitur, *lo Abachiſta.*
Auguror, auguraris, auguratus ſum. *per indouinare.*

Et quoniam tam neutra, quam deponentia ſeptimae ſpeciei iunguntur tum caſibus cum praepoſitione, tum aduerbijs localibus, tum nominibus poſitis aduerbialiter: ut, eo, uenio, tranſeo, gradior, proficiſcor, & huiuſmodi: operaepretium uidetur hic de aduerbijs localibus ſtudioſe conſcribere. non poterit enim quiſquam horum uerbornm ſeptimae ſpeciei bene ſcire conſtructionē, ipſisq. uti, Latine loquens, ſi neſciat, quonā modo iungātur aduerbijs, ac nominibus, quae ponuntur aduerbialiter.

DE. ADVERBIIS. LOCALIBVS

Quot ſunt aduerbia localia? Sex. Vbi, quo, qua, unde, quorſum, & quouſq. Vbi, ſignificat ſtatū in loco. Quo, motum ad locum. Qua, motum per locum. Vnde, motum de loco. Quorſum, locum uerſus. Quouſq., uſq. ad locum, uel uſq. ad tempus.

Dic aduerbia ſignificantia in loco.

Hic, iſtic, illic, intus, foris, uſquam, nuſquam, ibi, ibidē, ubiq. alibi, alicubi, ſicubi, necubi, ubiuis, ubilibet, ubiubi, ubicumq., vtrobiq., ſuperius, inferius, & ubi.

Quae differentia eſt inter hic, iſtic, illic? Hic ſignificat locum apud primam perſonam, quae loquitur. Iſtic, locum apud ſecundam, quae audit: Illic, ab utraq. remotum. Et ſic huc, iſtuc, illuc: hac, iſtac, illac: hinc, iſtinc, illinc: eodem modo hic, haec, hoc: iſte, iſta, iſtud: ille, illa, illud: hic enim, refertur ad primam perſonam, iſte, ad ſecundam, ille ad tertiam.

Dic aduerbia significantia ad locum.

Huc,istuc,illuc,intro,foras, usquam, nusquam, si quo, nequo,al quo,utroq.,quocunq., quoquo,quouis,quolibet,eo,eodem,supra,infra,& quo.

Dic aduerbia significantia motum per locum.

Hac,istac,illac,intus, foras, siqua, nequa, alia, aliqua, utraque,quacunque,ea,eadem, & qua.

Dic aduerbia significantia motum de loco.

Hinc,istinc, illinc, intus,foris,sicunde, necunde, aliunde,alicunde,undique,undecumque, utrinque, undeuis, undelibet,inde,unde,superne, inferne, caelitus, funditus,radicitus.

Dic aduerbia significantia locum uersus.

Horsum, istorsum, illorsum, siquorsum, nequorsum, aliorsum,aliquorsum,sursum, deorsum, dextrorsum, sinistrorsum,uel leuorsum,utroq. uersum, & quorsum.

Dic aduerbia significantia usque ad locum.

Hactenus,hucusque,istucusque, illucusque, eousque, & quousque.

DE. NOMINIBVS. QVAE ponuntur aduerbialiter.

Nomina urbium, oppidorum, & pagorum in loco, in quo casu ponuntur? In genitiuo si sint primae, uel secundae declinationis, ut sum Patauij, fui Romae. Si uero tertiae, uel tantum pluraliter declinata in ablatiuo: ut, tu fuisti Carthagine. ego eram Venetijs, Pisis, Senis,Locris,Puteolis, Carris.

De loco,& per locum in quo casu ponuntur? Similiter in ablatiuo,ut solui Venetijs, transiui Roma, Brundusio. tu uenis Florentia,Carthagine.

Ad locum in quo casu ponuntur? In accusatiuo,ut eo Romam,Tibur,Venetias,Sermonetã,Bassianũ,Carpos.

Ad interrogationem per quorsum,in quo casu ponuntur? In accusatiuo cum uersus: quod postpositum, inclinat sibi praeposita nomina, vt, *Cum appropinquare aduentus tuus putaretur, & Romam uersus profectum te esse constaret, scripsi ad te has litteras.*

Ad interrogationem per quousque, in quo casu ponuntur?

nuntur? In accusatiuo cum usque, ut usq. Romam.

Possumus ne huiusmodi nominibus propriis addere praepositionem? Maxime, ut uado ad Albam. uenio ab Roma, quod & usu approbatorum facile ostendi potest. Cicero in Verrinis: *Ea die Verres ad Messanam uenit*. Salust. in Catilinario: *Iam tum Brutus ab Roma aberat*. Recte ergo dicetur: Venio a Roma, & a domo, sum in Roma, & in domo. Fabius: *In domo furtum factum ab eo, qui domi fuit*. Plurima sibi exempla facile qui uolet, inueniet, sed frequens usus gaudet breuitate, & demit praepositionē.

Quae appellatiua ponuntur ut propria? Domus, humus, rus, & militia. Sed humus, ego non nisi in loco, & de loco memini legere: & militia, in loco tantum. ut Stratus humi, Surgit humo, fui militiae. Item rus in loco magis in datiuo, quam in ablatiuo ponitur. Terentius: *Ruri se continebat*. Poetae tamen propter metrum etiam rure dicunt. Inuenies etiam belli in loco aduerbialiter. M. Tullius lib. 2. de Officijs: *Praeterea, quibuscunque rebus uel domi, uel belli poterunt, remp. augeant imperio, agris, uectigalibus*.

Adiiciuntur ne adiectiua huiusmodi nominibus, cum ponūtur aduerbialiter? Non: nisi meus, tuus, suus, noster, & uester, & alienus. nam, sum domi meae, & tu es domi alienae, dicimus: sum domi magnae, tu es domi pulchrae & regiae, non dicimus: sed in domo magna, & in domo pulchra, & regia. Item. eo Venetias, ditiores Patauio, uel Patauium maius Venetijs: ego, quia id genus orationis non memini legere, non dicerem, sed ad Venetias ditiores, ad Patauium maius. Legi tamen apud Ouid. in Heroidibus: *Atque aliquis doctas iam nunc eat, inquit Athenas*. sed potest tacuisse praepositionem, ut Virgil. *Italiam fato profugus Lauinaq. uenit*: nam Propertius addidit, cū ait: *Magnum iter ad doctas proficisci cogor Athenas*.

Nomina prouinciarum, regionum, insularum, montium, appellatiua, & propria hominum, & belluarū: item appellatiua rerū omnium in loco, in quo casu ponuntur? In ablatiuo cum praepositione in, uel simili, ut sum in templo, sub tecto, super lapide. Ad locum in quo casu

ponuntur? In accusatiuo cum praepositione ad, uel simili: ut, eo ad templum, in Cyprum, uersus Italiam, quod melius postponitur, ut Italiam uersus. Vsq. uero, ponitur cum alia praepositione: ut, eo usq. ad templum, usq. in Cretam. Ad locum utimur etiam supinis in um sine praepositione, & gerundiis in dum, cum praepositione: ut, eo lectum, & ad legendum. De loco in quo casu ponũtur? In ablatiuo cum a, uel ab, uel e, uel ex, uel simili praepositione: ut, uenio ex agro, reuertor a templo, uel e foro domũ.

Per locũ in quo casu ponuntur? In accusatiuo cũ per: ut, transeo per forũ, per aream diui Marci, per Danubiũ.

DE. VERBORVM. COMMVNIVM CONSTRVCTIONE

Quid est uerbum commune? Quod in or naturaliter desinens, utramq. retinet significationem, actiuam scilicet, & passiuam. Quomodo construuntur uerba communia, quando actiuam habent significationem? Cum nominatiuo agente, & accusatiuo patiente, sicut uerba actiua: ut, ego criminor te, sicut ego accuso te: tu largiris mihi libros, sicut tu donas mihi libros.

Quomodo construuntur uerba communia in significatione passiua? Cũ nominatiuo patiente, & ablatiuo agente cum praepositione a, uel ab, uel simili, sicut uerba passiua: ut ego criminor abs te, sicut ego accusor abs te: libri largiuntur a me tibi, sicut tibi donantur a me tibi.

De uerba communia.

Largior, experior, ueneror, moror; osculor, hortor,
Criminor, amplector, nec non interpretor, atq.
Hospitor, haec nunc sunt communia uerba, sed olim
Multa alia antiquis communia uerba fuerunt,
Vt meditor, solor, frustor, reor, aggrediorq.,
Fare, obliuiscor, dignor, stipulor, dominorq.,
Metor, & affector, testor, detestor, abutor.
Quae actiue quarto, passiue iungito sexto.

Largior, giris, gitus sum. *per donare, & esser donato.*
Experior, experiris, expertus sum. *p prouare, et esser prouato.*
Veneror, uenerarìs, ueneratus sum. *per honorare, & esser honorato.*

Moror,

Moror, moraris, moratus sum. *per ritardar, & esser ritardato.*

Osculor, aris, osculatus sum. *per basar, & esser basato.*

Hortor, hortaris, hortatus sum. *per confortar, & esser confortato.*

Criminor, criminaris, criminatus sum. *per incolpar, & esser incolpato.*

Amplector, amplecteris, amplexus sum. *per abbracciar, & esser abbracciato.*

Interpretor, aris, atus sum. *per esponer, & esser esposto.*

Hospitor, aris, tus sum. *per albergar, & esser albergato.*

Meditor, aris, tus sum. *per essercitar, pensando.*

Solor, solaris, solatus sum. *per consolare.*

Frustor, frustaris, frustatus sum. *per ingannare.*

Reor, reris, ratus sum. *per pensare, & credere.*

Aggredior, aggrederis, aggressus sum. *per assaltare.*

For, quod non est in usu, faris, fatus sum. *per parlare.*

Dignor, dignaris, dignatus sum. *per degnarsi.*

Obliuiscor, obliuisceris, oblitus sum. *per dimenticarsi.*

Stipulor, stipularis, stipulatus sum. *per dimandare.*

Dominor, dominaris, dominatus sum. *per signoreggiare.*

Metor, metaris, metatus sum. *per metter per ordine.*

Affector, affectaris, affectatus sum. *per imitare.*

Testor, aris, atus sum. *per testificare, & far testamento.*

Detestor, aris, atus sum. abominor, & quasi precando auerto.

Abutor, abuteris, abusus sum. *per mal usare.*

DE. CONSTRVCTIONE. VERBORVM IMPERSONALIVM

Quid est uerbum impersonale? Quod nec numeros distinctos, nec personas habet.

Quot sunt neutra uerborum impersonalium? Duo, actiuae uocis, & passiuae.

Actiuae uocis impersonalia, quomodo desinunt? In t, ut poenitet, placet, interest.

Passiuae uocis impersonalia, quomodo desinunt? In tur: ut, amatur.

De impersonalibus passiuae uocis.

A quibus uerbis deriuantur passiuae uocis impersonalia? A uerbis in o. quae nominatiuum agentem postulant, idest a uerbis actiuis, a neutris tertiae, quartae, & septimae speciei. Ab ijs autem, quae habent nominatiuum patientem ut egeo, gaudeo, uapulo, non deriuantur: nec ab iis neutris, quae prae se infinitum admittunt, nisi a paucis. Virgilius: *Sic placitum.* Plinius tamen lib. x. cap. XXVII. *indigetur*, usus est: *Numquam cōspectis, nisi cum praesidio earum indigetur*, sed tu eorum, quae non sunt in frequenti usu, abstineas.

Quomodo construuntur impersonalia passiuae uocis? Cum ablatiuo agente cum praepositione a, uel ab: ut a me studetur, idest ego studeo: a te dormitur, idest tu dormis. post se uero regunt casum uerborum suorū, si a neutris tertiae, & septimae speciei deducta fuerint, ut seruio tibi, a me seruitur tibi: eo ad templum, a me itur ad templum. nam quae ab actiuis ueniunt, ego non memini legere cum casu patiente. non enim legi umquam apud doctos, quale est, amatur Socratem, aratur terrā: sed passiue semper, amatur Socrates, aratur terra. quod ne apud Graecos quidem fieri deprehendi, nec potui adhuc inuenire, qui legerit. Illud enim apud Priscianum: λέγεται Διογένην τὸν κυνικὸν, hoc est, dicitur Diogenem Cynicum, si non subauditur ποιῆσαι ἢ τύψαι, uel aliud infinitum, Graeci non approbant. negant enim dici apud se, στέργεται Σωκράτην, hoc est, amatur Socratē: docetur uero Grammaticam, & petitur gratiam ita dicitur, ut donatur tibi, turbatur agris, a me accipitur a te. non enim in his pati aliquid significamus. Ponuntur frequentius absolute, ut amatur, statur. Sed, quare non liceat dicere amatur Socratem, ostendimus in fragmentis nostris.

Ante se an habere possint ablatiuum, possumus ne auctoritate confirmare? Maxime. Cicero in epistolis: *Sed nihil est a me inseruitum tempori.* Idem in officijs: *Occurritur autem nobis, & quidem a doctis, & eruditis.* Caesar in Commentarijs: *Cum ab hostibus constanter, & non timide pugnaretur.* Liuius: *Et Roma inde frequenter migratum*

gratum est, a parentibus, ac propinquis nuptarum. sed haec omnia sunt a neutris tertiae, & septimae speciei. An etiam quae ab actiuis, & neutris quartae deriuantur, habere possint ablatiuum, nullum occurrit exemplum, nisi quod apud Plautum legitur. *Si opulento petitur pauperioris gratiam, pauper timet.* ubi opulento datiuus est pro ablatiuo positus. sed dici posse & Donatus, & Diomedes, & Priscianus docent, quibus ego facile accedo.

Quam significationem habent haec uocis passiuae impersonalia? Actiuam semper. nam quid aliud est, a me amatur, quam ego amo? a te curritur, quam tu curris? Et notandum nihil id genus impersonalibus esse posse, quod patiatur.

Dic aliquot impersonalia passiuae uocis.

Scribitur, & legitur, ferturq, auditur, amatur,
Prandetur, bibitur, statur, seruitur, aratur.
Prae se quae sextum, dandi ue admittere casum
Debent, post casus uerborum cuncta suorum.
Itur ut ad generum Cereris sine uulnere paucis
Regibus, & sicca & crudeli morte tyrannis.
Ac tacite ad gelidum miseris descenditur orcum,
Atque ibi Iunoni stygiae seruitur ab illis.
Si qua fides, uanis sed tu ne crede poetis.
Non tamen inuenies, pulchrum certamen Orestis
Cum Pylade, a nobis legitur certamen, ut hic sit
Quartus: nec, terras mihi bobus aratur, & agros.
Atque his consimiles apud egregios auctores.
Sed plerunque solent non ullum admittere casum,
Vt turbatur agris, statur, dormitur, amatur.

Scribitur, scribebatur, scriptum est, uel fuit. *si scriue.*
Legitur, legebatur, lectum est, uel fuit. *si lege.*
Fertur, ferebatur, latum est, uel fuit. *si porta.*
Auditur, audiebatur, auditum est, uel fuit. *si alde.*
Amatur, amabatur, amatum est, uel fuit. *si ama.*
Prandetur, prandebatur, pransum est, uel fuit. *si disna.*
Bibitur, batur, bitũ est, uel fuit. *si beue.* Statur, batur, statum est, uel fuit. *si sta.* Seruitur, batur, uitum est, uel fuit.

fuit. *si serue.* Aratur, batur, aratum est uel fuit. *si ara.*

De impersonalibus actiuae uocis.

Impersonalia actiuae uocis quot species habent? Sex.

De prima specie impersonalium.

Quae sunt impersonalia actiuae uocis primae speciei? Quae ablatiuum agentem cum praepositione a uel ab, & datiuum postulãt, ut io *faccio bene alli miei amici, li quali satisfano a me*, per neutrum dicimus, ego bene facio amicis meis, qui satisfaciunt mihi. per impersonale uero, a me benefit amicis meis, a quibus satisfit mihi. hoc est bonum, idest bona res fit a me amicis meis.

Et aduerte huius speciei uerba esse semper impersonalia. non enim licet dicere benefio, malefio, satisfio: quoniã in his, bene, male, satis, uim habere uidétur nominatiui tertiae psonae, & datiuus neq. agẽs esse, neq. patiẽs.

Dic impersonalia actiuae uocis primae speciei.

Cum benefit uerbo, nec non male iunge, satisq.,
Et bene fit facies, necnon malefitq., satisfit.
Quae debent sextum, casumq. admittere dandi.

Benefit, benefiebat, ne factum est uel fuit. *el si fa bene.*
Malefit, lefiebat, malefactum est, uel fuit. *el si fa male.*
Satisfit, satisfiebat, satisfactum est, uel fuit. *el si satisfa.*

De secunda specie impersonalium actiuae uocis.

Quae sunt impersonalia secundae speciei? Quae ante se infinitum loco nominatiui postulant, & post se genitiuum, ut legere bonos libros interest scholasticorum. Excipiuntur mea, tua, sua, nostra, & uestra: pro mei, tui, sui, nostri, & uestri, ut docere meos scholasticos interest mea. Dicimus etiam, Cuia interest, sicut cuius. ut haec quoq. intersunt tua, cuia, uel cuius studere. maxime interest. sed quãdo nominatiuum habent, sunt personalia, ut hoc mea primum non parui refert, & tu etiam cogita quid cuiusq. intersit. Et notandum horum uerborum nominatiuum semper neutri generis esset oporteret quemadmodum Laurentius Valla praestanti uir ingenio docet, cui ego facile assentior, quia nusquam aliter memini legere quam cum nominatiuo neutri generis. Aliquando tamen aliter inueniuntur. Plinius libro

bro XVIII. cap. XXI. *Plurimum enim refert cuiusq. soli ratio.* Idem in prooemio primi libri: *Multumq. apparatus interest apud inuitatum hospitem, & oblatum.* Sed an uerbum aliquod sit impersonale, ostendimus abunde in fragmentis Grammaticis.

Interest quando est personale quod modis construitur? Quattuor, & quattuor habet significationes. Iungitur enim genitiuo, & significat quod uulgo dicimus *appertenere:* ut, *Questa cosa si appartiene a te solo.* hoc tua solius interest, idest ad te solum pertinet. Item iungitur datiuo, & significat *essere presente:* ut, *Io son stato presente alle tue nozze,* ego interfui nuptijs tuis. Quando uero sic dicimus, *da Roma a Napoli sono cento miglia. e di qui, ouero dalla piazza al palazzo, sono ducento passi:* Roma Neapolim intersunt centum millia passuum, idest centum milliaria: & hinc uel e foro ad praetorium intersunt ducenti passus: significat distantiam, & *quanto è da uno luogo ad un'altro,* quod fit melius per distat: ut, Roma Neapoli distat centum millibus passuum: & hic locus, uel area a praetorio distat ducentis passibus. Item & per abest. Plancus in epistola ad Ciceronem lib. x. *Ventidius biduo abest ab eo. Lepidus ad forum Voconij castra habet, qui locus a foro Iulij quattuor & uiginti millia passuum abest.*

Est notandum per interest, miliaria & cetera id genus poni in nominatiuo, cetera uero ibi collocare nos oportet, ubi ea, quae & de loco, & ad locum sunt, collocamus. Per distat uero & abest ponuntur milliaria, uel passus, & huiusmodi tam in accusatiuo, quam in ablatiuo. Res autem quae distat, uel abest, idest ea unde sermo incipit, in nominatiuo collocanda est. Ea uero unde distat, uel abest sic ponitur, ut ea quae de loco sunt. Ouidius:

Sulmo mihi patria est: claris uberrimus undis.
Millia qui nouies distat ab urbe decem.

Valerius Maximus: *Euestigioq. Epidauri Romanorum legatos in templum Aesculapij, quod ab eorum urbe quinque millibus passuum distat, perductos, ut quidquid inde salubre patriae laturos se existimassent, pro suo iure sumerent, benignissime inuitarunt.*

Aliquando autem ſignificat differentiam; & conſtruitur ſic, Inter hominem,& belluam multum intereſt, ideſt magna differentia eſt. & inter te & me,uel nihil uel parum intereſt, ideſt uel nulla uel parua differentia eſt. Item ſic, ſapiens intereſt a ſtulto, & ſtulto: utrumq. enim dicimus. Terentius: *Homini homo quid praeſtat? ſtulto intelligens quid intereſt?* ideſt quae differentia eſt? Item ſic apud eundem, *Hoc pater, hoc dominus intereſt*. Dicimus etiam non refert, & non intereſt utrum domi ſis,an foris, ideſt *non monta, & non importa*. Valerius maximus: *Nihil intereſt an humi, an ſublime putreſcam*. Iuuenalis: *Quid refert dictis ignoſcat Mutius, an non?* Dicimus etiam cum genitiuo ſic,magni, parui, tanti, & quanti intereſt, & refert. Cicero: *Magni enim intereſſe uidebatur ad eam neceſſitudinem*. Idem: *Permagni intereſt, quo tempore haec epiſtola tibi reddita ſit*. Et cum nonnullis aduerbijs,ut magis,minus,plus,maxime,minime, & ſimilibus.

Praeterea tua diſcipuli intereſt libros legere, ſunt,qui negant dici latine: ſed tua, qui es diſcipulus. ſed de his in fragmentis.

Dic impersonalia actiuae uocis ſecundae ſpeciei.

Intererat,refert,ſpeciei uerba ſecundae.
Ante infinitum uoluerunt, poſt genitiuum.
Quinq. tamen ſexto, ſed erunt pronomina caſu.
Intereſt, intererat, interfuit.
Refert,referebat,retulit. *per appartenerſi.*

De tertia ſpecie imperſonalium actiuae uocis.

Quae ſunt imperſonalia actiuae uocis tertiae ſpeciei? Quae infinitum prae ſe loco nominatiui poſtulant, poſt ſe uero datiuum, ut, ludere placet pueris. Cum nominatiuo uero ſunt perſonalia. ut litterae non placent ſtultis.

Et notandum dici poſſe, Mihi placet eſſe bono, & Mihi placet eſſe bonum. ſed cum accuſatiuo ſubauditur me, ut ſit, mihi placet me eſſe bonum. Ouidius in Heroidibus: *Quo mihi commiſſo non licet eſſe piam?* ideſt,

me

me esse piam. Et in primo μεταμορφώσεων: *Sed nocet esse deum*, idest me esse deum nocet mihi. Martia.

Dicunt Earinos tamen poetae.
Sed Graeci, quibus est nihil negatum.
Et quos ἆρες ἄρες decet sonare.
Nobis non licet esse tam disertis,
Qui musas colimus seueriores.

Dic impersonalia actiuae uocis tertiae speciei.

Accidit, atq. uacat, praestatq., placetq., libetq.,
Euenit, & restat, conducit, sufficit, atq.
Contingit, constat, cum suppetit, expetit, & cum
Conuenit, atq. licet, nec non liquet, ante requirunt,
Haec infinitum, sed post uoluere datiuum.

Accidit, accidebat, accidit. *per accader, & intrauenire.*
Vacat, uacabat, uacuit. *per hauer ocio, & tempo.*
Praestat, praestabat, praestitit. *per esser meglio.*
Placet, placebat, placuit. *per piacere.*
Libet, libebat, libuit. idem significat.
Euenio, eueniebat, euenit. *per accadere, & interuenire.*
Restat, restabat, restitit. *per restare.*
Conducit, conducebat, conduxit. *per esser utile.*
Sufficit, sufficiebat, suffecit. *per bastare.*
Contingit, gebat, contigit. *per accadere, & intrauenire.*
Constat, constabat, constitit. *per esser manifesto*
Suppetit, suppetebat, suppetiuit. *per uenire in mente.*
Expedit, expediebat, expediuit. *per esser utile.*
Conuenit, conueniebat, conuenit. *per conuenire.*
Licet, licebat, licuit, & licitum est. *per esser licito.*
Liquet, liquebat, licuit. *per esser manifesto.*

De impersonalibus actiuae uocis quartae speciei.

Quae sunt impersonalia actiuae uocis quartae speciei? Quae infinitum prae se loco nominatiui postulant, post se uero accusatiuum patientem, ut incubuisse litteris iuuat me. Cum nominatiuo autem sunt actiua, ut litterae iuuant me, at te delectant diuitiae.

Oportet, rarissime legitur personale. Terentius:
Quaeque solent, quaeque oportent.

Dic impersonalia actiuae uocis quartae speciei.

Dedecet,

Dedecet, atq. decet, iuuat, & delectat, oportet,
Atq. etiam offendit, laedit quoq. connumerabis.
Hinc infinitum, quartum inde his adijce, sicut
Non dormire diu, populos cui cura regendi,
Consultiuusq. uirum decet, & cui plurima curae.
Et quod ait mulier, uarium, & mutabile semper,
In uento & rapida scribere oportet aqua.

Dedecet, dedecebat, dedecuit. *per esser dishonore.*
Decet, decebat, decuit. *per esser honore, & conuenire.*
Iuuat, iuuabat, iuuit. *per giouare.*
Delectat, delectabat, delectauit. *per dilettare.*
Oportet, oportebat, oportuit. *per esser necessario.*
Offendit, offendebat, offendit. *per nocere.*
Laedit, laedebat, laesit, idem quod offendit.

Quare adidisti huic speciei, laedit, atq. offendit? Quia possunt habere prae se infinitum loco nominatiui, post uero accusatiuum, ut iuuat, delectat, & cetera. at scribere laedit stomachum. & bibere merum saepe offendit cerebrum. Quare quaecumq. uerba infinitum ante se loco nominatiui habere possunt, inter impersonalia connumeranda sunt, ut legere fecit me multa scire. scribere plurimos interemit. Item multis obest amittere tempus, & studere profuit mihi. Virgilius: *Saepe etiam steriles incendere profuit agros.* Item uirtuti incumbere, est quam optimum. Horatius: *Scribendi recte, sapere est & principium, & fons.* Item, Te imposuisse mihi non latet, non fallit me. Virgilius:

Nec me adeo fallit, ueritum te moenia nostra,
Suspectas habuisse domos Tarthaginis altae.

Sic pertinet, attinet, attingit, & spectat cum infinitiuo impersonalia sunt, & post se accusatiuum cum ad praepositione requirunt: ut, Studere pertinet ad me.
Horatius epistolarum primo:

Res gerere, & captos ostendere ciuibus hostes,
Attingit solium Iouis, & caelestia tentat.

Res gerere, est loco nominatiui. Inueniuntur etiam uerba in or cum infinitiuo loco nominatiui, ut datur,

per-

permittitur. Virgilius:

Si datur Italiam, socijsq. & rege recepto
Tendere: ut Italiam laeti, Latiumq. petamus.

Valerius Maximus: *Si tamen acta excellentissimorum uirorum humiliter aestimare sine insolentiae reprehensione permittitur.*

De impersonalibus actiuae uocis quintae speciei.

Quae sunt impersonalia actiuae uocis quinctae speciei? Quae genitiuum, uel infinitum ante se postulant: post uero, accusatiuum. ut, peccatorum, uel peccasse poenitet me. Apud antiquos erāt etiā personalia. Terentius: *Hei mihi non te haec pudent?* Lucanus: *Quem saeua pudebunt.* Atq. ideo dixit quidam bonorum morum doctus magister, quem non legere solum, sed ediscere quoq. pueros uelim: *Quod pudeat socios prudens caelare memento.*

Et notent hic pueri eum quem pudet, taedet, miseret, poenitet, poni in accusatiuo: eum uero cuius pudet, taedet, miseret, poenitet, in genitiuo: ut me pudet, taedet, miseret tui. poenitet me peccatorum meorum, quod dicitur lingua uulgari. *Io ho uergogna, ricrescimento, misericordia di te. Io mi pentisco de' miei peccati*, & sic uno modo construuntur. Cum uero sic dicitur, *Tu mi rincresci, tu nō hai misericordia di me*, uariatur constructio: me taedet tui, te non miseret mei. & hoc quia me taedet tui non est, *tu mi rincresci, sed io ho rincrescimento di te*, sic me pudet tui, non est, *tu mi uergogni, ouero fai uergogna, sed io ho uergogna di te, tu mi rincresci, tu mi fai uergogna*, dicendū, tu afficis taedio, tu afficis me dedecore.

Dic impersonalia actiuae uocis quinctae speciei.

Depudet, & taedet, miseretq., pigetq., pudetq.,
Distaedet, necnon. & poenitet, & miserescit.
Haec infinitum poscunt, casum ue secundum
Ante, sed a tergo quartum sibi uerba dederunt.

Depudet, debat, depuduit. *per non hauer uergogna.*
Taedet, taedebat, pertaesum est uel taeduit. *per hauere rincrescimento.*
Miseret, Miserebat, misertum est. *per hauere misericordia.*

Piget, pigebat, piguit, & pigitum est (ut Gellius tradit) *per attristare*.
Pudet, pudebat, puduit. *per hauer uergogna.*
Distaedet, bat, disteduit, sicut pertaedet, pertaeduit. *per attristarsi molto.*
Poenitet, poenitebat, poenituit. *per pentirsi.*
Miserescit, miserescebat. sine praeterito. dicimus & misereseor. *per hauer misericordia.*
Virg. *His lacrymis uitam damus, & miserescimus ultro.*

De impersonalibus actiuae uocis sextae speciei.

QVae sunt impersonalia actiuae uocis sextae speciei? Quae, & ante se, & post se infinitum postulant: ut, Discere bonas litteras debet interesse tua. Discere incipit placere mihi. Scribere solet nocere lipposis. Furari desinet aliquando iuuare fures. Bibere aquam modo potest prodesse, modo obesse. a quibus orationibus si remoueantur debet, incipit, solet, desinit, potest, infinitum secundum post uerbum positum, transit in uerbum finitū, sic, Discere bonas litteras interest tua. Discere incipit placere mihi. Scribere nocet lipposis. Furari non iuuabit aliquando fures. Quare facile discent pueri latinae loqui per haec uerba incipit, desinit, debet, solet, potest, si prius absq. illis componat orationem, sic, Peccare displicet bonis, studere iuuat studiosos, amare deum interest omnium. deinde inserāt, quod placuerit ex ijs uerbis, & uerbum finitum in infinitum conuertant. sic, Peccare solet displicere bonis. Studere potest iuuare studiosos. Amare deum debet interesse omnium. Postulant igitur haec uerba & ante se, & post se infinitum cum iungūtur infinitis uerborum impersonalium actiuae uocis secundae, & tertiae, & quartae speciei. Cū uero iunguntur infinitis uerborum impersonalium actiuae uocis primae, & quinctae speciei. Item infinitis impersonalium uocis passiuae, prae se admittunt casum infinitiuorum, quibus adhaerent. ut, A te satis fit mihi. A te potest satis fieri mihi. Lectionis taedet pueros. Lectionis solet taedere pueros. A me legitur, A me incipit legi. A te seruitur mihi, A te solet seruiri mihi, idest, Ego incipio legere,

tu soles seruire mihi. habent enim impersonalia uocis passiuae significationem actiuam Prisciano auctore, ut supra est dictum. sed caue dicas, A me uult legi, A te uult seruiri mihi, Me uult taedere tui. quia uult, non est umquam impersonale. quare autem non sit, in fragmentis nostris disputamus. Quamobrem dicendum sic est, ut etiam Priscianus affirmat, Ego uolo a me legi: tu uis a te curri, id est ego uolo legere, tu uis currere. Item ego uolo me taedere tui, tu uis te poenitere peccatorum pro eo quod est, Ego uolo tui me taedeat, tu uir peccatorum te poeniteat. Nam persona uolens, semper esse in nominatiuo debet, ut ego uolo a me benefieri tibi, tu uis a te seruiri mihi, & ita in ceteris generis eiusdem.

Dic impersonalia actiuae uocis sextae speciei.

Incipit, atque potest, & desinit, & solet, & uult.
Et debet, quae sunt ueluti quibus ipsa cohaerent.
Sed uolo nonnumquam tu impersonale uocabis.

Incipit incipiebat, incoepit.	*per cominciare.*
Potest, poterat, potuit.	*per potere.*
Desinit, desinebat, desinit.	*per lassar stare, & cessare.*
Solet, solebat, solitum est.	*per solere.*
Vult, uolebat, uoluit.	*per uolere.*
Debet, debebat, debuit.	*per denere.*

De constructione infinitorum.

Infinita uerborum personalium quomodo construuntur? Prae se, cum accusatiuo: post uero, cum casu uerborum suorum: ut, quia ego amo uirtutem, placet tibi. Me amare uirtutem placet tibi. Quoniam ego amor abs te, est mihi gratissimum: Me amari abs te, est mihi gratissimum. Et aduerte, ut semper nominatiuum uerbi finiti, in accusatiuum ante infinitum conuertas, ut ego amo, me amare. ego amor, me amari. nos amauimus, nos amauisse. nos amati sumus, nos amatum fuisse, uel nos amatos fuisse. sed sic per participium. Nos amabimus, nos amatum ire, uel nos amatum esse: & idé significant, ut ostendimus in fragmentis, nos amabimur, nos amatum iri. in quibus omnibus addendum est aliud uerbum, ut sit perfectus sensus. nam me amari, uel nos

amari abs te, nisi addideris placet mihi, & huiusmodi, imperfectũ est. Et sciendum infinita eorum uerborum, quae & a fronte, & a tergo similes casus habent, similes pariter utrinq; casus admittere. ut, Quia tu euasisti doctus, gaudeo: gaudeo te euasisse doctum. uides euasisse, non habere casum uerbi sui euado, idest nominatiuum, sed accusatiuum potius. quoniam & prae se habet similem casum, idest accusatiuum. Item, Tibi placet, quia euasisti diues; tibi placet euasisse diuiti. si autem dixeris diuitem, subaudies te, ut tibi placet te euasisse diuitem. discipuli interest, ut sit bonus: discipuli interest esse boni, & bonum, & subaudies ipsum.

De infinitis uerborum impersonalium.

Infinita impersonalium quomodo construuntur? Et ante, & post cum casu uerborum suorum: ut, gaudeo equidem plurimum, quod mihi acciderit studere bonis litteris: mihi accidisse studere bonis litteris gaudeo plurimum. Laetor quod te iuuet uirtuti incumbere. Laetor te iuuare uirtuti incumbere. Volo quod a te scribatur: uolo a te scribi. Credo quod a te ibitur in Germaniam, & seruietur Maximiliano Caesari. Credo a te itũ iri in Germaniam, & seruitum iri Maximiliano Caesari. Illud tamen notandum, minus Latine dici, credo quod ibis, & similia: utimur uero nos huiusmodi interdũ orationibus exempli gratia, ut facilius pueri intelligant.

Quid interest inter infinita impersonalium & passiuorum? In infinitis impersonalium pati nihil significamus, ut Amari a me nolo, idest ego nolo amare. a te incipit legi, idest tu incipis legere. hic enim nulla est res patiẽs. In infinitis uero passiuorum aliquid pati ostendimus, ut uolo te amari a me, idest uolo quod tu ameris a me.

Spero tibi hanc rem praesidio futurum, dicitur ne congrue? Maxime. est enim futurum indefinitum, liberum undiq., & in promiscuum, neq. numeris praeseruiens, neq. generibus, quod Graeci appellant ἀπαρέμφατον. simile est, Spero inimicos meos hoc dicturum. de hac re multa Gellius.

Regunt ne infinita ante se suppositum uerborum suorum?

rum? Regunt, pro imperfecto indicatiui posita: ut, ego amare te, pro amabam. Tu legere Virgilium, pro legebas. nos amare uirtutem, pro amabamus. Virgilius: *Nos procul inde fugam trepidi celerare recepto Supplice sic merito, tacitiq. incidere funem*: idest nos celerabamus, incidebamus. Terentius: *Inuidere omnes mihi, mordere clamculum: ego floccipendere*. pro inuidebant omnes mihi, mordebant, ego floccipendebam.

Illud non praetermittendum duxi sic finitum uerbũ in infinitum conuertere: credo quod tu es, aut eras indoctus, credo te esse indoctum. scio quod tu iuisti, aut iueras Romam, scio te iuisse Romam. credo quod nemo imponet mihi, credo neminem impositurum esse mihi. Et eodem modo per passiuum: sed, ut dixi, minus culte & Latine dicitur per finitum uerbum cum coniunctione Quod.

DE . GERVNDIIS

Amandi, amãdo, amandum, quae pars orationis sunt? Libet respondere illud Horatij in poetica de uersibus elegis: *Grammatici certant, & adhuc sub iudice lis est*. aliqui enim neq. nomina esse uolunt, quia regunt transitiue: neq. uerba, propter casus, quos habent: neq. participia, quia sunt sine tempore: neq. aliquam ex octo orationis partibus, sed partem potius per se. aliqui affirmant esse uerba participialia, aliqui uero nomina participialia. sed & de gerundiis, & de supinis abunde diximus in fragmentis.

Gerundia quot casus habent? Tres, genitiuum, accusatiuum, ablatiuum, si modo sunt nomina.

Quam significationem habent? Tam actiuam, quam passiuam ab actiuis, communibus, & neutris, ut aro: a ceteris uero, quam eorum uerba. Non me latet quid Laurentius, & alii senserint, quod nunc ne confundamus pueros, praetermittimus, in fragmentis enim mihi cum illis erit hac de re certamen. satis sit nunc unum exemplum ex Iustino: *Athenas quoq. missus erudiendi gratia*: idest ut erudiretur.

Quomodo construuntur? Ante non regunt: sed post

uolunt casus uerborum suorum quae actiuam habent significationem. nam in passiuo absolute ponuntur. non enim legi, quale est, urit femina uidendo a maribus, sicut utuntur equi uidendo feminas, Nec, eo ad uidendum ab amicis, & cognatis, sicut eo ad uidendum amicos, & cognatos: quod etiam per supinum dicimus, eo uisum amicos dici potest, & ad uidendos amicos. Sed quando iunguntur substantiuis, passiuam habent significationem, & non sunt gerundia, sed nomina, quae participia esse desiuerunt amissione temporis. Dices etiam per gerundium, Mihi eundem est Romam, tibi scribendum est litteras. Nobis legendum est hodie Homerum: pro ego iturus sum Romam, tu scripturus es litteras, nos lecturi sumus hodie Homerum. Virgilius: *Pacemq. ab rege petendum*. Lucretius: *Aeternas quoniam poenas in morte timendum*. Columella in Epistola ad Siluinum: *Vt Poeticis numeris explerem georgici carminis omissas parteis, quas, ut ipse Virgilius significauerat, post se memorandum reliquit.* Cum uero sic dicimus, Scribendae sunt mihi litterae, legendus est mihi hodie Homerus: item eo ad uidendos amicos, uaco scribendis litteris: non loquimur per gerundium. Habeo ire, habeo legere, ad imitationem Graecorum dicimus. M. Tullius in epistolis: *Tantum tibi habeo polliceri.* Gellius: *Et quid habet super ea re dicere*. & significat possum, ut etiam apud Graecos, οὐκ ἔχω λέγειν. οὐκ ἔχω σπουδάζειν. οὐκ ἔχω πορεύεσθαι. οὐκ ἔχω ἐλθεῖν. non possum dicere. non possum studere. non possum ire. non non possum uenire.

Notandum gerundium in i, cum genitiuo plurali sine uitio copulari, sic, Composui ego hunc librum instituendi puerorum gratia. Gellius libro XVI, capite VIII. *Siue magis admonendi, quã aliorum docendi gratia.* Plautus: *Nominandi tibi istorum magis, quam edundi copiae.* Cice. *Dolebas etiam Stoices nostros Epicureis irridendi sui facultatem dedisse*. Liuius: *Non enim uereor, ne quis hoc me uestri adhortandi caussa magnifice loqui existimet*.

DE.

DE. SVPINIS: ET. EORVM CONSTRVCTIONE

Amatum,amatu,quae pars orationis ſunt? Quinctilianus, Supina in u,uerba eſſe participialia dicit. Diomedes etiam in um.

Supina quam ſignificationem habent? In um actiuam ſemper, in u uero tantum paſſiuam. ut eo amatum, ideſt ut amem,tu es dignus amatu, ideſt, ut ameris.

Quomodo conſtruuntur? Cum caſibus uerborũ ſuorum quae in um deſinunt, & ſemper adiunguntur uerbo ſignificanti,aut clam indicanti motum,ut eo petitum ius poſtliminii, & ſeruitum tibi. Virgilius: *Aut Graijs ſeruitum martibus ibo*.

In u uero ſupinum, non regit caſum, immo ipſum regitur,ſed a nominibus adiectiuis nulla interpoſita praepoſitione,ut hoc eſt turpe dictu, ideſt ut dicatur. miſerabile uiſu,ideſt cum uidetur. ſic optimum factu,ideſt ut fiat. tu es dignus amatu, ideſt ut ameris. Multa a doctis conſcripta ſunt iucunda cognitu, ideſt ut cognoſcantur. & haec res eſt obſcena aſpectu, ideſt cum aſpicitur. Inuenitur etiam ultimum ſupinum regi a uerbo, ſed rariſſime,quod ego uix ſemel, atq. iterum legi.M.Cato in libro de re ruſtica: *Primus cubitu ſurgat,poſtremus cubitum eat*. Statius in primo Achilleidos: *Quem tunc uenatu rediturum in lumine primo Opperiens*. In fragmentis Grammaticis oſtendam ſupinum in um, accipi etiam paſſiue, ut Contumelia factum itur,ideſt datur opera ut fiat contumelia: & in u actiue,ut ſurgo cubitu,ideſt a cubatione.

DE. COMPARATIVIS. ET. EORVM CONSTRVCTIONE

Quid eſt comparatiuum? Quod cum intellectu poſitiui,uel aliquo participe ſenſu poſitiui,magis aduerbium ſignificat,ut albior,magis albus:ſapiẽtius,magis,uel plus ſapienter. ulterior,magis ultra quam ille qui eſt ultra. & debet exarari comparatiuum per a, ſicut uerbum comparo.

Quot ſunt gradns comparationis? Tres. Poſitiuus,

Comparatiuus, Superlatiuus. Dicitur autem positiuus id omne, unde comparatiua & superlatiua formantur.

A quot orationis partibus deriuantur comparatiua & superlatiua? A quattuor. A nomine adiectiuo, quod possit incrementa & diminutiones accipere, ut doctus doctior doctissimus, magnus maior maximus. ab uno uerbo detero, deterior deterrimus. a praepositionibus, ut post, posterior postremus, citra citerior citimus, intra interior intimus, ultra ulterior ultimus, infra inferior infimus, supra superior supremus, extra exterior extremus, ante anterior, sine superlatiuo, prope propior proximus. Ab aduerbijs, ut pridem prior primus: saepe saepius saepissime: diu diutius diutissime.

A quo casu formantur comparatiua? A primo desinente in i, addita or: ut, docti doctior, forti fortior.

Nonne formantur etiam a participijs, ut amans amãtior? Non. nam si amantior deriuaretur ab eo quod est amans deum: dici posset sum amantior deum, quam tu, quia potest comparatiuum habere omnem casum positiui sui. quod quia non dicimus, sed potius, sum amantior dei, quam tu, constat deriuatũ ab eo quod est amans dei. Ouidius:

Non illo melior quisquam, nec amantior aequi
Vir fuit: aut illa reuerentior ulla deorum.

Quae non formant in usu frequenti comparatiua? Quae ante us, uel is uocalem habent, ut pius, tenuis, & hoc aiunt quidam propter duas regulas, quarum altera alteri est contraria. regulae autem hae sunt:

I positum inter duas uocales, efficitur consonans, praeterquam in paucis quibusdam, ut Aeneius, Rhodopeius, Troius, Priameius, Peneius.

Item comparatiuum superare debet positiuum suum una syllaba. Si igitur piior, egregiior, & huiusmodi dices, contra alteram harum necesse est facias. Nam si uoles piior esse dissyllabum, ubi i sit uonsonans, erit contra eã regulam, quae uult positiuum a comparatiuo superari: quod non fiet, si piior erit dissyllabum, ut positiuum pius. Rursus si uoles piior esse trisyllabum, ubi inter duas

uocales

uocales i & o sit uocalis, non seruabitur regula, quae uult inter duas uocales esse consonantem. atqui nõ erit, si piior trisyllabum fuerit: ob his igitur contrarias regulas, non formare aiunt Grammaticos ab huiusmodi nominibus comparatiua, sed assumere magis aduerbium, & complere usum comparatiui, ut magis pius, magis tenuis. sed ego id fieri existimo euphoniae, idest boni soni gratia. nam inueniuntur aliquando apud auctores ab huiuscemodi adiectiuis comparatiua. M Tullius Rhetoric. lib. II. *Sed illae tenuius, & acutius & subtilius tractantur.* Plin. Secundus: *Vinum omne dulce quo tenuius, eo odoratius.* Iuuenalis: *Egregius cenat, meliusq. miserrimus horum.* egregius, pro magis egregie, detracta i, ut sit tetrasyllabũ propter metrum.

Quae sunt anomala? bonus melior optimus. malus peior pessimus. magnus maior maximus, paruus minor minimus. multum plus plurimum. nequam nequior nequissimus. sinister sinisterior sinistimus. dexter dexterior dextimus. & quae a facio, dico, loquor, componuntur, ut magnificus magnificẽtior magnificẽtissimus, maledicus maledicentior maledicentissimus. magniloquus magniloquentior magniloquentissimus. quae tamen magis a magnificens, maledicens, magniloquens deriuari uidentur. Ocior non habet positiuum latinum, sed Græcũ ὠκύς.

Quomodo construuntur comparatiua? Cum ablatiuo utriusq. numeri, ut *Candidior cygnis, edera formosior alba.* Potest etiam alium habere ablatiuum significantem excessum, ut Polyphemus erat maior Vlysse centum ulnis. Nec non omnem casum positiui sui, ut Ptolomaei Philadelphi bibliotheca fuit longe plenior librorũ alijs illius aetatis bibliothecis. quia plena fuit librorum dicimus. Virgilius: *Iouis omnia plena.* Terentius: *Plenus rimarum sum.* Iuuenal. *Plus aloes, quam mellis habet.* quia multum aloes dicimus. Ouidius: *Reuerentior ulla deorum,* quia reuerens deorum dicimus. Cicero: *Propius urbem mouetur.* quia prope urbem dicimus. Similiter, sum ulterior pontem quam tu, & citerior alpes. quia ultra pon

tem, & citra alpes dicimus.

Comparatiuum regit ne etiam nominatiuum cum quam? Minime. nam cum dicimus, ſum doctior quam tu, ſubauditur ſis. Sic etiam in alijs caſibus ſubintelligitur uerbum quod praecedit, ut apud Ouidium: *Mitius inueni, quam te, genus omne ferarum.* ſubauditur inuenerim. Et apud M. Tullium ad Lucceium: *Itaque etiam hoc fortiorem me puto, quam te ipſum praeceptorem fortitudinis.* ſubintelligitur putem. Similiter, iudico te doctiorem, quam illum: ſeruio tibi libentius quam illi: indigeo tui, magis quam illius. ſubauditur iudicem, ſeruiam, indigeam. Illud autem Virgilij: *Aut grauiora timet, quam morte Sichei:* conciſum eſt, ideſt quam ea, quae in morte Sichei acciderunt; uel, quam, abundat, ut ait Seruius quis enim diceret, amo Catonem meliorem, quam Caeſare?

Ad bonam comparationem quot requiruntur? Quinque. Res comparata, ut Homerus. res cui comparatur, ut Heſiodo. accidens, ut doctior. & quod uterque terminus ſit accidentis particeps. quare mala comparatio eſt, Cygnus eſt albior coruo. Item quod alter altero ſit magis particeps accidentis. quia omnis comparatio id agit, ut alterum praeferat. quae aequat, ſimilitudo eſt potius, quam comparatio. auctores Seruius & Diomedes.

Quod modis fit abuſio in comparatiuis? Tribus, Conſtructione, quando partitiue ponuntur, nec conſtruuntur more comparatiuorum: ut, maior horum eſt caritas. Formatione, cum ſubſtantiua, & pronomina comparantur, ut Neronior, ſenior, iunior, ipſior. unde etiam, ipſiſſimus inuenitur apud antiquos ad imitationem Graecorum. Ariſtophanes: ἐκείνος ἴυτος εἰσύ, ναί. ἐκεῖνος ἀυτὸς, ἀυτότατος. Significatione, cum tantum ſignificant quantum poſitiuum ſuum, ut ſenior pro ſenex. uel minus, ut triſtior, parum triſtis. uel contrarium, ut dulcior, ideſt minus amarus: ut mare Ponticum dulcius eſt, quã cetera maria, ideſt minus amarum.

Quando nõ ſolet comparatiuum iungi ablatiuo? Cum ſit comparatio inter duo: quia tunc iungitur genitiuo, ut Aiacum fortior Telamonius. Horatius in poetica

O maior

O maior iuuenum, dixit, ad duos scribens.

Quando post comparatiuum non solet sequi nominatiuus cum quam? Cum inter duo fit comparatio: ut, manuum aptior dextra, & non quam manus. Item cum qui, quae, quod, uel negatiua dictio regitur a comparatiuo, ut Pompeius, quo Caesar fuit felicior, uicit multos reges; & non quam qui. &, nullo homine sis peior; & non, quam nullus. Nisi cum sic dicimus. Longe equidem maiora sunt animalia, quae in aquis degunt, quam quae in terris: & hoc quia ante quae, subauditur ea, uel illa. M. Tullius in epistolis: *Sed cum leuiora non multo essent quae audirentur, quam quae uiderentur:* idest quam ea, quae uiderentur.

DE. SVPERLATIVIS. ET. EORVM CONSTRVCTIONE

QVID est superlatiuum? Quod ad plures sui generis comparatum, superponitur omnibus, ut. M. Varro doctissimus Romanorum, idest doctus praeter Romanos omnes. A quo casu formantur? A primo desinente in i, additas, & simus, ut docti doctissimus, forti fortissimus. a pulcher, matur, & similibus in r desinentibus formantur a nominatiuo addita rimus, ut pulcher, cherrimus. matur, maturrimus. Vetus item, ueterrimus facit.

Quae sunt anomala? Bonus, melior, optimus, & cetera quae diximus in comparatiuis. Senex, iuuenis, adolescens, licet habeant comparatiuum, non tamen etiam superlatiuum habent. Item quae a nominatiuo in bris ueniunt, ut celebris, celeberrimus. & pauca quae in limus desinunt, cum compositis, facillimus, agillimus, gracillimus, humillimus, simillimus, quorũ positiua designant litterae, quae sunt in nomine fagus. sunt qui agilissimus & gracilissimus dici tantum uelint.

Quot sunt terminationes superlatiuorum? Octo. simus, rimus, quae sunt frequentissimae. limus, ximus, timus, remus, simus, nimus.

Quomodo construitur superlatiuum? Cum genitiuo plurali, uel singulari nominis collectiui, ut *Maxime Graiugenum*,

ingenum, & *o Danaum fortissime gentis Tytide*. & cum casu positiui sunt, tu es moribus omnium ornatissimus: &, proxime Hispaniam Mauri sunt.

Esset ne bona comparatio, Socrates est fortissimus asinorum, & tigris est luporum uelocissima? Non. quia cum superlatiuum redoleat naturam partitionis, in qua semper pars trahitur a toto, quod esse debet cum parte eiusdem generis uel speciei; sequeretur Socratem esse eiusdem speciei cum asino, & per consequens asinum, & tigrim lupum, quod est falsum.

Perdoctus quomodo facit comparatiuum? Longe, uel multo doctior, quam doctissimus.

Quare non dicimus perdoctus, perdoctior, perdoctissimus? Quia per neque iungitur comparatiuo, neque superlatiuo, sicut quam pro ualde nũquam positiuo iungitur nisi post per, ut per quam doctus: post oppido, sane, admodum, ualde, nimis, ut oppido quam eruditus, sane quam pulcher, admodum quam elegans scortum. Item, habeo ualde quam paucos nummos.

Quando utendum est comparatiuo? Cum aliquem uel suo, uel alieno generi comparamus, & ad unum, & ad plures tam sui generis quam alieni, ut fortior homo homine, & fortior homo hominibus, & uelocior homine leo & idem tigribus est non immanior, ut docent Donatus, Seruius, Priscianus, & usus etiam auctorum comprobat. Martialis:

Hic totus uolo rideat libellus,
Et si nequior omnibus libellis:

Plinius de marmoribus: *Pretiosissimi quidem generis Lacedaemonium uiride cunctisq. hilarius*. Ouidius in secundo μεταμορφωσεῶν: *Tanto uirginibus praestantior omnibus Herse*, quae & ipsa erat uirgo. Virgilius in primo Aeneidos: *Pygmalion scelere ante alios immanior omneis*. ad sceleratos omnes conferens Pygmalionem, comparatiuo est usus. Statius in octauo: *Et melior sis quaeso deis*. Amphiaraus dicit ad Plutonem. Non placet, deis, esse datiuum. sibi enim orabat Amphiaraus, ut parceret Pluto, & esset melior, quam ceteri dei: qui se absorbi a

terra passi fuerant. nam quae cura illi de deis? sibi enim timebat, non diis, quod sequentia indicant, Si quando nefanda huc, aderit coniux, illi funesta reserua supplicia, illa tua rector bone dignior ira. Sis igitur melior mihi, quam ceteri dij, & sume supplicia de Heriphyle uxore scelerata. Lactantius: *Omnes Sibyllae unum deum praedicant, & maxime Erythrea, quae celebrior, & nobilior inter ceteras habetur.* Vallae tamen ad plura sui generis comparatiuum referri non placet, cum nec apud Graecos id fiat. Illi enim sic dicunt, Αχιλλεὺς ἀνδρότερος τοῦ αἴαντος, καὶ ὁ αὐτὸς ἰσχυρότερος τῶν τρώων, ἑλλήνων δὲ ἰσχυρότατος. non dicerent Graeci, *Achilles fuit fortior Graecis*. sed *Graecorum fortissimus*, sicut Ομηρος ἐγένετο σοφώτατος πάντων τῶν ποιητῶν. non etiam σοφώτερος. Sed ego in hoc refragor ingeniosissimo Vallae, tum quia Romani inueniuntur ad plura eiusdem generis usi comparatiuis, tum quia solent in multis initium capientes a Graecis ab angusto in effusum dilatare. sicut fecerunt etiam in sexto casu secundum uetustissimos Graecorum Grammaticos. Sextum enim casum illi. ἐμέθεν, σέθεν, ἕθεν, idest a me, a te, a se dicebant, quem Latini in omnibus fere casualibus seruauere. Similiter impersonalia in paucis Graecis accepta, apud nos frequentissima sunt. Illi spondeum, uel dactylum in secundo, uel quarto loco iambici uersus raro posuerunt, Latini uero saepissime. S. quoque apud Graecos rarissime uim consonanti amittit, carminis necessitate: nostri uero, sed uetustissimi, subtrahebant eam frequentissime, ut opust pro opus est apud Plautum. quamquam nunc exoleuit. hoc idem fecisse eos arbitror in comparatiuis, ut cum Graeci ad plura sui generis non nisi superlatiuo usi inueniantur, nostri & comparatiuo, & superlatiuo utantur.

Tanto, & quanto, & multo, & longe pro ualde, & facile, pro non dubie, quibus comparationis gradibus adiungũtur? Tam comparatiuo, quam superlatiuo. Cicero: *Quanto es maior, tanto te geras summissius.*

Catullus

Catullus ad M.Tullium Ciceronem:
Disertissime Romuli nepotum,
Quot sunt, quotq. fuere Marce Tulli,
Quotq. post alijs erunt in annis.
Gratias tibi maximas Catullus
Agit pessimus omnium poeta,
Tanto pessimus omninm poeta,
Quanto tu optimus omnium patronus.

Quinctilianus: *Declamandi ratio, ut est ex omnibus nouissime inuenta, ita multo est utissilima.* M. Tullius. *Sed ego neq. eis assentiebar, neque disputationum inuentori, & principi longe omnium in dicendo grauissimo, & eloquentissimo Platoni.* Item, Totius Graeciae facile doctissimum Platonem. Amant etiam iungi cum alius, aliter, secus, ante, post, & ceteris quae superlationem quandam significant, quaeq. diuersitatem, ut praecipuus, dissimilis, alienus. ut docet Laurentius Valla. Ouidius: *Quantoq. ratem qui temperat anteis Remigis officium.* Quinctilianus: *Quanto alius fuit ille infelicissimi iuuenis affectus.* Terentius: *Verum multo aliter euenire intelligit.* Salustius: *Multo praestabat beneficij, quam maleficij inuentorem esse.* Inuenitur etiam tantum post quanto, & tanto post quantum. Ouidius: *Quanto dux milite maior, Tantum ego te supero.* Virgilius: *O praestans animi iuuenis, quantum ipse feroci Virtute exsuperas, tanto me impensius aequum est Consulere.* quod fit, quia alterum positiuo, seu uerbo, comparatiuo alterum debet cohaerere. Quo, & eo pro tanto, & quanto, inueniuntur frequentissime posita. Fabius: *Quo quisque ingenio minus ualet, hoc se magis attollere, ac dilatare conatur.* Idem: *Erit eo obscurior, quo quisque deterior.*

DE. RELATIVIS

QVID est relatiuum? Quod rem antedictam dicit iterum. In quot partes diuiditur relatiuum? In duas: in relatiuum substantiae, & accidentis.

Quod est relatiuum substantiae? Quod refert antecedens substantiuum.

Quod est relatiuum accidentis? Quod refert antecedens adiectiuum.

Quotuplex

Quotuplex est relatiuum substantiae? Duplex, substantiae similitudinis,& diuersitatis.

Quod est relatiuum substantiae similitudinis? Quod idem cum suo refert antecedente.

Quae sunt relatiua substantiae similitudiuis? Qui, quae, quod, is, suus, ipse, sui, ille, idem. ut, Plato, qui fuit doctissimus suae ipsius aetatis philosophorum, docuit Aristotelem, & is idem Socratis discipulus fuit.

Quod est relatiuum diuersitatis? Quod refert antecedens diuersum a consequente, cum quo concordat, sed sub eodem genere, uel specie. Quamuis enim discordet ab antecedente, tamen, eiusdem esse uel generis, uel speciei cum consequente refert. Nam si dico, amo laurum, & ceteras arbores: significo quidem laurum esse arborem, sed diuersam a ceteris arboribus. non enim idem laurus, quod ceterae arbores. Item, Placet mihi accipenser, & alij pisces: ostendo quidem accipenserem esse piscem, sed differre a ceteris, specie. Nec dicas igitur, Iudaei crucifixerunt Christum inter duos alios latrones: quia sic loquens, diceres Christum fuisse latronem. Caue igitur ne decipiaris in huiusmodi relatiuis substantiae diuersitatis, nec umquam eis utaris, nisi antecedens eiusdem esse uel generis, uel speciei, cum eo quod consequitur, uelis ostendere.

Quae sunt relatiua substantiae diuersitatis? Alius, alter, reliquus, & cetera, ceterum, nam ceter, uel ceterus non legi.

Relatiuum substantiae, & accidentis in quot debet cum antecedente congruere? In nullo, si accidentis fuerit. illud enim cum consequente concordat in numero, casu, & genere: ut, Polyphemus erat altus, quanta est turris diui Marci. Si uero fuerit substantiae, in duobus, in numero & in genere: praeter suus & relatiua substantiae diuersitatis, quae cum consequente concordant, quemadmodum ea, quae sunt accidentis: ut, cliens rogat patronum, ut defendat caussa suam: antecedens huius relatiui, suam, est cliens, & tamen nō congruit cum substantiuo sequente, quod est, caussam, in

numero,

numero, casu, & genere. Sallustius: *Leones & alias feras.* antecedens huius relatiui alias, est leones, & congruit cum feras. ex quo infertur leonem esse feram. sic apud Virgilium. *Tum casia, atque aliis intexens suauibus herbis.* Infertur casiam esse herbam.

Qui, quae, quod, concordat ne semper cum antecedente? Non. quoties enim inter duo substantiua ponitur, quorum sequens sit proprium nomen, sequenti (ut Seruius docet) accommodatur, ut apud Sallustium: *Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur.* & in sacra pagina: *Semini tuo, qui est Christus.* Si uero sequens fuerit appellatiuum nomen, potest tam cum consequente, quam cum antecedente congruere, ut rosa, quae, uel qui est flos candidissimus, mihi admodum placet. Marcus Tullius: *Homines enim sunt hac lege generati, qui tuerentur illum globum, quem in hoc templo medium uides, quae terra dicitur: iisq. animus datus est ex illis sempiternis ignibus, quae sidera, & stellas uocatis.* Sed inuenitur etiam antecedenti respondere relatiuum, quando sequens substantiuum sit proprium nomen. Valerius Maximus: *Antea senatus assiduam stationem eo loci peragebat, qui hodie Senaculum appellatur.*

DE. RELATIVIS. ACCIDENTIS

Relatiua accidentis, quae sunt? Qualis, quantus, quot, quotus, quotennis, quotenus, quotuplus, quotuplex, cuius, cuias. Sed quotuplus, & quotuplex, non memini legere apud auctores. quotuplex tamen ego utor interdum, quia legi aliquando apud Grammaticos.

Qualis quae habet antecedentia? Bonus, malus, sapiens, demens, stultus, intelligens, doctus, indoctus, pulcher, turpis, albus, niger, & cetera significantia qualitatem, ut uirtutem, uitium, colorem, & similia, ut tui crines sunt nigri, qualia Aethiopum corpora: & facies Aethiopum est nigra, quales sunt pennae coruorum. eius redditiuum est, talis.

Quantus quae habet antecedentia? Magnus, paruus,

longus, breuis, latus, angustus, altus profundus, & id genus cetera; ut formica est parua, quantus est culex. eius redditiuum est, tantus.

Quae sunt antecedentia huius relatiui quot? Vnus, duo, tres, quattuor, quinque, sex, septem, octo, nouem, decem, uiginti, centum, mille, & reliqua numeralia. eius redditiuum est tot. dicimus & totidem.

Quotus quae antecedentia habet? Primus, secundus, tertius, quartus, quinctus, decimus, quinquagesimus, centesimus, millesimus. ut tu es primus in hac urbe, quotus ego domi meae. Ponitur etiam quotus pro quot. Martialis: *Dic quotus es, quanti cupias cenare*. pro quot estis. sed proprie ordinem refert: quod indicant nomina ordinem significantia, per quae respondemus interrogati, ut quota hora est? prima, aut secunda, aut tertia. Si sic igitur respondeamus necesse est, quare si haec nomina praecesserint, non licet ea referre per, quotus: ut eo cubitum *hora* tertia, quota, uel ut tu. hoc etsi nusquam memini legere apud doctos, tamen quemadmodum ei, qui dixerit, quotum annum aetatis agebat Cato, qoando Graecas discebat litteras? licet respondere sexagesimum, & per huiusmodi nomina: sic etiam licere arbitror ex contrario haec eadem nomina per quotus referre. sic, Incipio hieme lucubrare ab hora octaua, quota Plinius Secundus cum tardissime surgeret cubitu, incipiebat. non tamen etiam sexta quota ille saepe. Incipiebat enim lucubrare a Vulcanalibus.

Quotennis (de quo meminit Priscianus: nam apud auctores non legi, sed sic ubique, quot annos natus es? quotum annum aetatis agis? quot annorum es?) quae habere antecedentia potest? Anniculus, biennis, uel bimus, triennis, uel trimus, quadriennis, uel quadrimus, quinquennis, decennis, ulterius non legi. ut hoc uinum est bimum, aut decenne. quotennis est filius tuus, uel melius, quot annos natus est filius tuus?

Quotenus, quo usus est M. Tullius ad Atticum dicens: *In ripa nescio quotenorum iugerum*) quae habere.

bere antecedentia debet? Singuli, bini, terni uel trini, quaterni uel quatrini, quini, seni, septeni, octoni, noueni, deni, uiceni, quinquageni, centeni, milleni. est autem quotenus relatiuum diuisiuum in pares nnmeros, ut boues bini, & quaterni trahunt aratrum, quoteni equi carrucam. Vtimur etiam his nominibus sic: Iulius Caesar legauit uiritim trecentos sestertios, ait Tranquillus, hoc est trecentos uiris singulis. Augustus uero, cohortibus urbanis quingenos, legionariis, trecenos nummos, hoc est singulis quingentos & trecentos. nam si dixisset, legauit populo trecentos sestertios, tantum trecentos toti populo esse legatos intelligeremus: sed quia trecenos dixit, singulis trecentos significauit legatos. Sic: dato discipulis tuis omnibus binos colaphos, hoc est duos singulis: Item, uiri sobrii, ac modesti cum discumbũt, bibunt ad summum trinos cyathos uini, hoc est tres singuli. Praeterea nomina quae tantum in numero multitudinis inflectuntur, his nominibus coniunguntur. ut dedi ad te binas aut ternas, aut quatternas litteras, cum tu unas tantum miseris: pro duas, aut tres, aut quattuor epistolas, cum tu unam epistolam miseris. nec dicas duas litteras, aut binas epistolas. Sic, binas aedes, ternas nuptias: pro duas domos, tria connubia dicendum.

Quotuplus quae habet antecedentia? Simplus, duplus, triplus, quadruplus, centuplus. ut si dedisti obolum mendico propter Deum, accipies centuplum: quotuplum non accipies, si pro te impendisti. sed hunc postremum loquendi modum ego non memini legere, nec puto inueniri apud illustres auctores.

Quotuplex quae habet antecedentia? Duplex, triplex, quadruplex. ut habeo triplicem uestem, idest trium generum, quotuplex non est tibi: sed neq. hoc legi apud illustres.

Cuius, cuia, cuium, quae habet antecedentia? Nomina, uel pronomina possessiua, uel genitiuos substantiuorum. ut, Dic mihi Damoeta cuium pecus? Aeneium, uel meum, uel Aegonis. Cuia est haec domus? tua, uel reip. uel Herculea. Cuium fuisse putas hunc ensem? He-

ctorum, uel Hectoris, uel tuum, sed sic non sunt relatiua, sed interrogatiua. essent autem relatiua, si sic diceres, hic ager est meus uel Caesaris, cuia est ancilla.

Hic & haec cuias, & hoc cuiate quae habet antecedentia? Nomina patriae, ut Romanus: Bassianas: uel gentis: ut Italus, Latinus, ut sum Romanus, cuiates erant Catones: & Latinus, cuias fuit M. Tullius.

Quae sunt relatiua accidentis similitudinis? Omnia praedicta, ut sum bonus, qualis tu. similitudo est & aequalitas.

Quae sunt relatiua accidentis diuersitatis? Aliusmodi, & alteriusmodi: ut sum albus, & coruus est aliusmodi, dissimilitudo est.

Quot modis ponuntur supradicta nomina in oratione? Multis, sed frequenter tribus. Interrogatiue: ut, *Sed uos qui tandem. quibus aut uenistis ab oris?* &, *quod genus hoc hominum?* Relatiue: ut, *Sum pius Aeneas, raptos qui ex hoste penates Classe ueho mecum, fama super aethera notus.* Infinite: ut, Qui sint ueri amici, plane ignoro. & sic Qualis, &c. relatiua accidentis.

Animal quid, & Virgilius quis, quare non dicimus? Quia quis, & quid numquam relatiue, sed uel infinite? uel interrogatiue ponuntur.

DE. INTERROGATIVIS

Quod est interrogatiuum nomen? Quod rei dubiae, uel tanquam dubiae postulatiuum est.

In quot partes diuiditur? In duas, in interrogatiuum substantiae, & interrogatiuum accidentis.

Quae sunt, interrogatiua substantiae? Qui, quae, quod, & quid, & uter.

Quae sunt interrogatiua accidentis? Qualis, quantus, quot, quotus, & cetera relatiua accidentis.

Quid interest inter quis, & uter? Si duo fuerint, dices quis, & uter, tuo arbitratu. ut quis, uel uter oculorum tuorum melius uidet? Si uero plures, quis tantum: ut, quis ex tuis digitis est longior? non etiam uter.

Debemus ne semper respondere per eundem casum, per quem interrogatio facta fuerit? Maxime. ut, *Quam*

puellam amauit Achilles in Troia prouincia? Polyxenam. *Quis tibi uideor?* aeque miser atq. ego sum. *Cui inuidebat Thraso miles?* Phedriae riuali. *A quo amata fuit Galathea?* Ab Aci, & Cyclope. *Quarum rerum non est umquam satietas?* Diuitiarum. Interdum tamen non licet respondere per eundem casum: ut si rogeris, quotennis es? respondeas potius centum annorum, quam centenis, quod nusquam legitur.

Item, quanti emptae? Paruo. & Cuium pecus? Aegonis, aut Philondae. &, quid agitur? statur. Cuius dicis esse hos libros? meos.

DE. DISTRIBVTIVIS

Quod est nomen distributiuum? Quod est distributionis nota, seu signum.

In quot diuiditur partes distributiuum nomen? In duas, in affirmatiuum & negatiuum, & sunt haec.

Quisque ambo affirmant, quicumque, atque omnis, uterque.
Nullus, nemo negant, etiam coniungito neuter.

Quem casum uolunt? Genitiuum pluralem, uel ablatiuum, accusatiuum ue cum propositione. ut, nullus discipulorum uel ex discipulis, uel inter discipulos legit. Dicimus etiam, nullus discipulus. sic uterq. parentum, & uterq. parens.

DE. PARTITIVIS

Quid est nomen partitiuum? Quod partem trahit a toto cum quo partitur, & cum eo debet in genere concordare. ut hominum aliquis alieni appetens, aliquis sui profusus. & sunt haec.

Quilibet, & quidam atq. aliquis, quicumque, alius, quis,
Alter, uter simul alteruter, *numerali aut unus*. Sed distributiuũ, partitiuum, diuiduum, synonyma esse existimo.

Quot in partitione esse debent? Tria, pars, totum, & quod pars regat totum. ut litterarum tuarum unae sunt eloquentiae, alterae humanitatis & amoris plenae. fit etiam partitio per Prolepsin, de qua dicemus, cum de figuris tractabimus.

Quilibet, non ne significat, id quod omnis, seu cunctus? Non, sed unum quemuis de multis. vt Accipe

quemlibet

quemlibet horum librorum, ideſt unum quemuis, & non quemque ſeu omne. Poetae tamen pro omnis ponere uidentur. Ouidius: *Pollicitis diues quilibet eſſe poteſt.* quilibet, ideſt unuſquiſq. ſed proprie particularis eſt dictio. Quilibet igitur & nullus, non ſunt contraria, ut putant Dialectici aetatis noſtrae: ſed omnis, & nullus.

DE. CONSTRVCTIONE. NOMINATIVI ET. CETERORVM. CASVVM

NOMINATIVVS, & ceteri caſus iunguntur genitiuo poſſeſſiue, ut M. Tullius Romanae eloquentiae princeps, atq. is idem patriae uerus pater. & T. Liuium lacteo eloquentiae fonte manantem Patauinitatẽ quandam redolere dixit Aſinius Pollio. Item adiectiua nonnulla genitiuum admittunt, ut plenus rimarum, diues opum, diues pictai ueſtis, & auri, peritus, doctus iuris, ignarus, inſcius, imperitus rerum, cupidus honoris, appetens alieni, ſui profuſus. Non eſt aduerſus impudentes, & improbos uelitandum, quia tantiſper ſimilis, & compar eorum fies, dum paria & conſimilia dicas.

Datiuo iunguntur adiectiua ſic: facilis, utilis amicis, grauis, damnoſus hoſtibus, carus, gratus, amicus omnibus, inimicus nemini. & multa huiuſmodi.

Accuſatiuo iunguntur adiectiua ſic, populabundus agros. oſus; peroſus inimicos; *exſpectem, qui me numquam uiſurus abiſti?* & cetera in rus, cum participia eſſe deſinunt amiſſione temporis, & accuſatiuo iungũtur.

Ablatiuo iunguntur ſubſtantiua ſic. homo doctrina ſeria, florenti uir facundia, egregia indole puer, praeſtanti corpore nymphae, uirgo egregia forma atq. aetate integra. Hercules magna ui heros, atq. conſilio. nihil iſtac opus eſt arte. Dicimus etiam, Dux nobis opus eſt. Adiectiua ſic, plenus fide, clarus, inſignis fama. *Ennius ingenio nobilis, arte rudis*, ſecundus ab rege, & nulli pietate ſecundus, alienus a uitijs, dignus honore, indignus laude, magnus doctrina, laſſus labore aſſiduo, & laſſus cura, & confectus, & id genus abunde multa.

DE. PARTICIPIIS

QVID eſt participium? Pars orationis declinabi-

 lis,

lis, partem nominis capiens, partemq. uerbi. Quare inuentum est participium? Vt loco uerbi obliquis casibus intransitiue adiungatur. quia cum non possint obliqui casus adiungi uerbis intransitiue, loco uerbi subit participium, ut Priscianus ait, ut: bonus homo loquebatur, boni hominis loquentis orationem audiui, bono homini loquenti dedi, bonum hominem loquentem audiui, a bono homine loquente accepi: quia non licet dicere, boni hominis loquebatur. loco uerbi loquebatur, subit loquentis participium. Item, ut oratio breuior sit, & dilucidior, omissis relatiuis, aduerbiis, coniunctionibus, ut homo pauca loquens, inter sapientes connumeratur, idest homo, qui pauca loquitur. Item cenatus eo cubitum, idest postquam cenatus sum. & legens disce, pro lege, & disce. Item ueniens uidi, idest cum uenirem.

Quod autem in hac oratione: mulieres ornant se, ne uidentes homines eas derideant, necessario participio sit utendum, ut Valla docet, & Sypontinus, qui a Valla accepit, mihi non uidetur. non enim sic ea resoluenda est oratio: Mulieres ornant se, ne homines eas uideant, & derideant, quia sic necesse esse uti participio, quoniam uident eas omnino homines: sed sic. Mulieres ornant se, ne qui uident homines, uel ne cum uident homines, eas derideant: uel per passiuum, ne a quibus uidentur hominibus, derideantur: uel, ne cum ab hominibus uidentur, sint illis ludibrio. nam ne homines uidentes, non est, ne homines uideant: sed, ne qui uident homines, uel ne cum uident homines.

Quot sunt terminationes participiorum? Septem. ns, ut amans, legés: rus, ut amaturus: tus, sus, xus, uus, & dus, ut amatus, uisus, implexus, mortuus, amandns.

In ns participia, unde formantur? A prima persona praeteriti imperfecti indicatiui modi, mutando bam, uel bar in ns, ut amabam, amans: legebam, legens: osculabar, osculans: sequebar, sequens: eo, is, cum compositis, mutat bam in ens, ut ibam, iens: quibam quiens.

In rus, unde formantur? Ab ultimo supino adden-

do rus , ut amatu , amaturus: uisu , uisurus : pexu, pexunus . Orior tamen etsi habet supinum ortum, unde ortus , participium tamen facit oriturus Horatius in epistolis: *Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes* .

In tus, sus , xus , unde formantur ? Ab extremo supino addendo s. ut amatu , amatus : uisu ,uisus , impexu, impexus . A morior tamen debuit esse moritus, quod proportio magis exigebat , Prisciano teste , quia supinum est moritum , quod etiam indicat moriturus : sed facit mortuus geminato u , quod in nullo alio participio inuenitur.

In dus , unde formantur ? A genitiuo sui praesentis participij , mutando tis in dus , ut amans , amantis : legens , legentis, osculans, osculantis: tis in dus fit amandus, legendus, osculandus .

A uerbo actiuo quot participia deriuantur ? Duo alterum praesentis, & praeteriti imperfecti tẽporis in ns, ut amans, idest qui amat, uel amabat: alterum futuri in rus, ut amaturus, idest qui amabit .

Quae actiua non habent participium in rus? Quae deficiunt supinis , & sunt haec .

Compesco, cerno, renuoq. , & respuo, lingo,
Sugo, refello, timet, lambo, urgeo, & ambigo, caluo,
Visoq. , cum metuo, posco, linquo, arceo , disco.
Et cum compositis sunt haec sine cuncta supinis.

Compesco, escis, escui. *per rifrenare, & constringere.*
Dispesco, dispescis, dispescui. *per spartire .* Plinius:
Africam ab Aethiopia dispescens .
Renuo, renuis, renui. *per rinunciare .*
Respuo, respuis, respui. *per rifistare.*
Lingo, lingis, linxi. *per leccare .*
Sugo, sugis, suxi. *per sugare.*
Refello, refellis, refelli. *per negare, e riprendere il falso.*
Linquo, linquis, liqui, supinum esset secundum analogiã lictum, unde derelictum . *per abbandonare.* de quo Priscianus : Eandem seruant etiam regulam, liqui, lictum, & ex eo composita reliqui, relictum .
Lambo, lambis, lambi. *per leccare .*

Vrgeo, urges, urſi. *per conſtringere.*
Ambigo, bigis, ſine praeterito, & ſupino. *per dubitare.*
Caluo, caluis, calui. *per ingannare.*
Viſo, uiſis, uiſi. *per andare a uedere.*
Terent. *Viſam ſi domi eſt.* Cetera dicta ſunt in actiuis.

A VERBO paſſiuo quot participia deſcēdunt? Duo, alterum praeteriti perfecti, & pluſquam perfecti temporis in tus, uel ſus, uel xus, ut amatus, uiſus, pexus, ideſt qui amatus, uiſus, pexus fuit, uel fuerat: uel per actiuum, quem amaui, uel amaueram, uidi, uel uideram, pexui, uel pexueram. Alterum futuri in dus, ut amandus, ideſt qui amabitur, uel quem amabo.

Quae habent unum tantum participium, ideſt futuri in dus? Quae deficiunt ſupinis. Quare? Quia cum participium praeteriti temporis inclinetur a ſupino, & ſupinum non fuerit, nec participia erunt, quae a ſupino naſcuntur. & ſunt ea, quae paullo carminibus complexi ſumus.

A VERBO neutro quot participia deſcendunt? Duo, unum praeſentis, & praeteriti imperfecti temporis, in ns, ut ſeruiens, ideſt qui ſeruit, uel ſeruiebat: alterũ futuri in rus, ut ſeruiturus, ideſt qui ſeruiet, uel a quo ſeruietur.

Quae neutra habent quattuor participia? Quae habēt paſſiuum in tertiis perſonis, ut ſemino, tundo, & aro, & cetera, ut ſeminans, & ſeminaturus in actiua ſignificatione, & ſeminatus & ſeminandus in paſſiua.

Quae neutra habent tria participia? Haec.

Prandeo, ceno, meret, nuboq., & iuro, quieſco,
Et placeo, & pateo, tituboq., & gaudeo, fido,
Fio quoque, & ſoleo, atque adſueſco, atque audeo iunge.

habent enim participium praeſentis praeteriti, & futuri in rus, ut prandeo, prandens, pranſus, & pranſutus: ceno, cenans, cenatus, & cenaturus. & ſic reliqua: ſed prandeo, ceno, iuro etiam in dus participium habent.

Fio tamen uel nullum habet proprium participium, uel unum tantum fiens: quod non inueniri inquit Laurentius Valla, etſi Priſcianus ponit. & Diomedes ra-

rissimum dicit. Factus enim est a supino factu, quod à facio est, cuius passiuum fuit facior apud ueteres. futurus a sum est potius, ut ait Diomedes: quamuis a suo antiquo uerbo esse uideatur. Quod uero non sit futurus a fio, profuturus ostendit a prosum, & defuturus a desum: fiendus uero barbare dicitur: pro eo docti faciendus utuntur.

A sum etiam ens, quo usus est Caesar. & Graeci ὤν dicunt, non est in usu frequenti, nisi apud Dialecticos, & Philosophos aetatis nostrae. A sum uero composita carent participijs, praeter absum, absens: praesum, praesens: possum, potens: quod tamen nomen esse uult Diomedes.

Quae participia praeteriti temporis tam actionem quam passionem significant? Pransus, cenatus, potus, iuratus. dicimus enim ego prandi, & cenaui, & pransus, & cenatus sum ficos, & fici pransae, & cenatae sunt a me. potaui & potus sum aquam: & aqua pota est a me. ego iuraui & iuratus sum numina: & numina iurata fuerunt a me.

Mereo, meres, merui & meritus sum. *ꝑ meritare, et militare.*
Iuro, iuras, iuraui, & iuratus sum. *per giurare.*
Pateo, pates, patui, & passus sum. *per esser manifesto.*
sed passus a patior etiam & a pandor, est participium.
Titubo, bas, titubaui, & titubatus sum. *per uacillare.*

Quae neutra non nisi unum habent participium?
Quae carent supinis, & sunt haec:

Strideo, sterto, rudo, stridit, micat, aestuo, glisco,
Et conquinisco, & quando dat parco, peperci,
Scandoq. cum scalpo, scabit, & pauet, horreo, mando,
Psallo, luo, atq. tremo, satagoq., & obedio, dego,
Micturio, horrescoq., & cetera talia, praeter
Parturio esurio, & per ui quaecumq. secundae,
Vt caleo, fuerint. sed habent tamen ista supinum.
Cum placeo, noceo, libeo, careo, pateoq.,
Torret, olet, ualeo, paretq., doletq., latetq.,

A luo etiam esset lutum per analogiam, unde dilutum uinum a diluo, in quo mista est aqua. & a scalpo,

ſcalptum, Priſciano teſte. nec dicas ſculpo per u. non enim dicimus ſculptum, & ſculpellum per u, ſed per a ſcalptum, & ſcalpellum, quare, ſcalpta marmora, dicendum, non ſculpta.

Oſus, ab odi eſſe, uidetur. Sed oſus, exoſus, peroſus, nomina ſunt ſecundum Seruium, & accuſatiuo figurate coniunguntur, Plautus in Amphitryone: *Oſaſum inimicos meos*. Virgilius: *Lucemq. peroſi*. Ouidius: *Taedas exoſa iugales*. Valerius Maximus de Scaeuola: *Peroſus enim, credo, dexteram ſuam, quod eius miniſterio in caede reges uti nequiuiſſet, iniectam foculo exuri paſſus eſt*. Vſurpãtur a neutris quandoq. in dus participia. Ouidius: *Quae uenit indigne poena, dolenda uenit*. Idem:

Virq. mihi dempto fine carendus abeſt.

Strideo, ſtrides, ſtridi. *per gridare*.

Sterto, ſtertis, ſtertui. *per ronfare, o roccare*. Sternui uero eſt a ſternuo: & ſignificat, quod uulgo dicimus, *ſternutare*. Propertius: *Sternuit omnem Amor*. Columella: *Donec ſternuat ouis*.

Rudo, rudis, rudi. *per gragliare*: ſed rudunt etiam funes. unde rudentes dicti, ut *Stridorq. rudentum*.

Strido, ſtridis, ſtridi. *idem quod ſtrideo*.

Mico, cas, cui. *per giocare alla morra*. ideſt ad digitos, ut baiuli ſolent. Marcus Tullius officiorum tertio: *Dignum eſſe dicunt, qui cum in tenebris mices*.

Aeſtuo, aeſtuas, aeſtuaui, aeſtuatum. *per hauer gran caldo*.

Pſallo, pſallis, pſalli. *per cantare*.

Conquiniſco conquiniſcis, conquexi. *per inchinare, e quaſſare il capo*.

Scando, ſcandis, ſcandi. *per montare, & aſcendere*.

Dego, degis, degi. *per uiuere*.

Mando, mandis, mandi. *per ſchizzare con li denti*.

Scabo, ſcabis, ſcabi. *per grattare*.

Scalpo, ſcalpis, ſcalpſi. idem eſt quod ſcabo, & *per ſculpire*.

Paueo, paues, paui. *per hauer paura*.

Luo, luis, lui. *per patire la pena, & purgare la colpa*.

Gliſco, gliſcis, ſine praeterito & ſupino. *per creſcere*.

Lucilius

Lucilius apud Gellium: *Luna alit ostrea implet & echinos: muribus fibras, & pecu addit. eadem autem ipsa quae crescente Luna gliscunt, deficiente Luna contra deficiunt.*

Tremo, tremis, tremui *per tremare.*
Furo, furis, insaniui. *per diuentar matto.*
Luceo, luces, luxi. *per lucere.*
Pelluceo, pelluces, pelluxi. *per lucer molto.*
Torreo, torres, torrui, tostum. *per arrostire.*

A VERBO communi quot participia deriuantur? Duo, in actiua significatione tantum, in ns, & in rus, ut largiens, qui donat, uel qui donabat: largiturus, qui donabit. unum praeteriti perfecti tam in actiua, quam in passiua, ut largitus, qui donauit, & qui donatus est. Vnū in passiua tantum in dus, ut largiendus, qui donabitur.

A VERBO deponenti quot participia deriuantur? Tria: praesentis, praeteriti perfecti, & futuri in rus, ut sequens, secutus, & secuturus.

Quae deponentia habent quattuor participia? Quae communia olim fuerunt, significantq. actionem, ut loquendus, sequendus, utendus. Ouidius: *Multa rogant utenda dari.* Valerius Maximus: *Etiam tribunus militum adulandus erat.* Et sciendum inueniri aliquando participia praeteriti temporis a deponentibus uerbis actionem significantibus, passiuam habere significationem. Virgilius: *Vno graditur comitatus Achate.* Idem: *Nunc oblita mihi tot carmina.* Terentius: *Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.*

Ab impersonalibus sunt ne participia? Minime, nisi a taedet, pertaesus. Suet. *Quasi pertaesus ignauiam suam.* Leges etiam poenitens, & poenitendus: pudens, & pudendus: pigendus, libens, decens, quae tamen magis nomina. Quin & *pertaesus ignauiam suam*, ausim dicere nomen cum accusatiuo figurate, ut *Lucemque perosi.* quia non habet pertaesus casum uerbi taedet, cum dicitur, *pertaesus ignauiam suam.* non enim dici-

mus

mus, ille taedet ignauiam suam, si taedet inuenitur unquam cum nominatiuo. sed potius, illum taedet ignauiae suae, uel, si licet cum nominatiuo, (ego enim non memini legere) ignauia taedet illum, ut *ne plus, minus ue faxit, quod postea nos pigeat*, apud Terentium: & *Hei mihi, non te haec pudent?* & *quem neque pudet quidquam.* & *An non poenitebat te auctorem flagitij, quod fecisset adolescens?* apud eundem. & *Quem saeux pudebunt*, apud Lucanum. Quare cum accusatiuus, ignauiam, non regatur a pertaesus ratione uerbi taedet, quoniam nec per impersonale licet dicere, illum taedet ignauiam: nec per personale, ille taedet ignauiam: quia potius esset dicendum, ignauia taedet illum; sicut, quod postea nos pigeat, & non quod nos pigeamus, & sic in ceteris, ut ostẽdimus: pertaesus non est participium, sed nomen potius accusatiuo figurate adiunctum. ut osus, exosus, perosus.

Quot modis participia transeũt in uim nominis? Tribus. Constructione, quando non habent casum sui uerbi, ut Abundans lactis, nomen est: abundans lacte, participium. Acceptus illi, nomen est: acceptus ab illo, participium. Virgilius: *Quam diues pecoris niuei, quam lactis abundans*. Patiens inediae, nomen est: patiens inediam, participium. Doctus, Grammaticae, nomen est: doctus Grammaticam, participium. Praefectus urbis, nomen est: praefectus urbi, participium. quare & comparationem adsciscunt, ut abundantior, acceptior. Compositione, quando componuntur cum dictionibus, cum quibus eorum uerbum componi non potest, ut indoctus, innocens. non enim dicimus indoceo, innoceo. Temporis uel amissione, cum non significant tempus ut Amandus est optimus quisq., idest amari dignus: uel mutatione, ut in participijs in rus, cum resoluuntur per praeteritum imperfectum subiunctiui. Ouidius: *Exspectem, qui me nunquam uisurus abisti?* idest qui eo animo discessisti, ut me non amplius uideres? Valerius Maximus: *Experiri enim nolui, si tibi propositum ex sententia parum cessisset, quam aequo animo me ferro essem interemptura*: idest quam aequo animo me ferro interimere auderé. Seneca de naturalibus quaestio-

ftionibus : *Nullam autem mentionem fecit cometarum , non praetermiſſurus , ſi quid explorati apud illos comperiſſet .* non praetermiſſurus , ideſt, ita affectus , ut non praetermitteret .

Participium quem caſum poſtulat ante ſe ? Nullum quoniam nulla orationis pars regit ante ſe praeter uerbum. Poſt ſe quomodo conſtruitur? Cum caſu uerbi ſui, ut tu, qui euadis doctus, gaudebis: tu euadens doctus, gaudebis . ego, qui indigeo doctrinae, incumbo litteris , indigens ego doctrinae , incumbo litteris . adamo te , qui mihi inſeruis , ad amo te inſeruientem mihi . non uidi quemquam , qui ſit ſtudio nihil conſecutus , neminem uidi ſtudio nihil conſecutum . o puer , qui praeſtas condiſcipulos omneis ingenio, tene memoria illud Iſocratis, ἐὰν ἧς φιλομαθὴς , ἔσῃ πολυμαθὴς : o puer praeſtans ingenio condiſcipulos omneis, &c. nobis qui gaudemus uirtute , multi inuident : nobis uirtute gaudentibus multi inuident . ſeruire Deo praeter cetera , intereſt omnium qui uiuunt : uiuentium omnium intereſt praeter cetera, ſeruire Deo.

In quid reſoluitur participium ? In relatiuum , & uerbum : ut amans, ideſt qui amat , uel amabat . Nonnumquam reſoluitur in uerbum , & dum, uel poſtquam , uel &, uel quoniam, uel cum, & ſimilia, ut praeceptore legente, diſcipuli diſcunt . ideſt dum praeceptor legit . &, hoc dicto interijt, ideſt poſtquam hoc dixit, uel cum hoc dixiſſet, exceſſit e uita . Item legens diſco, ideſt lego, & diſco, & ueniens uidi, ideſt cum uenirem .

Quando participio uti non licet ? Cum in nominatiuo eſſe relatiuũ non poteſt , ut *io allegrante te, ſon piu pouero di Codro ,* ego quo tu gaudes, ſum pauperior Codro : & *la Grammatica inſegnata da me a te, ti fara honore & utile.* Grammatice, quam doctus fuiſti a me , erit tibi honori, & commodo . Item, *la camiſa ſpogliata a te dal tuo famiglio, andara a lauare al fiume di Po la tua nutrice .* induſium, quo tu ſpoliatus fuiſti a tuo miniſtro , ibit lotum ad flumen Eridanum nutrix tua.& *li libri miei da eſſere cargati in dui muli dal tuo mulatiero, mandaro alla cittade di Venetia, o a Roma*

ma

ma al piu presto. Libros meos, quibus duo muli onerabantur a mulione tuo, mittam breui uel ad urbem Venetias, uel Romam. Dic per, oneror, quando est tertiae speciei, ut scribor, dicor. Libros, qui onerabuntur a mulione tuo duobus mulis, mittam breui ad urbem Venetias, aut Romam. & sic licet dicere per participium. Libros meos onerandos duobus mulis a mulione tuo, mittam Venetias uel Romam. Praeterea non licet uti participio, quando non est, ut *io ho hauto molte uolte compassione ad Ouidio bandezato in Ponto*: saepe sum miseratus Ouidium, qui exsulauit in Ponto. Item, *tu impari certamente uolontieri la Grammatica studiata da me, ma non fai frutto*: discis tu quidem non inuitus Grammaticam, cui ego studui, sed non proficis. In his non usi sumus participijs, quia nec exsulo habet exsulatus, nec studeo, studitus, atque ideo diximus per relatiuum & uerbum.

Dic uulgaria participiorum omnium? Amans, *amante, chi ama, o chi amaua*. Amaturus, *da amare, chi amara, e per douere amare, essendo per amare, & hauendo ad amare*. Amatus, *amato, chi e stato, o chi era stato amato, essendo stato amato*. Amandus, *da esser amato, chi era amato, e per esser amato, hauendosi ad amare, o hauendo ad essere amato, essendo per essere amato*. & sic in ceteris.

Participium absolute in quo casu ponitur? In septimo si reperitur, ut *studiando io Greco & Hebraico, tu andaui a solazzo*. studente me Graecis, ac Iudaicis litteris, tu deambulabas, id est, dum uel donec ego studebam. Si uero non reperitur, dicimus per uerbum, & dum uel donec, uel postquam, ut *uenuta la estate, molti si amalano*. postquam uenit aestas, plurimi aegrotant. & *partita la inuernata, uien la primauera*. ubi discessit hiems, uer aduenit. hic non licet dicere per septimum casum, quia uenio, & discedo non habent participia praeteriti temporis. quamquam apud uetustissimos inuenitur discessus, & alia quae nunc penitus exoleuerunt, ut interitus, oblitus.

Quare etiam hic septimus casus appellatus est a non

nullis

nullis ablatiuus in consequentia? Quia necessario huiusmodi ablatiuos consequi aliquid debet, ut sole oriente, fit dies, id est solis ortum sequitur dies. &, *Graecis Ilion obsidentibus, uicti sunt Ilienses:* id est propter obsidionem Graecorum secuta est uictoria de Iliensibus: Quando autem sic dicimus, te sedente, ego sto, non est necesse me stare, dum tu sedes: non erit igitur ablatiuus in consequentia: nisi in consequentia dicitur, quia consequi omnino aliquid debet, ex quo perficiatur oratio. Sed dicas tu potius uel septimum casum, uel ablatiuum absolute positum.

Quae participia poni possunt absolute in ablatiuo? Praesentis, & praeteriti imperfecti.i.in ens. praeteriti perfecti, & plusquamperfecti, id est in tus, sus, xus. quae frequentissime inueniuntur in septimo casu. exempla ultro se offerunt, siquis inquirat, ut *Te ueniente die, te decedente canebat.* &, *Sublata beneuolentia, amicitiae nomen tollitur,* & huiusmodi infinita. Item futuri in rus: ut, Facturo me copiam bonorum librorum studiosis omnibus, coeperunt omnes gaudere mirum in modum, id est cum essem facturus copiam. Lucanus lib. I. *Facile uenturo Caesare praedam Ignauae liquere manus*: id est, cum esset uenturus Caesar. Valerius Maximus lib. I. *Id luce proxima consulibus sacrificio uel expiaturis, si posset auerti: uel, si certum deorum etiam monitu uisum foret, exsecuturis, hostiarũ exta somnio congruerunt.* In dus quoque sic: Voluendis assidue bonis libris, quam plurima memoratu digna discuntur, id est uoluendo libros, uel dum uoluuntur. Marcus Tull. in prooemio primi libri officiorũ: *Orationem autem Latinam efficies legendis nostris pleniorem*: id est legendo nostra, uel cum legentur nostra. sed haec, cum amittunt tempus, non sunt participia.

DE. PATRONYMICIS

QVID est patronymicum? Quod proprie a patre deriuatum secundum formam Graecam, significat filium, uel nepotem, filiam uel neptem primitiui sui:

ut hic Priamides, Priami uel filius, uel nepos. Haec Priamis, filia, neptisue Priami.

Quare dicendum potius patronymicum per y ψιλὸν ny, quam patronomicum per ο μικρὸν? Quia quae componuntur ab ὄνομα, mutant primum ο μικρὸν in ω μέγα, secundum uero in y ψιλόν. sic ab ἱερὸς, & ὄνομα, Hieronymus, quod sacrum nomen interpretatur, a σὺν, & ὄνομα, Synonymum.

Non ne etiam ab alijs, quam a patribus patronymica deriuantur? Quidni? sed raro, & abusiue, ut a matribus, sicuti est Iliades, Iliae filius Romulus. Latoides, λητοῦς, idest Latonae filius, Apollo. ab auis maternis, ut Atlantides, Mercurius, filius Maiae Atlantis. A fratribus, ut Phaethontiades, sorores Phaethontis. A regibus siue conditoribus ut Aeneadae. Romulidae, id est Romani. Thesidae, Cecropidae, idest Athenienses. Et sciēdum multa inueniri huius formae gentilia, ut Hemonis, Thessalis, Colchis, Argolis, Cyclas, Ias, Troas. multa item propria, ut Euripides, Thucydides, Bacchis, Doris, Pithyas.

Possunt ne deriuari patronymica a proprijs patrum Latinis, ut Saturnus, Iuppiter, Mars, Mercurius, Sol? Minime. nam in his, & similibus dicendum est, filius, uel nepos Saturni, Iouis, Martis, uel per possessiuum, Saturnius, Iouius, Martius. nam pro patronymicis possessiua inueniūtur apud Latinos usurpata, ut Aemilianus Scipio idest Aemilij filius: Octauianus Caesar, idest Augustus Octauii filius. dicitur &: Octauius. Virg. *Lusimus Octaui*. A nominibus tamen patrum Latinis Romanum poetam posse existimo, si contigerit, patronymica inclinare, si Graecam habere potuerint inflexionem (quia Graece patronymica formari debent) nec aliter apud Graecos, quam apud Latinos nomina illa appellentur. nam à Saturnus, Iuppiter, Mars, Mercurius, Sol, Neptunus, ideo patronymica deriuare non licet, quia non sic, sed κρόνος, ζεὺς, ἄρης, ἑρμῆς, ἥλιος, ποσειδῶν Graece dicuntur. A Petrus igitur, Petrides esse potest patronymicum, quia ὁ πέτρος τοῦ πέτρου Graece potest declinari, atque inde

πετρίδης

πετρίδης deriuari patronymicum. ſic ab Antonius, Antoniades; a Cicero, Ciceronides eſſe poſſunt patronymica, quia ὁ Ἀντώνιος τοῦ Ἀντονίου, ὁ Κικέρων τοῦ Κικέρωνος, Graece licet inflectere, indeq. Ἀντωνιάδης, Κικερωνίδης deducere patronymica.

Vtendum ne eſt patronymicis in proſa oratione? Nequaquam. ſed in carmine dumtaxat. inueniuntur tamen uſi patronymicis etiam hiſtoriographi, quod ipſis quoq. licentia uti conceſſum ſit. quare Herodotus apud Graecos fabulas etiam commiſcet hiſtoriis. quod tamen Latini reprehendunt. Iuuenalis: *Et quidquid Graecia mendax, Audet in hiſtoria.*

Quot ſunt terminationes patronymicorum maſculini generis? Tres ιδης, ut πηλεΐδης: ων, ut πηλείων: αδιος, ut, ὑῤῥάδιος, quarum prima, qua ſola poetae Latini utuntur, communis eſt, altera Ionica, Aeolica tertia. habent enim Graeci quinq. linguas; Communem, Ionicam, Doricam, Atticam, Aeolicam.

Quomodo formantur Graece? Sic. Si genitiuus Graecus deſinit in ως, uel in ος, uel in ους, uel in ου: ſi ne ante ου eſt ἰοτα, nec quae in ου genitiuum faciunt, primae ſunt declinationis, in ιδης communiter formatur patronymicum, ut ὁ πηλεὺς τοῦ πηλέως, ως in ιδης, πηλεΐδης, & per ſynaereſin, πηλείδης. Item ὁ πηλεὺς, τοῦ πηλῆος, ος in ιδης, πηληίδης a genitiuo Ionico. Homerus. μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω Ἀχιλλῆος. πηληϊάδεω pro πηληΐδου, ἀπὸ τοῦ πηλῆος genitiuo Ionico. ὁ Δημοσθένης, τοῦ Δημοσθένους. ους in ιδης. Δημοσθενίδης. ὁ Ἀγαμέμνων, τοῦ Ἀγαμέμνονος ος in ιδης, Ἀγαμεμνονίδης: ὁ πρίαμος, τοῦ πριάμου, ου in ιδης, πριαμίδης. ὁ πάνθοος. του πανθόου, ου in ιδης, πανθοΐδης, & per ſynereſin, πανθοίδης.

Sin autem ante ου eſt ἰοτα, uel in ου mittentia genitiuum primae ſunt declinationis, commutant ου in αδης, ut ὁ μενοίτιος, τοῦ μενοιτίου, ου in αδης, μενοιτιάδης. ὁ αἰνείας, του αἰνείου, ου in αδης, αἰνειάδης. ὁ ἀγχίσης, τοῦ ἀγχίσου, ου in αδης, ἀγχισάδης. & πλεονασμῷ τοῦ ι, ἀγχισιάδης. ὁ ἱππότης, τοῦ ἱππότου, ου in αδης, ἱπποτάδης.

Cuius

Cuius declinationis ſunt patronymica maſculina in δης? Primae τῶν ἰσοσυλλάβων ut ὁ πηλείδης, τοῦ πηλείδου, ὁ πριαμίδης, τοῦ πριαμίδου.

Patronymica foeminina quot terminationes habent? Tres, ας, ις, νη, quibus omnibus noſtri poetae utuntur, ut Ilias, Tyndaris, Nerine.

Quomodo formantur patronymica foeminina? In ας, & in ις formantur a ſuis maſculinis, remota δη, ut Ἰλιάδης, Ἰλιὰς. πριαμίδης, πριαμὶς. πηλείδης ſine ſynaereſi, πηλεῒς. uel Ionice, πηληῒς ἀπὸ τοῦ πηληΐδου.

In νη pauca admodum ſunt, ut Νηρίνη, ἀδραστίνη, ἀκρισιώνη, αἰητίνη, ὠκεανίνη, ἀπὸ τοῦ Νηρέως, ἀδράστου, ἀκρισίωνος, αἰήτου, ὠκεανοῦ.

Cuius declinationis ſunt patronymica feminina? In ας, & in ις, quinctae, ut ἡ πηλιὰς, τῶ πηλιάδος, filia Peliae, uel neptis. ἡ πριαμὶς, τοῦ πριαμίδος. In νη uero, ſunt ſecundae τῶν ἰσοσυλλάβων, ut ἡ Νηρίνη, τῆς Νηρίνης.

Qui neſcit Graecas litteras non ne a nominibus Graecis Latino more inflexis, formare patronymica poterit? Non profecto, quamquam poſſe docent omnes fere Grammatici aetatis noſtrae. nam quomodo Theſeis, Aeneis, paenultima longa, & huiuſmodi patronymica, a maſculinis Theſeides, Aeneides deriuabunt Graecarum litterarum rudes? Quod ſi a Theſeides, Aeneides, facta diaereſi, Theſeis, Aeneis deducēt, paenultima corripietur, quia eſt ἐψιλὸν uocalis ſemper breuis apud Graecos. Quare ſciat neceſſe eſt a maſculinis θησηΐδης, αἰνηΐδης. quae a genitiuo Ionico θησῆος, αἰνῆος (ut ſupra eſt dictum) formantur, deriuari θησηΐς, αἰνηΐς, δη abiectione: unde nos Theſeis, Aeneis accepimus paenultima longa. Nec me praeterit αἰνείδης melius ab αἰνειάδης eſſe ἀποβολῆ τοῦ α, quod genitiuo αἰνείου formatur, quam ab αἰνῆος genitiuo Ionico. nuſquam enim legitur, ut doctiſſimi quoque dicunt, αἰνεύς. Vnde apud Virgilium: *Aeneadasq. meo nomen de nomine fingo*. Et *Quis genus Aeneadum?* ab αἰνειάδης eſt, a diphthongo ει, excluſa, ut Dores faciunt. Quare loco Aeneis aliud pro exemplo ponatur patronymicum, ut Achilleis, Orpheis, & ſimi-

lia a Graecis in εὺς, quae ſi quis fuerit penitus expers litterarum Graecarum, neſciet formare.

Adde quod Achillides, a datiuo Achilli Latine formaret Graecarum litterarum rudis, paenultima correpta. ſicut Antenorides, Atlantides, a datiuis Antenori, Atlanti: cum tetraſyllabum propter complexionem paenultimam producat. Praeterea a Latona, Latonades faceret patronymicum, qui neſciret Latonam Graece ἡ Λοιτὼ, τῆν Λητόος, Λητοῦς dici. Vnde Latoides patronymicum formari ait Priſcianus:

Statius primo Thebaidos:

Dum morior, depelle globum: Sors aequa merentem
Reſpicit, ardentem tenuit reuerentia caedis
Latoidem. Ouid. *Praeteritas ceſſaſſe ferunt Latoidos aras,*

Αρχίου εἰς τοὺς τέσσαρας ἀγῶνας in epigrămaticis: Ζηνὸς, λητοΐδαο, παλαίμονος, ἀρχεμόροιο. λητοΐδαο pro λητοΐδȣ Latoidae. Eode modo ſi a Dido, Măto, Sappho, Că lypſo, & ſimilibus patronymica formarit, decipietur. Nă Didonides, Mătonides, Sapphonides, Calypſonides dicet, cum ſit dicendũ Didoides, Mătoides, Sapphoides, Calypſoides, a Graecis Διδοΐδης, Μαντοΐδης, Σαπφοΐδης, Καλυψοΐδης quae a genitiuis Διδόος. Μαντόος, Σαπφόος Καλυψόος formantur, mutatione τοῦ ος in ιδης.

Praeterea huiuſmodi nomină uix auſim ego declinare ut Iuno, ſed Graece. Neque enim, ait Quinctilianus, Iam Calypſonem dixerim, ut Iunonem. Quamquam ſecutus antiquos C. Caeſar, utitur hac ratione declinandi, Quamobrem diſcendae ſunt a pueris noſtris neceſſario Graecae declinationes.

Qui Latine haec patronymica declinare, ipſisq. uti uoluerit, quomodo poterit? Vertendae ſunt Graecae litterae in Latinas, nec non diphthongi uel in noſtras diphthongos, uel in uocales longas, & quod Graeci πριαμίδης, αἰνειάδης, ἡλιάδης, μενοιτιάδης, πηλείδης, θησείδης. Item πριαμὶς, νηρίνη, ἡλιὰς, μενοιτιὰς, πηλνὶς, θησηὶς, dicunt. Nos Priamides, Aeneades, Aeliades, Menoetiades, Pelides, Theſides. Priamis, Nerine, Helias, Menoetias, Peleis, Theſeis dicamus. Sed duo nouiſſima,

& cetera id genus, paenultimam modo producũt, modo corripiunt. Nam si a πηλεΐδης, θησεΐδης, facta diaeresi, πηλεῒς θησεῒς deducuntur, quae nos in Latinum uertentes Peleides, Theseides sine synaeresi, & Peleis, Theseis dicimus, corripiunt: sin uero a πηληΐδης, θησηΐδης, quae a genitiuis, πηλῆος, θησῆος, Ionice formantur, ut supra est dictum, πηληῒς, θησηῒς deriuantur, producunt. Sed paenultima breui raro legi apud Rom. huiusmodi patronymica, paenultima uero longa saepissime. Statius:

Viue precor, nec tu diuinam Aeneida tenta. Ouidius:

Et tamen ille tuae felix Aeneidos auctor,
Transtulit in Tyrios arma, uirumq. toros. Idem:
Sumpserit Aeneidem, genitrix ibi prima requiret.
Aeneadum genitrix unde sit alma Venus. Idem:
Res quoque tanta fuit, quantae subsistere summo
Aeneidos uati grande fuisset onus. Idem:
Vtq. celer uenias, uirides Nereidas oro. Idem:
Nerei te uereor, tua fulmine saeuior ira est. Martialis:
Lusit Nereidum facilis chorus aequore toto. Statius:
-tum uisa procul de litore mater Nereis.

In his Aeneis, Nereis paenultima & producta & correpta deprehenduntur. Sed de Aeneis (ut supra dixi) alia ratio est. nam cum corripitur, est, quia ει diphthongus diuiditur per diaeresin ab αἰνεΐδης, quod est ab αἰνειάδης remota α. cum uero producitur, fit, quia ε in ι conuertitur ἰωνικῶς, sic αἰνεῒς, αἰνηῒς, unde nos Aeneis paenultima correpta. Plerumq. tamen legi paenultima producta. Iuuenalis:

Semper ego auditor tantum, numquam ne reponam?
Vexatus toties rauci Theseide Codri? Martialis:
Briseis multum quamuis auersa iaceret. & sic fere ubique.

Praeterea quae apud illos primae sunt declinationis, apud nos itidem primae sint, ut ὁ θησείδης, τοῦ θησείδου, hic Thesides, huius Thesidae. Quae item apud illos secundae declinationis sunt, apud nos Graece declinantur, commutatis tantum litteris Graecis in nostras, ut ἡ Νηρίνη, τῆς Νηρίνης, haec Nerine, huius Nerines. Quanquam ἦτα, duplex ἐψιλόν: sicut ὦ μέγα,

duplex ὂ μικρὸν, esse existimo : & non i, sed e sonare debere. Quare dictiones Graecas, in quibus est η littera, perperam nunc pronunciari ostendemus in fragmentis Grammaticis. Item quae apud Graecos quinctae sunt declinationis, nos in nostram tertiam transferamus, ut ἡ προιτὶς, τῆς προιτίδος, haec Proetis, huius Proetidis. Quare hinc etiam colligimus necessariam esse litterarum Graecarum cognitionem hominibus nostris.

Inueniuntur ne poetae & addere, & detrahere syllabas patronymicis? Maxime. Virgilius: *Tum Phaetontiadas musco circumdat amarae Corticis*. pro Phaetontidas. Ouidius: *Sedit Atlantiades*: pro Atlantides. Virgilius: *Scipiadas duros bello*. pro Scipionidas. Idem: *Sit satis Aeneide telis impune Numanum Oppetiisse tuis*: pro Aeneade. nam Aeneus, a quo deriuari uidetur, non inuenitur.

Quare poetae modo detrahunt, modo addunt patronymicis syllabas? Propter metrum, & maxime quando breuis syllaba inter duas longas comperitur, quae esse in heroico uersu non potest: ut in Atlantides, Phaetontides, quod & Graeci faciũt Homerus: Μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω Ἀχιλλῆος, pro πηλεΐδου. Si quisquam est qui ubi non nisi Latine instituimus pueros, Graece formasse patronymica nos accuset, nec sit nescius id nobis necessario factum esse, quia Latine formari non possunt, ut supra est dictum. tum quia uolumus, & Graece & Latine simul institui adolescentulos, ita tamen, ut a sermone Latino aetate nostra incipiant, nec multo post una & Romanis litteris, & Graecis incumbant, sed nunc potissimum, ubi eas orationis partes, quae inflectuntur, declinare Latine didicerint. quod si asseruarint diligenter, cum ad patronymica nostrae uentum fuerit, quaecumq. ibi a nobis conscripta sunt, facile intelligent. Vtrum autem sic instituti pueros sit necessarium, nec ne, uiderint docti. Nos certe per necessarium non arbitramur solum, sed etiam contendimus.

DE. FIGVRIS

FACTVRVS etiam operaepretium mihi uideor, si de figuris hoc loco, quae a Graecis σχήματα appellantur, breuiter scripsero, atq. id tantũ attigero, quod ad puerorum institutionem facere uideatur.

Quid est figura? Quinctilianus inquit, *Figura est, sicut nomine ipso patet, confirmatio quaedam orationis, remota a communi*. Idem: *Sit ergo figura, aliqua arte nouata forma dicendi*. Possumus etiam sic definire: *Figura est uitium cum ratione necessitatis, ornatus ue gratia permissum*.

In quot partes diuiduntur figurae? In duas. nam aut τοῦ λόγου sunt, idest uerborum, uel dictionis, uel elocutionis, uel sermonis, uel orationis: aut τῆς διανοίας, id est cogitationis, & sensus. Τῆς διανοίας figuras, quorum esse aiunt? Oratorum tantum. Τοῦ λόγους. Grammaticorum. Et diuiduntur τοῦ λόγου in tres partes, in figuras dictionis, elocutionis, constructionis. Illud non esse silentio praetereundum censeo, figuras omnes penes quinq. Graecorum linguas attendi, ἰάδα, δωρίδα, ἀτθίδα, αἰολίδα, κοινήν. Ias enim, relictis propriis uersatur in tropis. Doris, in singulis partibus orationis nunc adiectioni, nunc breuitati studens, facit barbarismos. Atthis breuitate gaudens admittit soloecismos. Aeolis supra modum copiosa est, amatq. per circuitum uerba proferre, cuius uitium σχῆμα διανοίας appellant. Communis est, in qua omnes idem seruiunt. Sed aduertendum in primis est, ut Barbarismus & soloecismus euitentur.

Quid est barbarismus? Pars orationis uitiosa in communi sermone: in poemate uero metaplasmus dicitur. Ante Augusti Caesaris aetatem an barbarismum dixerint qui pure, atq. integre locuti sunt, se non inuenisse Gellius scribit: apud antiquos enim non barbare, sed rustice loqui dicebantur. quos nunc loqui barbare dicimus: & rusticus sermo, qui nunc Barbarismus appellatur.

Quid est soloecismus? Impar, & inconueniens compositura partium orationis. σχῆμα λόγου, si eum docti

fecerint, dicitur. Ab Asinio Capitone, & eiusdem aetatis aliis, imparilitas, a uetustioribus Latinis, stribiligo dictus est. nam στρεβλοῦν, deprauare est, & στρεβλὸς, prauus. Gellius uero neq. soloecismum, neq. barbarismũ, sed sicut βάρβαρον, ita σόλοικον, legisse se apud Graecos in Noctibus refert. Idem, antiquiores nostros soloecum facile dixisse, meminit; soloecismum uero haud scire an umquã dixerint. Quod si ita est, neq. apud Graecos, neq. apud Latinos probe dici soloecismum putat. sed aut imparilitatem, aut soloecum, sed nunc & barbarismum: & soloecismum dicimus.

Vnde Soloecus dictus? A Solis urbe Ciliciae, quod eius incolae Atheniensibus uitiose loqui uisi sint: & σολοικίζειν, qui ita loquerentur, dicti.

Quomodo rustice, & barbare quis loquetur? Si barbaris uocabulis usus fuerit. ut si dixerit treguam, & guerram, pro induciis, & bello. Item si dictiones inuertat, ut si pro disciplina, displicinã dixerit, & stexae fillae, pro stellae fixae, & aliquibus paenultima longa cum debeat corripi. & annona, & idolum paenultima breui, cum sit producenda.

Vitia oris, & linguae in quibus esse litteris possunt? In singulis. nam si crasse ἰῶτα pronunciauerit quis, iotacismum faciet. Si uero L. lambdacismum. Item si m plus aequo pronunciarit, faciet metacismum. Praeterea a uocis gracilitate Ischnotesia est. a nimio uero hiatu uocis, Platiasmos.

Chilostomia autem fit, cũ in summis labiis uox scinditur. Omnia igitur quae plus aequo, minus ue sonantia ab eruditis auribus respuuntur, euitanda sunt.

Quomodo Soloecum, aut, ut nunc dicimus, soloecismum quis faciet? Si loquetur incongrue, ut si dixerit quale est pater mea, mater meus, Virgilius scripserunt, ego doceo tibi Grammaticam.

In quo a soloecismo differt barbarismus? Hic in dictione tantum fit: ille uero in oratione.

DE. FIGVRIS. DICTIONIS

Syncopa de medio tollit, quod epenthesis auget:

Exstinxti ut te meq. soror, magna induperatrix.
Troiugenumq. dolos nostri Mauortis in antro.
Apocope tollit finem, quem dat Paragoge,
Vt sat erit magicas me inuitam accingier artes
Troius heu do meae miseram me occiderit hospes?
Apponit Prothesis caput id, quod Aphaeresis aufert,
Gnate renarro tuam mittas heu linquere matrem.
Discite iustitiam moniti, & non temnere diuos.
Corripit, ut steterunt ducendam Systola uocem.
Ectasis Italiam producit corripiendam.
Dicit & insanis uitam dederitis inundis.
Romane at dices & dederitis, & dederitis.
Aulai in medio libare Diaeresis, atque
Virgilius cecinit rus, siluasq., duces,
Et qui magna fuit Pelignae gloria gentis,
Nunc quoque te saluo persoluenda mihi.
Estq. Synaereseos deiectus fulmine Phaethon.
Fixerit aeripedem ceruam Tyrinthius heros.
Gramma tibi Antithesis pro grammate ponit, ut olli
Inquit subridens hominum sator, atque deorum.
M. necat Ecthlipsis, uocalem sed Synaloephe.
Littora multum ille & terris iactatus & alto,
Atque ea diuersa penitus dum parte geruntur.
Metathesis est ordo mutatus litterularum.
Vt tibi Timbre caput Euandrius abstulit ensis.

DE. FIGVRIS. CONSTRVCTIONIS

Prolepsis, quae Latine dicitur praesumptio, est pronunciatio rerum ordine secutarum; uel est, cum ante numerus redditur, quam personae definiuntur: ut,
Continuo reges, ingenti mole (Latinus
Quadriiugo uehitur curru, cui tempora circum
Aurati bis sex radij fulgentia cingunt.
Solis aui specimen, bigis it Turnus in albis,
Bina manu lato crispans hastilia ferro:
Hinc pater Aeneas, Romanae stirpis origo,
Sidereo flagrans clypeo, & caelestibus armis,
Et iuxta Ascanius, magnae spes altera Romae:)
Procedunt castris. per hanc autem figuram, si plu-

rale uerbum praeponitur ante utrunq. quod sequitur, nominatiuum praecedere in congregatione oportet. ut. duae aquilae deuolauerunt, haec ab oriente, illa ab occidente: uel, alter ab ortu solis, altera ab occasu. Sin ad ea, quae diuiduntur, singulare uerbum sequitur genitiuum, singulare diuidendo procedere oportebit. ut duarum aquilarum, altera deuolauit ab oriente, altera ab occidente. Praeterea singulare modo in singularia, modo in pluralia licet diuidere. ut humanum genes aliquod bonum, aliquod malum est. humani generis aliqui boni, aliqui praui. Et rursus plurale nunc in pluralia, nunc in singularia: ut, hominũ aliqui boni, aliqui mali. duarum auium, altera uolatilis, altera non. Si nominatiuus igitur praecedit, uerbum in congregatione ponitur: sin autem genitiuus, in ijs quae diuiduntur. Quod si & congregationem, & eius partes obliq. proferre uolumus, necesse est loco uerbi uti participio obliqui casus, & ad aliam personam facere transitionem, ut aquilarum uolantium, alterius ab oriente, alterius ab occidente similis est celeritas. Et per datiuum, Aquilis uolantibus, huic oriens, illi relinquitur occidens. Et per accusatiuum, aquilas uolantes, hanc oriens, illam misit occidens. Veteres tamen interdum pro genitiuo plurali nominatiuum legimus praeposuisse. Homerus: Οδυσσείας μ. οἱ δὲ δύο σκόπελοι, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει, Τὸν δ᾽ ἕτερον σκόπελον χθαμαλώτερον ὄψει ὀδυσσεῦ, hoc est, Duo scopuli, alter ad caelum usq. latum peruenit, alterum uero scopulum humiliorem uidebis Vlysse. ubi secundum artem genitiuo utendum fuisset τῶν δὲ δύο σκοπέλων. σολοικοφανὲς igitur fecit. Quemadmodum Ιλιάδος γ. Αμφω δ᾽ ἑζομένω γεραρώτερος ἦεν ὀδυσσεὺς, hoc est, ambo uero sedentes, honoratior Vlysses erat. ἀντὶ τοῦ ἀμφοῖν δ᾽ ἑζομένοιν, amborum autem sedentium, honoratior Vlysses erat. quale est apud Horatium in poetica: *O maior iuuenum.* ad duos enim Pisones scribebat. de hoc uero abunde in comparatiuis. Item Ιλιάδος π. Νεστορίδαι δ᾽, ὁ μὲν οὖτα Ατύμνιον ὀξέι δουρὶ. Αντίλοχος,

λαπάρης δ' ἀιηλασε χάλκεον ἔγχος. Ηριπε δὲ προπάροιθε Μάρις δ' αὖ τοσχεδὰ δουρὶ. Αντιλόχῳ ἐπόρουσε κασιγνήτοιο χολωθεὶς, Στὰς πρόσθε νέκρος, τοῦ δ' ἀντίθεος Θρασυμήδης, Εφθη ὀρεξάμενος πρὶν οὐτάσαι. Nestoridae autem, Antilochus acuto telo percussit Atymnium ferro adacto in Ilia. cecidit uero ille coram. sed Maris, propinquus lancea inuasit Antilochum, ira germani caussa percitus, astans ante mortuum, hunc autem Deo similis Thrasimedes, celeriter percussit, ante quam ille feriter pro τῶν Νεσορίδων, ὁ μὲν Αντίλοχος οὔτασ' Ατύμνιον, Μάριν δὲ ἀντίθεος, Θρασυμήδης, Nestoridarum Antilochus percussit Atymnium, Deo uero similis Thrasymedes Maridem. Similiter si quis dicat, duo fratres, alter facilis, alter durus est; uitium facit, cum sit dicendum: duorum fratrum, aut e duobus fratribus alter facilis, alter durus. Tale est etiam illud Liuij, ut Priscianus refert: *Periti religionum, iurisq. publici, quando duo ordinarij consules eius anni, alter morbo, alter ferro periisset, suffectum consulem negabant recte comitia habere posse.* cum ars sic exigeret: Quando duorum ordinariorum consulum, aut ex duobus ordinariis consulibus alter morbo, alter ferro periisset. aut sic, Quando duo ordinarii consules eius anni periissent, alter morbo, alter ferro. quae est praesumptio frequentissima, ut illa Οδυσσείας ά. ἀλλ' ὁ μὲν αἰθίοπας μετεκίαθε τῆλοθ' ἐόντας. αἰθίοπας, τοὶ διχθὰ δεδαίαται ἔσχατοι ἀνδρῶν, οἱ μὲν δυσομένου ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος. Sed ille Aethiopas petiit qui procul sunt. Aethiopas, qui diuisi sunt in duas partes ultimi hominum, alteri in occidente, alteri in oriente. Et illa in Iphigenia ĩ Aulide κατεῖδον δὲ δύ' αἴαντε συνέδρω, τὸν τε Οἰλέως Τελαμῶνος τε γόνον τῆς Σαλαμῖνος στέφανον. Vidi duos Aiaces considentes, alterum Oilei, alterum Telamonis filium, Salaminae decus. Apollonius in primo περὶ συντάξεως illud Homeri, οἱ δὲ δύο σκόπελοι, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει, sic mutat, οἱ δὲ δύο σκόπελοι ἱκάνουσιν, ὁ μὲν ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ, ὁ δὲ ἄχρι τοῦ ὀλύμπου. duo perueniunt scopuli, alter usque ad caelum, alter

usq.

usq. ad Olympum. quod poeta noster, praesumptione dimissa, sic mutauit in primo Aeneidos: *Geminiq minantur In caelum scopuli.* In huiusmodi igitur constructione tam diuiduorum, quam κατὰ πρόληψιν, Graeci articulis subiunctiuis utuntur, ut ἀετοὶ διέπτησαν δύο, ὁ μὲν ἀπ' ἀνατολῶν, ὁ δὲ ἀπὸ δυσμῶν, καὶ τῶν ἀνθρώπων, οἱ μέν εἰσιν ἀγαθοὶ, οἱ δὲ πονηροὶ, καὶ τοῖν δυοῖν αἰάντοιν, ὁ μὲν Τελαμώνιος, ὁ δὲ Οἰλέως υἱὸς ἐγένετο. Nos uero aut pronominibus, aut nominibus: ut, duae Aquilae deuolauerunt, haec ab ortu solis, illa ab occasu: uel altera ab ortu solis, altera ab occasu, & hominum hi boni, illi mali sunt. uel aliqui boni, aliqui mali sunt. & duorum Aiacum: hic Telamonius, ille Oilei filius fuit: uel alter Telamon, alter Oilei filius fuit.

In Prolepsi quinq. esse plerumq. oportet. Congregationem, ut Reges. Partes, ut Latinus, Turnus, Aeneas, Ascanius: uerbum, ut Procedunt: partium determinationes, ut Latinus, Turnus, ab una parte; Aeneas, Ascanius, ab altera: ordo, ut praecedat cõgregatio, ut reges: sequãtur partes, ut Latinus, Turnus, & Aeneas, Ascanius,

Est autem Prolepsis duplex. Explicita, in qua omnia inueniuntur, quae in Prolepsi esse oportet, ut equi concurrunt, hic a dextra, ille a sinistra parte hippodromi. Implicita est, in qua tacetur aliquid, ut homines inuident alter alteri. deest, & alter alteri. Item; alter alterius onera portate. deest, & alter alterius; ut, portate onera alter alterius, & alter alterius. hoc est, tu face onus portes illius, ille tuum. & apud Ouid. *Alter in alterius iactantes lumina uultus. Quaerebant taciti noster ubi esset amor.* Deest, & alter in alterius.

Aliam esse Prolepsin dicit Diomedes, cum id quod posterius accedit, ante tempus ascribitur: ut, *Lauinia uenit littora.* Lauinium enim nondum erat cum in Italiam uenit Aeneas. Et apud Sallustium: *Montem sacrum, atque Auentinum insedit, qui mons ob hoc, quod illum plebs insederat postea sacer dictus est.*

DE . SYLLEPSI

Syllepsis, quae Latine conceptio, & comprehensio dici po-

ci poteſt, eſt diuerſarum clauſularum uel per unum uerbum, uel per adiectiuum pluralis numeri conglutinata concluſio; ut, *ſunt nobis mitia poma, Caſtaneae molles, & preſſi copia lactis:* ideſt poma mitia, caſtaneae molles, & copia lactis preſſi ſunt nobis, ut pluralis numerus concipiat ſingularem, ita tamen ut pluralis praecedat. nam aliter eſſet Zeugma. ut, *Amaryllidi & lac, & caſtaneae placuerunt.* & *Nihil ne te nocturnum praeſidium palatij, nihil horum ora, uultusq. mouerunt?* quod exemplum in Zeugmate ponit Diomedes, & hypozeugma appellat. Dices etiã per Syllepſin, *Ferdinandus rex, & Eliſabeth regina Hiſpaniae homines quam iuſtiſſimi Baeticam, quae Granata nunc dicitur, urbem & maximam, & munitiſſimam, & bellicoſiſſimã, opulentiſſimamq. decem ab ipſis annos obſeſſam, & numquam antea a Chriſtianis debellatam, atq. ideo ſummis laudibus, ſummoq. honore digniſſimi, anno a natiuitate* IESV CHRISTI DEI *Opti. Max. milleſimo quadringenteſimo nonageſimo ſecundo, quarto nonas Ianuarias expugnauerunt.*

In ſyllepſi quinq. eſſe oportet, Dictionem concipientem, dictionem conceptam: coniunctionem, uerbum, uel adiectiuum pluralis numeri, & quod reſpondeatur dictioni concipienti, ut *Rex, & Regina Hiſpaniae principes optimi.* dictio concipiens, Rex, concepta Regina, adiectiuum pluralis numeri, optimi, cõiunctio, & reſponſio adiectiui ad regem.

Quot ſunt ſpecies Syllepſeos? Septem. Eſt enim prima Syllepſis in genere, quae fit cum maſculinum genus concipit femininum & neutrum. ut *Rex, & Regina iuſtiſſimi:* dominus, & mancipia pugnaces. Aut, cum femininum cõcipit neutrũ, ut Hinc leges, & plebiſcita coactae.

Secunda Syllepſis eſt in numero, cum pluralis numerus concipit ſingularem: ut milites, & imperator fortiſſime pugnauerunt.

Tertia Syllepſis eſt in perſona: nam prima & ſecunda perſona poſſunt concipere tertiam, neutram uero harũ tertia. Ego enim & ille deambulamus: & tu, & ille deambulatis, dicimus: ille, autem, & ego deambulant, aut ille & tu deambulant, non dicimus. & quemadmodum pri-

ma, & secunda possunt concipere tertiam, ita prima secũdam: sed non contra. nam ego & tu deambulamus dicimus, non etiam deambulatis.

Quarta Syllepsis est in casu, quae fit cum nominatiuus comprehendit ablatiuum cum praepositione cum: ut, *Remo cum fratre Quirinus Iura dabunt*, idest Quirinus, & frater Remus.

Quincta Syllepsis est indirecta, quae fit quãdo uerbum concordat cum ablatiuo cum praepositione cum, & ablatiuus concipit nominatiuum: ut, *Hanc tecum genitor cunctis celebrabitur annis*. & *Iphitus, & Pelias mecum diuellimur ibde*.

Sexta Syllepsis est implicita, quae fit quando demonstratis mare, & femina per distributiunm, & partitiuum nomen masculini generis, comprehenditur etiam femina, ut Vterque horum est iustus. & apud Virgilium: *Est mihi nanq. domi pater est iniusta nouerca, Bisq. die numerant ambo pecus, alter & hoedos*. alter, idest nouerca. Eodẽ modo, nullus homo currit, est Syllepsis implicita, ubi nullus comprehendit etiam feminam. quare, qui dicunt, omnis homo currit, & nullus homo currit, non esse contraria, errant, quoniam nullus conplectitur etiam feminam in hac oratione, nullus homo currit: quemadmodum omnis, in ea quae dicit, omnis homo currit.

Septima Syllepsis est in male cohaerentibus, seu in improprie comprehensis, quae fit quando plura concipit uerbum, ita tamen ut uni tantum conueniat, cetera uero improprie complectatur, ut apud Virgilium: *Sacra manu, uictosq. deos, paruumq. nepotem Ipse trahit*. trahit licet nepotis tantum sit, tamen & superiora concludit, sed καταχρηστικῶς. Eadem est figura apud Homerũ. Ιλιάδος ι. ὡς δ' ἄνεμοι δύο πόντον ὀρίνετον ἰχθυόεντα, βορέης καὶ ζέφυρος, τώ τε θρήκηθεν ἄητον. ut duo uenti piscosum mare concitant, Boreas, ac Zephyrus, qui spirant a Thracia. Vbi quod Boreae tantum est, Zephyro quoq. attribuit, qui flat ab Occasu. Idem Ιλιάδος τ. τὼ δὲ δύω σκάζοντε βάτην ἄρεος θεράποντε. Τυδεΐδης τε μενεπτόλεμος, καὶ δῖος Ὀδυσσεὺς, ἔγχει ἐρειδομένω. ἔτι γὰρ ἔχον ἕλκεα λυγρά,

χωλὰ, Duo autem claudicantes ibant ministri Martis, Tydidesq. bellicosus, & diuus Vlysses hasta firmantes gressum: adhuc enim molesta erant illis ulcera. Quod erat igitur Diomedis, Vlyssi quoq. attribuit; solus enim Diomedes claudicabat, pedes plantam uulneratus. Vlysses auté in latere uulnus acceperat. Sunt fortasse & aliae Syllepseos species, sed ego non plures septem inueni, & ne has quidem quaesiuissem, nisi legissem apud Seruium: *Sacra manu, uictosq. deos, paruumq. nepotem ipse trahit*. septimam esse Syllepsin. & apud Fabium multas praesumptiones. Primam item, secundam, & tertiam reticentiã apud Donatum, & usq. ad sextum Parelcon apud eundem. An autem aliter, atq. ego scripsi, accipiantur Syllepseos species, nescio. sic equidem tamdiu sentiam, donec, aut ipse melius inuenero, aut ab alio didicero.

DE. ZEVGMATE

Zeugma, est unius uerbi, uel adiectiui uiciniori tam singularis, quam pluralis numeri respondentis cõclusio, ita coniuncta diuersis. ut, necesse sit per supplementum singulis respondeatur, ut caeli & terra mouenda est, uel caeli mouendi sunt & terra, idest caeli mouendi sunt, & terra mouenda est. Item, *Hebraei sunt & ego*, idest ipsi Hebraei sunt, & ego sum Hebraeus. Item, erraui ego & uos. idest ego erraui, & uos errastis. Et, *nihil ne te nocturnum praesidium palatij, nihil urbis uigiliae, nihil timor populi, nihil concursus bonorum omnium, nihil hic munitissimus senatus habendi locus, nihil horum ora, uultusq. mouerunt?* idest praesidium mouit, uigiliae mouerũt, timor populi mouit, bonorum concursus mouit, munitissimus habendi senatus locus mouit, ora & uultus mouerunt. Fabius συνεζευγμένον appellat, quod fieri dicit, cum unum ad uerbum plures sententiae referuntur, quarum unaquaeq. desideraret illud, si sola poneretur. Volunt etiam esse zeugma cum remotiori uerbum, adiectiuum ue respondet, si sit id, quod remotum est, numeri tantum singularis: ut, ego & tu & praeceptor erraui, idest ego erraui, & tu erra

uisti,& praeceptor errauit. quem loquendi modū apud approbatos non memini legere.

Tribus autem modis fit zeugma, in persona, ut non ego solum, sed etiam tu errasti praeceptor. in genere, ut caeli & terra mouenda est. in numero: ut *Nihil ne te hic munitissimus senatus habendi locus, nihil horum ora, uultusq; mouerunt?*

Quinq. esse oportet in zeugmate, diuersa substantiua, ut caeli & terra: coniunctionem, ut &. uerbum, adiectiuum ue tam singularis, quam pluralis numeri, ut mouenda est. & quod uerbum, uel adiectiuum uiciniori respondeat: ut, *Caeli & terra mouenda est*: uel *caeli mouendi sunt & terra.*

In quot differt zeugma a Syllepsi? In zeugmate uerbum, uel adiectiuum ita uiciniori respondet, ut singulis postea reddendum sit, & tam singularis, quam pluralis numeri esse potest. Per Syllepsin uero contra: nam nec uiciniori respondet nec numeri esse singularis potest, nec ut singulis, ut in zeugmate reddatur oportet, sed omnia ab uno uerbo, uel adiectiuo concipiuntur, atque ideo Σύλληψις a Graecis, a nostris Cōceptio appellatur. Dices enim ꝑ zeugma, *Socijsq., & rege recepto*: &, rege recepto: &, sociis, & recepto rege: &, sociis, & rege sociisq. receptis, idest rege recepto, & sociis receptis. Item. *Hic illius arma, hic currus fuit*: &, hic currus fuit & arma: &, hic fuit currus, & arma: &, hic currus & arma fuerunt, idest hic currus fuit, & arma fuerunt. Per Syllepsin uero, *Socijsq. & rege receptis*: *& hic illius arma, hic currus fuerunt.* Illud autem Valerij libro primo, capite ultimo: *De motu, & uoce deorum immortalium humanis oculis, auribusq. percepto*: legendum est ut etiam antiqui habent codices, *De uoce, & motu percepto.* est enim Zeugma.

Quot sunt species Zeugmatis? Tres, hyperzeugma, cum uerbum proponitur. ut si erraui ego, & tu. Mesozeugma, cum interponitur, ut si ego, tu quoq. errasti.

DE.

DE. SYNTHESI

Synthesis in uitio uocali, cum uerbum uel adiectiuum discordat in uoce ab eo, cui redditur, & concordat in significato, ut *pars in frustra secant*, & *gens armati*.

Tria esse oportet in synthesi. unum subiectum. uerbũ, uel adiectiuum. & quod id ipsum uerbum, uel adiectiuũ ita respondeat subiecto, ut ab eo discordet in uoce, & concordet in significato, ut anser feta.

Fit autem Synthesis in genere tantum, in numero tantum in genere & in numero simul. In genere tantum, ut *Praeneste sub ipsa. In Eunnuchum suam, Centauro uehitur magna*, In numero tantum: ut, *Turba ruunt, Pars in frustra secant*. In numero & in genere simul: ut, gens armati. turba proterui. Virg. *Hic manus ob patriam pugnando uulnera passi.*

DE. ANTIPTOSI

Antiptosis fit cum casus pro quo ponitur, ut *sermonem quem audistis non est meus*. sermonem pro sermo. Item: *Populo ut placerent, quas fecisset fabulas.* fabulas pro fabulae. Et, *Vrbem quam statuo uestra est.* urbem, pro urbs.

In Antiptosi autem tria esse oportet. unum subiectũ, ut Vrbem. unum uerbum, ut Est. & quod casus pro casu ponatur, ut Vrbé pro Vrbs, & nota produci pto in Antiptosi, sic enim scribitur Graece ἀντίπτωσις eodem modi paenultima producitur.

DE. EVOCATIONE

Euocatio fit, cum prima persona uel secunda euocat ad se tertiam: ut, ego Virgilius scribo; tu Cicero oras; nos homines erramus, uos pueri non legitis. Et, *Troes te miseri uentis maria omnia uecti Oramus*. idest, nos Troes oramus.

In Euocatione quattuor esse oportet, dictionem euocatam tertiae personae. uerbum primae, uel secundae personae. & absentiam coniunctionis.

DE. APPOSITIONE

Appositio est immediata coniunctio substantiuorum cum alterum ponitur ad declarationem alterius: ut, *Ignauum fucos pecus a praesepibus arcent.*

Tribus modis fit Appoſitio: reſtringendae generalitatis gratia: ut, animal equus currit. ad remouendā aequiuocationem: ut, comedi canem piſcem. ad proprietatem attribuendam: ut, Caeſar uir magno ingenio.

DE . SYNECDOCHE

Fit Synecdoche cum ponitur pars pro toto: ut, Aethiops albus denteis: mulier trunca manum. fit etiam per uerba: ut, Expleri mentem nequit Dido. Item, doleo caput. cum uero ex uno plureis intelligimus, ex parte totum, ex ſpecie genus, ex praecedentibus ſequentia, uel contra, eſt alia. Synecdoche, quae eſt ſignificatio pleni intellectus capax, cum plus, minus ue pronunciat. Aut enim pars tota, parua de parte cognoſcitur: ut, *Puppesq. tuae, pubesq. tuorum*, a puppibus enim naueis ſignificat, a pube uero iuuentutem omnem. Aut pars de toto: ut, *Ingens a uertice pontus, In puppim ferit*. non enim totum pelagus. ſed pars pelagi ferit in puppim. Idem *: fontemq. ignemq. ferebant.* In hac figura plurimum ualet numerorum illa libertas, ut ait Fabius. nam & Liuius ſaepe ſic dicit: *Romanus proelio uictor*. & Virgilius. *Hoſtis habet muros*. Idem. *& armato milite complent*. pro Romani *uictores.* hoſtis pro hoſtes. milite pro militibus. Et contra, Cicero ad Brutum: *Populo, inquit, impoſuimus, & oratores uiſi ſumus.* cum de ſe tantum loqueretur.

Tria eſſe oportet in Synecdoche, cum eſt figura conſtructionis: totum, ut Aethiops. partem, quae ſemper ſit caſus accuſatiui, ut denteis adiectiuum, ut albus. Inuenitur etiam pars in ablatiuo: ut, *Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine laeſus*.

Et notandum, quod, cum dicimus: *Oculos ſuffuſa nitenteis*, & id genus per participium, non eſt Synecdoche, ſed Graeca conſtructio.

ALDI. PII. MANVTII. ROMANI INSTITVTIONVM GRAMMATICARVM

LIB. IV

IN TENVI re esse laborem hunc nostrum, & uilis pompae futuram gloriam, ut de se Terentianus ait, cum de litteris, & syllabis, ac metris scripturus esset, certo scio. sed mihi tantummodo curae est, quocunq. possim modo, prodesse studiosis bonarum litterarum. Quod si nulla, aut perparua inde gloria, οὐ φροντὶς ἱπποκλείδῃ. Quam ob rem hoc libro quaedam non inutilia de metricis pedibus primum perbreuiter, deinde de syllabarum quantitate, inde denuo de pedibus copiosius, postea de quibusdam metrorum generibus scripturi sumus, quibus absolutis non nihil de accentibus, ac distinctionibus attingemus.

DE. PEDE. IN. METRO

Pes est sublatio ac positio duarum, aut trium, amplius ue syllabarum spatio comprehensa. dicitur autem pes in metro, quia pedis officio fungitur. sicut enim corpora pedibus mouentur, ita metra ipsa cum scanduntur, quibusdam quasi pedibus incedere uidentur. hinc etiam scandi dicuntur metra, quia tractando singulos metri cuiusq. pedes, ueluti scalarum gradus uidemur ascendere, ac gradatim uicissim incedere mouendis pedibus. scansioné praeterea definiunt esse legitimam metri in singulos pedes distinctionem, & dimensionem.

Ex pedibus, alij legitimi, alij nothi. legitimi sunt, ex quibus maxime unumquodq. metrum constat, suntq. metri cuiusq. proprij, & peculiares, ut spondeus & dactylus in heroico. nothi uero, qui rarissime metrum ingrediuntur; ut anapaestus, & proceleusmaticus in eodem heroico.

Pedes omnes poeticos duodetriginta numero esse constat, ex quibus disyllabi quattuor, trisyllabi octo, tetrasyllabi sexdecim. Quoniam autem duobus signis, quae

Graece

Graece μακρὰ & βραχεῖα dicuntur, quantitas ſyllabae oſtenditur, ſciendum breuem ſyllabam hoc ſigno oſtendi ◡, longam uero hoc –, quibus etiam ſinguli pedes notantur, in hunc modum.

DE . PEDIBVS . DISSYLLABIS

Pyrrhichius conſtat ex duabus breuibus ◡◡ Dĕă.
Spondeus, ex duabus longis – – Mūſaē.
Iambus, ex breui, & longa ◡ – Dĭēs.
Trochaeus, ex longa, & breui – ◡ āldŭs.

DE . TRISYLLABIS . PEDIBVS

Tribrachus ex tribus breuibus ◡◡◡ Dŏmĭnŭs.
Trimacrus ex tribus longis – – – Vīrtūtī.
Anapaeſtus ex duabus breuibus, & longa
◡◡ – Vĕnĕrī.
Dactylus, ex longa, & duabus breuibus
– ◡◡ Cārmĭnă.
Bacchius, ex breui, & duabus longis
◡ – – Quĭrīnō.
Palimbacchius, ex duabus longis, & breui
– – ◡ Aūgūſtŭs.
Amphimacrus, uel creticus, ex extremis longis
– ◡ – Dēmŏphōn.
Amphibrachus, ex extremis breuibus
◡ – ◡ ĕrāſmŭs.

DE . TETRASYLLABIS . PEDIBVS

Proceleuſmaticus, ex quattuor breuibus
◡◡◡◡ ărĭĕtĕ.
Diſpondeus, ex quattuor longis
– – – – Fōrtūnātī.
Epitritus primus, ex iambo, & ſpondeo
◡ – – – Ărīſtārchō.
Epitritus ſecundus ex trochaeo, & ſpondeo
– ◡ – – Ārchĭmēdēs.

Q Epitritus

Epitritus tertius ex ſpondeo, & iambo
– – ∪ – Dēmōſthĕnēs.
Epitritus quartus ex ſpondeo, & trochaeo
– – – ∪ Mātūtīnŭs.
Paeon primus, ex trochaeo, & Pyrrichio
– ∪ ∪ ∪ Laētĭtĭă.
Paeon ſecundus, ex iambo, & pyrrhichio
∪ – ∪ ∪ Hŏrātĭŭs.
Paeon tertius, ex pyrrichio, & trochaeo
∪ ∪ – ∪ ălĕāndĕr.
Paeon quartus, ex pyrrhichio, & iambo
∪ ∪ ∪ – Cĕlĕrĭtās.
Antiſpaſtus, ex iambo, & trochaeo
∪ – – ∪ ălēxāndĕr.
Choriambus, ex trochaeo, & iambo
– ∪ ∪ – aēthĕrĕō.
Ionicus a minore, ex pyrrhichio, & ſpondeo
∪ ∪ – – Dĭŏmēdēs.
Ionicus a maiore, ex ſpondeo, & pyrrhichio
– – ∪ ∪ Pērtĕrrĭtŭs.
Diiambus, ex duobus iambis
∪ – ∪ – Plătōnĭcī.
Ditrochaeus, ex duobus trochaeis
– ∪ – ∪ Dūlcĭōră.

πΕΡΙ ΔΙΣΥΛΛΑΒΩΝ πΟΔΩΝ.

πυῤῥίχιος, ἐκ δύο βραχειῶν
∪ ∪ θεός.
Σπονδεῖος. ἐκ δύο μακρῶν
– – ἥρως.
Ἴαμβος, ἐκ βραχείας καὶ μακρᾶς
∪ – ἐρῶς.
Τροχαῖος, ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας
– ∪ ἄλδος.

πΕΡΙ ΤΡΙΣΥΛΛΑΒΩΝ πΟΔΩΝ.

Τρίβραχυς, ἢ χορεῖος ἐκ τριῶν βραχειῶν
∪ ∪ ∪ πρίαμος.

Μολλοττός,

Μολλοττὸς, ἐκ τριῶν μακρῶν

– – – ἡρῶδης.

Ανάπαισος, ἐκ δύο βραχειῶν καὶ μακρᾶς

υυ– ἑκάβη.

Δάκτυλος, ἐκ μακρᾶς καὶ δύο βραχειῶν

–υυ ἤλιος.

Βακχεῖος, ἐκ βραχείας καὶ δύο μακρῶν

υ– – ἀχιλλεύς.

Παλιμβάκχειος, ἐκ δύο μακρῶν καὶ βραχείας

– –υ ἡρᾶσος.

Αμφίμακρος, ἢ κρητικὸς τούτῳ ἐναντίος

–υ– ἡγεμών.

Αμφίβραχυς, ἐκ βραχείας καὶ μακρᾶς καὶ βραχείας

υ–υ ἔρασμος.

ΠΕΡΙ ΤΕΤΡΑΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ.

Προκελευσματικὸς, ἐκ τεσσάρων βραχειῶν

υυυυ φιλόσοφος.

Δισπόνδειος, ἐκ τεσσάρων μακρῶν

– – – – ἡρακλείδης.

Επίτριτος πρῶτος, ἐκ μόνης πρώτης βραχείας

υ– – – ἀριστείδης.

Επίτριτος β, ἐκ μόνης δευτέρας βραχείας

–υ– – εὐρυμήδης.

Επίτριτος γ, ἐκ μονης τρίτης βραχείας

– –υ– δημοσθένης.

Επίτριτος δ, ἐκ μόνης τετάρτης βραχείας

– – –υ μισάνθρωπος.

Παίων πρῶτος, ἐκ μόνης πρώτης μακρᾶς

–υυυ στησίχορος.

Παίων β, ἐκ μόνης δευτέρας μακρᾶς

υ–υυ φιλόστρατος.

Παίων γ, ἐκ μόνος τρίτης μακρᾶς

υυ–υ κλεόβουλος.

Παίων δ, ἐκ μόνης τετάρτης μακρᾶς

υυυ– δορομέδιον.

Αντίσπασος, ἐκ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας

υ– –υ ἀλέξανδρος.

Χορίαμβος, ἐκ μακρᾶς καὶ δύο βραχειῶν καὶ μακρᾶς
-υ- εὐφόριων.
Ἰωνικὸς ἀπ' ἐλάσσονος, ἐκ δύο βραχειῶν καὶ δύο μακρῶν
υυ-- διομήδης.
Ἰωνικὸς ἀπὸ μείζονος, ἐκ δύο μακρῶν καὶ δύο βραχειῶν
--υυ δημήτριος.
Διΐαμβος, ἐκ βραχείας μακρᾶς, καὶ βραχείας μακρᾶς
υ-υ- κόρινθιους.
Διτρόχαιος, ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας.
-υ-υ δημοφῶντα.

Ante quam de ſyllabarum quantitate ſcribere incipiamus, admonere uoluimus diſcipulos, ut litterarum diuiſiones, ac diphthongos, & quidquid de litteris, & ſyllabis in primo harum inſtitutionum libro a nobis ſcriptum eſt, & ſaepe, & accurate legant. Nam quantum inde emolumenti ſit futurum, ex his Quinctiliani uerbis licet cognoſcere. Ne quis igitur tamquam parua faſtidiat Grammatices elementa de litteris, non quia magnae ſit opere conſonantes a uocalibus diſcernere, ipſasq. eas in ſemiuocalium numerum, mutarumq. partiri, ſed quia interiora uelut ſacri huius adeuntibus apparebit multa rerum ſubtilitas, quae non modo acuere ingenia puerilia, ſed exercere altiſſimam quoque eruditionem, & ſcientiam poſſit. Haec ille & uere, & docte, ut omnia. Sed iam de ipſa ſyllabarum quantitate tractemus: non ut a ante b, ante c, & huiuſmodi minutiores regulas doceamus (Id enim, tum quia difficillimum eſt regulis comprehendere, tum etiam quia perterrere potius, & confundere ingenia uidetur, praetermittimus) ſed generalis tantum regulas, & quae facile teneri memoria poſſint, conſcribemus.

DE SYLLABIS

Syllabarum aliae breues, aliae longae, aliae communes quae etiam ambiguae, & ancipites dicuntur. Breues ſunt, quae correptam uocalem habent, & non deſinunt in duas conſonantes, uel in aliud, quod poſſit producere: longae uero, quae longam, & ſunt aut natura, aut po-

sitione: communes, quae uocalem habent ancipitem, hoc est, quae & longa, & breuis esse in metro potest, nam in prosa oratione non itidem. de quibus suis locis abunde dicemus.

DE. PRIMIS. SYLLABIS

Syllabae omnes aut primum, aut medium, aut ultimum locum tenent. Quae in primo loco positae sunt, octo cognoscuntur modis: Positione, uocali ante alteram uocalem, deriuatione, compositione, praepositione, diphthongo, regula, exemplo.

Positione syllaba semper longa est. fit autem syllaba positione longa modis septem. Primo, cum correpta uocalis in duas desinit consonantes: ut, *ēst īn Carpathio Neptuni gurgite uates*: ēst īn, spondeus. Altero, cum correpta uocalis excipitur a duabus consonantibus: ut, āgrĭcŏla incuruo terram molitus aratro. āgrĭcŏ, dactylus. Tertio, cum correpta uocalis desinit in duplicem consonantem: ut, *Nōx ĕrăt, & terris animalia somnus habebat*. nōx ĕrăt, dactylus. Quarto, si sequens syllaba a duplici incipiat: ut, *āxem hŭmĕro torquet stellis ardentibus aptum*: āx hŭmĕ, dactylus. Quincto, si desinit in consonantem, & excipiatur ab i uel u, non uocalibus: ut, *āt Vĕnŭs obscuro gradientes aere saepsit*. āt Vĕnŭs, dactylus. Et, *āb Iŏuĕ principium, Musae*. āb iŏuĕ, dactylus.

Sexto, cum correpta uocalis desinit in consonantem, & sequens item a consonante incipit, tam in eadem dictione, quam in diuersa. In eadem, ut ārmă, uĭrumq. cano. ārmă uĭ, dactylus. In diuersa: ut, *āt Rēgina graui iamdudum saucia cura*. āt rē, spondeus.

Septimo, si inter duas uocales i fuerit, uim habens duplicis consonantis, ut *Trōiă quĕ nunc stares*. Idem etiam facit u in praeteritis perfectis, ut amāui, replēui, petīui, audīui, & in deductis ab eis, ut amāueram, replēueram, petīueram, audīueram, & sic in id genus ceteris. Notātur bĭiŭgus, & quadrĭiŭgus, & huiusmodi, in quibus i consonans inter duas uocales non facit positionem.

Notandum liquidas mutis subditas, nec non x duplicem, & s semiuocalem c p t mutis praepositam, in eadem

poſſe dictione poſitionem facere. ut āgricola, rēpleo, cāpreolus, āxis, rēſtiti, rēſcii, rēſpui. In diuerſa uero nō poſſe ex trochaeo ſpondeum facere, praeter, mutis prae poſitam ſequente uocali uel natura uel poſitione longa, ut, ūndē ſcire potes percūſā ſpumat arena. Sed de his plura dicemus, ubi de communium ſyllabarum modis tractabimus. Quĕ tamen coniunctio ſaepe inuenitur producta apud Virgilium in principio ſecundi pedis, quod uidetur factum poſitione mutae, & liquidae, quae ſequuntur ſtatim in altera dictione, ut *Lappaeq. trĭbŭliq.*, & *Tribulaq. trăhĕaeq.* Et *fonteis quē flŭuiosq. uoco*, & *Terrasq. trāctusq. maris*. Et *Drymoq. Xantoq.*, *Ligeaq.*, *Phyllodoceq.* quē trĭbŭ, quē trăhĕ, quē flŭuĭ, tres dactyli. quē, tră, quē Xān, duo ſpondei, idq. ad imitationem Graecorum. Heſiodus, δωτώ τε, πρωτώ τε, φέρουσά τε, δυνα μένη τε. τε πρω, ſpondeus. Homerus, οὐδ' ἄρ' ἔτ' αὐτὸς ἔνη, θάνε δὲ ξανθός. δε ξαν, ſpondeus, Idem, ἄργος τε, σπάρτη τε. καὶ εὐρυάγυια μυκήνη, τε σπαρ, ſpondeus. Idem, εἴσατο δὲ φθογγὴν υἷι πριάμοιο πολίτῃ: δε φθογ, ſpondeus. Seruius autem ſuper eo uerſu Aeneidos tertio, *Liminaq. lāurusq. dei*: ſic ait, Quĕ, breuis eſt pro longa poſita, quod hac oratione defenditur, aut quia omnia monoſyllaba ad artem non pertinent, & his licenter uti poſſumus: aut certe, qui omne μόριον ideſt particula, quae ſui ſubſtantiam non habet, membrum putatur ſuperioris orationis. quod ſi eſt, Liminaq., quaſi una pars orationis eſt. Poteſt etiam que finalitatis ratione, uel produci, uel corripi. Haec Seruius ſed & id potuit feciſſe. Virg. Graecos imitatus, apud quos, liquentes, etiam, aliquando inueniuntur producere antecedentem breuem. Homerus, πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς ἄϊδι προΐαψεν ἡρώων αὐτοὺς δ' ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν τοῦς: δε, ſpondeus. Idem, ἱμερόεν κονάβησε θεὸς δ' ὑπὸ μέλος ἄειδε: μελος α, dactylus, ε producta ratione λ liquidae. Theocritus, ἁδὺ μὲν ὁ μόσχος γαρύεται, ἁδὺ δὲ χ' ἁ βῶς, ἁδὺ δὲ χ' ἁ σύριγξ χ' ὠ βωκόλος, ἁδὺ δὲ κἠγών. ο μο, ſpondeus producta prima ſequente μ liquida. nec placet, ut legatur ἁ μόσχος feminine, tum quia

ὁ μόσχος

ὁ μόσχος masculine, quoscumq. uidimus, codices habent: tum etiam, quia in praecedenti Ecloga masculine legitur, ἁδὺ δὲ χ' ὡ μόσχος γαρύεται, ἁδὺ δὲ χ' ἁ βῶς. Id Persius quoq. uidetur imitatus in illo choliambo, Cantare credas Pegaseium mēlos. ubi mēlos producit primam ratione liquidae. Quamquam Politianus in Miscellaneis, Nectar, non Melos legendum censet, tum quia sic in antiquissimo codice scriptum legerit, tum etiam, quia non meminerit umquam legere apud Graecos μέλος prima producta. cui etiam accedit Iocundus Veronensis homo accuratus, ac doctus. & qui non urbes solum, sed & prouincias peragrauit inueniendi, conferendiq. librorum gratia. est enim studiosissimus bonarum litterarum, & amantissimus antiquitatis, & propterea multa tulit, fecitq. senex, sudauit, & alsit, multa etiam legit, multos libros, eosdéq. castigatos nuper reportauit e Gallia, quos mihi, quae hominis est erga studiosos beneuolentia, imprimendos dedit. is in quibusdam Persii antiquis codicibus Nectar legisse dicit, ad meq. unum attulit in membrana mirae antiquitatis, ubi scriptum est Pegaseium nectar, & supra scriptum minutioribus litteris, Vel melos. Sed si, ut plurimi habent codices, mēlos legatur, non repugnat syllaba.

TERENTIANVS. DE. POSITIONE

Syllaba prima breuis, quaecumq. pedem generabit,
Longa fit a geminis quibus indita consona uis est,
Seu pariter iunctae, suberunt ue in parte sequenti,
Seu sunt diuisae, finemq., caputq. tenentes.
Exemplis manifesta magis reddenda uidentur.
Pōst quam res, prior est iuncti s adiuta duabus.
Subiectis aeque fiet, cum dicimus āgrot.
āt tu sume pedum, diuisas cernis utrasq.
Dactylon haec eadem poterit toties dare forma
Quando breuem mediam, breuis aeq. tertia claudet.
NVNC ăgĕ, *nĕsciŏ quis, nec non &* BĔLGĭcă *colla.*
V da etiam quocumq. loco seu subdita detur,

Libera seu, uerbo quasi consona curret iu uno.
ārmă, uĭrūmquĕ cănō, dūris āgrestibus ārmă.
Si sit longa prior, mox hanc correpta sequatur.
Vocalis uerbi pariter cum fine resistens.
Syllabaq. adiaceat geminis exorta sonoris,
Non semper uideas spondeon posse creari,
Quia mutas ita coniungi natura recusat,
Vt pariter poni possint in parte sequenti,
Vdas nec possis umquam praeponere mutis,
Nec tempus praestant udae cum subijciuntur
Nominis in capite, aut uerbi: Superest igitur quid?
Vt sint diuisae, subduntur quando Trochaeo,
Vnam detineat sequitur qua syllaba primam,
Atque ita uocalis superet non sola trochaeo,
Altera succedat, qua proximus exoritur pes,
ēt quīs cuiq. dolor uicto, quae gloria palmae.
Pōstquām res *Asiae, geminum hoc exemplar habebis.*
Ergo ut uocalis remanens in fine trochaei,
Et uerbi finem faciat spondeon & edat,
Vnicus efficiet casus, si, qui sequitur pes,
Nascatur certis, quas debet habere, sonoris,
Dum caput obtineat fortissima littera uerbi.

DE. VOCALI. ANTE. ALTERAM VOCALEM

Vocalis ante alteram uocalem in Latinis dictionibus, semper fere corripitur. Virgilius: *Māgnă lŭes commissa tibi.* Idem: Sūm piŭs *Aeneās.* Idem: *fŭĭmūs Troēs, fŭĭt Ilium.* In Graecls uero nominibus saepe inuenitur producta. Virgilius: *Pīĕrĭdes uos haec facietis maxima Gallo, Dicite Pīĕrĭdes. Dīă Cămilla, Aegle Nāĭădum pulcherrima.* Hesiodus, μοῦσαι πιερίη θεν. πῑ ἕρι, dactylus. Homerus, δῖος ὀδυσσεύς. δῖος ἀχιλλεύς. δῖος ὀρέστης, εἰς ἅλα δῖαν. δῖος ὁ. δῖος ἅ. δῖος ὁ, tres dactyli: δῖαν trochaeus. Theocritus: καὶ νύμφαν ἄκρηβος ἐὼν ἔτι ναΐδα γᾶμεν. ναΐδα, dactylus. Sic āer, īapet⁹, īapetionides, Lāodamia, īo, Lāertes, Thyās Pīerus, & alia id genus multa producunt primam, quia Graeca sunt ἀήρ. ἰάπετος. ἰαπετιονίδης. λαοδάμεια. ἰὼ λαέρτης.

λαὶ ρτης. θύας, πίερος. Notandum si in fio produci Martialis: *Esse uides lignum, serues nisi lumina, fīet, De candelabro magna lucerna tibi.* Iuuenalis: *Sic fīunt octo mariti.* Nisi cum post e sequitur r, tunc enim corripitur fi. Iuuenalis: *Quid fĭeri non posse putes.*

DE. PRIMIS. SYLLABIS. DERIVATIONE. COGNOSCENDIS

Deriuatiui tanta est syllaba, quanta & primitiui. amor corripit primam, quia deriuatur ab amo, cuius etiã prima corripitur. Virgilius: *Nymphae nōstĕr ămor Libethrides.* Idem: *Et me Phoebūs ămat.* Sed hic modus habet exceptiones duas: quarum prima est, A breuibus deducta primam producunt, Vox uōcis, a uŏco. Lex lēgis, a lĕgo. Sēdes, a sĕdeo. Rēgula, & rex rēgis, a rĕgo. Tēgula, a tĕgo. Lāterno, a lăteo. Saeculum, a sĕquor, uel ut alii, a sĕne. Vōmer, a uŏmo. Iūmētum, a iŭuo. Vēna, a uĕnio. Pectus, a pĕto. Fōmes & fōmētũ, a fŏueo. Rēmus, rēmexi rēmigo remigiũ, a rĕmeo. Rāpum, a răpio. Vīres, a uĭreo. Mōbilis, a mŏueo. Iūnior, a iŭuenis. Vītupero, a uĭtium, quod a uĭto. Hūmanus, hūmor, ab hŭmus. Iōcundus a iŏcus: uel si per u placet scribere, a iŭuo. Bīnus, a bĭs. Nōnus. a nŏuem. Dēnus, a dĕcem. Vīginti, a bĭs decem. Brāchium a βραχύς. Cēpa, uel a κέφαλή uel a căput. Tōtus, a tot. Trīnus, a trĭbus, Ītalia, ab ἰταλός. Mācero, a măcer. Nēquam, a nĕqueo. Sēcius, a sĕcus. Cēritus, a Cĕres. Pēdor, a pĕde. Fēralis, a fĕro fers. Iūgerum, a iŭgo. Grādiuus a grădu. Rēce, a rĕtineo.

Secunda est, A longis deducta primam corripiunt. Dux dŭcis, a dūco. Dĭcax, maledĭcus, caussidĭcus, a dīco. ărena, & ărista, ab āreo. Lŭcerna, a lūceo. fĭdes, a fīo, & dicitur, ut fiat, quod dictum est. perfĭdus, a fīdo. Stăbulum, & stăbilis, a stō. Titulus, a tūtando. nam tutulus antiquis. Mănus, a māno. Sŏpor, a sōpio. Dĭsertus, a dīssero. Frăgor, & frăgilis, a frāngo. Vădum, a uādo. Nŏto, a nōtu. Năto, a nātu. Vĭr uĭri, a uīs. Mămilla, a māmma. Sĭquidem, a sī, & quidem. Bŭbulcus, a būbus. Sĭgillum, a sīgnum

a signum Pŏsui,a pōno.Gĕnui,a gigno.Tīgillus, a tignū. Strīgilis,a strīngo.Fărina,a fārre.ŏfella,ab ōffa. Săgax,a săga.ăcerbus. ab ācer adiectiuo. Lŏtium, a lōtu. Fătuus, a fātu.Cŭrrulis,a cūrru.Lĭgula,a līngua.Martialis; *Quam uis mē lĭgŭlam dicant equitesq.patresq.; Dicor ab indoctis lingula Grammaticis.* Vĭtium a uito.ŏdium,ab ōdi.

DE. PRIMIS. SYLLABIS. COMPOSITIONE. COGNOSCENDIS

Compositio syllabarum quantitatem demonstrat ac centu. nam si nescias in pŏtens,& pĭus,quanta sit prima, cognosces ex compositis impŏtens,atq. impĭus esse breuem,quod ostendit accentus in antepaenultima, quia in *poly syllabis* dictionibus apud Latinos, si paenultima breuis fuerit, accentus in antepaenultima esse dēt,qui locus est accuti dumtaxat.in ămo igitur,& lĕgo lĕgis cognosces primā esse breuem,ex adămo, deămo, perămo, redămo, perlĕgo,relĕgo,quoniam acuunt antepaenultimam. Contra Sōlor, Clāmo, Lēgo lēgas si componātur, paenultima longa pronuncianda sunt,ut consōlar,exclāmo,relēgo,allēgo,quod ostendit accentus in paenultima,quia si paenultima longa fuerit uel positu, uel natura, in ea esse accentus debet aut acutus,aut circumflexus, exceptis quibusdam perpaucis dictionibus,quae in ultima accentum habent,ut dicemus in hoc eodem libro,cum de accentibus tractabimus.Nam quanta est simplicis syllaba, tanta & compositi esse debet,praeter innŭba, pronŭba, deiĕro,peiĕro,cognĭtus,agnĭtus,infĭo,suffĭo,maledĭcus,caussidĭcus paenultima correpta,a nūbo,iūro, nōtum, fīo, dīco,q̄primam producunt. Notatur semisŏpitus antepaenultima breui,quae in sōpitus longa est.Ouidius; *Thesea praesumit sēmisŏpita manus.* Virgilius: *Hūc ego sōpitum somno.* Ambĭtus praeterea paenultimam producit.Ouidius: *Iussit & ambĭtae circumdare litora terrae.* ad differentiam nominis ambĭtus.Lucanus; *Letalisq.ambĭtus urbis.* sic comĭtium antepaenultimam producit,ex con & ĭtūm compositum.& Conuĭtium, ex con & uitium.quamquam alii a uocibus

quasi

quasi conuocium: alii a uicis, in quibus primo habitum est, dictum conuitium tradunt. quod si est, per c scribendum est.

DE. PRIMIS. SYLLABIS. PRAEPOSITIONE. COGNOSCENDIS

Praepositione cognoscitur syllaba modis sex. Primo, praepositio e; quanta est in appositione, tanta etiam in compositione esse debet. ut ĭn hostem, ĭnermis: sŭb Ilio alto, sŭbigit. Secundo, ab, ad, ob, sub, in, re, con, cum iacio composita producuntur, ut ābiicio, ādiicio, ōbiicio, sūbiicio, rēiicio, cōniicio, a i mutata, sicut fit in uerbis insilio, incipio. Virg. Rēĭcĕ, *ne maculis infuscet uellera pullis*. Idem; *Quantum uere nouo uiridis se sūbĭĭcĭt alnus*. Idem; *Eripe me his inuicte malis, aut tu mihi terram Inĭĭcĕ*. Illud autem eiusdē; *Tityre pascentes a flumine rĕĭcĕ căpellas*, rĕ correpta in rĕĭcĕ, factum est abiectione alterius i, ut fiat proceleumaticus rĕĭ. ĕ că. Quotiescumq. igitur huiusmodi praepositiones cum uerbo Iacio compositae corripiuntur, fit abiectione alterius i, ut apud Lucanum: *Cur ŏbĭcis Magno tumulum?* Statius; *Tēla manū, reĭcitq. canes*. Silius; *Arietat in primōs, ŏbĭcitq. immania membra*. Quod autem non componantur ab icio seu ico, (utrumq. enim uerbum legitur apud grammaticos) sed ab iacio, ostendit praeteritum in eci, ui rēieci, īnieci, sūbieci. (Nam ab icio, seu ico, composita, rēici, īnici, sūbici facerent, quod nusquam legitur) Vir. *Strepitusq. Acherontis auari* Sūbiēcit *pedibus*. Terent. *Inieci scrupulum*. Praeterea non liceret eas umquam producere, cum fere semper producantur positione. Obiices etiā & subiices gemino ii debere scribi ait Gellius super eo Virgilii uersu; *Qua ui maria alta tumescāt obiicibus ruptis*. Tertio, E, de, prae, se, in compositione producuntur, ut ēdisco, dēdoceo, praēfero, sēduco. nisi interdum sequente uocali, ut apud Vir. ūndă *dĕhiscēs*. & *sudibūsue praēustis*. & *Dōnă dehīnc auro grauia*. Notandum prĕmo, prĕcor, deprĕcor, prĕces, interprĕs, interprĕtor, prĕtium, prĕhendo, cōprehendo, unde per synaeresin prendo, comprendo, non

eſſe, a prae praepoſitione,& propterea corripi. Quarto, Dī,ubique producitur, ut dīduco , praeterquam in dĭrimo,& dĭſertus. Virgilius: *Dixitq. , & praelia uōcĕ diremit.* Horatius: *Faecundi calices,quem non fecērĕ dĭſertum.* Quinćto, Pro, ſemper producitur, ut, *Prō dulci Aſcanio ueniat.* Et *Super Garamantas,& Indos Prōfērĕt imperium.* Excipiuntur, Prŏcella, prŏfugus, prŏteruus, prŏnepos, prŏficiſcor, prŏcuro, prŏpero , prŏfecto, prŏfundo, prŏfanus, prŏfundum, prŏfiteor, profeſſus , prŏpago , prŏfuſus , prŏpino, prŏfugio. Virgilius: *Creberq. prŏcellis Africus.* Idem : *Italiam fatō prŏfugus Lauinia uenit.* Idem : *Imperium Dido Tyria regit ūrbĕ prŏfecta.* Ouidius : *Riſit , & his,inquit , facito mea tēla prŏcures.* Idem: *Solaq. formoſam cūlpă prŏfeſſa facit.* Item,ſi componantur cum dictione incipiente a uocali. Virgilius : *Oramūs, prŏhĭbe infandos a nauibus igneis .* Prŏpheta corripitur,quia Graecum eſt, προφήτης. Sexto, Rĕ ubique corripitur: ut , *Fertq ,rĕfertq. ſoror .* Excipitur, Refert,cum diſtare,aut intereſſe ſignificat. Iuuenalis : *Quid refert,dictis ignoſcat Mutius, an non ?* nec mirum tunc produci,non enim a re praepoſitione , ſed nomine componitur. Repperi,reppuli,rettuli,relligio,relliquiae in metro gemina ſcribenda ſunt conſonante, ut re breuis praepoſitio poſitu intendatur . In proſa uero oratione non itidem . Inueniuntur etiam redduco , & rellatus, re poſitione producere . Horatius: *Dij tibi dent capta claſſem rēdducere Troia.* Lucretius : *Rēddūcit Venus,et rēdductam Daedala tellus.* Terentius in Phormione : *Quod ab illo allatum eſt, ſibi eſſe īd rĕllatum* putet , ubi Donatus ait , Et geminauit ll , ut *Relliquias Danăum* , eſt enim ſenarius iambicus, Lucretius : *Id rurſum coeli rēllatum membra receptant.* Sic puto, littera, littus , quattuor , terra in metro geminant conſonanteis , ut producant primam poſitione, quae naturaliter breuis eſt.nam in lĭtera , uel a lino liui lĭtum,uel quaſi legitera dicta ſit, quia legenti iter praebeat, li breuis eſt. Lĭtus a lĭtando dicitur , quod corripit primam. Quatuor ſimplici t debere ſcribi,oſtendit quăter ab eo aduerbium. Virgilius: *o tērq., quăterq. beati.* Tĕra a tĕrendo dicta eſt,prima correpta. Quamobrem in proſa

ſa oratione, ſimplici, meo iudicio, conſonante ſcribenda ſunt quattuor haec, lĭtera, lĭtus, tĕra, quătuor ut prae ſe ferant a breuibus deducta eſſe, etſi omnes fere aliter ſentiant: qui error hinc ortus eſt, quia cum in carmine geminent conſonantem, idem etiam in proſa faciendum exiſtimant. Adde quod in augurum libris tĕra ſimplici r ſcribi ſolebat.

DE. PRIMIS. SYLLABIS. DIPHTHONGO COGNOSCENDIS

Diphthongo ſyllaba longa eſt ſemper. Virgilius: *Phoēbē grauēis Troiae ſemper miſcrata labores.* Idem: *Si quis mihi paruulus āulā Luderet Aeneas.* Idem: *āudīit Eūrōtas iuſſitq. ediſcere lāurōs.* Interdum uero ſequente uocali corripitur, ut praĕuro, praĕeo. Qua de re multa dicturi ſumus in communium ſyllabarum modis.

DE. PRIMIS. SYLLABIS. REGVLA COGNOSCENDIS

Regula cognoſci poſſunt primae ſyllabae modis ſeptem. Primo, omne praeteritum diſſyllabum producit primam. ut ēmi, lēgi, lāui, fōui. praeter bĭbi, a bĭbo. Dĕdi, a dŏ. Fĭdo, a findo. Scĭdi, a ſcindo. Stĕti, a ſto. Tŭli, a tollo, cum ſuis compoſitis. Quae duobus his tribrachis comprehenduntur, ut facilius memoria teneri poſſint, Bĭ, Dĕ, Fĭ, Scĭ, Stĕ, Tŭ. Fŭi autem, & rŭi, & ſimilia, quia uocalem ante uocalem habent, corripiunt primam, ut ſupra diximus. Illud hoc loco uolui praeterire, diſſyllaba praeterita ideo producere primam, ne minorum temporum ſit praeteritum, quam praeſens, quod rariſſime inuenitur Priſciano auctore. Debet enim praeteritum uel plurium temporum eſſe, quam praeſens, ut lĕgō, lēgī: uel totidem, ut uĕnĭō uēnī. Pauciorum autem rariſſime inuenitur, ut Fīndō fĭdī, Scīndō ſcĭdī. Virgilius: *Diffĭdĭt, & multā porrectum oſtendit arena.* Luc. *Qua mare tellurem ſubitis āut obruit undis, āut ſcĭdĭt.* Mart. *Ūnguĕntūm fătĕōr bŏnūm dĕdĭſtī Cōnuīuis hĕrĕ, sēd nĭhĭl ſcĭdĭſtī.* Antiqui etiam, ſciſcidi, protulerunt. Ennius

in

in Menalippa, ut Priſcianus citat: *Cum ſaxum ſciciderit.* Langueo & liqueo, langui & licui pares habent in praeſenti, & in praeterito ſyllabas. Corripiunt enim paenultimam praeteriti, idq. uſus comprobat. Ouid. *Impoſito fratri moribunda relanguit orc.* Idem: *Nectare corpus delicuit.* Idem; *Delicuit, ſtagnumq. ſuo de nomine fecit.*

Secundo, praeterita geminantia, primam corripiunt, ut cĕcīdi a cădo, cecīdi a caedo. pĕpendi, tĕtendi, tŏtondi, mŏmordi, pĕpĕri fĕfelli tŭtŭdi, tĕtigi, pŭpŭgi, & ſimilia, a pendo, tendo, tondeo, mordeo, pario, fallo, tondo, tango, pungo, diſco. Et notandum, compoſita ſeruare ſimplicium tempora, ut cădo cĕcĭdi, concĭdo, concĭdi, occĭdo occĭdi, penultima correpta. caedo cecīdi, concīdo, concīdi, occīdo occīdi, paenultima producta. Antiquiſſimi tamen a tundo compoſitum praeteritum etiam producebant, ne a praeſenti temporibus uinceretur. Ennius ut Priſcianus citat; *Viroſq. ualentes Contūdit crudelis hiems.* Nam hic corripuit; *Inſit et ciues quae me fortuna fero ſic Contŭdĭt, indigno bello confecit acerbo.* Sed huiuſmodi a tundo praeteritum, non memini legere, niſi correpta tŭ ſyllaba. Virgilius; *& lapſa ancilia caelo* ēxtŭdĕrat. Horat. *Quod regum tumidas contŭdĕrīt minas.* Idem: *Non auſpicatos contŭdit impetus.* cōtŭdĕrīt choriambus, cōntŭdĭt dactylus.

Tertio, omne ſupinum diſſyllabum producit primam, ut mōtum, crētum, lātum. praeter a queo quiui quĭtum. Terentius: *Nām cūm cōmpreſſa 'ſt nātă, fōrma īn tĕnĕbrīs nōſcī nōn quĭtāſt'.* quĭtā ſt, iambus. eſt enim quaternarius iābicus. A ſino ſiui Situm. Virgilius; *Sed te uictā ſĭtu.* A cieo cies ciui cĭtum. Statius; *ĕxcĭtŭs, & longam pridem indignantia pacem Corda tumor.* Nam a cio cis quartae, producitur ci. Virgilius; *ēxcītum ruit ād pōrtum.* A ſero ſeui săctum. Ouidius; *Sōlĕ sătus Phaethō.* A lino liui lĭtum. Virgilius; *Et paribūs lĭtă corpora guttis.* Ab eo iui ĭtum. Idem; *Mōrte ŏbĭta.* A Do dedi dătum. Idem; *Hoc mihi sōrtĕ dătum.* A reor, rătū. Idem; *Nos abiiſſĕ răti.* A ruo rui rŭtum. Ouidius: *Dīrŭtă marte tuo.* Quae ut facilius teneri memoria poſſint, comprehendi quattuor pyrrichiis, & ſyllaba, ſic: *Qui, Si, Ci, Sa, Li, Da, Ra, Ru.* Sunt qui addunt, A ſto ſteti ſtatum. Quod

tamen

tamen producitur secundum Priscianum. Sic enim praecepit, Stĕti uero Stātum supinū paenultima producta debet facere. Unde Lucanus in secundo: *Cōnstatura fides superum*. Deinde addit, Est tamen in hoc quoq. notandum, quod nomina ab eo deriuata, ā penultimam corripiunt, & antepenultimam, ut Stătus stăra stătum. Stăbilis, Lucanus in X; *Quorūm stătă tempora flatus*. Idem in V; *Quam non stăbili*. Haec ille. Notandum praeterea a Statum composita ĭ paenultimam corripere, astĭtum, praestĭtum, cōstĭtū, ā uero producere. A stātum, praestātum, constātum, tanquam illa a Stĕti, stĭtum, haec a Stāui stātum ueniant. Quemadmodum a Sonŭi Sonĭtum, a Sonāui Sonatum. licet Staui praeterito, & Stitum supino non utamur.

Quarto, Quanta est praesentis prima syllaba, quanta item praeteriti perfecti, ac supini, tanta etiam eorum est, quae ab illis nascuntur. Sed notandum quinq. haec producere. Dē a Do das, Dēmus, dētis, Dētur, dēmur, dēmini: Da uero tam paenultimam, quam antepeanultimam nbiq. corripere, Dămus, dătis, dăris, dăre, dătur, Dămur, Dăbam, Dăbar, Dăbo, Dăbor, Dăte, Dăto, Dătem, Dărer, Dătus, Dăturus, Dător, id quod manifestius accentu, qui in antepaenultima est composita ostendunt, circumdămus, circumdăbam, circumdăbo, circumdăte, circumdăre, circumdătus, sic pessumdămus, pessumdăbam, pessumdăbo, pessumdăre. Genui, genitum, & posui, positum cum deductis, primam corripiunt, etsi gigno, & pono producunt.

Quincto, propriorum nominum primae, & mediae syllabae ponuntur indifferenter, ubi non fuerit certa regula, aut si non aliter eis poetae approbati usi fuerint.

Sexto, Bĭ & Trĭ in compositione corripiuntur, Bĭuiū. Bĭmater, Bĭdens, Bĭceps, Trĭuium, Trĭcorpor, Trĭdens, Trĭcuspis.

Septimo, Dictiones per synaeresin, aut crasin producuntur, ut nīl a nĭhĭl. Mī, a Mĭhi, Cōgo, a Cŏăgo, Phaēthōn, a Phăĕthon: Nam detrimentum litterae, syllabaeue, productione compensatur.

DE. PRIMIS. SYLLABIS. COGNOSCENDIS. EXEMPLO

Exemplo cognoſcuntur primae ſyllabae, ſi deficiente regula, ad approbatos poetas confugiamus. ut ſi neſcias in Pecus atq. Apis quanta ſit prima, ſcies eſſe breuem ex approbato aliquo, ut ex illo Virgilij; *Quis cultus habendo Sĭt pĕcŏri, ātq. ăpĭbus quāta experientia parcis*: Eodem modo, Si neſcias quanta ſit iu in Iuniperus, & fru in Fruges, cognoſces eſſe longam, ex illo Virgilij: *Iūnipĕri grauis umbra, nocent & frūgĭbŭs umbrae.* Tenendi ſunt igitur memoria quāplurimi optimorū poetarū uerſus, ut Virgilij, Horatij & aliorū illuſtriū, ad quos recurramus, ut quemdmodū illi uſi fuerint ſyllabis, & nos utamur. Et quoniam infinitū prope eſſet, quas ſemper aut corripuerint, aut produxerint poetae, colligere, eas tantum, quibus indifferenter uſi inueniuntur, quotquot potuimus, hic ſubiunximus. hae uero ſunt, Britannus, Bithynus, Cacus, Coſyra, Cratis, Criticus Curetes, Diana, Fidenae, Gradiuus, Hinulus, Hymen, Italus, Lycas, Liquor, Liquidus, Orion, Obicio, Obiicio, Pachinus, Palatia, Propago, Pyrene, Procuro, Profundo, Propino, Rubigo, Rutilius, Rudo, Reduco, redduco, Relatus rellatus, Reperi, repperi, Retuli, rettuli, Repuli, reppuli, Reiicio, reicio, Sychaeus, Sicani. ſed haec primam ſyllabam indifferētē habere inueniuntur, mediā uero haec, Aegeon, Bebryces, Bataui, Cybele, Cyane, Connubium, Contudi, Ficedula, Lecythus, Malea, Orionis, Porſena, Porſenna, Pharſalia, Syphacem. Id ita eſſe oſtendatur approbatorum exemplis.

PRIMARVM. SYLLABARVM. COMMVNIVM. AVCTORITATES

Et penitus toto diuiſos ōrbĕ Brĭtannos. Virg.
Nam quid Brĭtānnis caelum differre putamus. Lucr.
Quamquam & Cappadoces. faciant equitesquĕ Bĭthyni. Iuuen.

Bithyno, Phrygioue satum. sed quem sua noto. Valer. Flac.
His Cacus horrendum Tiberino gurgite monstrum. Ouid.
Cacus Auentinae timor, atque infamia siluae. Idem.
Fertilis est Melite sterili uicina Cosyrae. Idem.
Et bellare Tabas docilis, Cosyraq. parua. Sil.
Huc Lycus, huc Sagaris, Peneusq., Hypanisq., Crathisque. Ouid.
Crathis, et hinc Sybaris uestris conterminus oris. Idem.
Ut Critici dicunt, leuiter curare uidetur. Hor.
Aequalis liber est Critice qui malus est. alii tamen, Cretice. Mar.
Illic bellaci confisus gente Curetum. Lucan.
Celme Ioui, largoq. satos Curetas ab imbri. Ouid.
Tergeminamq. Hecatem, tria uirginis ora Dianae. Virg.
Exercet Diana choros, quam mille secutae. Idem.
Hi tibi Nomentum, & Gabios, urbemq. Fidenam. Idem.
Viuat Fidenis, & agello cedo paterno. Iuuen.
Et genus a magno ducentem forte Gradiuo. Ouid.
Gradiuumq. patrem, Geticis qui praesidet aruis. Virg.
Atq. hinnuli pellis totos operibat amantes. Prop.
Vitas hinnuleo me similis Cloe. Hor.
Hymeno Hymenae e Hymen, ades o Hymeneae. Cat.
Hinc Augustus ages italos in proelia Caesar. Virg.
Coniecto sternit iaculo, uolat itala Cornus. Idem.
Fiet uti cibus omnis & aridus et liquor ipse. Lucr.
Pondus uti saxis, calor ignis, liquor aquarum. Idem.
Crassaq. conueniunt liquidis, & liquida crassis. Idem.
Inde Lycam ferit exsectum iam matre perempta. Virg.
Protinus Antaeum, et Lycam prima agmina Turni. Idem.
Cum subito assurgens fluctu nimbosus orion. Idem.
Ensifer orion aequore mersus erit. Ouid.
Cur obicis Magno tumulum, manesq. uagantes. Luc.
Obiiciunt portas tamen, & praecepta facessunt. Virg.
Praestat Trinacrij metas lustrare Pachini. Virg.
E quibus imbriferos uersus Pachinus ad Austros. Ouid.
Haud metuam magni dixisse palatia caeli. Idem.
Quam tanti fuerit cadere, ut palatia cernas. Sil.
Siluarumq. aliae flexos propaginis arcus. Geor. 2.
Esse sinet nimium uobis Romana propago. Virg. 6.

Non sine me est tibi partus honos tua bēllă Pўrene. Ti.
Nubiferae colles, atq; aeriām Pўrenen. Luc.
Risit & his, inquit facito mea tēlă prŏcures. Ouid.
Prōcūrate uiri, & pugnam sperate parati. Virg.
Impia dementis uulgi, & uix tōtă prŏfudit. Sil.
Has postquam maesto prōfudit pectore uoces. Car.
Discere, tāquam habeas tria nomina, qūandŏ prŏpinat. Iuuen.
Cenat, prōpīnat, poscit, negat innuit, una est. Mart.
Vteris ore aliter, nimiā quĕr ŭbigine captus. Idem.
Exesa inuenies scabrā rūbigine pila. Virg.
Solaq. culminibūs fērali carmine bubo. Virg.
Hanc quia iuxta ferunt, dixērĕ fĕralia lucem. Ouid.
Et graue magnanimi robur mirārĕ Rŭtīlī. Ouid.
Famae Rūtĭlium suae relinquas. Mart.
Vincla recusantum, & sera sub nōctĕ rŭdentum. Virg.
Findor, ut Archadiae pecuaria rūdĕrĕ dicas. Pers.
Eiectam classem, socios a mōrtĕ rĕduxi. Virg.
Rēddūcit Venus, & rēddūctum Daedala tellus. Lucr.
Esse fidem, digisis ad fontem saēpĕ rĕlatis. Ouid.
Id rursum caelī rēllatum membra receptant. Lucr.
Quod ab ipso allatum est, sibi esse īd rēllatum putet. Ter.
At qui condiderat, postquam non rēppĕrĭt aurum. Auson.
Aptauit collo quēm rĕpĕrit laqueum.
Quaeq. ferōs rĕpŭli doctis medicatibus igneis. Ouid.
Rēppŭlĭt a Libycis immensum syrtibus aequor. Lucr.
Tityre pascenteis a flumine rēĭcĕ căpellas. Virg.
Rēĭcĕ ne maculis infuscet uellera pullis. Idem.
Anna (fatebor enim) miseri post fātă Sўchaei. Idem.
Huic coniūx Sȳchaeus erat ditissimus agri. Idem.
Fida reor fraterna Erycis, portūsq. Sĭcanos. Idem.
Sĭcāno praetenta sĭnu iacet insula contra. Idem.

MEDIARUM. SILLABARUM. COMMUNIUM AUCTORITATES

Haec centum gemini strictos Aegaeōnis enseis. Claud.
Aegaeŏnă sŭis immania terga lacertis. Ouid.
Bēbrўcis & Scythici procul in clementia sacri. Val. Flac.

Possessus Baccho saeua Bebrycis in aula.	Sil.
Vangiones, Bāthāuiq. truces, quos aerae recuruo.	Luc.
Hic petit Euphratem iuuenis domitiq. Bāthāui.	Iuue.
Hinc uiduae Cybēles, illinc sacraria Vestae.	Mart.
Vel tu quae tardam mouisti fune Cybēllen.	Pro.
Cōnnūbīo iungam stabili, propriamq. dicabo.	Virg.
Cuiq. loci leges dedimus, connūbīā nostra.	Idem.
Speratum meritis diram qui cōntūdit Hydram.	Hor.
Virosq. ualentes cōntūdit crudelis hiems.	Ennius.
Mergere fīcēdŭlas didicit nebulone parentes.	Iuue.
Cerea quae patulo lucet fīcēdula lumbo.	Mart.
Ionioq. marī, Mălēaeq. sequacibus undis.	Virg.
Destinet, & raucae circunsonat ira Maleae.	Stat.
Aut Helicem iubeo, nitidumq. Orīōnis ensem.	Ouid.
Ensiferi nimium fulget latus. Orīōnis.	Lucan.
Hanc spectare manum Pōrsēnā non potuit.	Mart.
Nec non Tarquinium eiectum Porsēnnā iŭbebat.	Virg.
Phārsālĭam *coeunt,* Pharsālĭā *tecta frequentant.*	Cat.
Compulimus dirūm Syphācem, fractumq. Metello.	Claud.
Tolle tuum precor Annibalem, uictumq. Syphācēm.	Iuue.
Sīdōnĭasq ostentat opes, urbemq. paratam.	Virg.
Obstupuit primo aspectu Sidōnĭā Dido.	Idem.

DE . MEDIIS . SYLLABIS

Syllaba, quae in medio loco posita est, septem modis cognosci potest. Positione. Vocali ante alteram uocalem. Deriuatione. Diphtongo. Declinatione. Regula. Exemplo.

Positione producitur media syllaba ut prima, ut Capīllus, fortīssimus, pulchērrimus. Vbique enim positio producit syllabam. Quonam modo autem id fiat, in primis syllabis diximus.

Vocali ante alteram uocalem, & in media dictione semper corripitur syllaba. Virg. *Mōllĭā lūtĕōla pingit uacīnĭā caltha.* Idem; *Addam cērĕā pruna.* Idem: *Cāstănĕasq. nucēs mĕā quas Amaryllis amabat.* Ouid. *Filĭus ante dĭem pătrĭos inquiris in annos.* Priscianus tamen refert antiquissi-

mos produxiſſe etiam paenultimam praeteritorum in ui ſyllabas, quae a praeſenti in uo ſyllabas deſinente proficiſcũtur, ut eruo erũi, arguo argui, annuo annũi. Ennius: *ānnũit ſeſe mecum decernere ferro.* Virgilius cõtra corripuit, *ănnŭit, & totum nutu tremefecit Olympum.* Id quod & nobis ſemper faciendum. Sed hic modus habet exceptiones tres. Quarum prima eſt, Genitiui, & datiui quintae declinationis ē uocalem puram producunt. Horat. *Quarta iam parte diēi Praeterita.* Secunda, Genitiui in ius communem habent paenultimam in metro Virg. *Hic illīus arma.* Idem: *Quam noſtro illĭus labasur pectore uultus.* Idem: *ūnĭus ob noxam, & furias Aiacis Oilei.* Idem: *Nauibus, infandum, amiſſis unīus ŏb iram.* Sic ipſius, ſolius, totius, & huiuſmodi, praeter alius genitiuum ſemper longum, & alterius correptum. Terentianus tamen alterīus paenultima longa protulit, *Seſcuplo uel una uincet alterīus ſingulum.* Idem: *Sub altĕrius conſonat uocabulo.* Idem: *nec altĕrius indigens opis ueni.* Sunt enim duo extremi ſenarii iambici, in quibus eſſe debet in ſecũdo loco iambus, uel tribrachus. primus uero eſt trochaichus, in quo rius in ſexta ſede iambus eſſe non poteſt, quoniam trochaicum metrum non recipit iambum. praeterea producere hic alterius paenultimam ſic fit manifeſtius, ſi ex eo ipſo uerſu amoueas creticum, ideſt ſēſcŭplō, & facias iambicum, ut Terentianus praecipit. remanebit enim, uĕl ūnă uĭncĕt āltĕrīus sīngŭlŭm. ubi ſi alterius correpta paenultima dixeris, tĕ rĭ, eſſet pyrrhichius. Sed de his infra dicemus ſuo loco. In proſa uero oratione paenultima producta ſemper pronunciari debent, praeter alterius ubique correptum. Tertia, poſſeſſiua in IVS, IA, IVM, producunt antepaenultimam. Virg. *Implerunt montes flerunt Rhodopeīaē arces.* Idem: *Ecce trahebatur paſſis Priamēĭă uirgo Crinibus.* Idem: *Tu quoque litoribus noſtris Aenēĭă nutrix.* Mart. *Venit ab Orpheo cultor Rhodopēĭŭs Hemo.*

DE. MEDIIS. SYLLABIS deriuatione cognoſcendis.

Deriuatione media cognoſcitur ſyllaba, ſi quanta ſit

in primitiuo consideraueris. Nam si nescias cto in Victōrinus quanta sit. Item sti in Iustīnianus, cognosces ex Victōris & Iustīnus primitiuis, in quibus, cto & sti producuntur. Eodem modo, si nescias, Venĕreus, & Hectŏreus quantam habeant antepaenultimam, cognosces ex Venĕris, & Hectŏris primitiuis, in quibus nĕ & ctŏ corripiuntur, quod accentus facile ostendit. Sed quomodo paenultimae & antepaenultimae in deriuatiuis dignosci possint, infra, ubi de regula tractabitur, clarius patebit.

DE . MEDIIS . SYLLABIS diphthongo cognoscendis.

Diphthongo media semper producitur syllaba, quemadmodum & prima. Horatius: *Interdum tamen & uocem Comoediā tollit*. Idem: *Effutire leueis indigna tragoedīā uersus*. Virgil. *O Meliboeē, Dēus nobis haec ocia fecit*. Idem: *Damonis musam dicemus, & Alphesiboei*. Idem: *prouehimur pelago uicina Ceraūniā iuxta*. Idem: *quas dira Celaēnō, harpyīaeq. colunt aliae*. Sed q̄ diphthongo impropria apud Graecos, utimur dumtaxat in dictionibus Graecis. Catullus: *Vellera uirgati custōdeībant, calathiscis*. custodeībant, pro custodiebant, per ei diphthongum melius scribitur more antiquo.

DE . MEDIIS . SYLLABIS regula cognoscendis.

Regula cognosci possunt mediae syllabae tribus modis. Primo incrementa nominum A E O producuntur, ut musārum, deābus, quārum, diērum, diēbus, rērum, rēbus, dominōrum quōrum, maiōrum, doctiōrum, ambōbus, duōbus: I uero & V corripiuntur, ut tribus, manĭbus, uerŭbus, tribŭbus. Excipiuntur Samnīs, Samnītis, delphīn, delphīnis, tellūs, tellūris, salūs, salūtis, & huiusmodi, in quibus I & V incrementa producuntur secundum ultimam nominatiui sui. Secundo, Incrementa uerborum A E producuntur, Amāmus, amābam, amābo, amārem, amāre, amāmur, amābar, amābor, amārer, amāri. Doceāmus, uideāmus, & alia id genus Praeter Dămus, dătis, dăbam, dăbo, & reliqua a do das, & compositis, in quibus A incrementum corripitur, ut

ſupra diximus in quarto modo de primis ſyllabis, quae regula cognoſcuntur. Item, Amēmus, dēmus, dētur, docēmus, docētis, docēbam, docēbo, legēbam, audiēbam, amēris, uel amēre, docēris, uel docēre, docērer, docēremur, audirētis, audirēmur, legerētis, legerētur, legerēmur, legerēmini, amauērunt, uel amauēre, docuērunt, uel docuēre, legērunt, uel legēre, audiuērunt, uel audiuēre. Sed cum ſequitur R poſt E in deriuatiuis a praeterito perfecto indicatiui, corripitur E, amăuĕram, amăuĕrim, amăuĕro, decŭĕram, docŭĕrim, docŭĕro, lĕgĕram, audĭuĕram. Et in futuris in bor, amăbĕris, docĕbĕris. Et in optatiuo actiuo tertiae coniugationis in toto ſingulari, & in tertia plurali, lĕgĕrem, lĕgĕres, lĕgĕret, lĕgĕrent, & in prima dumtaxat perſona paſſiui eiuſdem optatiui, lĕgĕrer, & in infinitiuo, lĕgĕre. I uero & V corripiuntur, lĕgĭmus, cŭpĭmus, quaĕrimus, uŏlŭmus, pŏſsŭmus. praeterquam in quarta coniugatione, audīmus, audītis, audīris, audīrer, audīre, & in uolo, & ſum, cum compoſitis, uelīmus, sīmus, poſsīmus, in quibus I producitur. Prima tamen perſona pluralis praeteriti perfecti quartae coniugationis corripit paenultimam audiuĭmus. Item in omni coniugatione, primae & ſecundae perſonae plurales praeteriti perfecti ſubiunctiui in rimus, & ritis corripiunt I paenultimam. amauĕrĭmus, ameuărĭtis: docuĕrĭmus, docuĕrĭtis, Legĕrĭmus, legĕrĭtis. Audiuĕrĭmus, audiuĕrĭtis. Eae ipſae uero futuri eiuſdem modi producunt, Amauerīmus, amauerītis. Docuerīmus, docuerītis. Legerīmus, legerītis. Audiuerīmus, audiuerītis, quod fit, ut ait Diomedes Grammaticus, ut accentu praeteritum a futuro diſtinguatur. hinc illud apud Ouidium: *Hauſtus aquae mihi nectar erit, uitamq. fatebor Accepiſſe, ſimul uitam dederitis in undis.* Et in obſceno carmine: *Vtilis, haec, aram ſi dederītis, ĕrit.* Ennius; *Non mi aurum poſco, non mi pretium dederītis.* Ouid. *Cum gelidam Thracem, & opertum nubibus Hemum, Et maris Ionij tranſierītis ăquas.* Idem; *Copia nec uobis ullo prohibente uidendis, Conſulis, ut limen contigerītis, ĕrit.* Sed an liceat etiam eam ipſam paenultimam R I in rimus, & ritis corripere, diſſeremus in ultimis ſyllabis in is

definen-

deſinentibus. Praeterea cum poſt i ſubit u digamma, in
praeteritis perfectis indicatiui, & ab his deductis, produ-
citur i, cupīuī, cupīueram, audīui, audīueram. Idem etiã
corripitur abiecto u per ſyncopam, Cupĭi, cupĭeram: Au
dĭi, audĭeram. Tertio, Supina in atum & itum, a praeteri-
tis perfectis in aui, & iui producunt paenultimam, amā-
ui, amātum. uocāui, uocātum: cupīui, cupītum: petīui, pe-
tītum. audiui, audītum. ſepelīui, ſepelītum.

Quarto, i in compoſitione mediam corripitur, Agrĭ-
cola, Enſĭfer, Centĭmanus, Omnĭpotens, Multĭuola eſt
mulĭer, Magnĭficus, Cauſĭdicus, identĭdem, & ſimilia.
Cat. Nullus amans uere, ſed idēntĭdem omnium, Ilia rum
pens. Quanticũq. & qualicumq. ī producunt ratione ge
nitiui, aut datiui in i, non enim ſeruatur i in ceteris caſi-
bus, ut in omnĭpotens, & aliis ſupra dictis, ſed in geniti-
uo tantum quantīcumq., & in datiuo, uel ablatino qualī-
cumq. dicimus, ut in quantus, & qualis. nam ſicut quan-
tus quanti, quanto, quantum, & qualis in nominatiuo, &
genitiuo, qualī, qualem: ſic quantuſcumq., quantumcũq.,
quantocumq., quantumcũq., & qualiſcumq. in nomina-
tiuo, & genitiuo, qualīcumq., qualemcũq. dicimus. Iuue.
Quāntīcumq. domus conſtet. M. Manilius: *Omne quidem ſignū*
ſub quālīcumq. figura. Vbĭq. quoq., & plerīq. producunt i,
Vndĭq. uero corripit. Quincto, Media ſyllaba cum pae-
nultima eſt, accentu, quanta ſit, cognoſci poteſt. nam ſi
in ea fuerit accentus, producitur, Romānus, Diuīnus, Idō
lum, Theodōrus, Annōna, Poēta. Sinautem in antepae-
nultimam, corripitur, Do´mĭnus, pro´fŭgus: *Littŏra, littŏ-*
rĭbus contraria, fluctibus undas. Pietas. Ergo in diſſyllabis di
ctionibus ſi neſcias quanta ſit prima, accentu componen
do cognoſces. lĕgo, pe´rlĕgo: ămo, re´dămo, pe´rămo, lĭgo,
re´lĭgo. Fĕro, a´dfĕro, re´fĕro. Plĭco, multiplĭco. Pŏtens om
ni´pŏtens, Clāmo exclāmo, proclāmo, cõclāmo. Prīmus,
apprīme. Dōno, Cõdōno. Scribo, deſcrībo: lēgo, lēgas: re-
lēgo, relēgas. Sexto, Paenultima ſyllaba in deriuatiuis,
ante TBS corripitur, bonĭtas, Pĭetas, DVS, Florĭdus, Can-
dĭdus, LVS, la, lum in diminutiuis, urceŏlus, unciŏla, au-
reolũ. LIS in uerbalib⁹, ūtĭlis, ſtĕrĭlis a Graeco ϛερεισθαι,

 a:ma´bĭlis,

amábĭlis,fùtĭlis. MEN,e ſecunda & tertia coniugatione, mónĭmen,unde monĭmentum, régĭmen. nam a prima & quarta producuntur,obleétāmen,monīmen. Item ante CEN Tŭbĭcen, lyricen,fidĭcen,praeter tibīcen,pro tibīicen. Ante AL ſeruatur paenultima primitiui, & ante TVS paenultima participiorum: ceruīcal,a ceruīcis, tribūnal, a tribūs genitiuo. Anĭmal,ab anĭmo. hic ornātŭs,posĭtus,sĭtus,terrĭtus. Vectīgal etiam producit paenultimam,a uehendo dictum.

Septimo,Paenultima in deriuatiuis ante GO producitur,Carrhāgo,uirāgo,calīgo,lanūgo, aerūgo, praeter lĭgo. Ante DO,dulcēdo,libīdo,fortitūdo, Ante AR, lacūnar, puluīnar, lupānar. Ante NAS, Arpīnas, Capēnas. Ante RIS, uel RE,militāris, militāre. Ante TIS, Samnītis,ueſtrātis.praeter Cērĭtis. Ante NVS,Romānus, terrēnus,Iuſtīnus,parietīnus,arietīnus,clādeſtinus,mediaſtīn⁹. Silius: *Ceu clamdeſtīno traheretur foedere bellum*. Marc.Manilius: *Et clamdēſtīnis ſurgentia fraudibus arma*. Hor. *Tu mediāſtīnus tacita prece rura petebas*. Praeter Ianthĭnus, hyacinthinus, myrrhĭnus,cryſtallĭnus,adamantĭnus,bombycĭnus,Sandicĭnus, amethyſtĭnus, & huiuſcemodi Graeca in ινος. Item, Diutĭnus,Priſtĭnus,Craſtĭnus,Ornotĭnus,Serotĭnus, oleagĭnus,fagĭnus. Mart. *Coccina famoſae doas & iānthĭnă moechae*. Perſius: *Hic aliquis, cui circa humeros hyacīnthĭnă laena eſt*. Iuuenalis: *Grandia tolluntur cryſtāllĭnă, maxima rurſus Myrrhĭnă*. Propertius: *Colchis flagranteis adamāntĭnă ſub iuga tauros*. Iuuenalis: *Cauſſidicum uendunt amethyſtĭnă*. nec ſcribas ſine t. eſt enim uerbale a praeterito paſſiuo μεμέθυσμαι, μεμέθυσαι μεμέθυσται. unde μέθυστος, & cum α priuatiua ἀμέθυστος, ἀμεθύστινος.

Octauo, Ante BILIS, quacumque praecedente uocali ſi a ſupino formentur,ſequūtur illius paenultimam, amātum,amābilis. delectātum, delectābilis. flētum, flēbilis. delētum,delēbilis,ſcītum,ſcībilis. audītum, audībilis. petītum,petībilis. cupītum,cupībilis. uendītum, uendībilis. mōtum,mōbilis. nōtum,nōbilis. uolūtum, uolūbilis. ſolūtum,ſolūbilis. Excipitur a ſtātum, ſtābilis, hăbilis

bilis sequitur uerbum hăbeo, ut dŏcilis, dŏceo. dĕbilis, dĕbeo. făcilis, făcio. A genitiuo uero participij, corripiunt antepaenultimam, uisi, uisĭbilis. sensi, sensĭbilis. intellecti, intellectĭbilis, ac si medium i haberent composita, ut magnĭficus, centĭmanus, omnĭpotens, ignĭuomus. Eodem modo si a secunda & tertia coniugatione aliunde quam a supino deducta fuerint, corripiunt antepaenultimam horrĭbilis, terrĭbilis, legĭbilis, dicĭbilis, conducĭbilis, concupiscĭbilis.

Ante BVNDVS, item a supino. deducta, sequuntur illius paenultimam errātum errābundus. uagātum, uagābundus. populātum, populābundus. cogitātum, cogitābundus. sitītum, sitībundus. morītum, morībundus. A secunda uero & tertia coniugatione aliunde quam supino deducta, corripiunt antepaenultimam, Rideo, rides, ridĭbundus. gaudeo, gaudes, gaudĭbundus. ludo, ludis ludĭbundus. furio, furis, furĭbundus. In uniuersum, si quis uoluerit subtilius indagare, inueniet omnia secuta supinorum paenultimam analogice tamquam a legĭtum, legĭbilis. horrĭtum, horrĭbilis. dŏctum, docĭbilis. furĭtum, furĭbundus. ridĭtum, ridĭbundus. rubĭtum, rubĭdundus, pro quo rubĭcundus b in c conuersa uocalitatis gratia. gaudĭtum, gaudĭbundus, & id genus alia, licet utamur.

Praeterea producitur a ante BVLVM, conciliābulum, praeter stăbulum. Ante CVNDVS, Irăcundus: & haec quoque sequuntur supinum. sic iūcundus a iūtum, experīmentum ab experītum: rudīmentum a rudītum. ornāmentum ab ornātum. miraculum a mirā tum. uerēcūdus autem producit e antepaenultimā aliunde quam a supino deductum. Itē, A ante CEVS, uel CIVS producitur. ordeāceus, gallināceus. CVLVM, miraculum. RIVS, ria, rium, sagittārius, librārius, statuāria, armārium. Denarius & cetera a numerorum nominibus, commu- nem habere inueniuntur. Martialis: *Dēnārĭis tamen hanc non emo Basse tribus*. Et illud: *Dilige dēnārĭum.* Martialis: *Hanc uolo, quam redimit totam denārĭūs alter.* Item e ante CVLA in diminutiuis, Diēcula, uulpēcula,

ante MENTVM, incrēmentum. ante FACIO uero communis eſt, calefacio, tepefacio, liquefacio. Cat. *Alta tepēfacĭet commiſta ſanguine caede.* Ouid. *Thura liquēfăcĭunt, indutaq. cornibus aurum Victima uota facit.* Claud. *Sanguine quam largo Graecos cālĕfēcerit amnes.* Idem: *Interior glacies, quō līquĕfacta noto.* Item o ante RIVS, ria, rium producitur, Vxōrius, Vxōria, Praetōrium.

Nono, ante CVLVM, corripitur antepaenultima, uerrĭculum. CIES, canĭcies, TIVS, tia, tium. tribunĭtius, iuſtĭtia, ſodalĭtium, CVLVS, cula, culum in diminutiuis, ignĭculus, anĭcula, retĭculum. Notantur, Multītius, Nouītius, Redimīculum, Cutīcula, Canīcula, Tegitīcula, Cratīcula, ſuppoſitītius, antepaenultima producta. Iuuenalis: *Quid facient alijs, cum tu multītia ſumas?* Idem: *Iam ſedet in ripa, taetrūq. nouītĭŭs horret.* Idem: *Accipient te Paullatim qui longa domi redimīcŭlă ſumunt* Idem: *Semper & aſſiduo curata cutīcŭlă ſole.* Perſius: *Scire erat in uoto, damnoſa canīcŭlă quantum Raderet.* Mart. *Dat ibi ſecuros uilis tegetīcŭlă ſomnos.* Idem: *Parua tibi incurua cratīcŭlă ſudet ofella.* Idem: *Hermes ſuppoſitītĭŭs ſibi ipſi.* Quotidianus quoque ti producit in hendecaſyllabo illo apud Martialem: *Cŭltŭs sīndŏnĕ nōn quŏtīdĭānā.* Dilŭuium quoque, prolŭuies, illŭuies, & cetera a luo, cortipiunt lu. Praeterea Strimōnius, Pallădium, Adăgium haec Adăgio, femininum. Praesĭdium, offĭcium, iudĭcium, consĭlium, Exsĭlium, Remĭgiū, Augŭrium, Municĭpium, Monŭmentum, Munĭmentum, Contāgium, Praesāgium, Perīculum, Solācium, ſuāuium, ueſtīgium, faſtīdium, conuīuium. Iunōnius, & id genus multa in IVS, IA, IVM, ſequuntur ſua primitiua. Strymŏnis, Pallădis, ăgo, adĭgo. nam Adăgium, quaſi ambăgium, & circumăgium dicitur, quod per ora hominum circumagatnr, ut illud, οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς κόρινθον ἐσθ᾽ ὁ πλοῦς Non omnium eſt Corinthum ire nauibus. Praesĭdis, effĭcis, iudĭcis, Consŭlis, Exsŭlis, Remĭgis, Augŭris, Munĭcĭpis, Monĭmen, Munĭmen. contĭngis, praesāgis, perĭcis, Solāris, Suāuis, Veſtĭs, Faſtīdis, Conuīua, Iunōnis. Notantur Sidonius, Sidonia, Sidonium, & Cōnubium, quorum alterum contra primitiui ſui paenultimam. NV, commu-

nem

nem habet, ut diximus in exemplis mediarum communium. Nam Nubo primam ſemper producit, alterum uero Graecum eſt σιδόνιος. Homerus ὀδυσσείας β. αἰθίοπας θ' ἱκόμην, καὶ σιδονίους, καὶ ἐρεμβούς, quod & per ω magnum ſcribitur, ut βιστώνιος. Eurip. in Helena, σιδωνίαν δορὸς, καὶ ῥετμὸν ἐπιστάτας. De quo Stephanus σιδώνιος διὰ τοῦ ω μεγάλου, καὶ διὰ τοῦ ομικροῦ. Idem, ἐκτείνεται δὲ, καὶ λέγεται Βιστωνὶς διὰ τοῦ ω, καὶ βιστώνιος ποιητικῶς.

DE . MEDIIS . SYLLABIS declinatione cognoſcendis.

Declinatione mediae ſyllabae cognoſci poſſunt, ſi antepaenultima ſyllaba declinando fiat paenultima. nam ſi neſcias, quanta ſit antepaenultima in Amauĕrimus, legĕremus, carmĭnibus, tempŏribus, genĭtore, altitŏnante, domĭnorum, clamdeſtīnorum, perlēgerunt, confōdiſtis, flectendo cognoſces, ſi ex antepaenultima paenultimam feceris, hoc modo, amăuĕrim, lēgĕrim, lĕgĕrem, cărmĭna, tĕmpŏra, gĕnĭtor, altitōnans, dŏminus, clamdeſtīnus, perlēgi, confōdi.

DE . MEDIIS . SYLLABIS . EXEMPLO COGNOSCENDIS

Exemplo cognoſces medias ſyllabas, quemadmodum & prismas. Nam ſi neque regula, neque aliquo ex praedictis modis, quanta ſit media ſyllaba cognoſci poteſt ad alicuius approbati poetae auctoritatem recurrēdum eſt. Medias uero modo breuus, modo longas auctoritate, ſupra, ut quaeq. ad manus erant, connumerauimus. Sed iam de ultimis ſyllabis dicere incipiamus.

DE . VLTIMIS . SYLLABIS

Syllabae quae in ultimo loco poſitae ſunt, iiſdem fere modis cognoſci poſſunt, quibus & primae, & mediae Poſitione, amānt, legūnt, āt tū ſume pedum, ūndē ſciſſa coma.

coma. Diphthongo, poetae, haec, heu. Declinatione, si declinaueris. nam si nescias in nominatiuo quanta sit ultima, cognosces plerumq. accentu in genitiuo crescente. nam in Latinis dictionibus, si in paenultima genitiui crescentis fuerit accentus, longa erit ultima nominatiui, Tellūs, Salūs, Virtūs, Delphīn, Samnīs, & huiusmodi producunt ultimam, quia paenultima genitiui crescentis producitur Tellūris, Salūtis, Virtūtis, Delphīnis, Samnītis. Aduersatur huic regulae, palŭs, quod licet in genitiuo palūdis paenultimam producat, tamen ultimam nominatiui corripit, quod obseruauit etiam Seruius in libello de syllabis, citans illud Horatii; *Regis opus, sterilisq. diū pălŭs, aptaq. remis*. aliqui tamen Sistolen fecisse Horatium dicunt, quod si esset, non praeterissent Acron, & Porphyrius diligentissimi interpretes. Item in Carmen, miles, sanguis, corpus, si nescias quanta sit ultima, cognosces in genitiuo carmĭnis, milĭtis, sanguĭnis, corpŏris, esse breuem accentu in antepaenultima. Excipiuntur masculina, & feminina in or, Doctŏr, doctōris, Sorŏr, sorōris, decŏr, decōris. honŏr, honōris. Item, neutra in AL, ut Animal, animālis. ceruicăl, ceruicālis. En in AR, ut Puluinăr puluinăris, lupanăr, lupanāris, & similia, quorum ultima nominatiui corripitur, licet paenultima geniti crescentis producatur accentu. Cōtra pār, păris. lār, lăris. uās, uădis. pēs, pĕdis. Cerēs, Cerĕris. Compōs, compŏtis: impōs, impŏtis bō, bŏuis. sūs, sŭis. grūs, grŭis. producunt ultimam nominatiui, licet paenultima genitiui crescentis corripiatur. In Graecis autem dictionibus plerumque in genitiuo crescente accentus est in paenultima, & tamen & ultima nominatiui, & paenultima genitiui est breuis, Amaryllĭs: Amaryllĭdos, Aeneĭs Aeneĭdos, Pallăs Pallădos.

DE . VLTIMIS . SYLLABIS . REGVLA COGNOSCENDIS

Regula cognoscuntur ultimae syllabae modis undecim: Primo, A finita producuntur, amā, contrā, praeterea,

reā, a poetā, a musā. Sed hic modus habet exceptiones tres, Prima est. Nominatiui, Accusatiui, Vocatiui in a corripiuntur, haec & o fabulă, Priameiă uirgo. hic & o prophetă. praeter uocatiuos a nominatiuis Graecis in as, hic Aeneās o Aeneā, & Graeca in a productum, Nemeā, tegeā, in quibus a producitur. Virgilius: *Vigilas ne Deum gens Aeneā? uĭgila*. Statius: *Te Nemeā tibi lerna comas, Larissaq. supplex* Poneret. Idem: *Non Tegeā nōn ipse Deo uocat alite felix Cyllene*. Secunda, Numeralia in ginta, finalem habent indifferentem. Mart. *Sexagintā tĕras cum limina mane senator*. Virgilius: *Trigintā māgnos uoluendis mensibus orbeis*. Tertia, Pută, ită, quiă corripiuntur.

Secundo, B. D. M. T finita corripiuntur. ut ăb, ăd, militŭm, capŭt. nisi aut positio, aut diphthongus, aut syncopa prohibeat, ut amānt, legūnt, āut, hāud, fumāt, obīt, pro fumauit, obiuit. Iuuenalis: *Magnus ciuis obīt, et formidatus Othoni.*

Tertio, c finita producuntur, fāc, dīc, dūc, halēc. praeter Nĕc, Donĕc, Lăc breuia. Ouidius: P*ărue (nĕc inuideo) sine me liber ibis in urbem*. Idem: *Dōnec ĕrunt fontes, sidera dōnĕc ĕrunt*. Hic pronomen cōmune est. Sed de hic & hoc differemus in sexto modo communium syllabarum.

Quarto, e finita corripiūtur, Millĕ, omnĕ, scribĕ, penĕ, ritĕ, ponĕ, impunĕ, & huiusmodi aduerbia. Ouid. P*ĕnĕ puĕr caesis abducta armenta recepi*. Virg. *Rĭtĕ secundarent uisus*. Sed hic modus habet quinque exceptiones. Quarum prima, in e, a Graecis in η producuntur πηνελόπη, Penelopē, πασιφάη, Pasiphaē, ὦ ἀγχίση, ὦ ἀχίλλη, ὀρφῆ, ὀδύσση, o Anchisē, o Achillē, Orphē, Vlysē.

Secunda, Genitiui, Datiui, Ablatiui quintae declinationis in E producuntur, ut huius, huic & a diē, fidē. Ouid. *Prima dē uōcisq. ratae tentamina sumpsit*. Item ab hac famē. Tertia, imperatiua singularia secundae coniugationis producuntur, Monē, Docē, Manē. Valĕ uero, & cauĕ, cum corripiuntur, sunt a ualo, & cauo tertiae coniugationis. Ouidius: *Idque quod ignoti faciūnt, uălĕ dicere saltem*. Idem: *Tu cāuĕ defendas, quamuis mordebere dictis.*

Quarta, monoſyllaba in e producuntur, tē, mē, ſē, praeter quĕ, uĕ, nĕ pro an: nam quae relatiuum, & uae interiectio, diphthongo producuntur. nota in tutĕ, & tutĕmet, corripi tĕ. Lucretius: *Accipe praeterea quae corpora tūtĕ nĕcesse est.* Idem· *Tūtĕmet a nostris iam quouis tempore uatum.* Ennius: *o Tite, tūtĕ Tāti tibi tanta tyranne tulisti.* Alphius Auitus, ut citat Priſcianus: *Seū tūtĕ mălīs hŏſpĭtēs, ſeū tūtĕ căptīuŏs hăbēs,* ſunt enim dimetri iambici. Quincta, aduerbia in e, a datiuo in o, producuntur, doctē, pulchrē, ualdē pro ualidē, ferē, a docto, pulchro, ualido, fero. praeter benĕ & malĕ correpta. Ouidius: *Laeta ferē laetus cecini tibi, tristia tristis.* Fermĕ etiam producitur. eiuſdem cuius & fere ſignificationis. Iuuenalis: *Mobilis, & uaria est ferme natura malorum.*

Quincto, i finita producuntur, Deī, Amarī, Dixī. Sed hic modus habet duas exceptiones. Quarum prima Datiui & uocatiui in i, quorum genitiuus ſingularis in os correptam apud Graecos deſinit, corripiuntur, huic Palladĭ, Minodĭ, o Phillĭ, Amaryllĭ, Parĭ, Alexandri. Statius: *Pallădĭ litoreae celebrabat Scyros honorem.* Cat. *Morte ferox Theseus qualem Minoĭ dĭ luctum.* Ouidius: *Phyllĭ făce exspectes Demophoonta tuum.* Virgilius: *Mirabar quid maesta deos Amaryllĭ uŏcares.* Ouidius: *Bella gerant alii, tū Părĭ semper ama.* Virgilius: *Te Corydon o Alĕxĭ, trăhit sua quemq. uoluptas* Idem: *Dăphnĭ, tŭum Poenos etiam ingemuisse leones Interitum.* Quos caſus a Graecis mutuati ſemper corripimus, Theocritus, Δάφνιδι τῷ χαρίεντι συνήντετο βουκολέοντι Μᾶλα νέμων, ὥς φαντὶ, κατ' ὤρεα μακρὰ Μενάλκας. Idē, κἤφα, Δάφνι τάλαν, τί τὺ τάκεαι, ἁ δέ τε κώρα πάσας ἀνὰ κράνας πάντ' ἄλσεα ποσσὶ φορεῖται. Idem, Κύπρι νεμεσσατά, Κύπρι θνατοῖσιν ἀπεχθής. Homerus, αὐτὰρ ὁ αὖτε Πέλοψ δῶκ' Ἀτρέϊ ποιμένι λαῶν, Ἀτρεὺς δὲ θνήσκων ἔλιπε πολύαρνι Θυέστῃ, αὐτὰρ ὁ αὖτε Θυέστ' Ἀγαμέμνονι λεῖπε φορῆναι. Idem, Βάσκ' ἴθι Ἶρι ταχεῖα Ποσειδάωνι ἄνακτι. In quibus Δαφνιδι, Ἀτρεϊ, ποιμενι, ἀρνι, θυ, μεμνονι, datiui in i breuem deſinunt, eſt enim tertia dactyli. Item Δάφνι τάλαν, Κύπρι νε uocatiui ſunt i breuem deſinētes. eſt enim ſecunda dactyli. Cum igitur apud Latinos

Daphinidi.

Daphnidi, Tyndaridi & huiuſcemodi datiui producũt ī, ſit per communem modnm, cum dictio in breuem deſinit, & eſt pedis prĩncipium. quod eſt frequentiſſimũ apud Homerum. Sed de hoc diſſeremus, ubi de communium ſyllabarum modo tractabimus. Secunda exceptio eſt, mĭhi, tĭbi, sĭbi, ŭbi, ĭbi, modo pyrrhichii ſunt, modo iambi, prima enim ſemper breuis eſt, ultima uero indifferens. in nĭsī & quăsĭ utraque corripitur. ſunt enim duo pyrrhichii.

Sexto L finita corripiuntur, animăl, Annibăl, vigĭl, mĕl, consŭl. Praeter Sōl, Pōl, nīl a nihil per ſynaereſin, ut mī a mihi, & barbara in el ſyllabam, ut Daniēl, quae producuntur.

Septimo, N finita producuntur, Paeān, hymēn, ēn, quīn, Xenophōn, delphīn. Sed hic modus habet exceptiones tres. Quarum prima eſt, forsăn, forſităn, tamĕn, attamĕn, ĭn, uidĕn, ăn corripiuntur. Virgilius: *Fŏrsăn ĕt haec olim meminiſſe iuuabit.* Idem: *Errabunda bouis ueſtigia. fŏrsĭtăn illum* Martialis: *Quid ergo caſta facit? Non dat. Nōn tămĕn illa negat.* Ouidius: *Nil mihi reſcribas, āttămĕn ipſe ueni.* Virgilius: *Quo te Moeri, pedes, an quo uia dūcĭt ĭn urbem?* Catul. *Sic certē, uĭdĕn, ut perniciter exſiluere.* Horatius: *Cōlchŭs ăn Aſſyrius, Thebis nutrītŭs, ăn Argis?*

Secunda eſt, Neutra in EN ut nomĕn, carmĕn corripiuntur, quod oſtendit accentus in antepaenultima in genitiuo creſcente, nomĭnis, carmĭnis. Tertia, Nominatiui, accuſatiui Graeci in on per o paruum, ut Pelĭŏn, Pylŏn, Caucasŏn corripiuntur. Ouidius: *Et quas Oſſa tulit, quasq altus Pēlĭŏn, herbas.* Idem: *Nōs Pўlŏn, antiqui Nereia Neſtoris arua Miſimus.* Idem: *Cāucăsŏn appellant.* Item accuſatiui in IN, ut Alexĭn. Mart.

Tu licet & noſtrum dixit Alĕxĭn ămes. Et in AN a Graecis, in A, ut Iphigeniăn, aeginăn. Ouidius:

Neſcio quam dicunt Iphigenĭăn ĭter. Stat.

Namq. ferunt raptam patriis Aegĭnăn ăb undis.

Nam a nominatiuo in as producitur, ut hunc Aenaān. Virgil. *Aeneān. alacris palmas utraſque tetendit.*

Octauo, O finita, & corripi & produci poſſunt, ut

Amo,

Amo, ſcribo, amando, uirgo, Cato. Sic hic modus quinque habet exceptiones. Quarum prima eſt, Datiui, & ablatiui in o, producuntur ut huic & ab hoc Dominō, Templō. Secunda, Monoſyllaba in o, producuntur, Stō Dō. Tertia, Graeca in ω magnum producuntur, Didō, Mantō, Iō, Echō. praeter Egŏ a Graeco ἐγώ, quod nuſquam memini legere productum, apud approbatos, ſed ubique aut correptum, ut, *Ille ĕgŏ qui quondam.* aut per ſynaloephan: ut, *Stultus ego huic noſtrae ſimilem.* Nam Ouidii illud in epiſtolis, legendum ſic eſt: *Sed quid ego haec reuoco, dictis his omen abeſto*. Item apud Propertiū illud: *Thuſcus ego, a Thuſcis orior*. Et apud eundem: *Cum tibi nec frater, nec ſit tibi filius ullus: Frater ego, & tibi ſim filius unus ego.* Sic item & illud: *Sed quid ego haec, feſſosq. optatis demoror undis?* Quod ſi in iis ipſis exemplis non fiat colliſio, defenditur magis uno ex modis communium ſyllabarum quam quod producatur o, licet Probus produci poſſe dicat ſecundum naturam o litterae uocalis, quae in ultimo frequentius producitur, quam corripitur.

Quarta, Duŏ & ſciŏ cum compoſitis corripiuntur, Virgil. *Praetereā dŭŏ nec tuta mihi ualle reperti Capreoli.* Idem: *Sī dŭŏ praeterea tales Idea tuliſſet Terra uiros.* Idem: *Nūnc ſcĭŏ quid ſit amor*. Idem: *Nĕſcĭŏ quis teneros oculus mihi faſcinat agnos*.

Quincta, Illicŏ, modŏ, citŏ corripiuntur. Sero autem, quando, ergo, profectò, indifferenter poni inueniuntur Statius: *Sērŏ mĕmor thalami*. Martial. *Dic mihi cras iſtud Poſtume quāndŏ uĕnit.* Idem: *dic bene, dic neutrum, Dic aloquāndŏ măle*.

Nono, R finita corripiuntur. Caesăr, torculăr, pĕr, uĭr, amŏr, turtŭr. Sed hic modus duas habet exceptiones, quarum prima eſt, fār, lār, nār, uēr, fūr, cūr, pār, cum compoſitis diſpār, compār, producuntur: cor uero commune eſt. Secunda, In er a Graecis in ηρ producuntur. ut aēr, cratēr, aethēr, charactēr. Graece enim ἀήρ, κρατήρ. αἰθήρ, χαρακτήρ dicuntur. Praeter patĕr & matĕr, quae ſemper corripiuntur, licet a Graecis ueniant πατήρ, μήτηρ.

Decimo,

Decimo, S finita in quinque diuiduntur partes. as. es. is. os. us.

As finita producuntur, maiestās, puellās, amās. Sed hac regula duas habet exceptiones, quarum prima est, Nominatiui in as quorum genitiuus in dos desinit, corripiuntur: ut, Pāllăs *ĕt inflexo quae terret Maenala cornu*. Et: *Quattuor autumnos Plēiăs orta facit*.

Secunda, Accusatiui Graeci in as eorum nominum quae per os mittunt genitiuum, corripiuntur, ut *āŏnăs in montets ut duxerit una sororum*. Et: *Permixtos hērōăs ĕt ipse uidebitur illis*. Et: *Super Garamāntăs ĕt Indos Proferet imperium*.

Es finita producuntur, ut pariēs, patrēs, docēs. Haec regula habet exceptiones tres. Quarum prima est, Corripientia paenultimam genitiui crescentis, corripiuntur, ut diuĕs, milĕs, segĕs. Virg. *Dīuĕs ĭnaccessos ubi solis filia lucos*. Idem: *impius haec tam culta noualia mīlĕs hăbebit*. Ouid. *Iām sĕgĕs est ubi Troia fuit*. Praeter, ariēs, abiēs, Cerēs, fidēs, tēs, pēs, pariēs, spēs, terēs, quae producuntur.

Secunda est, Nominatiui Graeci plurales in es, corripiuntur. Virg. Nāĭdĕs, *indigno cum Gallus amore periret*. Idem: *ārcădĕs o mihi tum quam molliter ossa quiescent*. Idem: *Infandi Cyclōpĕs, & altis montibus errant*. Idem: *Thrācĕs ărant*. Tertia, ĕs a sum cum compositis potĕs, adĕs modi tam indicandi, quam imperandi, & penĕs, & inquiĕs, corripiuntur. Persius: *Fūr ĕs ait Pedio*. Iuue. *Sī pŏtĕs illa pati*. Virgil. *Hūc ădĕs o Meliboee*. Horat. *Quēm pĕnĕs arbitrium est & ius, & norma loquendi*. Nam ab edo, ēs producitur differentiae caussa.

Is finita corripiuntur, ignĭs, Păris. Haec regula habet exceptiones septem. Quarum prima est, Datiui, & ablatiui, & accusatiui in is producuntur, his & ab his Dominīs, quīs pro quibus. hos fontīs, manīs, has partīs, hos & has omnīs, leuīs. sed quis & accusatiui in is, tum ut differant a nominatiuo singulari, tum etiam ut diphthongo longos esse significetur per ei melius scribuntur, quod & antiquos fecisse legimus. Illud igitur sic: *Tu calamos inflare leueīs, ĕgŏ dicere uersus*. Item: *Queis*

ante ora patrum. Item; *Tres nōtūs abreptas in saxa latentia torquet*. Secunda; producentia paenultimam crescentis genitiui, producuntur, Delphīs, delphīnis. Samnīs, Samnītis.

Tertia, in is a Graecis in *eis* per *ei* diphthongum producuntur. ut Pyrŏēīs, Simŏēīs. Ouidius; *Interea uolucres Pyrŏēīs, eous, & Aethon*. Idem; *Hac ibat Simŏnēīs, hīc est Sigeia tellus*. quae licet paenultimam corripiant, tamen in ea accentus est acutus, quia integrae ad nos ueniūt. sed de his dicemus, ubi de accētibus tractabimus.

Quarta monosyllaba in is producuntur, ut uīs, sīs. Praeter, ĭs, quĭs nominatiuos. mĭs, tĭs, bĭs, quae corripiuntur. Iuuena. satyra quincta corripuit Possis, in eo uersu; *Tam ieiuna fames? cum pōssĭs hŏnestius illic*. melius tamen defenditur extremis, abiectione, ut corripiatur i per communem modum.

Quincta, Secundae personae singulares in IS quartae coniugationis producuntur, ut audīs, nescīs. Martial. *Nēscīs heu nēscīs dominae fastidia Romae*. quod ostendit circumflexo accentu paenultima primae & secundae personae pluralis nescĭmus, nescītis. audīmus, audītis. Quod si apud poetas aliquando IS correptam inuenias (quod ipse non memini legere. nam illud apud Ouidium, sic legendum est: *Nescio, an exciderint me cum loca*) non propterea dixeris, communem eam esse syllabam. Nec, quia Virgilius dixit; *Obstupuī stĕtĕruntque comae*, propterea dicendum fuerit in, steterunt, paenultimam esse communem.

Sexta, Velīs cum compositis malīs, nolīs, producuntur: quare in plurali paenultima in prima, & secunda persona producitur, uelīmus, malīmus, nolīmus, uelītis, malītis, nolītis.

Septima, Secundae personae singulares futuri subiunctiui producuntur. ut dedero dederīs, audiero audierīs. Ouidius; *Da mihi te facilem, dederīs in carmne uires*. Horatius: *Audierīs hēres ergo nunc Damna sodalis*. Idem: *Miscuerīs ēlixa, simul conchylia turdis, Dulcia se in bilem uertent*. unde in plurali, ut supra diximus in tra-

ſtatu de mediis ſyllabis, producunt paenultimã primae, & ſecundae perſonae, dederimus dederītis, audierīmus, audierītis. Praeteriti perfecti eaedem ſingulares corripiũtur, ut dederim dederīs, audierim audierīs. Vnde ĩ plurali prima, & ſecunda corripiũt paenultimam, ut dederĭmus, audiuerĭmus: id quod ex Diomede Grammatico licet cognoſcere, ſic enim inquit: Et in hac ſubiunctiua numero plurali uniformem declinationem praeteriti, & futuri temporis accentus diſtinguit. Perfectum enim acuto accentu declinatur, futurum circumflectitur. ſic, Praeterito cum dixerĭmus, Futuro cum dixerīmus. Sed notandum inueniri apud auctores IS futuri ultimam in ſinguri, & RI paenultimam in plurali etiam correptas. Virgilius in ſexto; *Cum tu ſupplex in rebus egenis, Quas gentes Italum, aut quas non orāuĕrĭs urbes?* Iuuenalis: *Graeculus eſuriens in caelum iūſſĕrĭs ibit.* Idem; *Si dīxĕrĭs, aeſtuo, ſudat.* orauĕrĭs, iuſsĕrĭs, dixĕrĭs, futuri ſunt temporis, & RIS corripitur. Horatius, in arte poetica; *In uerbis etiam tenuis, cautuſque ſerendis, Dīxĕrĭs egregie.* hic dixerĭs futuri eſt temporis, pro dices, aut dicere poteris, & tamen corripitur RIS. Idem in ſermonibus; *Nam fruſtra uitium uitāuĕrĭs illud, Si me alio prauu detorsĕrĭs.* Vitāuĕrĭs, & Detōrsĕrĭs, futuri ſunt temporis, & RIS iu utroque corripitur. Eſt enim ſenſus, fruſtra laboraueris uitando aliquod uitium, ſi prauus in aliud deflecteſ:i. ut ſi dixeris, fruſtra uitaueris Charybdim, ſi in Scyllam iucideris, ideſt fruſtra poteris uitaſſe Charybdim, ſi in Scyllam incides. Quod in prima perſona fiet manifeſtius, Fruſtra uitauero Charybdim, ſi in Scyllam incidero. Si quis autem diceret ſub perſona C. Caeſaris, Fruſtra ſubegerim Gallias, niſi & Pompeium uicero, alia eſt figura loquendi: quod quia non facit ad rem, praeterimus. Satis fuerit oſtendiſſe ſecundam perſonam fututi ſubiunctiui ultima correpta etiam inueniri apud auctores. Vnde Lucretius in primo, paenultimam primae perſonae futuri in numero multitudinis corripuit, *Quas ob res ubi uīdĕrĭmus nil poſſe creari De*

 nihilo,

nihilo, tum quod sequimur, iam rectius inde perspiciemus. Illud autem Virgilij in sexto; *Namque ut supremam falsa inter gaudia noctem ēgĕrĭmus, nostri*: rĭ in ēgĕrĭmus bene correpta est, quia non futuri est, sed praeteriti temporis. Concludimus igitur, in praeterito is & ri corripi semper; in futuro uero, & corripi, & produci posse exempla, cum ri producitur in futuro, adduximus supra, ubi de mediis syllabis regula cognoscendis disseruimus. Verumtamen in prosa oratione illas ipsas is & ri in praeterito corripendas, in futuro producendas censeo, ut sicut lego lĕgĭs vltima correpta, legīmus legītis paenultima pronunciamus: ita legerim legerīs vltima, legerīmus, legerītis paenultima breui pronunciemus. eodem modo quia in amauerim amauerĭs, docuerim docuerĭs, audiuerim audiuerĭs, is ultima corripitur, in amauerĭmus amauerĭtis, docuerĭmus docuerĭtis, audiuerĭmus audiuerĭtis ri paenultima corripietur. Praeterea sicut amo amās, ultima, amāmus amātis paenultima: doceo docēs ultima, docēmus docētis paenultima: audio audīs ultima, audīmus, audītis paenultima longa dicimus: ita contigero contigerīs ultima, contigerīmus contigerītis paenultima: dedero dederīs ultima, dederīmus, dederītis paenultima: docuero docuerīs, ultima, docuerīmus decuerītis paenultima: Transiero transierīs ultima, transierīmus, trāsierītis paenultima producta dicamus. Quidam tamen ris tunc produci aiunt a poetis, cum est principium pedis, nec aliter, & defendi vno ex modis syllabarum communium: ri autem in plurali produci regula, quia cum inueniuntur simul quattuor breues, licet unam producere propter metrum. Sed ut uidimus, Diomedes aliter sentit, uult enim omnino produci eas in futuro, corripi in praeterito.

Os finita producuntur, ut dōs, honōs, dominōs. Sed haec regula duas habet exceptiones. Quarum prima est, ŏs ossis, corripitur.

Secunda, Graeca in os per o paruum, ut Delŏs, Iliŏs, Chaŏs, huius Aeneidŏs, Tereŏs, corripiuntur. Oui-

dius;

dius: *in chăŏs antiquum confundimur*. Idem: *Attamen ille tuae felĭx Aenēidōs auctor*. Martialis: *Flet Philomena nefas incaesti Tērĕōs, & quae Muta puella fuit, garrula fertur auis*. Nam in os per ω magnum, semper producuntur, ut herōs, Minōs, Androgeōs.

Vs finita corripiuntur, Deŭs. Sed haec regula habet exceptiones quattuor. Quarum prima est, Genitiui singulares, & nominatiui, & accusatiui, & uocatiui plurales producuntur, ut huius, hae, has, & o manūs. Secunda, Producentia paenultimam genitiui crescentis, producuntur, tellūs tellūris, uirtūs uirtūtis, salūs salūtis. Notatur, ut supra dixi, palŭs palūdis, in poetica: *Regis opus, sterilisq. diū pălŭs, aptaq. remis*: quod defendi potest exclusiones litterae correpta u, quemadmodum *Insulae Ionio in magno*. Tertia, Monosyllaba in vs producuntur, plūs, tūs. mūs autem & sūs non solum quia monosyllaba, sed etiam quia Graece μῦς, σῦς dicuntur, & υ ψιλὸν longa est, id quod etiam accentu circumflexo ostenditur. Quarta, Graeca in ūs, ut Panthūs, Melampūs, Sappūs, Amathūs producuntur. Apus tamen composita etiam corripiuntur. Horatius in epodis: *Pōlўpŭs, an grauis hirsutis cubet hircus in alis*. Idē in sermonibus: *Delectant, ueluti Balbinum Pōlўpŭs Agnae*. sed tunc a Graecis in os ad nos ueniunt, nam Graece & πολύπους & πόλυπος, οἰδίπους & οἴδιπος, & τρίπους, & τρίπος dicitur. nam Attici πολύπους, Aeolici πόλυπος dicunt, ut alterum sit per synaeresin πολύποος πολύπους. ut νόος νοῦς: alterum abiectione, πολύποος πόλυπος. componitur enim a πούς, & πούς a πρὸς ὀξυτόνως unde ποὸς πούς cum acuto accentu. uide Etymologicon in diction e πούς. Multa de Polypo apud Athenaeum habentur, in quibus & haec, τὴν δὲ αἰτιατικὴν πολύπουν φασὶν, ὡς καὶ ἀλκίνουν, καὶ οἰδίπουν, καὶ τρίπουν δὲ λέγεται αἰσχύλον εἰρηκέναι ἐν ἀθάμαντι ἀπὸ ἁπλοῦ τοῦ πούς, ὡς νόος νοῦς, τὸ δὲ πόλυπον λέγειν, αἰολικὸν, ἀττικοὶ γὰρ πολύπουν λέγουσιν. Ἀριστοφάνης δαιδάλῳ, ταῦθ' ἔχοντα πολύπους, καὶ σηπίας, καὶ πάλιν πολύπουν μοι ἔθηκε, καὶ πάλιν, πῆ σοὶ λέγονται πολύπου

λύτου πιλὸν μένου. ἀλκαῖος ἀδελφαῖς μοιχευομέναις, ἠλίθιον εἶναι, νοῦνται πολύποδος ἔχειν. ἀμειψίας κατεσθίοντι, δεῖ μὲν, ὡς ἔοικε, πολλῶν πολύπων. πλάτων παιδὶ, ὥσπερ τοὺς πολύποδας, πρώτισα σέ. ἀλκαῖος, ἔδω δ' ἐμαυτὸν, ὡς πολύπους, οἱ δὲ πολύποδα, προφέρονται ἀνάλογον τῷ πούς, ποδός, ποδὶ, πόδα. Paullo post ſubiungit, ἐπίχαρμος δ' ἐν ἥβας γάμῳ, πώλυποί τε, σηπίαι τε. καὶ ποτ' αἰναὶ τευθίδες χαλυσώδεις βολβίτις γραῖαί τ' ἐριθακώδεες. ἀρχέςρατος δὲ φησι, πώλυποι ἔν τε θάσῳ, τὸν καρδάᾳ εἰσὶν ἄρισοι, καὶ κόρκυρα τρέφει πολλοὺς. μεγάλους τε, τὸ πλῆθος. δωριεῖς δ' αὐτὸν διὰ τοῦ ω μεγάλου καλοῦσι πωλόπουν, ὡς ἐπίχαρμος. καὶ σιμωνίδης δ' ἔφη, πώλυπον διζήμενος, ἀττικοὶ δὲ πολύπουν. Itidem etiam legitur in epigrammatis ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ, πώλυπος εἰναλίῃ ποτ' ἐπὶ προβλῆτι τανυσθεὶς ἠελίῳ ψύχειν πολλὸν ἀνῆκε πόδα. ΙΣΥΔΩΓΟΥ, πώλυπον ἀγρεύσας ποτὲ γώνιχος, ἐξ ἁλὸς εἰς γῆν ἔρριψεν, δήσας θηρὸς ἱμαντο πέδην. Homerus quoque in os uſus eſt nominatiuo in dictione ἀρτίπος, ait enim ἰλιάδος ι: ἡ δ' ἄτη, σθεναρή τε, καὶ ἀρτίπος οὕνεκα πάσας. ubi notandum in illo Horatii, *Polypus an grauis*: & in illo eiuſdem, *Balbinum Polypus Agnae*, po produci poſſe Dorice, a πώλυπος per ω magnum. eadem ratione etiam Polydamas apud Perſium. Quamquam aliqui & Pulypus, & Pulydamas per u legunt, ΡΥ, quoniam & πουλυδάμας, & πούλυπος per ου diphthongum apud Graecos cum πο producturi ſunt, inuenitur.

Vndecimo, u finita producuntur omnia, fluctū, manū, tū, diū, cornū, genū, amatū. Sed notandum neutra in u in nominatiuo, accuſatiuo, & uocatiuo corripi, in reliquis uero produci, id quod Max. Victorinus de nominatiuo ſcribens, ſic teſtatur, ut terminatus corripitur, ut cornŭ, genŭ, tonitrŭ. Quamquam Priſcianus refragatur his uerbis. In u neutrorum, quae indeclinabilia ſunt in ſingulari numero, ut hoc genu, huius genu, hoc cornu, huius cornu. In quibus quamuis quibuſdam

dam artium scriptoribus uideatur temporum esse differentia (Dicunt enim nominatiuum quidem, & accusatiuum, & uocatiuum corripi, reliquos uero produci) Ego in usu pariter in omnibus produci inueni casibus haec nomina, nec irrationabiliter. Omnis enim in quacumq. parte terminatio in u desinens, producitur, ut fluctū, panthū, tū, diū. Ouid. in octauo Met. *Dextraq. a poplite leuum Pressa genu, digitis inter se pectine iunctis.* Ecce enim hic accusatiuus est sine dubio, & producitur. Apud Virgilium quoque in primo Aeneidos: *Nuda genū, nōdoque sinus collecta fluenteis.* quo modo enim sinus collecta accusatiuum iunxit nominatiuo, sic etiam nuda genu. haec Priscianus. Cui ego non accedo primum, quia eam regulam, quod omnis in quacumque parte terminatio in v desinens producatur, ipse sibi uidetur finxisse. Nam, qui ante eum fuerunt, grammatici, ut Max. Victorinus, Marius, Seruius, aliter sentiunt, ut & ipse Priscianus testatur. Deinde quia pressa genū apud Ouidium, & Nuda genū apud Virgilium, potest produci ratione communis syllabae, per eam regulam, quae dicit, In heroico uersu cuiuscumque pedis syllaba prior, cum a superiore uerbo remanserit promiscue longa erit, aut breuis, ut poeta uoluerit, quoniam in ea pars orationis impletur, ut Virgilii illud in Georgicon tertio, *Inualidūs, etiamq. tremens, etiam inscius aeui.* Ecce dūs natura breuis, producitur, quia est in fine dictionis, & pedis prima syllaba. Praeterea praeter Grammaticorum Victorini, & Seruii auctoritatem potest etiam v in nominatiuo corripi. ad imitationem Graecorum, qui υ ψιλὸν in huiusmodi nominibus corripiunt, ut γόνυ apud Theocritum in eo uersu, ἀλλ᾽ εὐθὺς μυθεῖται, ἀποτέρω ἢ γόνυ κνήμας. ἢ γόνῠ, dactylus, Sic πρόχνυ apud Homerum ἰλιάδος Ι: πρόχνυ καθεζομένη, δεύοντο δὲ δάκρυσι κόλποι. πρόχνυ pro πρόγονυ, pro ἐπὶ λόνυ, & abiectione ο, πρόγνυ, καὶ πρόχνυ. & corripitur νῠ, πρόχνῠ ὑα, dactylus. υ ψιλὸν enim apud nos saepe in v mutatur, ut τὺ tu. μῦς mus, κῦμαι Cumae. δύο duo. γόνυ genū. Adde quod ibi

Nūdă gĕnū, poteſt Genu eſſe ſeptimus caſus. Nam, etſi uni dictioni non licet diuerſos caſus coniungere, duabus tamen & pluribus licet. Alba enim crinibus, & dentes mulier, non licet dicere, Alba autem crinibus, & nigra faciem licet. Sic in uerbis, etſi me amas, tamen mihi ſemper noces. Item: *Sed uos qui tandem? quibus aut uenistis ab oris? Quoue tenetis iter?* non igitur neceſſe eſt Genu caſus eſſe accuſatiui, quia ſequitur *ſinus collecta fluentes*, poteſt enim ſimul per nomen eſſe ſynecdoche cum caſu ſeptimo: per participium uero, Graeca figura cum accuſatiuo, ac ſi dixiſſet: *Rubra genis, nodoq. ſinus collecta fluentes.* Eſſe praeterea ſeptimum caſum, nuda genu, colligĩtur etiã ex Probo, ubi ait, Nominatiuum ſingularem aptōti nominis neutri generis V littera terminatum in poemate aliquo, non facilius inuenies, ut ſi facias hoc cornu, uel hoc genu, uel hoc gelu. Nam haec nomina apud Virgilium in ſeptimo caſu inueniuntur.

DE. SYLLABIS. NATVRA. LONGIS

Syllabae natura longae quinque modis eſſe poſſunt. Primus eſt, cum uocalis ſola eſt, & producitur, ut ō ănĭmam. *& mores, cum qua dij nocte loquuntur.* & *Spem gregis, āh sĭlĭce in nuda connixa reliquit.* & dicitur, is modus conſtat natura. Secundus eſt, cum diphthongus fuerit, de qua dicitur, conſtat diphthōgo, ut ae, oe, au, eu, ei. Tertius eſt, cum praeponitur conſonanti, ut ēn ĕgŏ *uicta ſitu*. de qua dicimus incipit. Quartus eſt, cũ poſtponitur, ut, Nē pĕtĕ *connubijs natam ſociare Latinis*. de qua dicimus, ſic terminatur. Quinctus eſt, cũ inter duas, plures ue ponitur conſonantes, ut, *Sōl, quĩ terrarum*.

DE. SEPTEM. MODIS. COMMVNIVM SYLLABARVM

Communium ſyllabarum modi ſunt ſeptem. Primus eſt, cum correpta uocalis excipitur a duabus conſonantibus, quarum prior ſit muta, ſequens uero liquida, ut cy, in Cyclops. Eſt enim hic breuis apud Virgilium, *uaſtosq. ab rūpē Cyclopas*. longa uero hic apud

eundem.

eundem: *At genus e syluīs Cyclopum & montibus altis.* Et pa in patres, est enim hic breuis, *Albanīquĕ pătres, atque altae moenia Romae*. hic longa, *Perpetui soliti patres considere mensis*. ut A item in Atlas, est enim breuis, *Viribus inferior (quis enim par ĕssĕt ătlantis Viribus)* hic longa, *Constituit Hesperio regnīs ătlantis in orbe.* idq. tantum in eadem dictione, ut in superioribus exemplis. In diuersis autem dictionibus muta cum liquida non potest producere antecedentem breuem, sed breuis, ut erat, remanet: ut, *Summa pete, aut summas defringe ex ărbŏrĕ plantas.* Item: *Et coniuratos caelum rescīndĕrĕ fratres.* Et: *Tum multa in tectis crepitans, salit hŏrrĭdă grando.* Et: *Quam circum extremae dextra, laeuāquĕ trăhuntur*. id quod Terentianus sic praecipit:

Si mediam uocalis habet, quam consona, & uda
Excipiunt, nequeunt geminae uexare priorem.
Ūndĕ trĕmor terris, aut hoc percūssă trĭdenti,
Dactylus efficitur. nam longa est reddita prima,
Et mediam nil uda iuuat, quae subdita currit.
Sic manet ūndĕ brĕuis, sic & percūssă trĭdenti.
Syllaba si contra fortisq. & uiuida detur,
Ūndĕ scire potes percūssă spumat arena,
Reddet spondeos iusta ratione locatos.
Nec modo quia uerbo finem facit ūndĕ pūtato
Sic cecidisse, magis sermone notabis in uno
Congruere, ut cassae pariter sint consona, & uda.
Et solem geminum, ĕt dŭplĭces se ostendere Thebas.
ĕt dŭplĭces mediam non possint reddere longam.
Respicis udarum, quamuis modo fiet inanis,
Subiectae quoties, & iuris sunt alieni.

Non posse ait mutam cum liquida producere antecedentis dictionis breuem, s uero litteram posse, C P T scilicet mutis praepositam, quod ostendit eo uersu, ūndĕ scīrĕ pŏtes, percūssă spūmăt ărēna, ubi ūnde, cūssā spondei sunt. Idem etiam colligitur ex his eiusdem uersibus, in quibus docet praecedentis dictionis trochaeum numquam exire in spondeum adiumento consonantium, quae sequuntur, sed in dactylum semper.

Quippe

Quippe ubi sola manet uerbi uocalis in imo,
Et breuis haec abscissa, aliam, comitemq. requirens,
Nullaq. consona iuncta parat dare temporis auctum,
Nil iam spondeo uideas superesse relictum.
Vel tu ruricolae primum decurre Maronis.
Lĭbĕr & ālmă Cĕres & fĕrrĕ sĭmul Dryadesq.,
Munera uĕstră căno. & studium cui primă frĕmentem
Fudit equum magno tellus percūssă trĭdenti.
Ĭpsĕ nĕmus. Tegeaēē făuens, oleaē quĕ Mĭnerua.
Dīquĕ, Deaeq. omnes, studium quibus ārŭă tŭeri.
Quīquĕ nŏuas, & quīquĕ sătis, & quaēquĕ sĭbi mox.
Nec tibi regnandi ueniat tam dīră cŭpido.
ān nĕ nŏuum, tunc ĭpsĕ tĭbi plus pārtĕ rĕlinquit.
Vērĕ nŏuo gelidus canis cum montibus humor
Liquitur, & Zephyro putris se glēbă rĕsoluit.
Et quid quaēquĕ, fĕrat regio, & quid quaēquĕ rĕcuset.
Bis decies, unumq. supra, nisi fallimur, ecce
Dactylon efficies talis, quem dico, trochaeus,
Spondeum & nullum potuit dare uersibus iisdem.

Non nisi in eadem dictione inueniri liquidam post mutam producere antecedentem breuem, sic idem Terentianus:

Vda igitur nunquam praebebit subdita tempus,
Praebebit uerbo deprensa, aut nomine eodem,
Rēplēt cum dico subiecta est uuida mutae.
ātlās ut Graeca, sic profero uoce Latina.
Vda secunda utinam nostra sic uoce sederet.
Exemplo sat erit, qui dixit membra pyrāchmōn
Tertia tūm cy-cnus, & quarta frequentior his est.
Nam mutis docui subiectam hanc omnibus esse.
Fabrĭcium dixit, săcrum, qui limine quādrĕt.
āgrĭcŏla ēt uēpreis dixīt saluere per ūtreis.
Tempora sic praebent udae, cum subiiciuntur.

M tamen & N liquidas post mutas in Graecis tantum dictionibus inuenimus, ut sic dixerim, liquescere, & cassas fieri, quanquam M ne in dictione quidem Graeca apud nostros memini legere, sed N dumtaxat. Ouidius: *Piscosāmquĕ Gnĭdon, grauidamq. Amathunta metallis.* Martialis:

tialis:

tialis: *Delectat Marium si perniciōsŭs ĭchmeumon*. Idem: *Quae capta en alio nupta Lacaēnă cy^u^cno*? Seneca in Hercule furente: *Mundus puellae serta Cnosiacae gerit*. In quibus uersibus sām quĕ Gnĭ, ōsŭs ĭ, caĕ nă cy^u^, tres esse dactylos uidemus, & tă cnō iambum in quarto loco, atque N udam nihil iuuare antecedentem breuem. Quod factum est ad imitationem Graecorum, apud quos μ & ν frequenter post mutas effluunt. Euripides in Phoenissis, Ἰσότης ἔταξε. κ' ἀριθμὸν διώρισεν. Idem in iisdem, κλεινάς τε κῆβας, τοῖν δ' ἐλοῦ δυοῖν πότμοιν τὸν ἕτερον, ἢ γὰρ παῖδα σῶσον, ἢ πόλιν. In iisdem, τε μὲν παρ' ἡμῶν πάντ' ἔχεις, ἡγοῦ τέκνον, Πρὸς οἶκον, ὅς τις δ' ἐμπύρῳ χρῆται τέχνῃ. In iisdem, ἀπωλόμεσθα δύω κακάσπεύδεις τέκνον. Idem in Hecuba, ἔπλευσ' ὅπως δ' ἔπλευσα θερμανεῖ πότμῳ. In eadem, καὶ πεῖθ', ἔχεις δὲ πρόφασιν, ἐστι γὰρ τέκνα. Callimachus, Νύμφης, ὡς μεγαρέων οὐ λόγος οὐδ' ἀριθμός. Theocritus, ἄμμες δ' οὔτε λόγω τινὸς ἄξιοι, οὔτ' ἀρίθμητοι. Cratinus in Cleobulinis, ut citat Hephaestion, ἔστιν ἀκμαίν, καὶ σφυρὰ νεάνια εὔτριχι πώλῳ. Idem in Panoptis, κράνια δισσὰ φορεῖν, ὀφθαλμοὶ δ' οὐκ ἀριθματοί. In horis, οὐδὲ πρὸς εἶδος, ἀρ' ἦν οὐδὲν προσιδόντι τεκμαρτόν. In quibus, ρῐθμōν in quarta sede senarii uersus Iambici, & πότμοῖν & bis τέκνōν, & τέχνῆ, & πότμῳ in sexta, sunt iambi. Item ἔ στῐνᾰ, dactyius in prima sede heroici uersus. Item δ' οῦκ ἀρῐ, οῦδ ἀρῐ, οῦτ ἀρῐ, δōν τῐ τĕ, bis duo dactyli.

N etiam post M inuenitur apud Graecos syllabam facere indifferentem. Crarinus, ἀλλοτρίῳ γνώμοις ἐπιλήσμοσι μνημονικοῖσι. λήσμŏσῐ, dactylus. Epicharmus in Megaride, εὔυμνος, καὶ μουσικὰν ἔχοισα πᾶσαν φιλόλυρος ἠχή. εῦ ῠ trochaeus. Est enim metrum trochaicum qnod in locis imparibus non nisi trochaeum, uel tribrachyn suscipit. In εὔυμνος, sequentibus Y μ ν, communis est. Callimachus ut citat Hephestion, τῶς μὲν ὁ μνησάρχειος ἔφηξε νος. τῶς μὲν ŏ dactylus. ubi μν in μνημονικοῖσι, & in εὔυμνος, & μνησάρχειος non producunt antecedenteis breueis ι. υ. ο. Quos imitatus Horatius

in prima ode, dixit, *Euterpe prohibet, nĕc Pŏlyᵘmnēia*, ubi ly in Polymneia corripuit, licet ſequantur m & n, quae poterant poſitione producere, ut in illo Heſiodi, Τερψιχόρη τ' ἐρατώ τε, πολύμνιά τ', οὐρανίη τε λῡμνῐα dactylus. eſt enim *Euterpe cohibet, nec polymneia*, metrum choriambicum, Aſclepiadeum, tetrametrū, conſtans ſpondeo, duobus choriambis, & pyrrhichio ſic, Eūtēr, ſpondaus. pē cŏhĭbēt, choriambus. nēc pŏlyᵘmnē, iterum choriambus. ĭă, pyrrhichius. Idem quoque ſenſiſſe uidetur Ouidius quincto faſtorum, ubi ait, *Diſſenſere deae, quarūm Pŏlyᵘmneia coepit.* rŭmpŏlyᵘ, dactylus, quamquam hic & pulymnia legi poteſt, ut ſit ſpondeus, ūm pū. ut illud apud Perſium: *Nec mihi Pŭlyᵘdămas, nec Troiades Labeonem.* pro Polydamas, quod ab Homero accepit. qui Iliad. χ, ita Hectorem inducit loquentem, ὤμοι ἐγώ, εἰ μ ἐνκε. πύλας, καὶ τείχεα δύω, πουλῠδᾰμας μοι πρῶτος ἐλενχείην ἀναθήσει. πουλῐδᾰμας pro πολυδάμας propter metrum, ut illud Virgilii, *Venit & ūpĭlĭo, tardi uenera bubulci.* upilio pro opilio. eodem modo fortaſſe apud Ouidium Pulymnia tetraſyllabum, pro Polymnia. Quamquam πωλύμνια, πολυδάμας & huiuſmodi per ω magnum ſcribunt Dores, ut πωλύπους Athenaeo teſte, ut ſupra diximus in ultimis ſyllabis, quae in us deſinunt, unde Polymnia, Polydamas primam poſſunt producere ſecundum Dores. ſed magis placet, ut ſit pentaſyllabum Polymneia, ad imitationem Horatii, cuius fuerat familiariſſimus, de quo ſic ſcripſit in Triſtibus: *Detinuit noſtras numeroſus Horatius aures, Dum fe.it Auſonia carmina culta lyra.* Aliqui tamen utrobique legunt polyhymnia, quod non placet. non enim componitur ex πολὺ, καὶ ὕμνος, ſed ex πολὺ καὶ μνεία, ut a memoria dicatur, cuius filias eſſe muſas, teſtatur Heſiodus, μοῦσαι ὀλυμπιάδες κοῦραι διὸς αἰγιόχοιο, τὰς ἐν πιερίῃ κρονίδῃ τέκε πατρὶ μιγεῖσα μνημοσύνη. & licet Graeci per unum υ ψιλὸν, & per iota μνι, & carmine, & proſa oratione ſcribant, ſic πολύμνια, προπαροξυτόνως, ſicut & Heſiodus eo uerſu protulit, πολύμνιά τ' οὐρανίη τε, & Gaza in tertio, ubi dicit, ἐξαιρείσθω τὰ εἰς μνία, καὶ τρῖα, πολύμνια ψάλτρια,

τῶ ι γὰρ, tamen puto factum magis ἐξαιρέσει τοῦ ε ex ει diphthongo, quam uel gemini ῡῡ in unum ῡ συναιρέσει. nam nusquam legitur geminum ῡῡ in unum ὖ contrahi, uel alterius ῡ abiectione, quoniam quae componuntur ex πολὺ, seruant υ, ut πολυειδὴς, πολύαινος, πολυιδρία, πολυίστωρ. ex ει uero, modo ī modo ε auferri κατὰ διάλεκτόν τινα legitur. nam Iones ἀσθενία pro ἀσθένεια, & εὐγενία pro εὐγένεια ἐξαιρέσει τοῦ ε, dicunt, ut in eodem libro de orthographia Gaza refert. Iones etiam ἱρεὺς pro ἱερεὺς proferunt. Idem igitur in Polymnia factum dixerim, ut ἐξαιρέσει τοῦ ε proferatur ἰωνικῶς, receptumq., ut per i ab omnibus scribatur. Quod autē μνεία per ει diphthongum scribatur, testis est Theodorus in eo ipso de orthographia libro, ubi ait, ἡ μνῖ πρὸ φωνήεντος μὲν μνίοντῶ ι, μνεῖα τῇ ει. & etymologicōn ubi legitur μνεία. μένω. μενία, καὶ καθ' ὑπερβιβασμὸν, μνεῖα, καὶ συναιρέσει, μνεία. Ex πολὺ igitur, & μνεία πολυμνεια: & dissoluta ει diphthongo, polymneia πενταςυλλάβως protulit Horatius propter metrum, quemadmodum in Elegia factum legimus, quia per ει scribitur in paenultima apud Graecos sic ἐλέγεια, nostri interdum dissoluta ει diphthongo, elegeia ει πενταςυλλάβως proferūt, ante paenultima producta, Ouidius: *Flebilis indignos Elegēiă solue capillos.* Idem: *Blanda pharetratos Elegēĭa cantet amores.* Sed plerumq. elegia τετρασυλλάβως dicitur. Martialis: *Detineat cultis aut elegīă cōmis.* Statius: *Quas inter uultu petulans elegīă propinquat.* A quo Elegidium, diminutiuum. Persius: *Sed si qua elegīdĭă crudi Dictarunt proceres.* & ubiq. E & L E primae syllabae corripiuntur, & I, a diphthongo ει producitur, sic ĕlegus semper corripit primas syllabas. ēlēgi igitur in eo uersu: *Flendus amor meus ēst, ēlēgī flebile carmen,* non nomen est, sed uerbum. Sunt praeterea qui uolunt legendum apud Horatium, *Neque polymnia,* licet repugnet syllaba, praesertim cum praecedat, *si neque tibias,* quasi non liceat NEC post NEQVE subiungere, quod facile inuenitur. Virgilius: *Sed neque Medorum siluae ditissima terra, Nec pulcher Ganges.* sed non recte indicant, primum quia non est quisquam obseruantior syllabarum Horatio.

Horatio: Deinde quia cum in ceteris fuerit diligentissimus, non est credendum fuisse his tam negligentem, ut abusus fuerit syllaba. Silius quoq. corripuit RA in theramneo, cum dixit. *Ecce inter primos Thĕrămneo a sanguine clausi*, mōs thĕră, dactylus, Phornutus, qui de natura deorum scripsit, de Polymnia haec inquit, πολύμνια δὲ ἐστὶ πολυύμνητος ἀρετή, ἢ μᾶλλον ἡ πολλοὺς ὑμνοῦσα. καὶ ὅσα περὶ τῶν προγενεστέρων ὑμνεῖται παρειληφυῖα καὶ τῆς ἕξεως τε τῶν ποιημάτων καὶ τῶν ἄλλων συγγραμμάτων ἐπιμελουμένη. uult igitur Phornutus ἀπὸ τοῦ πολὺ, καὶ ὕμνος, componi Polymnia. utcumq. igitur scripseris, aut Polymneia, aut Polymnia apud Horatium (nam esse alterum necesse est) recte scripseris.

Duae praeterea mutae inueniuntur aliquando non producere antecedentem breuem, ut M & N liquidae. Martialis: *Sardonicās smărăgdos, adamantas iaspidas uno Portat in articulo Stella Seuere meus.* cās smără, dactylus. aliqui tamen putant legendum, smarados, abiecto g ptopter metrum, quod non placet. sic Homer. ὀδυσσείας δ'; ὅς ἐναὶ ἐνὶ θήβης αἰγυπτίης, ὅθι πλεῖστα δόμοις ἐνὶ κτήματα κεῖται. μοῖς ἐνῐ, dactylus. nec obstāt κτ in dictione κτήματα. Idem αἰγύπτιη τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα φάρμακα. αἰγῠπτι utrobiq. dactylus, licet id per συνεκφώνησιν seu συνίζησιν esse posset, quae fit modis quattuor, quorum unus est, cum syllaba breuis & longa, pro una longa accipiuntur, ut hic τῆι τῇ. & alibi ὑμῖν μὲν θεοὶ δοῖεν ολύμπεια δώματ' ἔχοντες. μὲν θεῠοῖ spondeus. & μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος. δεῶ ἀχῐ dactylus. Theocritus, Θωρυχθεὶς ἐπὶ βουσὶν ἀνάρσιος αἰγυπτίοισιν. αἰγῠπτι, dactylus. Aeschylus in supplicibns, ἡγεῖσθο βωμοὺς ἀσίκτους θεῶν ἕδρας. σίκτους iambus in quarta sede senarii iambici. Herodianus etiam μέμνηκα πέπτωκα κέκτηκα, ideo inquit duplicare principium praeteriti perfecti per consonantem praesentis, & ε, quia μν, πτ, κτ inneniuntur in metris saepe efficere communem syllabam. ut facit muta cum liquida.

Illud obseruandum, quod quotiescunque in carmine inuenitur muta tum liquida indifferentem face-

re antecedentem syllabam, esse eam syllabam natura breuem, &. propterea in prosa oratione semper esse corripiendam, ut lugŭbris. funĕbris, muliĕbris a mŭliĕrĭs paenultima correpta. Terent. *Neque satis digna, qui committas primo partū mŭlĭĕrĕm.* ĕrĕm pyrrhichius. Item, impĭgre, podăgra, chiragra, tenĕbrae, latĕbrae, uolŭcris, pharĕtra, & huiusmodi. Praeterea notandum uocales natura longas non posse umquam corripi sequente muta cum liquida, sed produci semper & prosa & carmine, ut salūbris, lauācrum, arātrum, simulācrum, ambulācrum, candelābrum, uolutābrum, delūbrum, mātres, & huiusmodi, quia apud poetas numquam leguntur paenultima breui. aratrum tamen quidam putant corripere paenultimam, quia Graece τὸ ἄροτρον ὀμικρῷ scribitur. ego tamen semper legi paenultima longa tanquam a supino dednctum, ut lauācrum, delūbrum, simulācrum & cetera. quae supra diximus. Quod autē salūber producat paenultimā, probatur hoc uersu Ouidii, *Phoebe salūbĕr ădes.* quem etiam, Priscianus citat.

Secundus modus est, cum syllaba uocali longa, uel diphthongo finita in fine dictionis, uocalis sequitur, nulla interposita consonante, Est enim hic breuis, *Te Corydōn ō ălexi, trahit sua quemque uoluptas.* & hic, *Credimus, ān quī ămant ipsi sibi somnia fingunt.* & hic, *Īnsŭlaē Ionio ī magno, quas dita Celaeno, Harphiaeq. colunt aliae.* & hic, *Victor apud rapidum Simoenta sub īliō alto.* hic autem longa, *Stant & iuniperi, & castaneaē hĭrsutae.* & hic, *Et succus pecori, ĕt lac subducitur agnis.* Item hic, *Tūne ille Aeneas, quem Dardaniō ănchise.* & hic, *ō ĕgŏ quantum egi, quam uasta potentia nostra est.* Quod ad Graecorum facimus imitationem, qui & uocales longas, & diphthongos in fine dictionis sequente uocali, modo corripiunt, modo longas seruant. Homerus ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ πλάγχθη, ἐπεὶ τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσε. hic enim & οι in ἄνδρα μοι corripitur sequente. ε in dictione ἔννεπε, & η in πλάγχθη sequente ε in ἐπεὶ, sunt enim duo dactyli,

sic

sic ἀνδράμοι, πλαγχθῆ ε. Idem: τῷ οἱ ἐπεκλώσαντο θεοὶ οἶκονδε νέεσθαι εἰς ἰθάκην. Et ὦ πάτερ ἡμέτερε κρονίδη ὕπατε κραόντων. hic enim neque οι in θεοὶ corripitur quamuis sequatur οἱ in οἶκονδε. neq. η in κρονίδη sequente uocali υ in ὕπατε. sunt enim duo spondei. Idem, ἡμετέρῳ ἐν οἴκῳ ἐν ἄργει τήλοθι πάτρης, in ἡμετέρῳ ω longa remanet, in οἴκῳ autem corripitur, scanditur enim sic, ἡμετε dactylus, ρῳ ἐν ν dactylus. οἴκῳ ἐν dactylus, ἄργει spondeus, τήλοθι dactylus, πάτρης spondeus. Sed Graeci in media quoque dictione tam simplici, quam composita, idem facere inueniuntur, sed raro. οι enim in hoc uersu apud Aeschylum in Niobe, corripitur, ἱρὸς τοῖ αὐτὰς παρθένους λοχευέται, est enim uersus trimeter iambicus, & scanditur sic, ἱρὸς spondeus, τοῖ αὐ Iambus, τὰς παρ spondeus, θένους iambus, λοχευ iambus, ἔται iambus. suscipit enim in locis paribus Iambum, tribrachyn, anapaestum. Citant autem hūc uersum Haephestion, & Priscianus. Item in hoc apud Theocritum, ὑψηλὰς ἐς πόντον ὁρῶν, ἄειδε τοῖ αὐτα. & in hoc apud eundem νύμφα, καὶ προγένειος ἀπάγξασθαί μεν ποῖ ησεῖς. Et Οὔτε τις ἐν ταλάρῳ πατίσδεται ἔργα τοῖ αὐτα. Item apud Homerum οἶδ' ἀρετὴν οἷος ἐσσὶ, τίσε χρὴ ταῦτα λέγεσθαι? in quibus uersibus, ἄδε τοῖ, σθαι μέν ποι, ἔγρατοι, τὴν δ' ιὸς, dactyli omnes. Hic autem longa remanet οι apud Homerum, παῦροι γὰρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται. μοῖοι spondeus in quarta sede. Item αι hic apud Homerum corripitur, σωυναίουσ' ὑποφῆται ἀνιπτόποδες χαμαιεῦναι, Item hic ἔδμεναι οἰασυες χαμαιεύναδες αἰὲν ἐδουσιν. δες χαμαι dactylus, ἐς χαμαι etiam dactylus. hic uero longa remanet apud eundem, λοκρῶν δ' ἡγεμόνευεν ὁ ἴλῆος ταχὺς αἴας μείων, οὔ τοι τόσος γε, ὅσος τελαμάνιος αἴας. αἴας in utroque spondeus. η etiam corripitur hic apud Homerum. ἕκτορ, ἦ ἐ πριάμοιο, τὶν δ' ἐδύ νόσφιν ἀπ' ἄλλων. ἕκτορ ἦ. dactylus. hic uero longa apud eundem, τῶν ἦρχε ἀσκάλαφος, καὶ ἰάλμενος, ἦες ἄρηος, ἦες α', dactylus. Sed, ut dixi, rarissime inueniuntur in media dictione correptae syllabae longae, praesertim in Heroico hexametro. Tertius modus, est cum correptam uocalem

lem in fine dictionis duae sequuntur consonantes, Quarum prior est s littera, mutis c p t praeposita. Est enim hic breuis apud Virgilium: *Pōnĭtĕ spes sibi quisque suas.* & hic apud Horatium: *Linquimus insani ridentes praēmĭă scribae*. Item hic apud Catullum: *Testis erit magnis uirtutibus ūndă Scămandri*. pōnĭtĕ, praēmĭă, ūndă scă, tres dactyli. Eodem modo etiam apud Graecos. Homerus: ἀκλεὴς ἀΐδηλος ὑπαὶ νεφέεσσῐ σκέδάσθη. Idem, τῶν νῦν αἷμα κελαινὸν ἐΰῤῥοον ἀμφῐ σκᾰμανδρον. Idem, ὃν ξάνθον καλέουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ σκάμανδρον, in quibus s & p in dictione spes, & s & c & r in dictione scribae, non obstant, quin antecedentes pedes pōnĭtĕ, & praēmĭă sunt dactyli. Item s, & c, in dictione scamandri, & σ & κ in σκεδάσθη & σκάμανδρον in utroque uersu, non obstant trochaeis, qui praecedunt ūndă & ἔσσῐ & ἀμφῐ, & δρēς δε̆, quin adiunctis sca, & σκε, & σκα syllabis, fiant dactyli, ūndă scă, ἔσσῐ σκε̆, ἀμφῐ σκᾰ, δρēς δε̆ σκᾰ. hic autem, quĭsquē scire cupit, aut quisquē scribere curat. Et hic, āntē *Stesichorum uatem natura creauit*. Et hic, ūndē *scissa coma est, aut* ūndē *spissa corona*, apud Terentianum, (nam apud alios non memini legere) longa est. Quinque enim trochaei quĭsquĕ, & quĭsquĕ, & āntĕ, & ūndĕ, & ūndĕ adepti, quod deerat, tempus positione s semiuocalis, & c, & t, & p mutarum, sequente uocali longa, transiere in spondeos. Interdum igitur s littera coniuncta mutis c, p, t, ut diximus, iuuat praecedentem breuem, interdum non iuuat. Sed cum non iuuat, fit quia s littera uim suam frequenter amittere inuenitur apud uetustissimos tam sequenti uocali, quam consonante, ut apud Lucilium, quem citat Gellius: *Campanus sonipes succussor nullus sequetur*: nūllŭs sĕ, pro nūllŭ sĕ, dactylus. Item apud Ennium, quem idem citat Gellius: *Doctus, fidelis, suauis homo, facundus, suoq. Contentus, atque beatus, scitus, secunda loquens, in tempore commodus, & uerborum uir paucorum*. Dōctŭ fĭ. cūndŭs ŭ, t'ātquĕ bĕ, scītŭ sĕ, quattuor dactyli. Et apud Lucretium: *Nam fierent iuuenes subito ex infantibus paruis*. fāntĭbŭ, dactylus. Item in illo Alcinoi epigrammate:

Longe erit a primo quīsquĭs sĕcundus erit. Quīſquīsĕ, dactylus. Nam, quiſquis ſecundus erit, legi in antiquis codicibus. Et apud Catullum: *Affixus noſtris tū dăbĭs ſupplicium*. tū dăbĭ, dactylus. In illo etiam Virgilii abiicitur s cum ſua uocali: *Aut ouium fetus, aut urentes culta capellas*, t'aūt ū, ſpondeus. Et in illo eiuſdem: *Inter ſe coiiſſe uiros, & decernere ferro*, r'ēc dē, ſpondeus, quemadmodum etiam citat Priſcianus. aliqui tamen legunt, & cernere ferro, in quibus & Anneus Seneca. Nec mirum s interdum ſic uim ſuam amittere, cum aſpirationem etiam loco ipſius in quibuſdam dictionibus Boeotes poſuerint, mu ha pro muſa dicentes, ut Priſcianus refert: quemadmodum contra, ipſa pro aſpiratione ſaepe inuenitur poſita, ut ſemis, ſex, ſeptem, ſe, ſi, ſal, a Graecis ἥμις, ἕξ, ἑπτά, ἕ, ἵ, ἅλς. Idem quoque patitur s mutae praepoſita in principio dictionis: nihil enim iuuat antecedentem breuem, ut apud Ouidium: *Velatus ueſte ſedebat In ſolio Phoebus claris lucēntĕ ſmărăgdis*. cēntĕ ſmă, dactylus. Lucanus: *Et ſuffixa manu foribus teſtudinis inde Terga ſedent crebro maculis diſtīnctă ſmărăgdo*. ſtīnctă ſmă, dactylus. Statius: *Sudor ibi arcano florem treis īgnĕm ſmărăgdos*. īgnĕ ſmă, dactylus. Terentianus tamen s ſemiuocalem mutae praepoſitam non iuuare, inquit antecedentem breuem, cum uocalis, cui una cum muta adiungitur, breuis fuerit: contra, cum longa uel natura, uel poſitu fuerit, iuuare. unde ſi trochaeus praecedat, ſpondeum fieri dicit, tertia uocali, quae ſequitur producta: non fieri uero, ſi breuis illa fuerit, ſed tranſire in dactylum. Si quis igitur dixerit, Smy̆rnā, Strēpsă, Spădā, Scōlus, Struthēă, Scŏtuſſa: Smy̆rnā, erit ſpondeus, nam producitur nā, quia tertia, quae ſequitur, uocalis, longa eſt. ſtrēpsă ſpă, dactylus. psă enim correpta remanet, quia tertia, quae ſequitur, uocalis corripitur. dā ſcō, ſpondeus. dā enim producitur, quia ſcō in ſcōlus longa eſt. thēă ſcŏ, dactylus, nam ă corripitur, quia ſcŏ in ſcŏtuſſa breuis eſt haec Graece ſic ſcribuntur (ſunt enim urbium, locorum ue nomina apud Stephanum) ἡ σμύρνα, στρέψα, τὰ σπάδα: ἡ σκῶλος, στρούθεια, σκότουσσα.

Sed

Sed libet hic Terentiani ea de re uersus subiungere:

Haereat ergo animo sexta haec tibi uiuida, parsq.
Littera de numero, quam dixi, semisonantum,
Quae tibi treis tantum poterit subiungere mutas,
Si quando scūtum, spūmas, uel stāmina dico,
Haec sola efficiet, nudo, ut remanente trochaeo,
Spondeum geminae possint firmare sonorae.
Exemplis an praua sequar, uel recta probabo.
Quīsque scīrĕ cŭpit, uel quisque SCRĪBĔRĔ *curas.*
āntē stārĕ dĕcet, cum dico, & separo uerbum.
āntē STĒSĬCHŎ*rum natem natura creauit.*
Vltima uocalis remanens, finisq. trochaei,
Excipitur geminis, queis proximus exoritur pes,
Quae quamquam capite alterius uerbi teneantur,
Sufficiant retro uireis, & tempus oportet,
Consona quod debet geminata referre priori.
Nam cur spondeo credas non reddere tempus,
Quae tali positu, cum dactylus incidit, obstant?
Incipe si dicas, & scire, & scribere iungas,
Creticus efficitur. Queis uiribus ergo nocebit,
Subdita praeteritae cur iisdem uiribus aeque
Tempora non praestet, cum sit subiecta priori?
Quin mirum magis inuenias, ut tempore duplo
Semisonans istaec pariterq., & muta cohaerens,
Correptam retro nequeant augere Trochaei.
Nam nisi uocalis producta sequatur utrasque
Tertia, quas dixi, nullum poterunt dare tempus.
Scire etenim cum dico, & stārē spūmĕŭs amnis,
Tertia uocalis producta adiungitur illis,
Atque inde accipiunt uireis prosuntq. priori:
Si fuerit correpta, nihil praestare ualebunt,
Cum scăpulam, spătium, stĭmulum subiungo trochaeo.

Si quis igitur dicat, īncĭpĕ scīte puer iamq. īncĭpĕ scrībere uersus, Incipe in prima, & quarta sede non dactylum, sed creticum, idest amphimacrum faciet, secundum Terentianum, propter ī longum in scīte, & scribere post s, & c. idque ille in heroico hexametro uitium dicit: non quod id non fiat aliquando, sed

quod raro: de arte enim ille ſcribit, non de licentia: nam feciſſe id antiquos, eoſdemq. approbatos conſtat. Virgilius: *Pōnĭtē ſpēs ſibi quiſque ſuas.* nam pōnĭtē, ut ille ait, eſt creticus, quia ſequitur s cum p muta, & uocali longa, ut in dictione ſpēs. Horatius: *Linquimus inſani ridentes praemĭă ſcrībae,* hic quoque creticus, quia ſequitur ſcri ſyllaba longa. Ouidius: *Spes bona dat uires, animūm quŏquē ſpēs bona firmat, Vīuĕrē ſpē uidi, qui moriturus erat.* In utroque uerſu eſt creticus, quoniam ſequuntur s & p cum uocali producta. Idem uitiari temporibus dactylum, & creticum fieri, his etiam uerſibus oſtendit manifeſtius:

Conſona ſi gemina eſt, qua proximus incipiet pes,
Cuius principium ſexta haec, quam dico, tenebit,
Dactylus ille prior, quamuis ſermone peracto,
Diſcretus, liberq. pedis compage ſecundi,
Sentiet acceſſum momenti, & temporis auctum.
Exemplo uerſus unius utrumq. probabis,
Ante ſupinatas Aquiloni oſtendĕrē glebas,
Tēndĕrē cum uerbi finem ſimul & pedis explet.
Nil obſtant pedis alterius modo conſona, & uda,
Syllaba ſi contra ueniat, qualem modo dixi,
Temporibus uitiatus erit pes integer ante,
Ante ſupinatas Aquiloni oſtēndĕrē ſtrāges.
Tertia ſi longa efficitur, pes creticus exit.

Idem uitiari metrum heroicum ab Anapaeſto refert, & tamen inuenitur interdum in heroico Anapaeſtus. Virgilius: *Flŭuĭōrum rex Eridanus.* flŭuĭō Anapaeſtus. Vitandum ergo eſt, quod uitium fuerit, quodq. ipſi quoque poetarum principes rariſſime licere ſibi uoluerunt.

Illud praeterea operae pretium ſubiungere uiſum eſt, s litteram ἀρκτικὸν ςοιχεῖον appellari a Graecis, quod omnibus fere mutis, atque etiam M liquidae praeponatur, ut σβεννύω, σπάρθη, σκῆπτρον, ςέμμα, σθένος, σφίγξ, σκῆμα, σμάραγδος. ab aliquibus uero ἄσημον & μοναδικὸν, quod ſuae cuiuſdam ſit poteſtatis. ἄσημον enim obſcurum ſignificat, & ſine nota, ſeu ſigno. μοναδικὸν

δικὸν autem, solitarium. Nam cum ceterae semiuocales in quattuor liquidas L M N R, duasq. duplices diuidantur, ipsa sola quasi innominata & solitaria semiuocalis remanet. Sed quare a Terentiano modo uegeta, modo uiuida, modo fortissima littera dicitur? An quia praeter ceteras consonantes, & praeponi potest aliis consonantibus in principio dictionis, ut scutum, spatium, stamen, scribo, strues, stlembus, splendidus: & supponi in fine, ut scrobs, frons, hyems, ars, puls, stirps, laus, Theseus? An quia in heroico hexametro potest ex trochaeo spondeum facere, ut supra est dictum, cum id mutae liquidis adiunctae non queant? An quia apud Graecos tantae est potestatis, ut cum mutis praeponitur, non possit fieri reduplicatio in praeteritis perfectis per consonantem praesentis, quemadmodum fit cum incipit uerbum a muta cum liquida, ut a γράφω γέγραφα, a πλυνω πέπλυκα, a τρέφω τέτρεφα. uel etiam a πτ κτ mutis, atque μν liquidis, quod tamen in his tantum praeteritis fieri memini legere, κέκτημαι, a κτάομαι. πέπταμαι, a πτάομαι, πέπτοκα, a πτόω. μέμνημαι, a μνάομαι: sed tantum ἐψιλὸν praeteriti imperfecti augmentum, adsumant, quod a σίγμα & muta statim sequentibus sic producitur, & non sic at umquam esse breue, ut σπείρω ἔσπειρον ἔσπαρκα στρέψω ἔστρεφον ἔστραφα. eodem modo in iis, quae a ζ ξ ψ incipiunt, propter σῖγμα quae illis inest, ut ζάω ἔζαον ἔζηκα, ξέω ἔξεον ἔξεκα, ψάλλω ἔψαλλον ἔψαλκα.

Quartus modus est, cum correpta uocalis partem terminat orationis, quae in unam desinit consonantem, & est principium pedis, ut hic apud Virgilium: *Inualidus etiamq. tremens, etiam inscius aeui*. & hic apud Lucanum: *Dum sanguis inerat, dum uis materna*. & hic apud Virgilium: *Pleiadas, hyadas, claramq. Lycaonis arcton*. licet ab Homero acceperit, πληϊάδας θ' ὑάδας τε. τό τε σθένος ὠρίωνος. Item hic apud eundem: *Pectoribus inhians spirantia consulit exta*. dus e ti, guis in e, das hy a, bus inhi, quattuor dactyli. Quod si post duos pedes, & semis, aut tres, & semis fiat, pentemimeri, atque heptemimeri

datur,ut hic apud Virgil. *Omnia uincit Amōr, ēt nos ceda-mus amori*. & hic apud eundem: *Ostentans artem paritēr, ārcumq. sonantem*. Sed de pentemimeri, & heptemimeri dicemus,cũ de heroico metro tractabimus. Quod autem correpta uocalis in nullam desinens consonantem,partem orationis terminet, & producatur,nullum occurrit exemplum,nec puto inueniri: praesertim,quia neminem legi, ex iis, qui de arte scripserunt, qui huius rei meminerit apud Latinos.Nam Graeci id faciunt.Homerus: οἱ δὲ μέγα ἰάχοντες ἐπέδραμον υἷες ἀχαιῶν. Et, αὐτὰρ ἐπεὶ δαναῶν γένετο ἰαχή τε, θρόος τε. Et: ἀλλὰ τάγ' ἄσπαρτα, καὶ ἀνήροτα, πάντα φύονται: γᾰῖᾰ, τοῖᾰ, τᾱκαὶ ᾰ, tres dactyli. Illud uero: Νέστορα δ' οὐκ ἔλαθεν ἰαχὴ πίνοντά περ ἔμπης, in ε & ν definit consonantem,ut illud καὶ μὲν οἱ λύκιοι τε μόνος τάμον ἔξοχα πάντων, θε̄ν ῐᾰ dactylus,& καῑ με̄ν, spondeus. licet με̄ν, & pedis, & dictionis sit finis contra regulam, nisi quis legat καὶ μῆν. Illud obiter hic admonuerim apud Priscianum in primo libro, ubi dicit,Apud Graecos tamen o quoque, i sequente producere licet antecedentem breuem, pro, νέστορα δ' οὐκ ἔλαθεν ἰαχὴ πίνοντά περ ἔμπης, reponendum esse carmen illud, αὐτὰρ ἐπεὶ δαναῶν γένετο ἰαχή τε, θρόος τε, ut ἰῶτα, sequatur o breuem, eamq. producat, sic τοῖᾰ. ut Priscianus ait. nam in δε̄ νῐᾰ etsi θε̄ν producitur sequente I per communem regulam, quae talis est apud grammaticos Graecos, de communi syllaba, ὅταν βραχεῖα οὖσα καταπεραιοῖ εἰς μέρος λόγου, καὶ τὴν ἑξῆς ἔχει ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένην: tamen non respondet uerbis Prisciani, qui de eo loquitur. ubi notandum non quacumque sequente uocali produci dictionis antecedentis extremam syllabam, sed ἰῶτα tantum. legitur enim apud grammaticos, τῶν δὲ τὴν βραχεῖαν εἰς μακρὰν ἀναφερόντων πρῶτος οὗτος τρόπος, ὅταν βραχεῖα οὖσα καταπεραιοῖ εἰς μέρος λόγου, καὶ τὴν ἑξῆς ἔχει ἀπὸ φονήεντος ἀρχομένην, οὐ τοῦ τυχὸντος φωνήεντος, ἀλλὰ τοῦ ἰῶτα. Quod est, Ex modis, quibus breuis syllaba in longam uertitur, primus hic est: Cum breuis syllaba partem terminat

orationis,& quae ſequitur dictio, a uocali incipit, non quacumque uocali, ſed iota.

Quinctus modus eſt, cum correptam uocalem ſuſcipit z, quae cum poſſit praecedentem uocalem breuem producere, interdum pro ſimplici accipitur conſonante. ut apud Virgilium, *nemorōsă zăcynthos.* rōsă ză, dactylus. nam in hoc producit, *Mezenti ducis exſuuias*. Quod ad Graecorum imitationem factum eſt. nam hic pro ſimplici accipitur conſonante apud Homerum, *οἱ δὲ ζάκυνθον ἔχον.* hic uero pro duplici apud eundem *νίσαν τε ζαθέην. οἱ δὲ ζᾰ, τε ζᾰθε*, duo dactyli. ſed in primo dactylo δὲ breuis remanet, licet ſequatur ζ: in ſecundo uero τε quae natura breuis eſt, producitur ſequente ζ. Theocritus autem primam in ζάκυνθος produxit, & pro duplici poſuit. *αἰνέατάν τε κρότωνα, καλὰ πόλις ἁ ζάκυνθος. ἁ ζᾱ*, ſpondeus. X quoque inueniuntur pro ſimplici conſonante poſitum. Lucanus: *Talis fama canit tumidum ſuper aēquŏră Xerxem*. Terentia.

Namque etiam duplex, quae nobis una relicta eſt,
Principium uerbi quoniam proferre Latini
Non ualet, & tantum uocalis ſubdita currit
Cum Graecum inciderit nomen, quo poſſumus uti,
Si poſt dactylon accedat, nil tempora duplo
Officiet, gemini poterunt oſtendere uerſus.
Pontibus inſtratis coniunxit lītŏră *Xerxes.*
Sanguine turbatus miſcebat lītŏră *Xanthus.*
Lītŏră pes longa conſtat, breuibusq. duabus:
Tempora nec laedit duplex, quin dactylus exſtet
Pro duplici contra gemina eſt ſi conſona, laedit.
Pontibus inſtratis coniunxit lītŏră SCIRON.

Sextus modus eſt, cum pronomen hic c littera terminatum uocalis ſtatim ſequitur. Eſt enim breuis in hoc apud Virgilium: *Sōlŭs hic inflexit ſenſus*, & in hoc apud eundem: *Hic uĭr hĭc eſt, tibi quem promitti ſaepius audis.* Sōlŭs hĭc, dactylus. hĭc uĭr hĭc, dactylus. Longa in hoc apud Martialem: *Hīc ēſt pampineis uiridis modo Veſtius umbris*. Terentianus tamen, Sōlŭs hīc, Creticum eſſe dicit, & per cc geminum, & e ſcribendum, excludiq. n,

non etiam c, quoniam nulla consonans excluditur, praeter M, cum inter duas ponitur uocales, quam per circuitum duodecimum Alphabeti locum tenere, inquit. Idem quoque de neutro hoc sentit. hocce enim scribendum censet. Verba eius sunt:

Creticus in nostris, si laeuia carmina pangas,
Raro inuenitur. qualis hic Maronis est:
Insulae ionio in magno, quas dira Celaeno.
Creticus offendit pes primus, & asperat aures:
Dabo & latentem, sed notandum creticum,
Solus hic inflexit sensum, nam primus & istic
Pes longiorem tertiam dat syllabam,
cc geminum quoniam sermonis regula poscit,
Ut fiat hicce plena uox. excluditur
Vocalis, dabitur. nec consona pellitur ulla,
Nisi quae duabus obstat una uocibus,
Cum uenit in medium, uocesq. oblimat adhaerens,
Bissenus istam litteram monstrat locus.
Aut geminum in tali pronomine si fugimus cc,
Spondeus ille non erit, qui talis est,
Hoc illud germana fuit, sed & Hoc erat alma.
Iambus ille fiet, iste Tribrachys.

Cui sententiae accedit Priscianus, qui in decimotertio de casibus pronominum, sic ait: *Quamuis reliquis quoque casibus uetustissimi addebant eandem* C E *syllabam. hicce huncce hocce. Unde uocali quoq. sequente per synalœpham manentibus duobus cc, solebant producere hoc, ut Virgilius in secundo Aeneid. Hocc' erat alma parens, quod me per tale, per hostes Eripis. Sed scriptorum negligentia praetermisit unum c.* Haec ille. Quod si quis uoluerit hic & hoc ab hicce & hocce fieri per apocopen, & cum corripiuntur sequente uocali, ut *Sōlūs hĭc inflexit sensum*. & cum praecedunt dictionem a consouante incipientem: ut, *Hic pietatis honos?* & *Hoc Riphaeus. hoc ipse Dymus esto*. nam hoc idem & Terentianus sentire uidetur. Sed cum praeponuntur dictioni, quae a uocali incipit, & producuntur, per cc geminum scribenda sunt, exclusa E per synaloepham, ut apud Ouidium: *En ait, en hicc' est nostri contemptor.*

contemptor. & apud Virgilium; *Hocc' opus hic labor est*, nam si essent per apocopam, corriperentur, &, Hic ēst, non spondeus esset, sed iambus. Et Hŏc ŏpŭs, non dactylus foret. sed Tribrachys, quos pedes non recipit metrū Heroicum. Recte igitur Terentianus pro metri ratione uel duplicem haberi, uel simplicem dicit. Nam si corripitur, uel praecedit dictionem ab uocali incipientem, fit per apocopen. cum uero producitur sequente uocali, fit tantum synaloepha, quamquam Seruius primo Aeneidos aliter sentit.

Septimus modus est, cum correpta uocalis in unam desinit consonantem sequente aspiratione, quae tamquam littera positionem facere posse nonnullis uidetur, ut in illo Virgilii: *Terga fatigamus hasta*, ut mūs hā, sit spondeus, & mus producatur propter aspirationem quae sequitur, cum potius id caesurae semiquinariae dandum sit. Item apud eundem: *Graius homo infectos linquens profugūs Hymenaeos*, &, *Ille latus niueum molli fultūs hyacintho*, ut gūs & tūs producantur sequente aspiratione in hymenaeo, & hyacintho, cum potius producantur, quoniam u uocalis desinit in consonantem in fine dictionis, & est principium pedis in utroque dactylo, gūs hy̆ mĕ, & tūs hy̆ ă per quartum modum. Quare facile accedo iis, qui septimum modum superfluum dicunt.

Haec de syllabarum quantitate occupatissimi scripsimus, & propterea multa consulto praetermisimus. quae ad rem facere uidebantur. Quamquam siqui haec quoque accurate legerint, adeo se profecisse sentient, ut quod didicerint, numquam poeniteat. Nunc autem de pedibus iterum plura quaedam dicamus non inutilia studiosis.

DE. PEDIBVS. ET. ACCIDENTIBVS VNICVIQVE. PEDI

PEs in metro, est compositio syllabarum cum certa obseruatione, temporum sublationem, & positionem recipiens, quae ἄρσις, ac θέσις Graece dicuntur. Fit autem pes e duabus pluribusue syllabis.

labis. Nam ex una ſyllaba etiam ſi longa fuerit, pes fieri non poteſt, quia duobus ictibus fit, non gemino tempore. nam bis ferire oportet etiam duas breues, quod pulchre ſic Terentianus:

Vna longa non ualebit edere ex ſeſe pedem,
Ictibus quia fit duobus, non gemello tempore.
Breuis utrinque ſit licebit, bis feriri conuenit.
Parte nam attollit ſonorem, parte reliqua deprimit.
ἄρσιν hanc Graeci uocarunt, alteram contra θέσιν.

Pedi accidunt ſeptem, Sublatio, Poſitio, Proportio, Numerus ſyllabarum, Tempus, Reſolutio, Figura. ἄρσις, & θέσις quae Latine ſublatio, & poſitio dicuntur, accidunt pedi, quoniam ſuſtollere primam partem pedis, deprimere ſecundam oportet.

Proportio in pede aut eſt aequa, aut dupla, aut ſeſquipla, quam & ſeſquialteram nunc dicunt, ſed non recte: aut tripla, aut epitrite, aut ſuperbipartiens tertias, aut epitetarte, aut epipente, aut dupla epitrite.

Aequa eſt in iis pedibus, qui ſoluti tot tempora habent in ſublatione, quot & in poſitione, ut ſunt pyrrhichius, ſpondeus, dactylus, Anapaeſtus Pyrrhichii enim ἄρσις unum tempus habet, & θέσις unum, ut dĕŭs. ſpondei autem, & dactyli, & anapaeſti ſublatio, duo habet tempora, & poſitio totidem, ut hērōs, Tītyᵕrŭs. flŭuĭōs.

Dupla proportio eſt, quoties altera pars alteram duplo uincit, unde & nomen accepit, ut in iambo, & trochaeo, & ambobus ionicis, Iambi enim ſublatio unum tempus habet, poſitio duo. Trochaei uero contra, ſublatio duo habet tempora, poſitio unnm. Ionici item minoris ſublatio duo tempora habet, poſitio quattuor. Ionici aut maioris contra ſublatio, quattuor habet tempora, poſitio duo. ut dĭēs, mātĕr. Dĭŏmēdēs. Prōsĕrpĭnā.

Seſquipla proportio eſt, quoties altera pars alteram continet & eius dimidium, ideſt totum & ſemis, ut in paeanibus, qui habent quinque tempora, quorum altera pars ſunt duo, tria altera. tria igitur, & duo in ſe continent, & alteram duorum partem. ut Caēcĭlĭŭs, Hŏrātĭŭs, Mĕnĕlāŭs, Prĭāmĭdēs. haec a Graecis ἡμιόλιος

dicitur,

dicitur, de qua Aristoteles in Rhetoricis sic: ἔστι δὲ τρίτος ὁ παιὰν, καὶ ἐχόμενος τῶν εἰρημένων, τρία δὲ πρὸς δύ᾽ ἐστίν. ἐκείνων δὲ ὁ μὲν ἓν πρὸς ἕν, ὁ δὲ δύο πρὸς ἕν, ἐν δέχεται δὲ τῶν λόγων τούτων ὁ ἡμιόλιος. οὗτος δὲ ἐστιν ὁ παιάν. Huic fingere nomen Latinos noluisse, inquit Gellius decimo septimo lib. quoniam id absurde futurũ, ait erat enim: *Quale fieri nomen hemiolios posset? Est autẽ hemiolios, qui numerum aliquem totum in se habet, dimidiumq. eius, ut treis ad duo, quindecim ad decem, triginta ad uiginti.*

Tripla proportio est, quoties una pars ter alteram continet, ut in amphibracho, cuius sublatio unum tempus habet. Positio tria, ut Lătīnŭs. Epitrite proportio est, quoties una pars continet alteram, & tertiam partẽ eius, ut in epitritis, quorum una pars quattuor habet tempora, altera tria. ut ărīstīdēs ∪ – – –: ārchĭmēdēs – ∪ – –: Dēmōsthĕnēs – – ∪ –: Cōnstāntīnŭs – – – ∪. Gellius autem sic de hac proportione dicit, Epitritos autem est, qui habet totum aliquem numerum, & eius partem tertiã, ut quattuor ad treis, duodecim ad nouem, quadraginta ad triginta.

Superbipartiens tertias proportio est, cum una pars continet alteram, & duas tertias eius, ut in anticyprio pede syllabarum quinque, & octo tẽporum cuius sublatio tria tẽpora habet, positio quinq. ut uĕrbĕrātūrŭs – ∪ – – ∪.

Epitetarte proportio est, cum una pars continet alteram, & quartã partem eius, ut in mesobrachy, syllabarũ quinq. & temporum nouẽ, cuius sublatio quattuor habet tempora, positio quinque, ut cōnuĕrbĕrātōs – – ∪ – –.

Epipẽpte proportio est, cum una pars continet alteram, & quintam partem eius, ut in caniocretico syllabarum quinque, temporũ undecim. cuius ἄρσις sex tempora habet, θέσις quinque, ut āmāmēntārĭīs – – – – ∪ –.

Dupla super tertia proportio est, cum maior pars continet minorem bis, & alteram eius partem, ut in Musico e syllabis quinque, paenultima & antepaenultima longis, ceteris breuibus temporum septem, cuius sublatio duo tempora habet, positio quinque, ut pŏpŭlābŭndŭs ∪ ∪ – – ∪.

Haec

Haec nos de proportionibus, quae pedibus accidunt. Sed M. Tullius in libro de perfecto oratore tres tantum esse pedum proportiones dicit his uerbis; *Pes enim, qui adhibetur ad numeros, partitur in tria, ut necesse sit partem pedis, aut aequalem esse alteri parti, aut altero tanto, aut sesqui maiorem. Ita fit aequalis dactylus, duplex iambus sesqui paean.* Et paullo inferius: *Sed ita factos eos pedes esse, ut in eis singulis modus insit, aut sesquiplex, aut duplex, aut par.* Idem quoque Fabius Quinctilianus ait, his uerbis: *Rhythmus aut par est, ut dactylus, aut sesquiplex, ut paean: cuius uis est e longa & tribus breuibus, quiq. ei contrarius, e tribus breuibus, & longa, uel alio quoquo modo, tempora tria ad duo relata, sesquiplum faciunt, aut duplex, ut iambus: nam est e breui & longa, quiq. est ei contrarius.* Sergius etiam inquit, omnes pedes tres diuisionum habere formas, quae pertineant ad Grammaticos aequam, duplam, sesquiplam. nam amphibrachyn, & epitritos ait excipi a Donato. Sed eos intelligit tantum, qui non sunt maiores quattuor syllabis, hoc est duarum syllabarum, quattuor pedes, trium, octo, quattuor, sexdecim. Idem uidetur sentire Terentianus, cum ait:

Vna porro bis feriri quando poterit syllaba.
Temporum momenta sane lege certa diuidunt.
Aut enim quantum est in ἄρσει, tantum erit tempus θέσει
Altera aut simplo uicissim temporis duplum dabit,
Sesquiplo uel una uincet alterius singulum.

Vbi obiter notandum accepisse syllabam in eo uersu: *Vna porro bis feriri, quando poterit syllaba*, pro complexione non litterarum, sed syllabarum, idest pro pede. In commentariis Hephaestionis tres easdem proportiones pedes habere scribitur his uerbis, τὰ δὲ μέτρα ἀπὸ ποδῶν τινῶν εἰσι, τῶν ἐχόντων ἢ ἴσον λογον, ἢ διπλασίονα, ἢ ἡμιόλιον καὶ τοῦ μὲν ἴσου εἴη ἂν δάκτυλος -∪∪. μία γὰρ μακρὰ καὶ δύο βραχεῖαι τὸν αὐτὸν ἔχουσι λόγον. τοῦ δὲ διπλασιονος τροχαῖος -∪, μακρὰ γὰρ τῆς βραχείας διπλασίων, τοῦ δὲ ἡμιολίου, βακχεῖος ∪--, βραχεῖα γὰρ καὶ μακρὰ πρὸς τὴν μακρὰν λόγον ἔχουσιν ἡμιόλιον ἴσος igitur λόγος, Latine aequalis ratio, διπλασίων dupla-

ris, ἡμιόλιος sesquipla, siue, ut Capella inquit, superdimidia, dici potest. Harum autem prima proportio dactylica, secunda iambica, tertia paeanica nominatur. Illud non praeterierim, Sesqui non significare umquã totum, seu integrum neq. per se, neq. compositum, sed dimidium tantum. Cum igitur componitur, cum eo, cui adiũgitur, significat etiam semis, ut sesquies, sesquilibra, sesquimẽsis. Varro lib. 1. de re rustica: *Annus est diuisus in quattuor parteis totus, & idem subtilius sesquimenses in octo.* Idem in eodem; *Vt nuces integras uno modio comprehendere possis, quod putamina suo quaeque habeant loco natura composita, cum easdem si fregeris, uix sesquimodio comprehendas.* Caue igitur dicas sesquialtera, sesquitertia, sesquiquarta, & huiusmodi: sed uel Graecis utere nominibus, ut Gellius dicit, & Macrobius facit: uel superdimidium, supertertium, superquartum, & deinceps, ut traducit Martianus Capella. Non me latet, quid Hermolaus, quid Politanus super ea re senserint, Illud Ciceronis me magis mouet, cum dicit, ut supra recitaui, partem pedis aut aequalem esse alteri parti, aut altero tanto, aut sesqui maiorem. sesqui, idest dimidio. Apud Vitruuium igitur & sesquialterum. & ternarium, & quinctarium, & huiusmodi Latina, puto perperam legi, nec esse Vitruuii. Boetius etiam, meo iudicio in his dictionibus lapsus est.

Numerus syllabarum accidit pedi, quia aut duarum syllabarum pes est, ut dĕŭs. aut trium, ut dŏmĭnŭs. aut quattuor, ut īmpĕrātŏr. aut quinque, ut ălphĕsĭboeŭs. aut sex, ut Māxĭmĭlĭānŭs.

Tempora pedi accidunt ad minimum duo; ad summum, duodecim. Duo enim tempora habet Pyrrhichius. ◡◡. Tria iambus, ◡◡◡. Quattuor spondeus, ◡◡◡◡. Quinque Paeanes, ◡◡◡◡◡. Sed Ionici, ◡◡◡◡◡◡. Septem Dasius, ◡◡◡◡◡◡◡. Octo Ameboeus, ◡◡◡◡◡◡◡◡. Nouem Probrachys, ◡◡◡◡◡◡◡◡◡. Decem Molosso spondeus, ◡◡◡◡◡◡◡◡◡◡. Vndecim Creticomolossus, ◡◡◡◡◡◡◡◡◡◡◡. Duodecim Dimolortus, ◡◡◡◡◡◡ ◡◡◡◡◡◡.

Solutio

Solutio accidit, pedi, cum longa ſyllaba ſoluitur in duas breues. unde ſpondeus -- recipere poteſt tres ſolutiones. nam ſi ſoluas primam, faciet anapaeſtum ∪∪-. ſi ſecundam, dactylum -∪∪. ſi utramque, proceleuſmaticum ∪∪∪∪. Dactylus uero unam tantum. ſoluendo enim primam, facies proceleuſmaticum.

Figura acccidit pedi, quia pedes aut ſimplices, aut duplices, aut heteroplici ſunt. ſimplices ſunt quattuor diſſyllabi, octo triſyllabi, qui nullam alterius pedis admixtionem habent. Duplices uero ſunt ſexdecim, qui e diſſyllaborum pedum geminatione conſtant, qui & combinati, & quadrati dicuntur. Heteroplici autem e diſſyllabis, cum triſyllabis compoſiti, ſunt duo & triginta: e triſyllabis autem cum triſyllabis, quattuor & ſexaginta habentur numero, de quibus deinceps tractabimus.

DE. QVATTVOR. PEDIBVS. DISSYLLABIS

PYRRHICHIVS, qui & dibrachys, & bibreuis, & tripudians, & cineſias, & pariambus, & hegemon, & ductor dicitur, conſtat e duabus breuibus temporum duum, ut dĕŭs. Recipit proportionem aequam unius ad unum, & nullam ſolutionem, quia ſyllaba breuis reſolui non poteſt. Dictus eſt autem pyrrhichius ἀπὸ τῆς πυῤῥίχης ſaltationis genere. uel ἀπὸ τοῦ πυῤῥίχου Curetum deo, de quo meminit Pauſanias in libro tertio. Tripudians autem, quia tripudiis aptus: unde & Cineſias cognominatus eſt, quia uelox eſt παρὰ τὸ κινῶ moueo, Graece κινησίας dicitur. Pariambus dictus eſt, quia iambum aſſequitur. frequenter enim in ultimo loco uerſus iambici inuenitur: ἀπὸ τοῦ παρὰ καὶ ἴαμβος, παρίαμβος. Hegemon autem quia omnium primus eſt. ἡγεμὼν enim ductor: pro quo male egaeon legitur a quibuſdam. Et notandum ideo a Pyrrhichio breui pede incipere, quo de artemetrica ſcribunt, quoniam ante breue eſt factum quam longum, ſicut unus numerus ante, quam duo inuentus eſt.

Spondeus qui & Pontificius dicitur, pyrrhichio contrarius, conſtat e duabus longis temporum quattuor, ut haērēs --. Recipit proportionem aequam duorum

ad duo, & ſolutiones tres. Soluitur enim in anapaeſtum ∪∪–. in dactylum –∪∪. in proceleuſmaticum ∪∪∪∪. dictus παρὰ τὴν σπονδὴν idest a libatione, quia in templis, ſpondaicis carminibus utebantur, ne libantes ſonum abominoſae uocis audirent.

Iambus qui & Daunius, & Gradarius dicitur, conſtat e breui, & longa, temporum trium, ut dĭēs ∪–. Recipit proportionem duplam unius ad duo, & ſolutionem unam in tribrachyn ∪∪∪. dictus παρὰ τὸ ἰαμβίζειν, τὸ ὑβρίζειν quod eſt contumelioſum eſſe, quod Iambe puella Cererem de filia ſollicitam male tractarit. eſt autem uerſui maledico habilis. alii παρὰ τὸ ἰὸν βάλλειν iambum appellatum putant, ideſt ab emittenda ſagitta: quoniam ii, qui iaculantur e breui receſſu, in extenſum paſſum proferuntur, ut fortiore nixu relictum confirment, ideoque iambum e breui & longa eſſe compoſitum.

Trochaeus qui & Chorius, & Cordax, & Rutilus dicitur. conſtat e longa & breui, temporum trium, ut mātĕr –∪. Recipit proportionem duplam duorum ad unum & ſolutionem unam in tribrachyn ∪∪∪. Dictus trochaeus, παρὰ τὸ τρέχειν quod eſt currere, quia metra trochaica uolubiliter incedunt, ac in orbem, ut trochus. ſimili ratione Rutilus dictus eſt. Chorius autem, χορεῖος Graece dicitur, quod choreis: Cordax, quod laſciuae ſaltationi aptus ſit.

Sed notandum, Choreum eundem eſſe & cum trochaeo, & cum tribracho apud antiquos. Cicero enim de perfecto oratore, *Dichoreus*, inquit, *uocatur, cum duo extremi chorei ſunt. ideſt e ſingulis longis, & breuibus*. Contra paullo inferius inquit: *Ne iambus quidem, qui eſt e breui, & longa, aut par choreo, qui habet tres breues, ſed ſpatio par, non ſyllabis*, Quinctilianus in nono de compoſitione inquit, *Tres breues Choreum, quem tribrachyn dici uolunt, qui choreo trochaei nomen imponunt*. Illo etiam argumento apparet, nomen chorei trochaeo quoque inditium, quod choriambus e choreo, & iambo compoſitus, e quattuor ſyllabis conſtat,

ſtar, prima & ultima longis, ceteris breuibus. Quapropter cum pro trochaeo ponitur, uidetur differentiae cauſſa, ſcribendum pro I, excluſo e, quando & Terentianus fecit in eo uerſu, χόρῐŏς idem nuncupatur a magiſtris plurimis, Item in eo, Nam qui χό'ρῐōς dicitur, & τροχαῖος idem eſt: χόριος in primo uerſu, eſt tribrachys; eſt enim metrum trochaicum quod in prima ſede admittit uel trochaeum, ut tribrachyn. in ſecundo autem, eſt anapaeſtus, eſt enim metrum ſotadicum, quod in ſecunda ſede non niſi anapaeſtum ſuſcipit. Idem quoque facit in hoc hexametro heroico; *Praemonuī chŏrĭon dici, quem ſaepe trochaeum Dicimus*.

DE. OCTO. PEDIBVS. TRISYLLABIS.

Dactylus, quem & πολιτικὸν Graeci appellant, conſtat e prima longa, & duabus breuibus, temporum quattuor, ut Rōmŭlŭs. -∪∪. Recipit proportionem aequam, duorum ad duo, & ſolutionem unam in proceleuſmaticum ∪∪∪∪. dictus ἀπὸ τῶν δακτύλων τῆς χειρὸς hoc eſt a manus digitis, quia quemadmodum digitus tres habet articulos, primum longiorem, breuiores ceteros, ita dactylus tres habet ſyllabas, longiorem primam, breuiores ceteras.

Anapaeſtus, qui & antidactylus dicitur, quod ſit dactylo contrarius, conſtat e duabus breuibus, & longa, temporum quattuor, ut nĕbŭlaē∪∪-. Recipit proportionem aequam duorum ad duo, & unam ſolutionem in proceleuſmaticam ∪∪∪∪. dictus παρὰ τὸ ἀναπαίειν, id eſt παρὰ τὸ ἀνάπαλιν ἀντικρούειν πρὸς τὸν δάκτυλον, quia recurrendo, ſono reciproco, repercutit dactylum.

Tribrachys, qui & Brachyſyllabus, & Choreus dicitur, conſtat e tribus breuibus, temporum trium; ut dŏmĭnŭs ∪∪∪. Recipit proportionem ſubduplam unius ad duo. Dictus ὅτι ἔχει τρεῖς βραχείας συλλαβάς.

Moloſſus qui & Canius, & Hippēus, & Vertumnus, & Extenſipes, &, Trimacrus dicitur, tribracho contrarius,

constat

constat ex tribus longis, temporum sex, ut Aenēās. - - - Recipit proportionem subduplam, duorum ad quattuor, & solutiones septem in ionicum a minore ∪∪--. ionicum a maiore --∪∪. in choriambum -∪∪-. in mesomacrum ∪∪-∪∪. in parapaeona -∪∪∪∪ in pyrrhichanapaestum ∪∪∪∪-. in dichoreum ∪∪∪∪∪∪. Dictus molossus, quia Molossi, idest Thessali, ad bellum procedentes, huius modulata compositione utebantur. hippeus uero, ἀπὸ τῶν ἵππων. equestri enim pugnae conueniens modulabatur. & producit paenultimam, quia Graece sic scribitur ἱππεῖος trimacrus, ὅτι ἔχει τρεῖς μακρὰς συλλαβὰς,

Amphibrachys, qui & scolius, & ianius, & amphibreuis dicitur, constat ex extremis breuibus, & media longa, temporum quattuor, ut lĭbēllŭs ∪-∪. Recipit proportionem subtriplam, unius ad tria. & solutionem unam in proceleusmaticum ∪∪∪∪. dictus amphibrachys. ὅτι ἔχει δύο βραχείας συλλαβὰς ἀμφὶ τὴν μακρὰν. media enim lōga utrimq. breui includitur syllaba. Scolius autē, quia habiliter componitur scolio, quae est species citharae, uel μέλος τι ὀλιγόστιχον apud Suidam.

Amphimacrus qui & mensalis, & fescenninus, & creticus dicitur, constat ex extremis longis, media breui, temporum quinque, ut hērcŭlēs -∪-. Recipit proportionem subsesquiplam duorum ad tria, & solutiones treis in paeana primum -∪∪∪. in paeana quartum ∪∪∪-. in orthium ∪∪∪∪∪. dictus amphimacrus ὅτι ἔχει δύο μακρὰς συλλαβὰς ἀμφὶ τὴν βραχεῖαν. id est a duabus utrimque longis breuem mediam amplectentibus. Creticus uero, quia Cretenses saltando, eius rhythmica compositione utebantur.

Bacchius, qui & Oenotrius dicitur, constat e breui, & duabus longis, temporum quinque ut ătēnāē ∪--. Recipit proportionem sesquiplam trium ad duo, uel contra, & solutiones treis, in paeana secundum ∪-∪∪. in paeana quartum ∪∪∪-. in orthium ∪∪∪∪∪. Dictus ἀπὸ τῆς βακχῆς, aptus enim bacchantibus. Fabius tamen & Terentianus, Bacchium contra, è duabus longis,

& ultima breui constare dicunt, ut infra post Terentiani carmina de pedibus, ostendemus. hic autem sequimur communem scriptorum opinionem tam Graecorũ quam Latinorum.

Palimbacchius qui & Latius & Antibacchius dicitur, constat e duabus longis & breui, temporum quinq. ut Rōmānŭs – – ∪. Recipit proportionem subsequiplam, duorum ad tria, uel contra, & solutiones tres in paeana primum – ∪∪∪. in paeana tertium, ∪∪ – ∪. in orthium ∪∪ ∪∪∪. Dictus palimbacchius, quia contrarius est bacchio. πάλιν enim hoc loco, contra, significat, ut παλινῳδία ἐναντία ᾠδὴ, ἢ τὸ τὰ ἐναντία εἰπεῖν τοῖς προτέροις. a nobis recantatio dici potest, cum quae diximus, retractamus, & παλίντονα τόξα, arcus, qui cum tenduntur, in contrariam partem uertunt cornua. significat etiam rursus, & retro, unde Palinurus. Mar. Minxisti currente semel Pauline carina: Meiere uis iterũ, iam Palinurus eris. παλινάγγελος, ὀπίσω ἐπανελθὼν ἄγγελος.

DE. SEXDECIM. PEDIBVS QVATTVOR. SILLABARVM

Proceleusmaticus constat e duobus pyrrhichiis, id est e quattuor syllabis breuibus, temporum quattuor, ut phĭlŏsŏphŭs ∪∪∪∪. Recipit proportionem aequam duorum ad duo, & nullam solutionem. dictus παρὰ τὸ παρακελεύειν, idest a cohortatione, & iussu nautico, qui ob celeritatem est aptissimus.

Dispondeus constat è duobus spondeis, id est è quattuor longis, temporum octo. ut ōrātōrēs – – – –. Recipit proportionem aequam, quattuor ad quattuor, & solutiones decem, in spondeo dactylum – – – ∪∪. in ameboeum – – ∪∪ – in choriobacchium – ∪∪ – –. in diphyem ∪∪ – – – in latiochoreum – – ∪∪∪∪. in politicanapaestũ – ∪∪∪∪ – in choreobacchium ∪∪∪∪ – – in didactylum. – ∪∪ – ∪∪. in diantidactylum ∪∪ – ∪∪ –. in anapaestodactylum ∪∪ – – ∪∪. Si soluas igitur singulas longas dispōdei, fient pedes quattuor è quinque syllabis; si binas, fient sex, è sex syllabis: plures autẽ

duabus

duabus non licet soluere, ne fiat pes plurium, quam sex syllabarum, & transeat in solutam orationem. unde molossospondeus non nisi quinque admittit solutiones. hac eadem quoque ratione, hexasyllabi pedes non soluuntur, quia cum sint sex syllabarũ omnes, si soluas, creabitur pes maior sex syllabis: quod, ut supra dixi, nõ licet.

Diiambus constat e duobus iambis, id est è quattuor syllabis, prima, & tertia breuibus, ceteris longis, temporum sex, ut prŏpīnquĭtās ᴗ-ᴗ-. Recipit proportionem aequam trium ad tria, & solutiones tres in periambum ᴗ-ᴗᴗ. in pyrrhichanapaestum ᴗᴗᴗ-. in dichoreum ᴗᴗᴗᴗ.

Ditrochaeus qui & Dichorius a Cicerone dicitur, constat e duobus trochaeis, id est è quattuor syllabis, prima & tertia longis, ceteris breuibus, temporum sex, ut cāntĭlēnă -ᴗ-ᴗ. Recipit proportionem aequam trium ad tria, & solutiones tres, in Parapaeona -ᴗᴗᴗᴗ. in Hegemoscolium ᴗᴗᴗ-ᴗ. in dichoreum ᴗᴗᴗᴗᴗᴗ.

Antispastus constat ex iambo, & trochaeo, id est è quattuor syllabis, prima & ultima breuibus, & mediis longis, temporum sex, ut ălēxāndĕr ᴗ--ᴗ. Recipit proportionem aequam trium ad tria, & solutiones tres, in periambum ᴗ-ᴗᴗᴗ. in Hegemoscolium ᴗᴗᴗ-ᴗ. in dichoreũ ᴗᴗᴗᴗᴗᴗ. dictus παρὰ τὸ ἀντισπᾶν. quod est distrahere, quia iambus, & trochaeus, ex quibus componitur, inter se contrarii sunt.

Choriambus constat e chorio, id est trochaeo, & iambo, hoc est, e quattuor syllabis, prima & ultima longis, & mediis breuibus, temporum sex, ut nōbĭlĭtās -ᴗᴗ-. Recipit proportionem aequam trium ad tria, & solutiones tres, in parapaeona -ᴗᴗᴗᴗ. in pyrrhichanapaestum ᴗᴗᴗᴗ-. in dichoreum ᴗᴗᴗᴗᴗᴗ. dictus, quod ex chorio, & iambo constet.

Ionicus a minore constat ex pyrrhichio, & spondeo, id est ex quattuor syllabis, duabus primis breuibus, ceteris longis, temporum sex, ut Dĭŏmēdēs ᴗᴗ--. Recipit proportionem subduplam duorum ad quattuor, aut contra, & solutiones tres in mesomacrum ᴗᴗ-ᴗᴗ. in pyrrhichanapaestum ᴗᴗᴗᴗ-. in dichoreum ᴗᴗᴗᴗᴗᴗ.

Ionicus maior constat e spondeo, & pyrrhichio, idest, e quattuor syllabis, primis duabus longis, ceteris breuibus, temporum sex, ut Dēmētrĭŭs - - ∪ ∪. Recipit proportionem duplam, quattuor ad duo, & solutiones tres in parapaeona - ∪ ∪ ∪ ∪. in messomacram ∪ ∪ - ∪ ∪. in dichoreum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Paean primus constat e trochaeo, & pyrrhichio, id est e quattuor syllabis, prima longa, & ceteris breuibus, temporum quinque, ut āmbrŏsĭŭs - ∪ ∪ ∪. Recipit proportionem sesquiplam, trium ad duo, uel contra, & solutionem unam, in orthium ∪ ∪ ∪ ∪ ∪. dictus paean, quod eo laudes Apollinis canerent, quem Paeana numcupabant, uel ab inuentoris nomine. dicitur & paeon per o: sed apud Aristotelem & Ciceronem, & Quinctilianum, & Pollucem paean per a legitur.

Paean secundus constat ex iambo & pyrrhichio, id est e quattuor syllabis, secunda longa, & ceteris breuibus, temporum quinque, ut pŏtēntĭă ∪ - ∪ ∪. Recipit proportionem sesquiplam trium ad duo, uel contra, & solutionem unam in orthium ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Paean tertius constat ex pyrrhichio, & trochaeo, hoc est e quattuor syllabis, tertia longa, & ceteris breuibus, temporum quinque, ut ā ĕāndĕr ∪ ∪ - ∪. Recipit proportionem sesquiplam duorum ad tria, uel contra, & unam solutionem in orthium ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Paean quartus constat e pyrrhichio, & iambo, hoc est e quattuor syllabis, ultima longa, & ceteris breuibus tēporum quinque, ut Dŏmĭnĭcī ∪ ∪ ∪ -. Recipit proportionem sesquiplam duorum ad tria, uel contra, & solutionē unam, in orthium ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Epitritus primus constat ex iambo, & spondeo, idest e quattuor syllabis, prima breui, & ceteris longis, temporum septem, ut pŭēllārēs ∪ - - -. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quattuor, uel cōtra, & solutiones sex, in iambodactylum ∪ - - ∪ ∪. in cyprium ∪ - ∪ ∪ -. in dasium ∪ ∪ ∪ - -. in scoliochoreum ∪ - ∪ ∪ ∪ ∪, in choreodactylum ∪ ∪ ∪ - ∪ ∪. in choreantidactylum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ - ∪. dictus, quoniam ex iambo, & spondeo constat, idest e quattuor,

& tribus

& tribus inter quae est proportio supertertia, quae Graece ἐπιτρίτη dicitur.

Epitritus secundus constat e trochaeo, & spondeo, idest e quattuor syllabis, secunda breui, & ceteris longis, temporum septem, ut conditores -⏑--. Recipit proportionem ἐπιτρίτην seu supertertiam trium ad quattuor, & solutiones sex, in choriodactylum -⏑-⏑⏑. in strophum -⏑⏑⏑-. in dasium ⏑⏑⏑--. in dactylochoreum -⏑⏑⏑⏑⏑. in choreodactylum ⏑⏑⏑-⏑⏑. in choreantidactylum ⏑⏑⏑⏑⏑-.

Epitritus tertius constat e spondeo & iambo, idest e quattuor syllabis, tertia breui, & ceteris longis, temporum septem. ut concordiae --⏑-. Recipit proportionem ἐπιτρίτην seu supertertiam, quattuor ad tria, & solutiones sex, in symplectum --⏑⏑⏑, in strophum -⏑⏑⏑-. in Dochinum ⏑⏑-⏑-. in dactylochoreum, -⏑⏑⏑⏑⏑. in choreantidactylum, ⏑⏑⏑⏑⏑-. in anapaestochoreum ⏑⏑-⏑⏑⏑.

Epitritus quartus constat e spondeo, & trochaeo, idest e quattuor syllabis, ultima breui, & ceteris longis, temporum septem, ut Constantinus ---⏑. Recipit proportionem ἐπιτρίτην seu supertertiam quattuor ad tria, & solutiones sex in symplectum --⏑⏑⏑. in doriscum -⏑⏑-⏑. in musicum ⏑⏑--⏑. in dactylochoreum -⏑⏑⏑⏑⏑. in choreoscolium ⏑⏑⏑⏑-⏑. in anapaestochoreum ⏑⏑-⏑⏑⏑.

DE. DVOBVS. ET. TRIGINTA. PEDIBVS PENTASYLLABIS

Orthius constat e pyrrhichio, & choreo, idest e quinque syllabis breuibus, ut philosophiam ⏑⏑⏑⏑⏑. Recipit proportionem subsesquiplam duorum ad tria, & nullam solutionem.

Molossospondeus constat e spondeo, & molosso, id est e quinque syllabis longis, temporum decem, ut fastidiuisti -----. Recipit proportionem subsesquiplam quattuor ad sex, & solutiones quinque, in caniodactylum ----⏑⏑. in caniantidactylum ---⏑⏑-. in la-

tiobacchium --◡◡--. in dactylocanium -◡◡---. in antidactylocanium ◡◡----. plures quinque non recipit solutiones, quia si quis soluat duas longas excedet per sex syllabas, quod, ut supra diximus, non licet.

Probrachys constat ex iambo, & molosso, idest è quinque syllabis, prima breui, ceteris longis, temporum nouem, ut hŏnōrāuīstī ◡----. Recipit proportionem subduplam trium ad sex, & solutiones non plures quattuor, in bacchiodactylum ◡-◡◡. in bacchiantidactylum ◡◡-◡◡-. in scoliobacchium ◡◡◡-. in choreocanium ◡◡◡---.

Hyberbrachys constat ex trochaeo, & molosso -◡--- idest è quinque syllabis, secunda breui, & ceteris lōgis, temporum nouem, ut uĕrbĕrāuīstī -◡---. Recipit proportionem subduplam trium ad sex, & solutiones quattuor in cretico dactylum -◡--◡◡. in creticantidactylum -◡◡-◡◡-. iu dactylobacchium -◡◡◡--. in choreocanium ◡◡◡---.

Mesobrachys constat ex spondeo, & bacchio, idest e quinque syllabis, media breui, & ceteris longis temporum nouem, ut dīuērbĕrāstī --◡--. Recipit proportionē hypepitetarten, siue subsuperquartam; quattuor ad quinque, & solutiones quattuor, in latiodactylum --◡-◡◡. in latiantidactylum --◡◡◡-. in dactylobacchium -◡◡◡--, in anapaestobacchium ◡◡-◡-◡.

Spondeocreticus constat è spondeo, & cretico, hoc est è quinque syllabis, quarta breui, & ceteris longis, temporum nouem, ut cōnclāmāuĕrānt ---◡-. Recipit proportionem hypepitetarten quattuor ad quinque, & solutiones quattuor, in caniochoreum ---◡◡◡. latiantidactylum --◡◡◡-. in dactylocretlcum -◡◡-◡-. in anapaestocreticum ◡◡--◡-.

Calotibus constat è spondeo, & palimbacchio, hoc est ex ultima breui, & ceteris longis, temporum nouem, ut cōnclāmāuērĕ ----◡. Recipit proportionem subsuperquartam, quattuor ad quinque, solutiones quattuor in caniochoreum ---◡◡◡. in latioscolium --◡◡-◡. in dactylolatium -◡◡--◡, in anapraestolatium ◡◡---◡. Sed hic pes, forte melius calotypos, quod sit oblōgus in speciem funis. κάλως enim, funis, & τύπος. & λω per ω magnum

scribendum

ſcribendum καλώτηπος.

Parapaeon conſtat e trochaeo,& choreo,ideſt e quinque ſyllabis prima longa , & ceteris breuibus , temporũ ſex,ut mūltĭlŏquĭūm ¯˘˘˘˘. Recipit proportionem aequam,trium ad tria,& unam ſolutionem, in dichoreum ˘˘˘˘˘˘.Et dicitur parapaeon quod ſit plus quam paeon, qui conſtat e quattuor ſyllabis,prima longa, ceteris breuibus.Parapaeon uero quinque,prima longa,ceteris breuibus παρὰ enim hoc loco ſignificat praeter, quod ſit praeter paeonem , ideſt ſupra paeonem , & pluſquam paeon.unde παραφρονεῖν deſipere eſt, & pluſqnam ſapere: παραβαίνειν praeterire . ſic apud nos praeter. Terentius:Quae mihi tum lamentari praeter ceteras uiſa eſt. & qui erat forma praeter ceteras honeſta, & liberali,ideſt ſupra ceteras.

Pariambus conſtat ex iambo,& choreo,ideſt e quinque ſyllabis,ſecunda longa,& ceteris breuibus, temporum ſex,ut ărīſtŏtĕlĭs ˘¯˘˘˘. Recipit proportionem aequam trium ad tria,& unam ſolutionem, in dichoreum ˘˘˘˘˘˘.

Meſomacrus conſtat e pyrrhichio , & dactylo , ideſt e quinque ſyllabis,antepaenultima longa, & ceteris breuibus,temporum ſex,ut Hĭĕrōnўmŭs ˘˘¯˘˘. Recipit proportionem ſubduplam,duorum ad quattuor,& ſolutionem unam,in dichoreum ˘˘˘˘˘˘.

Hegemoſcolius conſtat e pyrrhichio , & amphibracho,ideſt quinque ſyllabis , paenultima longa,& ceteris breuibus,temporum ſex , ut fămĭlĭārĭs ˘˘˘¯˘. Recipit proportionem ſubduplam , duorum ad quattuor , uel contra,& ſolutionem unam,in dichoreum ˘˘˘˘˘˘.

Pyrrhichanapaeſtus conſtat e pyrrhichio , & anapaeſto,ideſt e quinque ſyllabis,ultima,longa,& ceteris breuibus , temporum ſex, ut phĭlŏsŏphĭaē ˘˘˘˘¯. Recipit proportionem ſubduplam duorum ad quattuor,& ſolutionem unam,in dichoreum ˘˘˘˘˘˘.

Diphyes conſtat e pyrrhichio,& moloſſo,ideſt e quinque ſyllabis,prima & ſecunda breuibus , & ceteris longis,temporũ octo,ut pĕrămāuīſtī ˘˘¯¯¯.Recipit propor-

tionem ſubtriplam duorum ad ſex, uel contra, ſolutiones tres in anapaeſto dactylum ∪∪–∪∪. in diantidactylũ ∪∪–∪∪–. in choreobacchium ∪∪∪∪––.

Choriobacchius conſtat e trochaeo,& bacchio, ideſt e quinque ſyllabis ſecunda,& tertia breuibus, & ceteris longis,temporum octo,ut bēllĭgĕrāntēs –∪∪––. Recipit proportionem ſuperbipartiẽtem tertias,triũ ad quinq., & ſolutiones tres in dactylum –∪∪–∪∪ in politicanapaeſtum –∪∪∪∪–. in choreobacchium ∪∪∪∪––.

Ameboeus conſtat e ſpondeo, & anapaeſto, ideſt e quinque ſyllabis,paenultima,& antepaenultima breuibus,& ceteris longis temporum octo, ut cēnātūrĭūnt ––∪∪–.Recipit proportionem aequam, quattuor ad quattuor,& ſolutiones tres,in latiochoreum ––∪∪∪∪.in polyticanapaeſtum –∪∪∪∪–.in diantidactylum ∪∪–∪∪–.

Spondeodactylus conſtat e ſpondeo, & dactylo, ideſt e quinq. ſyllabis, ultima & penultima breuibus, & ceteris longis, temporum octo, ut cōnclāmāntĭbŭs –––∪∪. Recipit proportionem aequam, quattuor ad quattuor, & ſolutiones tres, in latiochoreum ––∪∪∪∪. in didactulum –∪∪–∪∪.in anapaeſtodactylum ∪∪––∪∪.

Symplectus conſtat è ſpondeo, & choreo, ideſt e quinq. ſyllabis,prima & ſecunda longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut haērēdĭpĕtă ––∪∪∪. Recipit proportionem epitriten, quattuor ad tria, & ſolutiones duas, in dactylochoreum –∪∪∪∪∪. in antidactylochoreum ∪∪–∪∪∪.

Iambodactylus conſtat ex iambo, & dactylo, ideſt è quinq. ſyllabis, ſecunda & tertia longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut hŏnōrārĭŭs ∪––∪∪. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quattuor, & ſolutiones duas,in ſcoliochoreum ∪–∪∪∪∪. in choreodactulum ∪∪∪–∪∪.

Muſicus conſtat e pyrrhichio, & palimbacchio, id eſt è quinq. ſyllabis,paenultima,& antepaenultima longis,& ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut pŏpŭlābūndŭs ∪∪––∪. Recipit proportionem altero tanto, & ſeſquimaiorem, duorum ad quinque, & ſolutiones

duas,

duas, in anapaestochoreum ◡◡–◡◡◡. in choreoſcolium ◡◡◡◡–◡.

Daſius conſtat è pyrrhichio, & bacchio, ideſt quinq. ſyllabis, ultima & paenultima longis, & ceteris breuibus. temporum ſeptem, ut ŏpĭtŭlāntēs ◡◡◡– –. Recipit proportionem altero tanto, & ſequimaiorem duorum ad quinq. & ſolutione duas in choreodactylum –◡◡––◡◡ in choreanti dactylum ◡◡◡◡◡–.

Dochimus conſtat è pyrrhichio, & cretico, ideſt è quinq ſyllabis, ultima, & antepaenultima longis, & ceteris breuibus. temporum ſeptem, ut hy̆ăcĭnthīnās ◡◡– ◡–. Recipit proportipnem altero tanto, & ſeſquimaiorem, duorum ad quinq., & ſolutiones duas in anapaeſtochoreum ◡◡– ◡◡◡. in choreantidactylum ◡◡◡ ◡◡–.

Chorio dactylus conſtat e trochaeo & dactylo, ideſt e quinque ſyllabis, prima, & tertia longis, ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut uĕrbĕrāntĭbŭs –◡–◡◡. Recipit proportionem hypepitritem trium ad quattuor, & ſolutiones duas, in dactylochoreum –◡ ◡◡◡. in choreodactylum ◡◡◡–◡◡.

Spondeoſcolius conſtat e ſpondeo, & amphibracho, ideſt eſt e quinq. ſyllabis, ultima, & antepaenultima breuibus, & ceteris longis, temporum octo, ut dĭuĕrbĕrāntŭr ––◡–◡. Recipit proportionem aequam, quattuor ad quattuor, & ſolutiones tres, in latiochoreum ––◡◡◡◡. in dactyloſcolium –◡◡◡ –◡. in anapaeſtoſcolium ◡◡–◡–◡.

Periambodes conſtat ex iambo, & bacchio, ideſt e quinque ſyllabis, prima, & tertia breuibus, & ceteris longis, temporum octo, ut ĭmāgĭnāntēs ◡–◡––. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, trium ad quinque, & ſolutiones tres, in ſcoliodactylum ◡–◡–◡◡. in ſcoliantidactylum ◡–◡◡◡–. in choreobacchium ◡◡◡◡––.

Cyprius conſtat ex iambo, & anapaeſto, ideſt e quinque ſyllabis, ſecunda & ultima longis, & ceteri breuibus, temporum ſeptem, ut ărĭſtŏtĕlēs ◡–◡◡–. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quattuor, &

ſolutiones

ſolutiones duas, in ſcoliochorum ∪-∪∪∪∪. in choreantidactylum ∪∪∪∪∪-.

Anticyprius conſtat e trochaeo, & palimbacchio, id eſt e quinque ſyllabis, ſecunda, & ultima breuibus, & ceteris longis, temporum octo, ut uērbĕrābāmŭr -∪--∪. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, trium ad quinque, & ſolutiones tres, in creticochoreum -∪-∪∪∪. in dactylobacchium -∪∪∪--. in choreocanium ∪∪∪---.

Iambocreticus conſtat ex iambo, & cretico, ideſt e quinque ſyllabis, prima, & paenultima breuibus, & ceteris longis, temporum octo, ut ĭmāgūncŭlīs ∪---∪-. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, trium ad quinque, & ſolutiones tres, in bacchiochoreum ∪--∪∪∪. in ſcolianapaeſtum ∪-∪∪∪-. in choreocreticum ∪∪∪∪∪-.

Doriſcus conſtat e trochaeo, & amphibracho, ideſt e quinque ſyllabis, prima; & paenultima longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut pīgmălĭōnĭs -∪∪-∪. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quattuor, & ſolutiones duas, in dactylochoreum -∪∪∪∪∪. in choreoſcolium ∪∪∪∪-∪.

Periodicus conſtat ex iambo, & amphibracho, id eſt e quinque ſyllabis, ſecunda & paenultima longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut ĭmāgĭnāmŭr ∪-∪-∪. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quattuor, & ſolutiones duas, in ſcoliochoreum ∪-∪∪∪∪. in choreoſcolium ∪∪∪∪-∪.

Antiperiodicus conſtat e trochaeo & cretico, ideſt e quinque ſyllabis, ſecunda & paenultima breuibus, & ceteris longis, temporum octo, ut lībĕrālĭtās -∪-∪-. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias trium ad quinque, uel contra. & ſolutiones tres in creticochoreum -∪-∪∪∪. in politicanapaeſtum -∪∪∪∪-. in choreocreticum ∪∪∪-∪-.

Strophus conſtat e trochaeo, & anapaeſto, ideſt e quinque ſyllabis, prima, & ultima longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut mūltĭlŏquĭī -∪∪∪-. Recipi

propor-

proportionem hypepitriten,trium ad quattuor,& ſolutiones duas,in dactylochoreum -⏑⏑⏑⏑⏑. in choreantidactylum ⏑⏑⏑⏑⏑-.

Antiſtrophus conſtat ex iambo, & palymbacchio,ideſt e quinque ſyllabis,prima,& ultima breuibus, & ceteris longis,temporum octo,ut ămāuīſsēmŭs ⏑---⏑.Recipit proportionem ſuperbipartiētem tertias,trium ad quinque & ſolutiones tres, in bacchiochoreum ⏑--⏑⏑⏑. in diſcolium ⏑-⏑⏑-⏑. in choreolatium ⏑⏑⏑--⏑.

DE . QVATTVOR . ET . SEXAGINTA PEDIBVS . HEXASILLABIS

Pedes hexaſyllabi,qui heteroplici dicuntur, naſcuntur e triſyllabis geminatis. ſunt autē numero quattuor, & ſexaginta horum nullus reſoluitur, quoniam pedes non amplius quam ſex ſyllabas habent.

Dichoreus conſtat duobus choreis,ideſt e ſex ſyllabis breuibus,temporum ſex, ut rĕsĕcŭĕrĭtĭs ⏑⏑⏑⏑⏑⏑. Recipit proportionem aequam, trium ad tria.

Dicanius conſtat e duobus moloſſis,ideſt, e ſex ſyllabis longis, temporum duodecim, ut cīrcūmuōlāuērūnt ------. Recipit proportionem aequam,ſex ad ſex.

Diantidactylus conſtat e duobus anapaeſtis, ideſt e ſex ſyllabis,tertia,& ultima longis, & ceteris breuibus, temporum octo,ut ăgămēmnŏnĭās ⏑⏑-⏑⏑-.Recipit proportionem aequam quattuor ad quattuor.

Didactylus conſtat e duobus dactylis,ideſt e ſex ſyllabis,prima,& quarta longis,& ceteris breuibus. temporū octo,ut bēllĭgĕrāntĭbŭs -⏑⏑-⏑⏑. Recipit proportionem aequam,quattuor contra quattuor.

Diſcolius conſtat e duobus amphibrachis, ideſt e ſex ſyllabis,ſecunda,& paenultima longis, & ceteris breuibus, temporum octo,ut căcātŭrĭēbăm ⏑-⏑⏑-⏑. Recipit proportionem aequam quattuor aduerſus quattuor.

Dicreticus conſtat e duobus amphimacris, ideſt,e ſex ſyllabis,ſecunda,& paenultima breuibus,ceteris longis, temporum decem, ut ōccŭpātīſsĭmō -⏑--⏑-. Recipit proportionem aequam quinque ad quinque.

Dibacchius

Dibacchius conſtat e duobus bacchiis, ideſt e ſex ſyllabis, prima & antepaenultima breuibus. ceteris longis, temporum decem, ut rĕdārgūtĭōnēs ⏑ – – ⏑ – –. Recipit proportionem aequam quinque aduerſus quinque.

Dilatius conſtat e duobus palimbacchiis, ideſt e ſex ſyllabis, tertia & ultima breuibus, ceteris longis, ut prōnūncĭābāmŭs – – ⏑ – – ⏑. Recipit proportionem aequam quinque ad quinque.

Choreocanius conſtat e tribacho, & trimacro, ideſt e ſex ſyllabis, tribus breuibus, totidem longis, temporum nouem, ut sŭbŏnĕrāuērūnt ⏑ ⏑ ⏑ – – –. Recipit proportionem ſubduplam trium contra ſex.

Caniochoreus conſtat e trilongo, & tribreui, ideſt e ſex ſyllabis, tribus longis, totidem breuibus, temporum nouem, ut cōnseruāuĕrĭmŭs – – – ⏑ ⏑ ⏑. Recipit proportionem duplo maiorem ſex aduerſus tria.

Choreantidactylus conſtat e tribreui, & anapaeſto, ideſt, e ſex ſyllabis, ultima longa, ceteris breuibus temporum ſeptem, ut ărĭĕtĕ lăbānt ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ –. Recipit proportionem ſupertertiam, trium ad quattuor.

Anapaeſtochoreum conſtat ex anapaeſto, & tribreui, ideſt, e quinq. ſyllabis, tertia longa, & ceteris breuibus temporum ſeptem, ut uălĭtūdĭnĭbus ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ ⏑. Recipit proportionem ſupertertiam, quattuor ad tria.

Choreodactylus conſtat e tribreui, & dactylo, ideſt e ſex ſyllabis, quarta longa, ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut uărĭĕtātĭbŭs ⏑ ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑. Recipit proportionem ſupertertiam, trium ad quattuor, uel contra.

Dactylochoreus conſtat e dactylo, & tribreui, ideſt e ſex ſyllabis, prima longa, ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut dīſsĕcŭĕrĭtĭs – ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ ⏑. Recipit proportionem ſupertertiam, quattuor ad tria, uel contra.

Choreoſcolius conſtat e tribreui, & amphibracho, id eſt e ſex ſyllabis, paenultima longa, ceteris breuibus, tēporum ſeptem, ut rĕsĕcŭĕrāmŭs ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ – ⏑. Recipit proportionem ſubſupertertiam, trium ad quattuor, uel contra.

Scoliochoreus conſtat ex amphibracho, & tribreui, id eſt

id est, e sex syllabis, secunda longa, ceteris breuibus, temporum septem, ut ămārĕ patrĭăm u - u u u u. Recipit proportionem supertertiam, quattuor ad tria, uel contra.

Choreocreticus constat e tribreui, & amphimacro, id est e sex syllabis, antepaenultima, & ultima longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut sĕcŭĭt ārbŏrēs u u u - u -. Recipit proportionem supertertiam trium ad quattuor, uel contra.

Creticochoreus constat ex amphimacro, & tribreui, id est, e sex syllabis, prima, & tertia longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut īnsŭlaē spŏrădēs, - u - u u u. Recipit proportionem superbipartientem tertias, quinque ad tria, uel contra. maior enim continet minorem, & duas partes eius.

Choreobacchius constat e tribreui, & bacchio, id est, e sex syllabis, ultima & paenultima longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut lĕgĭtĕ lĭbēllōs u u u u - -. Recipit proportionem superbipartientem tertias, trium ad quinque, uel contra.

Bacchiochoreus constat e bacchio, & tribreui, id est e sex syllabis, secunda, & tertia longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut ăchīllēs uălĭdŭs u - - u u u. Recipit proportionem superbipartientem tertias, quinque ad tria, uel contra.

Choreolatius constat e tribreui, & palimbacchio, id est e sex syllabis, paenultima, & antepaenultima longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut mŭlĭĕr ōrnātă u u u - - u. Recipit proportionem superbipartientem tertias, trium ad quinque, uel contra.

Latiochoreus constat e palimbacchio, & tribreui, id est, e prima & secunda longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut fōrmōsă mŭlĭĕr - - u u u u. Recipit proportionem superbipartientē tertias, quattuor ad tria, uel cōtra.

Cariantidactylus constat e trilongo, & anapaesto, id est, e sex syllabis, paenultima, & antepaenultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut Rōmānōs dōmĭnōs - - - u u -. Recipit proportionem sesquiplam, sex ad quattuor, uel contra.

Antida-

Antidactylocanius constat ex anapaesto, & trilongo, idest, è sex syllabis, prima, & secunda breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut cŏryᵕdōn īnfēlīx ᵕᵕ----. Recipit proportionem sesquiplam, quattuor ad sex, uel contra.

Caniodactylus constat è trilongo, & dactylo, id est è sex syllabis, ultima & paenultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut Rōmānī Caesăris ----ᵕᵕ. Recipit proportionem sesquiplam, sex ad quattuor, uel cōtra.

Dactylocanius constat è dactylo, & trilongo, id est, è sex syllabis, sęcunda, & tertia breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut cāndĭdă lībērtās -ᵕᵕ---. Recipit, proportionem sesquiplam, siue superdimidiam, siue ἡμιόλιον, quattuor ad sex, uel contra.

Canioscolius constat è trilongo, & amphibracho, id est, è sex syllabis, ultima, & antepaenultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut māiēstās Cătōnĭs ---ᵕ-ᵕ. Recipit proportionem sesquiplam, sex ad quattuor, uel contra.

Scoliocanius constat ex amphibracho, & molosso, id est è trimacro, seu trilongo, seu hippio, id est, è sex syllabis, prima & tertia breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut Mătōnĭs aēnēas ᵕ-ᵕ---. Recipit proportionem sesquiplam, quattuor ad tria, uel contra.

Caniocreticus constat è molosso, & cretico, hoc est è sex syllabis, paenultima breui, ceteris longis, temporum undecim, ut cōncōrdēs prīncĭpēs ----ᵕ-. Recipit proportionem epipenpten seu superquintam, & sex ad quinq. uel contra. maior enim continet minorem, & quintam eius partem.

Creticocanius constat ex amphimacro, & trimacro, idest è sex syllabis, secunda breui, ceteris longis temporum undecim, ut prīncĭpēs cōncōrdēs -ᵕ----. Recipit proportionem superquintam, quinq. ad sex, uel contra.

Caniobacchius constat e molosso, & bacchio, idest è sex syllabis, antepaenultima breui, ceteri longis, temporum undecim, ut cōnstāntēs Cătōnēs. ---ᵕ--. Recipit proportionem superquintam, sex ad quinq., uel contra.

Bacchiocanius

Bacchiocanius constat e bacchio, & molosso, idest, e sex syllabis, prima breui, ceteris longis, temporum undecim, ut Athēnīs uīrtūtēs ∪−−−−−. Recipit proportionem superquinctam, ad sex quinq., uel contra.

Caniolatius constat e molosso, & palimbacchio, id est, ex ultima breui, longis ceteris, temporum undecim, ut māiēstās rēgālĭs −−−−−∪. Recipit proportionem super quinctam, quinq. ad sex, uel contra.

Latiocanius constat e palimbacchio, & molosso, id est. e sex syllabis, tertia breui, longis ceteris, temporum undecim, ut rōmānā māiēstās −−∪−−−. Recipit proportionem subsuperquinctam, quinq. ad sex, uel contra.

Anapaestodactylus constat ex anapaesto, & dactylo, idest, sex syllabis, tertia & quarta longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut flŭuĭōs trāĭcĭt ∪∪−−∪∪. Recipit proportionem aequam, quattuor ad quattuor.

Politicanapaestus constat e dactylo, & anapaesto, idest e sex syllabis, prima, & ultima longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut nōbĭlĭs ătăuīs −∪∪∪∪−. Recipit proportionem aequam quattuor ad quattuor.

Anapaestoscolius constat ex anapaesto & amphibrachio. i. e sex syllabis, tertia, & paenultima longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut pŏpūlōs rēgēbăt ∪∪−∪−∪. Recipit proportionem aequam, quattuor ad quatuor.

Scolianti dactylus constat ex amphibracho, & anapaesto, idest e sex syllabis, secunda & ultima longis, ceteris breuibus, temporū octo, ut Cătōnĭs ănĭmōs ∪−∪∪∪−. Recipit proportionem aequam, quattuor ad quattuor.

Anapaestocreticus constat ex anapaesto, & amphimacro, idest e sex syllabis, prima, secunda, paenultima breuibus, ceteris longis, temporum nouem, ut Vĕnĕrī prīncĭpēs ∪∪−−∪−. Recipit proportionem subsuper quartam, siue, ut Graece dicam, ὑπεπιτετάρτην, quattuor ad quinq., uel contra. maior enim pars continet minorē, & quartam eius partem.

Creticantidactylus constat ex amphimachro, & anapaesto, idest e sex syllabis, secunda, paenultima, antepaenultima breuibus, ceteris longis, temporum nouem,

ut

ut, prīncĭpēs Vĕnĕtī -u-uu-. Recipit proportionem superquartam, quinq. ad quattuor, uel contra.

Anapaestobacchius constat ex anapaesto, & bacchio, idest e sex syllabis, prima, secunda, antepaenultima breuibus, ceteris longis, temporum nouem, ut Vĕnĕtōs pŏtēntēs uu-u--. Recipit proportionem superquartam, quattuor ad quinq., uel contra.

Bacchiantidactylus constat e bacchio, & anapaesto idest e sex syllabis, secunda, tertia, ultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut Mĕnālcās rĕcŭbāns u--uu-. Recipit proportionem superquartam, quinq. ad quattuor, uel contra.

Anapaestolatius constat ex anapaesto, & palimbacchio, idest e sex syllabis, tertia, paenultima, antepaenultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut flŭuĭī trānāntŭr uu--- u. Recipit proportionem superquartam, quattuor ad quinq., uel contra.

Latiodactylus constat e palimbacchio, & anapaesto, idest e sex syllabis prima, secunda, ultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem; ut, rīdēntŭr ĭnŏpēs --uuu-. Recipit proportionem superquartam, quinque ad quattuor, uel contra.

Dactyloscolius constat e dactylo, & amphibracho, id est, e sex syllabis, prima, & paenultima longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut praēmĭă pĕcēdŭm -uuu-u. Recipit proportionem aequam, quattuor ad quattuor.

Scoliodactylus constat ex amphibracho, idest e sex syllabis, secunda, & antepaenultima longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut Plătōnĕ dōctĭŏr u-u-uu. Recipit proportionem aequam, quattuor ad quattuor.

Dactylocreticus constat e dactylo, & amphimacro, idest e sex syllabis, prima, ultima, antepaenultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut Māxĭmŭs Hērcŭlēs. -uu-u-. Recipit conditionem superquartam, quattuor ad quinque.

Creticodactylus constat ex amphimacro, & dactylo idest, e sex syllabis, prima, tertia, quarta lōgis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut Hērcŭlēs īnclyŭtŭs -u--uu.

Recipit

Recipit proportionem aequam, quattuor ad quattuor.

Dactylobacchius constat e dactylo, & bacchio, idest, e sex syllabis, prima, paenultima, ultima longis, ceteris breuibus, tẽporum nouem, ut căllĭdŭs ŭlyssēs -ᴗᴗᴗ--. Recipit proportionem superquartam, quattuor ad quinque, uel contra.

Bacchiodactylus constat e bacchio, & dactylo, idest e sex syllabis, secunda, tertia, qnarta longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut ŭlyssēs căllĭdŭs ᴗ---ᴗᴗ. Recipit proportionem superquartam, quinque ad quattuor, uel contra.

Dactylolatius constat e dactylo, & palimbacchio, idest e sex syllabis, prima, paenultima, antepaenultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut fīlĭŭs āldīnŭs -ᴗᴗ--ᴗ. Recipit proportionem superquartam, quattuor ad quinque, uel contra.

Latiodactylus constat e palimbacchio, & dactylo, idest e sex syllabis, prima, secunda, quarta longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut āldīnă fīlĭă --ᴗ-ᴗᴗ. Recipit proportionem superquartam, quinque ad quattuor uel contra.

Scoliocreticus constat ex amphibracho, & amphimacro, idest, e sex syllabis, secunda, antepaenultima, ultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut ămīcŭs Hercŭlēs ᴗ-ᴗ-ᴗ-. Recipit proportionem superquartam, quattuor ad quinque, uel contra.

Cretioscolius constat ex amphimacro, & amphibracho, idest e sex syllabis, prima, tertia, paenultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut pōrtĭaē cătōnĭs -ᴗ-ᴗ-ᴗ. Recipit proportionem superquartam, quinque ad quattuor, uel contra.

Scoliobacchius constat ex amphibracho, & bacchio, idest e sex syllabis, secunda, paenultima, ultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut cătōnĕ mĭnōrī ᴗ-ᴗᴗ--. Recipit proportionem superquartam, quattuor ad quinque, uel contra.

Bacchioscolius constat e bacchio, & amphibracho, idest e sex syllabis, secunda, tertia, paenultima longis,

ceteris breuibus, temporum nouem, ut lĭbēllī plătōnĭs ∪--∪-∪. Recipit proportionem ſuperquartam, quinque ad quattuor, uel contra.

Scoliolatius cõſtat ex amphibracho, & palimbacchio, id eſt, e ſex ſyllabis, ſecunda, antepaenultima, paenultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut pŭēllă fōrmōsă ∪-∪--∪. Recipit proportionem ſuperquartã, quattuor ad quinque, uel contra.

Latioſcolius conſtat e palimachio, & amphimacro, id eſt e ſex ſyllabis, prima, ſecunda, paenultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut fōrmōsă pŭēllă --∪∪-∪. Recipit proportionem ſuperquartam, quinq. ad quattuor, uel contra.

Creticobacchius conſtat ex amphimacro, & bacchio, ideſt, e ſex ſyllabis, ſecunda, & antepaenultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut īnsŭlaē mărīnaē -∪-∪--. Recipit proportionem aequam, quinq. ad quinque.

Bacchiocreticus conſtat e bacchio, & amphimacro, id eſt e ſex ſyllabis, prima, & paenultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut pŭēllaē căndĭdaē ∪---∪-. Recipit proportionem aequam, quinque ad quinque.

Creticolatius conſtat ex amphimacro, & palimbacchio, id eſt e ſex ſyllabis, ſecunda, & ultima breuibus ceteris longis, temporum decem, ut Hērcŭlēs fōrmōsŭs -∪---∪. Recipit proportionem aequam, quinque ad quinque.

Latiocreticus cõſtat e palimbacchio, & amphimacro, ideſt, e ſex ſyllabis, tertia & paenultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut Rōmānē pōntĭfex --∪-∪-. Recipit proportionem aequam, quinque ad quinque.

Bacchiolatius conſtat e bacchio, & palimbacchio, id eſt, e ſex ſyllabis, prima, & ultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut Achīllēs fōrmōsŭs ∪----∪. Recipit proportionem aequam, quinque ad quinque.

Latiobacchius conſtat e palimbacchio, & bacchio, id eſt e ſex ſyllabis, tertia, & quarta breuibus, ceteris lõgis, temporum decem, ut lōngaēuă Săcērdōs --∪∪--. Recipit proportionem aequam, quinque ad quinque.

Etymo-

Etymologiam, caussamq. nominis quorumdam ex supra dictis pedibus quaesiui diligenter apud auctores, sed nihil inueni praeter nomen. Nam Pygmon, siue, ut aliqui scribunt, Pygmaeon, Diphyes, Periambodes, Periodicus, Strophus, Doriscus, Ameboeus, Symplectus, Cyprius, Dochimus, Canius, Latius, habentur quidē apud Diomedem. Dochimi autem Cicero etiam, & Quintilianus meminere, sed nullam dicunt caussam nominis. An igitur aliqui ex ipsis aliter scribantur, quam nos excudendos curauimus, uideant doctiores. Nos quod potuimus dedimus, meliora daturi si habuissemus.

SIMPLICES. PEDES. DISSYLLABI. IIII

Pyrrhichius, qui, & Pariambus, & Dibrachys, & Cinesias, & Hegemon, & Ductor, & Bibreuis, & Tripudians dicitur ⏑⏑ Dĕŭs.

Spondeus, qui & Bilongus, & Dimacros, & Pontificius dicitur – – Mūsaē.

Iambus, qui & Daunius dicitur ⏑ – Sălūs.

Trochaeus, qui & Corius, & Cordax, & Mutulus dicitur – ⏑ āldŭs.

SIMPLICES. PEDES. TRISYLLABI. VIII

Tribrachys, qui & Choreus, & Trochaeus, & Pygmō & Brachisyllabus, & Tribreuis dicitur ⏑⏑⏑ gĕnŭă.

Molossus, qui & Hippius, & Trimacrus, & Trilongus, & Extensipes, & Vertumnus, & Canius dicitur – – – ālcīdēs.

Bacchius, qui & Oenotrius dicitur ⏑ – – ăchīllēs.

Palimbacchius, qui & Antibacchius, & Propompicus, & Saturnius, & Latius dicitur – – ⏑ Hērōăs.

Dactylus, qui & Politicus dicitur – ⏑⏑ Tītўrŭs.

Anapaestus, qui & Antidactylus dicitur ⏑⏑ – rĕcŭbāns

Amphibrachys, qui & Ianius, & Scolius dicitur ⏑ – ⏑ Lătīnŭs.

Amphimacrus, qui & Creticus, & Mensalis, & Fescenninus dicitur – ⏑ – Hērcŭlēs.

DVPLICES.PEDES.QVADRATI. XVI.

Proceleuſmaticus	∪∪∪∪	cŏlĕ dĕŭm.
Diſpondeus	––––	uērē iūrā.
Paean Primus	–∪∪∪	uīuĕ pĭŭs.
Paean Secundus	∪–∪∪	Tĭmē dĕŭm.
Paean Tertius	∪∪–∪	Fŭgĕ ſcōrtă.
Paean Quartus	∪∪∪–	cŏlĕ pĭōs.
Epitritus primus	∪–––	Dĭēs fēſtōs.
Epitritus ſecundus	–∪––	ūſquĕ sēruā.
Epitritus tertius	––∪–	sōdēs căuē.
Epitritus quartus	–––∪	dīcās falsă.
Ionicus a minore	∪∪––	Fŭgĕ lītūs.
Ionicus a maiore	––∪∪	Vītā mălŭm.
Antipaſtus	∪––∪	ămā pācĕm.
Choriambus	–∪∪–	Vōluĕ lĭbrōs.
Diiambus &	∪–∪–	ămā pĭōs.
Ditrochaeus, qui &		
Dichorius,		
Catatrochaeus dicitur	–∪–∪	Mēntĕ Chrīſtŭm.

HETEROPLICI. FIDES. PENTASYLLABI. XXXII.

Orthius	∪∪∪∪∪	bŏnă sĕquĕrĕ.
Moloſſo ſpondeus	–––––	Lēgēs ōbsēruā.
Parapaean	–∪∪∪∪	Pāucă lŏquĕrĕ.
Periambus	∪–∪∪∪	Lŭpās iŭuĕnĭs
Meſomacrus	∪∪–∪∪	Fŭgĕ sēdŭlŭs.
Hegemoſcolius	∪∪∪–∪	Săcră fidēlĭs
Pyrrhichanapaeſtus	∪∪∪∪–	Făcĕ uĕlŭtī
Probrachys	∪––––	pătrēs mōnſtrārūnt
Hyperbrachys	–∪–––	Sēmper ōbsēruāns
Meſobrachys	––∪––	Cātōs părēntēs
Paralegrobtachys, qui &		
Spondeo creticus dicitur	–––∪–	Sānctī ceū iŭbēnt
Hypobrachys, qui &		
Calotibus dicitur	––––∪	Vīues lōngaēuŭs.
Symplectus	––∪∪∪	Foēlīx pŏpŭlŭs.
Iambodactylus	∪––∪∪	Bŏnō prīncĭpĕ.

Muſicus	u u - - u	Pĭŭs ālbērtŭs.
Daſius	u u u - -	Bŏnă mŏmēntī.
Periambodes	u - u - -	Pătrī sŏdālī.
Diphyes	u u - - -	Bŏnŭs āuſcūltā.
Choriobacchius	- u u - -	Cēdĕ pŏtēntī.
Ameboeus	- - u u -	Pārē dŏmĭnīs.
Spondeodactylus	- - - u u	Vēntrī prīmĭtŭs.
Antiperiodicus	- u - u -	Īndĕ lūxŭī.
Spondeoſcolius	- - u - u	Īraē rĕsīſtĕ.
Choriodactylus	- u - u u	Cūnctă tūrpĭă.
Periodicus	u - u - u	Căuē mŏdēſtŭs.
Dochimus	u u - u -	Cŭpĕ līttĕrās.
Strophus	- u u u -	Bēllă fŭgĭās.
Antiſtrophus	u - - - u	Mălōs uītāndŭm.
Cyprius	u - u u -	Mălī pĕrĕānt.
Anticyprius	- u - - u	Fūrtă uītāndŭm.
Iambocreticus	u - - u -	Tŭōs ērŭdī.
Doriſcus	- u u - u	Ūſquĕ ſtŭdēndŭm

HEXASYLLABI . PEDES . EX . TRISYLLABIS COMPOSITI . LXIIII

Dichoreus	u u u u u u	Plăcŭĭt Hĕlĕnă.
Dicanius	- - - - - -	Trōiānō fōrmosō
Diantidactylus	u u - u u -	Gĕnĭtō prĭămō.
Didactylus	- u u - u u	Lēuĭă cārmĭnă.
Diſcolius	u - u u - u	Cănēbăt Hŏmērŭs
Dicreticus	- u - - u -	Mīlĭtēs īnclўtī.
Dibacchius	u - - u - -	Lătīnī fŭērūnt.
Dilatius	- - u - - u	Vīrtūtĕ laētārĕ.
Choreocanius	u u u - - -	Nĭmĭă lībērtās.
Caniochoreus	- - - u u u	Rōmānīs nŏcŭĭt.
Choreantidactylus	u u u u u -	Mĕdĭcŭs hŏmĭnēs
Anapaeſtochoreus	u u - u u u	Pĕrĭmēns, pĕrĕăt.
Choreodactylus	u u u - u u	Mĕdĭcŭs ōptĭmŭs
Dactylochoreus	- u u u u u	Praēmĭă rĕfĕrĕt.
Choreoſcolius	u u u u - u	Pŏpŭlŭs ĭnīquŭs
Scoliochoreus	u - u u u u	Ĭnīquă pătĭtŭr.
Choreocreticus	u u u - u -	Vălĭdŭs Hērcŭlēs
Creticochoreus	- u - u u -	Ōccĭdēns dŏcŭĭt.

Choreobacchius	uuuu--	Părĭdĭs ăchĭllĕs.
Bacchiochoreus	u--uuu	Săgĭttā pĕrĭĭt.
Choreolatius	uuu--u	Prĭămŭs ārmātŭs.
Latiochoreus	--uuuu	ēmĭsĭt ănĭmăm.
Cainantidactylus	---uu-	Lāertē gĕnĭtī.
Antidactylocanius	uu----	Băcŭlō Thērsītēs.
Caniodactylus	----uu	āūrātō uāpŭlăt.
Dactylocanius	-uu---	hūc quŏquĕ Thērsītēn
Canioſcolius	---u-u	Pēlīdaē pĕrēmĭt.
Scoliocanius	u-u---	Pŭgīllŭs īrātī.
Caniocreticus	----u-	Clāmābānt mīlĭtēs.
Creticocanius	-u----	ōptĭmē fēcīſtī.
Caniobacchius	---u--	Rīdēbānt ăchīuī.
Bacchiocanius	u-----	Vĭdēntēs Thērsītē.
Caniolatius	-----u	īnfrāctā cēruīcĕ.
Latiocanius	--u---	Mīrātŭr aēnēas.
Anapaeſtodactylus	uu--uu	Hĕlĕnī rēgĭăm.
Politicanapaeſtus	-uuuu-	Moēnĭă prŏfŭgī.
Anapaeſtoſcolius	uu-u-u	Cŏrўdōn cănēbăt.
Scoliantidactylus	u-uuu-	ălēxĭn ădămāns.
Anapaeſtocreticus	uu--u-	Pŭĕrōs ērŭdī.
Creticanapaeſtus	-u-uu-	Rēgŭlōs fŭgĭās.
Anapaeſtobacchius	uu-u--	Pĕrĕānt ĭnīquī.
Bacchiantidactylus	u--uu-	ĭnīquī pĕrĕānt.
Anapaeſtolatius	uu---u	Pĕrămā uīrtūtĕm.
Latiantidactylus	--uuu-	īncūmbĕ ſtŭdĭīs.
Dactyloſcolius	-uuu-u	ēxpĕtĭt hŏnōrĕm.
Scoliodactylus	u-u-uu	lătīnă gēns mĕă.
Dactylocreticus	-uu-u-	Dīſcĭtĕ līttĕrās.
Creticodactylus	-u--uu	Cōdĭcēs uŏluĭtĕ.
Dactylobacchius	-uuu--	ō mĕă ĭuuēntūs.
Bacchiodactylus	u---uu	Hŏnōrēs īmprŏbĭs.
Dactylolatius	-uu--u	Dăt lăbŏr, ālgēndŭm.
Latiodactylus	--u-uu	sūdāndŭm, īnclĭtŭs.
Scoliocreticus	u-u-u-	ĭd ēgĭt Hērcŭlēs.
Creticoſcolius	-u-u-u	Hērcŭlēs ŏlўmpŭm.
Scoliobacchius	u-uu--	Lăbōrĕ pĕr īgneīs.
Bacchioſcolius	u--u-u	Pĕr ūndās părāuĭt.

Sco-

Scoliolatius	u-u--u	Dŏcērĕ dēbēmŭs.
Latioſcolius	--uu-u	quōſcūnquĕ lībēntĕr.
Creticobacchius	-u-u--	māxĭmē prŏpīnquōs.
Bacchiocreticus	u---u-	ămīcōs lībĕrōs.
Creticolatius	-u---u	Fīlĭās īnclūdĕ.
Latiocreticus	--u-u-	ōmnēs quĕ nēſcĭānt.
Bacchiolatius	u----u	Sŏrōrēs ūxōrĕm.
Latiobacchius	--uu--	Vīx crēdĕ părēntī.

ΠΕΓΙ. ΔΙΣΥΛΛΑΒΩΝ. ΠΟΔΩΝ. δ'.

Δίβραχυς, ὁ καὶ		
πυῤῥίχιος, καὶ		
παρίαμβος, καὶ		
Κινησίας, καὶ		
Ηγεμὼν λέγεται	uu	θεός.
Σπονδεῖος, ὁ καὶ		
δίμακρος λέγεται	--	μοῦσαι.
Ιαμβος	u-	ἔρος.
Τροχαῖος, ὁ καὶ		
Χορεῖος, καὶ		
Κόρδαξ λέγεται	-u	ἄλδος.

ΠΕΡΙ. ΤΡΙΣΥΛΛΑΒΩΝ. ΠΟΔΩΝ. ι.

Τρίβραχυς, ὁ καὶ		
Χορεῖος, καὶ		
Βραχισύλλαβος λέγεται	uuu	ἔλονος.
Μολοττὸς, ὁ καὶ		
Ιππεῖος, καὶ		
Τρίμακρος λέγεται	---	ἀλκείδης
Βακχεῖος	u--	ὀδυσσεύς.
παλιμβάκχειος, ὁ καὶ		
Αντιβάκχειος	--u	ἥφαιστον.
δάκτυλος, ὁ καὶ		
πολιτικὸς	-uu	ἥλιος.
Ανάπαιστος, ὁ καὶ		
Αντιδάκτυλος	uu-	ἑλένη.
Αμφίβραχυς, ὁ καὶ		
Σκόλιος	u-u	ὅμηρος.
Αμφίμακρος, ὁ καὶ		
Κρητικὸς	-u-	δημοφῶν.

ΠΕΡΙ ΤΕΤΡΑΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. ϛʹ.

Προκελευσματικὸς	uuuu	σέβε θεόν.
διςπόνδειος	----	ὅρκῳ μὴ χρῶ.
παιὰν ά, ὃ καὶ παιὼν	-uuu	χρηςὰ λέγε.
παιὰν βʹ	u-uu	ἔρως βραχύς.
παιὰν γʹ	uu-u	βραδὺς ὠκύ.
παιὰν δʹ	uuu-	τὰ σὰ φίλει.
Επίτριτος ά	u---	νόμοις πείθου.
Επίτριτος βʹ	-u--	χρηςὰ πράττειν.
Επίτριτος γʹ	--u-	θυμοῦ κρατεῖν.
Επίτριτος δʹ	---u	τηρεῖν ὅρκον.
Ιωνικὸς ἀπ᾽ ἐλάσσονος	uu--	κακὰ φεύγων.
Ιωνικὸς ἀπὸ μείζονος	--uu	ποία καλά.
Αντίσπασος	u--u	ἐὼν θνητός.
Χορίαμβος	-uu-	θνυτὰ φρόνει.
Διΐαμβος	u-u-	θεοὺς φίλει
Διτρόχαιος	-u-u	γνῶθι σαυτόν.

ΠΕΡΙ. ΠΕΝΤΑΣΥΛΛΑΒΩΝ. ΠΟΔΩΝ. λϛʹ.

Ορθιος	uuuuu	χάριν ἀπόδος.
Μολοττοσπόνδειος	-----	πείσας νικήσεις.
παρὰ παιὰν	-uuuu	πράττε λόγια.
περίαμβος	u-uuu	φρόνει κατὰ σέ.
Μεσόμακρος	uu-uu	λόγος ἔμφρονος.
Ηγεμοσκόλιος	uuu-u	λόγον ἔπουσιν
πυῤῥιχανάπαιςος	uuuu-	καλὰ παρέχει.
πρόβραχυς	u----	λόγῳ νικᾶται.
Υπέρβραχυς	-u---	μῆνις ἐμπείρων.
Μεσόβραχυς	--u--	νίκα λογισμῷ.
παραληγόβραχυς, ὃ καὶ Σπονδειοκρήτικος	---u-	ζώης σωφρόνως.
Υπόβραχυς ὃ καὶ Καλότιβος	----u	ἡοὺς παίδευς.
Σύμπλεκτος	--uuu	αἰδοῦ γονέας.
Ιαμβοδάκτυλος	u--uu	φθονεῖν μηδενί.
Μουσικὸς	uu--u	καλὸς ἔνδοξος.
Δάσιος	uuu--	κακὸς ἀκλεής.
Διφυὴς	uu---	χάρις ἐνδόξοις.
Χορειοβάκχειος	-uuu-	αἰὲν ὄπηδεῖ.

Αμοιβαῖος

Αμοιβαῖος	--uu-	τεμᾶν ἀγαθούς.
Σπονδειοδάκτυλος	---uu	χρὴ τοὺς σώφρονας.
περιαμβώδης	u-u--	φίλοις βοήθει.
Αντιπεριόδικος	-u-u-	κοινὰ τῶν φίλων
Σπονδειοσκόλοις	--u-u	αἰδῶ φύλαττο.
Χορειοδάκτυλος	-u-uu	εἶκε μείζοσι.
περιόδικος	u-u-u	ξένους ξένιζε.
Δόχμιος	uu-u-	θεὸς ἵλεως.
Στρόφος	-uuu-	εἶκε μελάλοις.
Αντίστροφος	u---u	φίλους εὔφραινε.
Κύπριος	u-uu-	φέρειν πενίαν.
Αντικύπριος	-u--u	ζωὸς ἔλπιζε.
Ιαμβοκρήτικος	u--u-	κρατεῖν ἡδονῆς.
Δόρισκος	-uu-u	ἄρχε γυναικὸς.

ΠΕΡΙ. ΕΞΑΣΥΛΛΑΒΩΝ. ΠΟΔΩΝ. ξδ°.

Διχόρειος	uuuuuu	ἀγαθὸς ὁ θεός.
Διμόλοτος	------	ἀνθρώπους εὖ ποιεῖ.
Δακτυλοχόρειος	-uuuuu	ἄλκιμος, ἄφθιτος.
Σκολιοχόρειος	--uuuu	τύχ᾽ τὰ σφαλερά.
Αναπαιστοχόρειος	uu-uuu	κρατερῶς τέτλαθι.
Χορειοδάκτυλος	uuu-uu	ψίθυριν ἔκβαλε.
Χορειοσκόλιος	uuuu-u	φρόλομα νόμιζε.
Χορειαντιδάκτυλος	uuuuu-	γονέας ἀγάπα.
Βακχειομόλοττος	u-----	μαθητὰς παιδεύσης
Κρητικομόλοττος	-u----	ἀσμένως ἀσπάζου.
Αντιβακχειομόλοττος	--u---	καὶ πάντας εὖ ποίει
Μολοττοβάκχειος	---u--	τῷ πλήθει ἀρέσκων
Μολοττοκρήτικος	----u-	ζήλωσαι τοὺς σοφοὺς
Μόλοτταντιβάκχειος	-----u	βάλλ᾽ οὕτως βάλλ᾽ ἄλδε
Αντιβακχειοχόρειος	--uuuu	μὴ πράττε τὰ κακά
Βακχειοχόρειος	u--uuu	ἐπαίνει τὰ καλά.
Αναπαιστοδάκτυλος	uu--uu	βασιλεὺς τίμιος.
Χορειαντιβάκχειος	uuu--u	γονέας εὔφραινε.
Χερειοβάκχειος	uuuu--	ἀγαθὰ νοήσας
Αναπαιστομόλοττος	uu----	ἀγαθῶν κοινωνεῖς.
Δακτυλομόλοττος	-uu---	ἄγριος αἰχμητής.
παλιμβακχειοβάκχειος	--uu--	φεύγοντα διώκοι.
Μολοτταναπαιστος	---uu-	εἰρήνην ἀγάπα.

Μολοτ-

Μολοττοδάκτυλος	----uu	ὠφείλειν μηδενὶ.
Κρητικοχόρειος	-u-uuu	σωφρονῶν ὅπιδα.
Κρητικοδάκτυλος	---uuu	ἄκουε κ' αἴδεο.
Αναπαισοκρήτικος	uu--u-	πολιοῦ ἔθειραν
Χορειοκρήτικος	uuu-u-	ἀνέρος ἀσμένως.
Σκολιομόλοττος	u-u---	παλαιὰ τήρησαι.
Κρητικοβάχειος	-u-u--	τὰς βίβλους διέρχου.
Αντιβαχειοκρήτικος	--u-u-	μνήμην τε τῶν πάλαι
Κρητικοσκόλιος	-u-u-u	ὀφθαλμοῖς πρόβαλλε
Δακτυλανάπαισος	-uuuu-	μηδενὸς ὑφορῶ.
Βακχειαντιβακχεῖος	u----u	μαθητὰς παίδευε.
Δακτυλοσκόλιος	-uuu-u	ὕεα κόλαζε.
Βακχειοκρήτικος	u---u-	παρόντων οἰκετῶν.
Σκολιανάπαισος	u-uuu-	ὅμηρος ὁ πάλαι
Κρητικαντιβάχειος	-u--u	πηλέως ἤεισεν.
Δισκόλιος	u-uu-u	τὸν υἱὸν ἄμεμπτον.
Δικρήτικος	-u--u-	δαρδάνου θ' ἱεράν.
Βακχειοδάκτυλος	u---uu	παλαιοῦ τὴν πόλιν.
Ανσπαισαντιβάκχειος	uu---u	δεκέτη πάσχουσαν.
Χορειομόλοττος	uuu---	πόλεμον ἀργείων.
Δακτυλοβακχεῖος	-uuu--	δεύτερον ἀείδει.
Αντιβακχειανάπαισος	--uuu-	πλαχθέντα πολιοῦ
Μολοττοχόρειος	---uuu	λαέρτου ἐν ἁλὶ.
Βακχειοκρύτικος	u---u-	τὸν υἱὸν, ἡλίου.
Κρητικοσκόλιος	-u-u-u	οὖδος ὡς ἔπερσεν.
Αναπαισοκρητικος	uu--u-	μινῶν τόντε πλοῦν.
παλιμβακχειοσκόλιος	--uu-u	ἀργῶτε λέγουσιν.
Βακχειαναπαισος	u--uu-	ἀεῖσαι λιγυρῶς
δακτυλοβακχεῖος	-uu--u	ὀρφέα τὸν θρᾶκα.
Αναπαισοβακχεῖος	uu-u--	γενεὰν δ' ἀνάκτων.
παλιμβακχειοδάκτυλος	--u-uu	ἀσκραῖος ἔνθεος.
Σκολιοβακχεῖος	u-uu--	ἔγραψεν ἀείσας.
Κρητικοδάκτυλος	-u--uu	ἡμέρας, ἔργατε.
Σκολιαντιβάκχειος	u-u--u	θάλεια θάλλουσα.
Κρητικανάπαισος	-u-uu-	πινδάρου μεγάλους.
Βακχειοσκόλιος	u--u-u	ἀείδει ἀγῶνας.
δακτυλοκρητικος	-uu-u-	ἑλλάδος ἱερούς.
διαντιδάκτυλος	uu-uu-	ἀγέλας ἀθύρεις.

διαντι-

διαντιϐάκχειος	--u--u	ϐυτῶν τε σύριγγας.
διδάκτυλος	-uu-uu	ἆσμα τε θεύκριτε.
διϐάκχειος	u--u--	ἀηδὼν ἀροώρης.

Viſum eſt gratia exercendi ingenia ſtudioſorum , pedes omnes,ſignis dumtaxat notatos,ſubiungere ,ut ſecuti figuras pedis cuiuſq. , cum nomen dixerint , ipſi ſibi exemplum ſingant, quod cum quis praeſtare poterit, ſciat ſe iam callere ſyllabas. Illud etiam cenſeo frequenter faciendum , ut quouis accepto libro tam proſa oratione,quam carmine , curſim , ut ſe offerunt dictiones, dicat , quo ſingulae pede a diſyllabis uſque ad hexaſyllabas conſtare poſſint . uerbi gratia in epiſtolis M. Tullii. ĕgŏ , Pyrrichius . ōmnī , ſpondeus.ōffĭcĭō , choriambus.āc , ſyllaba longa.pŏtĭŭs tribrachys. pĭĕtātĕ , paean tertius ērgā,ſpondeus.tē,ſyllaba longa.cētĕrīs , creticus. sătĭsfăcĭō iambantidactylus , uel iambochoreus . ōmnĭbŭs,dactylus,& ſic in ceteris.

IIII.	-uuu	u-uuu	--u-u
uu	u-uu	uu-uu	-u-uu
--	uu-u	uuu-u	u-u-u
u-	uuu-	uuuu-	uu-u-
-u	u---	u----	-uuu-
	-u--	-u---	u---u
VIII.	--u-	--u--	u-uu-
uuu	---u	---u-	-u--u
---	uu--	----u	u--u-
u--	--uu	--uuu	-uu-u
--u	u--u	u--uu	LXIIII.
-uu	-uu-	uu--u	uuuuuu
uu-	u-u-	uuu--	------
u-u	-u-u	u-u--	uu-uu-
-u-		uu---	-uuu-u
	XXXII.	-uu--	u-uu-u
XVI.	uuuuu	--uu-	-u--u-
uuuu	-----	---uu	u--u--
----	-uuuu	-u-u-	--u--u

uuu---	---uu-	uu-u-u	-uu-uu
---uuu	uu----	u-uuu-	u-u-uu
uuuuu-	----uu	uu--u-	u-u-u-
uu-uuu	-uu---	-u-uu-	-u-u-u
uuu-uu	---u-u	uu-u--	ıı-uu--
-uuuuu	u-u---	u--uu-	u--u-u
uuuu-u	----u-	uu---u	u-u--u
u-uuuu	-u----	--uuu-	--uu-u
uuu-u-	---u--	-uuu-u	-u-u--
-u-uuu	u-----	u-u-uu	u---u-
uuuu--	-----u	-uu-u-	-u---u
u--uuu	--u---	-u--uu	--u-u-
uuu--u	uu--uu	-uuu--	u----u
--uuuu	-uu uu-	u---uu	--uu--

Quoniam autem de pedibus a diſſyllabis uſq. ad tetraſyllabos culte & erudite ſcripſit Terentianus tũ trochaico, tum ſoradeo carmine, non inutile uiſum eſt, illius de pedibus uerſus ſubiungere, ut eos potius, quam noſtra, diſcipuli memoriae mandent.

TERENTIANVS. DE. PEDIBVS. TROCHAICO. CARMINE

Primus ille eſt iure primus, ἡγεμὼν qui dictus eſt,
Auctor, & ductor melorum, qui duas breues habet:
Ante enim breue eum creatum, redditum longum dein,
Sicut Vnum numerus ante, quam Secundum prodidit.
Ergo natura repertus, princeps iure dicitur,
Ante quem non eſt creatus, quem ſequuntur ceteri.
δίβραχυν dixere Graeci, quod ſit ambabus breuis.
πυῤῥίχιος idem uocatur, quippe & aptus pyrrhichiae.
Tam cito motu recurſat, quam breues hi ſunt ſoni.
Tertium detrectō nomen, lege nam metri uetor.
παρίαμβος namque dicunt, ſi probaris ἔκτασιν.
Ars uetat primae negare ſpatia bina ſyllabae.
Reddere autem pedibus iiſdem plura cogor nomina,
Ne quis erret, quando nomen aliud alibi inuenerit,
Ac putet pigrum, uel artis uſque ad iſta neſcium.

Huius

Huius exemplum uidebis eſſe, cum dices hŏnŏr.
Eſt hŭic aduerſus ille, qui duas longas habet,
Syllabis compar priori, temporis duplum merens.
Qui quod in templis canorus a ſono uocis malae,
Auribus libantis obſtat, & fauet, σπονδεῖος eſt.
Hunc ſonabis, ſiue rēgēs, ſiue cīuēs dixeris.
Verum uterq. quantum in ἄρσει, tantum habebit in θέσει.
Temporum menſura diſpar, lex ſoni communis eſt.
Qui breuem primam tenebit, deinde longam ſyllabam,
Erit ἴαμβος pes uirilis, acer, & raptim citus.
Nec minus currit τροχαῖος lege uerſa temporum,
Syllaba longus priore, parcior nouiſſima.
Χόρειος idem nuncupatur a magiſtris plurimis.
Ternarite partientur ambo uicibus tempora.
Ἄρσις unum poſſidedit, quando ἴαμβον partior.
Fiat alternum, neceſſe eſt, cum τροχαῖον diuides
Vis ἴαμβον dic părēns, uīs tu τροχαῖον Rōmă dic.
Hactenus uiciſſitudo uertitur διασυλλάβων.
Nam quater reciprocantur, nŭmĕrŭs, & tempus dŭplex.

DE.OCTO.PEDIBVS.TRISYLLABIS

Octo porro procreantur, quos uocant τρισυλλάβους.
Τρίβραχυν primo loquemur, tunc ſequentur ceteri.
Vt pedes ſibi recurſant temoorum aduerſi uice.
Namq. hŭic aduerſus ibit, qui tribus longis patet.
Hunc μολοττόν nominarunt; hunc & ἱππεῖον uocant.
Temporum tria ille habebit, iſte duplo tenditur.
Quae tamen cum partieris, ſimpla duplis reddito,
Forma talis eſt minoris ănĭmă quando dicimus.
Hic trilongus tunc ſonabit, quando Rōmānōs loquor.
Qui breueis primas habebit, atque longam tertiam,
Is erit ἀνάπαιστος, uides quot iſte pes ſit temporum.
Verſus hic numquam uăcillat, hoc ſuo reddam loco.
Huius exemplum tenebis, quando pŏpulōs nominas.
δάκτυλον poſt hunc loquemur. nam priori aduerſus eſt.
Ordinis ſitu repugnans temporum conſors modo.
Nam breues longam ſequuntur, quando dico Rōmŭlŭs.

Horum

Horum uterq. tempus aequum librat ἄρσιν cum θέσει.
Cum duas longas ſequetur una breuior ſyllaba,
Pēs ĕrit βακχεῖος. ἀντίβακχος autem tunc erit,
Cum breuem primam locabis, & duas longas dĕin.
Nomina aut uertes uiciſſim, cum priorem dixeris,
Ἀντίβακχον nominato, qui redit contrarius.
Temporum menſura par eſt bina, terna appara,
Vt pedum natura poſcet ante, uel retro breuem.
Forma ut eſt Rōmānŭs illī, ſic Cătōnēs alteri.
Septimum pedem loquemur, quem uocant ἀμφίβραχυν,
Cum duae breues utrimq., media longa ponitur,
Quale ſi uelis ămoēnŭs, aut ămīcŭs dicere.
Ἄρσις hinc ſumat neceſſe eſt tria priora tempora,
Et θέσει relinquat unum, uel licet uertas retro,
Ἄρσις uno ſubleuetur, deprimant θέσιν tria.
Par pari figura non eſt. pugnat unum cum tribus.
Nec modum dupli rependit, nec tenetur ſeſquiplo.
Exigunt iccirco talem, qui ſequuntur Muſicam.
Pēs ădeſt ſupremus unus octo de triſyllabis,
Ἀμφίμακρος, hunc priori perſpicis contrarium,
Nam duae longae receptam continent intus breuem,
Rōmŭlōs ſi nominemus āppŭlōs, aut dōrĭcōs,
Seſquiplo metimur iſtum, quinq. nam ſunt tempora.
Nunc duo ante, tria ſequuntur, nunc tribus reddes duo,
Italum ſi quando mutat Graius accentus ſonum.
Āppŭlōs nam quando dico, tunc in ἄρσει ſunt duo.
Σωκράτων Graius loquendo reddet in θέσει duo.
Creticum appellant eundem forte Curetum genus,
Quo modos ludo ſub armis congruentes ſuccinat.
Primus iſte pes locatur his ubiq. in uerſibus,
Optimus pes & melōdis, & pedeſtri gloriae.
Plurimum orantes decebit, quando paēne ĭn ultimo
Obtinet ſedem, beatam terminet ſi clauſulam
Δάκτυλος, σπονδεῖος imam, nec τροχαῖον reſpue.
Bacchios utroſq fugito, nec repellas τρίβραχυν.
Plenius tractatur iſtud arte proſa rhetorum.
Nam ſolet longam τροχαῖος ſoluere in duas breues,
Vnde & appellant τροχαῖον, quem uocamus τρίβραχυν

Nec

Nec minus frequens ἴαμβος τρίβραχυν ex ſe procreat.
Soluit & σπονδεῖος unam, cum propagat δάκτυλον.
Cum prior ſoluetur, edet dactylo contrarium.
Ἀμφίμακρος ſaepe primam, ſaepe ſoluit tertiam,
Quin & ambas ſaepe ſoluens, quinque componit breueis,
Verſus eſt, ut ille noſter, quem probare debeo.
Regulam reddemus omnem debito metri loco.
Nulla enim non longa ſolui per duas breueis poteſt.
Dum ſuo pedi reſeruet praeſtituta tempora,
Syllabarum nil nocebit longior progreſſio.

DE . DVPLICIBVS . PEDIBVS
VERSV . SOTADICO

Nunc incipiam his geminos pedes referre,
Quaſi ſi repetam, quos docui διϲυλλάβυς iam.
Vnum ut faciant duo pariter pedes iugati.
προκελευσματικὸς primus erit, breueis habebis
Hic quattuor omneis, duo quia ſunt pariambi.
Hunc efficiet Mĭnŭcĭŭs ut quis uocitetur.
Verſum dabo, quo regula nota fiat omnis,
Pĕrĭt ăbĭt ălĭpĕ dĭs ănĭmŭlă lĕpŏrĭs.
Hunc nos pedibus ſcandere conuenit iugatis.
Tĕtrămĕtrŭs ĕrit. τρίβραχυς in fine reſiſtet.
παρίαμβον habebit ſimul, & ſemipedem imum.
Κατάληξις enim dicitur ea clauſula uerſus,
Detracta ſit ut quarta pedi ſyllaba quarto,
Quam ſyllaba uel pes numeri datus minoris
Ita terminat, ut diſcrepet id quod inde praeſtat.
Aduerſus huic tempora his quaterna ſumet.
Διϲπόνδειος hic dicitur, ecce nomine ipſo
Debent duplici tempora ſinguli quaterna.
Rhythmis magis hic iugiter inuenitur aptus.
Anapaeſtica nec non uariantur inde metra:
Quaſi ſi duo ſint tempora qui quaterna reddunt.
Cum prima breuis longa dĕin, tertia longa,
Poſt quarta breuis ſyllaba continebit omneis,
Hunc promit ἴαμβος, geminum facit τροχαῖος,

Pes nomen, habebit, quod in hoc referre metro
Longae prohibent ordine tres ſimul locatae.
Αντίσπαστον enim mage lex heroica promet,
Eſt forma, Tărĕntīnă uĕlūt moēnĭă dicas:
  Claudunt medias quando breueis utrimq. longae,
Eſt ante τροχαῖος, ſequitur dĕhinc ἴαμβος,
Iccirco ge mellum uocitarunt χορίαμβον.
Nam, qui χόρῖος dicitur, & τροχαῖος idem eſt.
Exemplar in iſto facile eſt locare uerſu,
Si Rōmŭlĭdās dicere quis uelit Quirites.
  Sin prima breuis, longa ſequens, itemq. rurſus
Sibi conſimiles, ordine quo duas locaui,
Hunc rite uocant, quia geminatur, διίαμβον
  Duplicemq. τροχαῖον uocitarunt διτρόχαιον.
Eſt forma prioris quaſi ſi Cŏrīnthĭōs quis,
Itidemq. ſequentis quaſi Gāllĭcānĕ dicat.
  Nunc reddo duos nomine, quos ἴωνας ambos
Diſcrimine ſignant, dedit ordo quod locorum,
Longas ſiquidem quando prius locamus ambas,
Deinde breueis ſubdimus, ut putes priorem
Σπονδεῖον oriri, comitem mox παρίαμβον.
Ἀπὸ μείζονος illum memorant ionicorum.
At qui breuibus praepoſitis dĕinde longas
Acceperit, ἀπ᾽ ἐλάσσονος hunc iubent uocari.
Nomen tibi, quod deligo, quo notes priorem?
Cum uerſibus iſtis toties recurrat hic pes?
Longas geminat qui prius, & iugat minores
Lāuīnĭa cum dicimus haec tamen figura eſt,
Mētrumq. facit, Σοταδικὸν quod uŏcītarunt,
Qui multa ferunt hoc pede Σωτάδον locutum.
Ἀπ᾽ ἐλάσσονος autem cŭī nomen indiderunt.
In nomine ſic eſt διόμηδης. μέτρον autem
Non uerſibus iſtud, numero aut pedum coartant,
Sed continuo carmine quia pedes gemelli
Vrgent breuibus tot numero iugando longas,
Iccirco uocari uoluerunt συνάφειαν.
Anapaeſtica fiunt itidem per συνάφειαν.
Verſus tamen & non minus inde comparatur,

Qui ſaepe pedes tres habeat, uel ille plures.
Καταληκτικὰ quos ſyllaba terminat frequenter.
Solet integer Anapaeſtus & in fine locari.
Απ' ἐλάσσονος umquam numero non cohibetur,
Senſum quoties terminat, aut carmina finit.
Longas ratio eſt ponere, non breues in imo,
Pes integer, ut ſit geminus, ſimulq. in aure
Dulcem ſonitum tempora longiora linquant.
Απὸ μείζονος autem breuior quod eſt ſecundus,
Verſus male ne deſinat adhibentur in imo,
Quas prima pedis portio, longas habet ambas,
Ita uerſus erit de tribus & ſemipede uno.
Tres dico iugatos fieri, & ſemipedem unum,
Vt paeŏnici nominis ambo ſint quaterni.
Is primus, erit longa cui locata prima eſt,
Quam continuo tres aliae breues ſequuntur,
Tu pone τροχαῖον prius, & mox παρίαμβον.
Caēcĭlĭūs erit conſimilis pedis figurae.
Παιῶνα ſecundum faciet ſecunda longa,
Hinc fiet ἴαμβος prior, & δίβραχυς alter,
Dicat quaſi ſiquis magis hunc Hōrātĭūs uult.
Hoc ordine fit tertius ut ſit παρίαμβος.
Prior, & ſocium poſt ſibi copulet τροχαῖον.
Mĕnĕlāūs ei nomen erit ſimile locatum.
Quartum quoniam quarta facit ſyllaba longa,
Subiungit ἴαμβον prior hic pes παρίαμβος,
Apto ſimiles nomine Pĕlŏpĭdaē ſonabunt.
Et ἐπίτριτος aeque genus eſt paeŏnĭcorum,
Totidem pedibus quia uarius tempore differt:
Septena etenim tempora ſinguli tenebunt,
Cum paeŏnĭci poſſideant quina priores
Cum prima breuis ſyllaba, longae ueniunt tres,
Hic primus habetur, pedibuſq. poſt ſecutis.
Ex ordine ſunt nomina, quem breues tenebunt.
Σπονδεῖος ἴαμβον ſequitur quando priorem,
Si prima breuis, ἐπίτριτος hic primus habetur.
Migrante breui, conſequitur pedem τροχαῖον.
Iccirco ſecundus uocitatur alter hic pes.

Vt tertius ille est, breuis ŭbĭ tĕrtĭă *currit.*
Σπονδεῖος *in hoc fit prior, sequens* ἴαμβος.
Idemq. manet, cum faciet quarto τροχαῖον.
Quartum quoniam perspicis hūnc ἐπιτρίτον *esse.*
Versus similes non sinit hic dari figuras,
Vt quibo tamen disparili notabo metro.
Primus ăgīllīnōs *pes efficit,* ālter ἀρχιμήδην.
Δημοσθένης *fit tertius. quarto loco*
Qui currit poterit quasi δωδωναῖος *haberi.*
Ἄρσις *quoties in geminis,* θέσιν *ne quaeres.*
Sex aequa pedes tempora diuidant oportet,
Binas pariles qui sibi syllabas habebunt.
Προκελευσματικὸς *bina dabit sequens quaterna.*
Qui sena tenent tempora, terna partiemur.
At quando genus funditur hoc ionicorum,
Longis dare nos tempora conuenit quaterna,
Et bina duabus breuibus dari necesse est,
Seruare uices admonet ordo longiorum.
Impar numerus paeonicis utrisque coget
Aptare duobus tria, uel quaterna ternis.
Sesquata fere quod numeros pars secat istos.
Perspecta pedum regula si satis uidetur,
Iam possumus ipsis animum adplicare metris.

Haec Terentianus de pedibus. ubi aduertendum aliter eum sentire de Bacchio, & Palimbacchio, quam ceteri fere omnes, quos ego quidem legerim, grammatici sentiant: id quod his uersibus manifeste ostendit, Cum duas longas sequetur una breuior syllaba, Pes erit βακχεῖος, ἀντίβακχος autem tunc erit, Cum breuem primam locabis, & duas longas dein. Sed manifestius his de phalaecio choriambico, Nūllă mĕō -ᴗᴗ- iam sĕdĕăt -ᴗᴗ- tūrbă prŏfā -ᴗᴗ- nă lūcō ᴗ--. Nūllă mĕō -ᴗᴗ- pes efficitur geminatus utroque. Iām sĕdĕăt -ᴗᴗ- choriambus item. Mox, tūrbă prŏfā -ᴗᴗ- pes tertius accidit similis. Pars illa, nă lūcō ᴗ-- Bacchio aduersus fiet pes, nam breuis ante est, & geminae longae. Item his paullo inferius, Tŭbă tēr ᴗᴗ- rĭbĭ ĕm ᴗᴗ- sŏnĭtūm ᴗᴗ- dĕdĭcaē ᴗᴗ- rĕcūruūm, ănăpaestūs inest

quătĕrūl

quātĕrūl tīmūs ān tĭbācchōs. uides, nă lūcō & rĕcūruō antibacchios eum appellare eodem metro phalaecio choriambico. ſolet enim eo genere carminis ſcribere, de quo tractat. unde carmen illud, *Anapaeſtus ineſt quater, ultimus antibacchos*, conſtat quattuor anapaeſtis, & antibacchio. Nec te perturbet, quod antibacchos, pro antibacchios dixerit: factum id eſt propter metrum, uel συνεκφωνήσει, uel ἀποβολῇ, ſed placet ἀποβολῇ magis, cum ſupra idem fecerit in eo uerſu. Pes erit βακχεῖος, ἀντίβακχος autem tunc erit, ubi βακχός neceſſe eſt eſſe trochaeum propter metrum. Quinctilianus etiam Bacchium e duabus longis, & ultima breui conſtare dicit his uerbis: Longis breuem praecedentibus Bacchius, cui contrarius Palimbacchius erit. Idem quoque habetur apud Atilium Fortunatianum, & in fragmentis illis antiquis ſine auctoris nomine, quae Ianus Parrhaſius homo utriuſque linguae doctiſſimus, cũ Mediolani publice bonas litt ras profiteretur, edidit. Ceteri uero omnes, quos ipſe quidem legerim, tam Latini quã Graeci, prima breui Bacchium ultima Antibacchium, & ceteris longis conſtare docent. Sed praetermiſſis Latinis, quae de pedibus Hephaeſtion tradidit, ſubiungemus.

HEPHAESTIONIS. DE. PEDIBVS QVATTVOR. DISSYLLABIS

Ἐκ τῶν συλλαβῶν, εἰσὶν οἱ πόδες, ὧν δισύλλαβοι μὲν τέσσαρες. δίχρονος μὲν εἷς ἐκ δύο βραχειῶν ὁ πυῤῥίχιος ∪∪. ἐκ χρονοι δὲ δύο, ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, ὁ τροχαῖος –∪. τρὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ὁ ἴαμβος ∪–. τετράχρονος δὲ εἷς, ἐκ δύο μακρῶν, ὁ σπονδεῖος.

DE. OCTO. PEDIBVS. TRISYLLABIS

Τρισύλλαβοι δὲ οἱ τούτων διπλασίονες, ὀκτώ. τρίχρονος μὲν ἐκ τριῶν βραχειῶν, εἷς, τρίβραχυς, ὁ καὶ χορεῖος ∪∪∪. τετράχρονοι δὲ τρεῖς. ἐκ μακρᾶς, καὶ δύο βραχειῶν, ὁ δάκτυλος –∪∪. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, ἀμφίβραχυς

βραχὺς ⏑–⏑. ἐκ δύο βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, ὁ ἀνάπαιστος ⏑⏑–. πεντάχρονοι δὲ ἴσοι τούτοις, τρεῖς, ἐκ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, ὁ βραχεῖος ⏑––. ἐκ μακρᾶς καὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ὁ ἀμφίμακρος. ἢ κρητικὸς –⏑–. ἐκ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας, ὁ παλιμβάκχειος ––⏑. ἑξάχρονος δὲ, εἷς, ἐκ τριῶν μακρῶν, ὁ μολοττὸς –––.

DE. PEDIBVS. TETRASYLLABIS. XVI

Τετρασύλλαβοι δὲ οἱ τούτων διπλασίονες δεκαέξ, ὧν τετράχρονος εἷς, ἐκ τεσσάρων βραχειῶν, ὁ προκελευσματικὸς, ⏑⏑⏑⏑. πεντάχρονοι δὲ τέσσαρες, ὁ ἐκ μακρᾶς, καὶ τριῶν βραχειῶν, παίων α. –⏑⏑⏑. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ δύο βραχειῶν, παίων β. ⏑–⏑⏑, ἐκ δύο βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας. παίων γ. ⏑⏑–⏑. ἐκ τριῶν βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, παίων δ. ⏑⏑⏑–, ἑξάχρονοι δὲ ἕξ, ἐκ δύο βραχειῶν καὶ δύο μακρῶν, ἰωνικὸς ἀπ' ἐλάσσονος ⏑⏑––. ἐκ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν καὶ βραχείας, ὁ ἀντίσπαστος ⏑––⏑. ἐκ δύο μακρῶν, καὶ δύο βραχειῶν ἰωνικὸς ἀπὸ μείζονος ––⏑⏑. ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, τροχαϊκὴ ταυτοποδία, ἢ διτρόχαιος –⏑–⏑. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ἰαμβικὴ ταυτοποδία. ἢ δίιαμβος ⏑–⏑–, ἐκ μακρᾶς, καὶ δύο βραχειῶν, καὶ μακρᾶς ὁ χορίαμβος –⏑⏑–. ἑπτάχρονοι δὲ, τέσσαρες, ἐκ βραχείας, καὶ τριῶν μακρῶν ἐπίτριτος α. ⏑–––. ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας: καὶ δύο μακρῶν, ἐπίτριτος β. ἢ καὶ τροχαϊκὴ ἑπτάσημος, ὁ καὶ μακαρικὸς –⏑⏑–. ἐκ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ἐπίτριτος γ. ἢ ἰαμβικὴ ἑπτάσημος, ὁ καὶ ῥόδιος ––⏑–. ἐκ τριῶν μακρῶν, καὶ βραχείας, ἐπίτριτος δ. ἢ ἀντισπαστικὴ ἑπτάσημος, ὁ καὶ μονογενὴ –––⏑. ὀκτάχρονος δὲ ἐκ τεσσάρων μακρῶν. σπονδειακὴ ταυτοποδία, ὁ δισπόνδειος ––––.

Ecce uides ex prima breui Bacchium, ultima Palimbacchium constare apud Hephaestiõnem. Sed manifestius id ostenditur apud eundem de metro choriambico. dicit enim choriambicum mixtum desinere interdum in Bacchium, ut hoc metro dimetro, quod ipse appellat ἀριστοφάνειον: ἐκ δράματος καλουμένου αἰολοσίκω

νος.

νος. οὐκ ἐτὸς ὦ -υυ- γυναῖκες υ-υ ὅμοιον. Πᾶσι κακοῖ -υ υ- σιν ἡμᾶς υ-- ὅμοιον. φλῶσιν ἑκα -υυ ςοτ᾽ ἄνδρες υ-υ ὅμοιον. Δεινὰ γὰρ ἔρ -υυ- γα δρῶσαι υ-- ὅμοιον. Λαμβά- νομες -υυ- θ᾽ ὑπ᾽ αὐτῶν υ--. primi pedes in ſingulis di- metris ſunt choriambi, ſecundi, uel amphibrachi pro bacchiis, (nam in fine, breuis pro longa in omni metro ponitur) uel Bacchii. Idem quoque oſtenditur, ubi de paeonico Bacchiaco tetrametro tractat, quod & rarum dicit. & ſicubi accidat, per breue. quale eſt, ὁ ταῦρος υ-- δ᾽ ἔοικεν υ-- κυρίζειν υ-- τὴν ἀρχὰν υ--. ὅμοιον. φθά- σαντος υ-- δ᾽ ἐπ᾽ ἔργοις υ-- προπηδῆ υ-- σεταίνιν υ-υ. hic omnes pedes ſunt Bacchi & propterea bacchiacum metrum appellet. paeonicum uero, quia e quinque tem- poribus conſtat, ut paeon. Apud alios praeterea Grae- cos, quos ipſe uiderim. idem legitur de Bacchio & Pa- limbacchio, quod ab Hephaeſtione traditur, Ego igitur in tanta doctiſſimorum hominum controuerſia dicam Virgilianum illud, *Non noſtrum inter uos tantas componere lites.* Quãquam nos, ut ſupra ſcripſimus, hac in re Grae- cos ſequimur. Sed de pedibus hactenus.

Nunc autem, ut utar uerbis Terentiani, Perſpecta pe dum regula ſi ſatis uidetur, Iam poſſumus ipſis animum applicare metris, Non tamen metris omnis generis, (nõ tantum enim mihi datur ocii) ſed ſolum, ut in fronte li- bri pollicitus ſum, Heroico, Elego, Iambico, dimetro, trimetro, tetrametro, hendecaſyllabo, Phalaecio, & Sap- phico. & quoniam trochaicum iambico eſt contrarium, tum quia, ſi quis e trochaico creticum auferat, uerſus re manebit integer iambicus, de trochaico etiam tractabi- mus. praeterea quia Sotadeo metro ſcripſit potiſſimum de metris Terentianus, quem nos in hoc libro ſaepe ci- tamus, de Sotadeo quoque metro ſcribemus. Sed iam de re dicere incipiamus.

DE . METRO . ET . QVID . A . RYTHMO DIFFERAT

Metrum eſt ſtructura & copulatio uocum numero, modoq. finita. eſt autem idem quod uerſus: qui ideo

ſic dicitur, quod tandiu uerti debeat, quoad recte conſtituatur. μέτρον Graecum eſt, latine dimenſio dicitur; metimur enim uerſum certis pedibus, pedes temporibus. Differt autem a rhythmo, quem numerum eſſe uult Fabius, quod metrum certum, ac finitum habet ſpatium, rhythmus neque finem habet certum, nec ullam in contextu uarietatem, ſed qua coepit ſublatione ac poſitione ad finem uſque decurrit. praeterea metrum in uerbis eſt tantum, rhythmus etiam in motu corporis. unde cum hiſtrio indecenter ſignum aliquod egit ἄρυθμος, cum decenter, εὔρυθμος dicitur. Sunt & illa diſcrimina, quod metrum circa pedum diuiſionem, Rhythmus circa ſonum uerſatur. tum metrum, etiam ſi abſque cantu proferatur, ſuam retinet proprietatem, Rhythmus ſine cantu, nihil ualebit, debet enim rhythmis ineſſe cantus. qui ut dixi, idem ſunt, quod numeri, hinc Virgilius: *Numeros memini, ſi uerba tenerem*, ideſt pſalma ipſum, & cantum, ſed exciderunt uerba. Horat. de Pindaro; *Numeriſque fertur lege ſolutis*.

DE.IIS.QVAE.ACCIDVNT.METRO

Metro accidunt praecipue nouem. Genus. Species. Compoſitio. Caeſura. Figura. Depoſitio. Scanſio. Synecphoneſis. Colliſio.

Genus accidit metro, quia metrum omne aut principale eſt, aut deriuatum. Principalium metrorum genera, quae μονοειδῆ, ac ὁμοιοειδῆ appellat Hephaeſtion, ſunt nouem, Iambicum, Trochaicum, Dactylicum, Anapaeſticum, Choriambicum, Antiſpaſticum, Ionicum a maiore, Ionicum a minore, Paeonicum. Deriuatiuorum uero, multa, quae uel additione, uel immutatione fiunt, & ad pricipale aliquod referuntur, ut ſub Antiſpaſticum Anocreontion, ac Glyconicum. Denominantur autem, uel a pedibus, e quibus conſtant, ut Dactylica. uel ab inuentoribus, ut Phalaecia. uel ab iis, qui frequenter his uſi ſunt, ut Aſclepiadea: uel ab uſu, ut Priapea. uel a numero ſyllabarum, ut Hendeca ſyllaba.

laba.uel a numero pedum, ut ſenaria, quae ſex conſtat pedibus, quae Graece ἑξάμετρα dicuntur.uel a paſſionibus, ut Miura, Clauda. nam uerſus, quorum paenultima pro longa breuis eſt, μειούρους dicimus, de quibus, cum de heroico metro tractabimus, dicturi ſumus. Qui uero pro iambo ſpondeum in ſexto loco admittunt. σκάζοντας Graeci & χωλιάμβους, nos claudos dicimus.

Species accidit metro, quia ſub uno genere metri, multae ſunt ſpecies, ut Adonium, Archilochium, Simonidium, Alcmanium, & ceterae ſpecies quindecim ſub dactylo. Sed quia de ſpeciebus, quae ſub ſingulis generibus continentur, longus fore tractatus uidebatur eas conſulto praetermiſimus. Praeterea non erat propoſiti noſtri, de omnibus, quae pertinent ad artem metricam, hoc libro conſcribere.

Compoſitio autem accidit metro, quia ex diuerſis metrorum generibus uerſus componi poſſunt, quales multi habentur apud Horatium.

Caeſura quae & inciſum & inciſio & ſectio Latine dicitur, Graece autem κόμμα, & τομὴ eſt decora terminatio in medio uerſuum. Diuiditur autem trifariam, alia enim eſt ſemiquinta, quae Graece πενθημιμερὴς dicitur: alia ſemiſeptenaria, quae ἑφθημιμερὴς: alia Trochaica, quae κατὰ τρίτον. Penthemimeres fit, cum poſt duos primos pedes ſyllaba relinquitur dictionem terminans, ut Tītyˇrĕ - - ˇtū pătŭ - ˇˇ laē, ecce laē ſyllaba remanet reciſa a dictione rĕcūbāns, & ſimul finit dictionem, & eſt principium pedis & quoniam tenet de quinque dimidium (nam duo & ſemis bis, quinque conſtituunt.) penthemimeres appellatur. Hephthemimeres autem fit cum poſt tres primos pedes ſyllaba ſimiliter relinquitur dictioné terminans, ut Tīyˇrĕ - ˇˇ tū pătŭ - ˇˇ laē rĕcū - ˇˇ bāns, ecce bāns remanet abſciſca a dictione rĕcūbāns, & ſimul finit dictionem, & eſt principium pedis. & quoniam habet de ſeptem dimidium (nam bis tria, & dimidium, ſeptem conſtituunt) Hephthemimeres dicitur. ubi obiter notandum φης per η̃ τα

ſcribi debere, & declinari, ὁ καὶ ἡ πενθημιμερὴς καὶ τὸ πενθημιμερὲς, ὁ καὶ ἡ ἑφθημιμερὴς, καὶ τὸ ἑφθημιμερὲς, ut ὁ καὶ ἡ ἀληθὴς, καὶ τὸ ἀληθές. quod & Terentianus oſtẽdit eo uerſu, Hoc πεντημιμερὲς, medium de quinque uocatur. πενθημιμερὲς enim neutraliter protulit, & Hephaeſtion, & ceteri quos ipſe legerim, per ρης maſculinum & femininum, & per ρες neutrum dicunt. Tum analogia quoque ſuffragatur, nam ſicut ὁ καὶ ἡ ὁμοιομερὴς καὶ τὸ ὁμοιομερὲς, ab ὅμοιος & μέρος: ὁ καὶ ἡ εὐειδὴς, καὶ τὸ εὐειδὲς ab εὖ & εἶδος, & id genus multa a neutris in ος compoſita, ſic ὁ καὶ ἡ πενθημιμερὴς, ἑφθημιμερὴς, καὶ τὸ πενθημιμερὲς, ἑφθημιμερὲς. alterum enim a πέντε & ἥμισ, & μέρος: alterum ab ἑπτὰ & ἥμισ, ſimiliter & μέρος componitur. unde τ in θ tranſit propter aſpirationem, quam inuenit ſupra ἥμισ. Perperam igitur puto haec nomina ſcribi per ἰῶτα: erroremq. inde natum, quia aetate noſtra ἦτα & ἰῶτα: eodem ſono pronunciantur. quamquam ne hoc quidem probo. ſed de hoc in fragmentis noſtris. Verſum ergo illum apud Terentianum cenſeo ſcribendum, Hanc πενθημιμερῆ numeri de parte uocarunt. Trochaica autem fit cum poſt duos primos pedes trochaeus remanet dictionem terminans, ut *Nīl nō* -- *ſtrī mĭsĕ* -◡◡ *rērĕ* -◡. ecce rērĕ, trochaeus eſt, abſciſus a dictione miſerere poſt duos pedes, ſimulq. finit dictionem, & incipit pedem, dactylum ſcilicet. nam alium non poteſt. is uero eſt rērĕ mŏ -◡◡. Sunt qui quartam addunt Bucolicam, quam τετραποδίαν dicunt. Sed ea non eſt caeſura: nam neque ſecat dictionem, neque poſt quattuor pedes relinquitur ſyllaba dictionem terminans, ſed eſt qualitas Bucolici carminis, ut pes quartus ſit dactylus dictionem terminans, atque ideo τετραποδίαν appellant, ut *Quō tē* -- *Moerĭ pĕ* -◡◡ *dēs ān* -- *quō uĭă* -◡◡. Dicta eſt autem Bucolica, quia peculiaris eſt Bucolici carminis. Ea ſic frequenter Theocritus uſus eſt, ut paucos apud illum inuenias uerſus, in quibus non ſit dactylus in quarta ſede dictionem finiens, quales hi ſunt ſtatim in principio, ἁδύτι τὸ ψιθύρισμα, καὶ

ἁπίτυς

ἀπίτυς αἱ πόλε τήνα, ἀποτὶ ταῖς παγαῖσι μελίσδεται, αδὺ δὲ καὶ τὸ τυρίσδες. μετὰ πᾶνα τὸ δεύτερον ἆθλον ἀποῖσῃ, ſic ceteri fere omnes. id quod manifeſtius oſtendemus ſcandendo: ἁδύτι –υυ τὸ ψιθύ –υυ ρισμα καὶ –υυ ἁπίτυς –υυ αἱ πόλε –υυ τηνα, ––, ἁπο τὶ –υυ ταῖς πα –– γαῖσι με –υυ λίσδε ται, –υυ ἁδὺ δὲ –υυ καὶ τὸ –υ τὺ ρίς ––δις μετὰ –υυ πᾶνα τὸ –υυ δεύτερον –υυ ἆθλον α –υυ ποῖσῃ ––. ecce in tribus continuis uerſibus dactylus in quatra ſede dictionem terminat. De quo Seruius, Carmen autem Bucolicum debet quarto pede terminare partem orationis: qui pes ſi ſit dactylus, meliorem efficit uerſum, ut, Nos patriae fines, & dūlcĭă linquimus arua. Primus etiam pes ſecundum Donatum, & Dactylus eſſe debet, & terminare partem orationis. quam legem Theocritus uehementer obſeruat, Virgilius non adeo. Ille enim in paucīs uerſibus ab iſta ratione deuiauit. hic etiam in paucis ſecutus eſt. haec Seruius. Terentianus de hoc metro ſic inquit, ubi etiam duos ex praedictis Theocriti uerſibus Latinos fecit.

Paſtorale uolet cum quis componere carmen,
Tetrametrum abſoluat, cui portio demitur ima,
Quae ſolido a uerbo poterit connectere uerſum.
Bucolicon ſiquidem talem uoluere uocari.
Plurimus hoc pollet Siculae telluris alumnus.
Ne Graecum immittam uerſum, mutabo Latinum.
Dulce tibi pinus ſubmūrmŭrāt en ibi Paſtor,
Proxima fonticulis, & tū quŏquē dulcia pangis.
Iugiter hanc legem totō prŏpē carmine ſeruat.
Noſter rarus eo paſtōr Mărŏ, ſed tamen inquit,
Dic mihi Damoeta, cuīūm pĕcŭs? an Meliboei?
Non, uerum Aegonis: nupēr mĭhĭ tradidit Aegon.
In tragicis iunxere chorīs hūnc ſaepe diſerti
Annaeus Seneca, & Pompōnĭŭs, ante Secundus.
Tale dedit nobis Pompōnĭŭs,
Pendeat ex humeris dulcīs chĕlўs.
Et numeros edat uariōs, quĭbŭs

Adſonet

Adsonet omne uirēns nĕmŭs,
Et tortis errans qui flĕxĭbŭs,

In quibus omnibus, uides in quarto loco dactylon perficere dictionem. Non est igitur caesura, sed peculiare Bucolici carminis. Hanc Priscianus de duodecim carminibus passionem quandam appellat. Sunt Praeterea qui in quarto etiam loco trochaeum collocant, quod uix unquam inuenias. Terentianus tamen uidetur sibi finxisse hunc uersum, quem & Diomedes citat, Quae pax longa remiserat ārmă, nŏuare parabant. ubi ārmă pes quartus trochaeus est, quem sequens dictio nouare facit dactylum, ārmă nŏ. Versum autem, qui ex praedictis nullam habet caesuram, non esse heroicum dicunt non quia nusquam inueniatur (Nam Virgilii ille talis est, Magnanimi Iouis ingratum ascendĕrĕ cŭbile: in quem nulla species ex praedictis incidit) sed quia quam rarissimum est. Euitandum igitur, quod perrarum est. nam, ut idem Terentianus ait, Nec est notandus unus in tot millibus. Necesse est igitur aut unam, aut duas ex praedictis in uersu esse caesuras. tres enim rarissime esse possunt. nam si semiquinariam habet, trochaicam raro habere potest, nisi monosyllaba dictio interueniat, ut *Munera clara dedīt, dăt ĕidem debita patri* dīt dăt -◡ trochaeus. Contra si tertiam trochaicam habet semiquinaria raro habere potest. Si ergo tale quis confingat carmen, *Nūpēr quīdām dōctōs coēpit conscrībĕrĕ uērsūs*. uel tale, *Dŭlcĭă dōctī cārmĭnă uātēs, cūltăquĕ pāngūnt*: imperitus existimabitur, ac ridiculus. Simile enim esset, ac siquis non uicissim mouendis pedibus incederet, sed saltuatim, ut iunctis pedibus, uel altero, ut qui monomeri dicuntur singulis cruribus. Debent igitur pedes inter se diuidere dictiones. uel sic, āgrē -- stēm tĕ nŭ -◡◡ ī mū -- sām mĕdĭ -◡◡ tārĭs ă -◡◡ uēnā --; ubi nullus pes integra constat dictione. uel sic, Pāndĭtŭr -◡◡ intĕrĕ -◡◡ ā dŏmŭs -◡◡ ōmnĭpŏ -◡◡ tēntĭs ŏ -◡◡ lȳmpī --. ubi penthemimeres tantum comma inuenitur ā dŏmŭs -◡◡. Formantur autem hae caesurae figuris tribus, Simplici, Composita, Coniuncta.

Coniuncta. Simplex eſt, cum una tantum ſectio inuenitur in metro, ut in praecedenti uerſu, Panditur interea. Compoſita, cum duae, ut *Tālĭbŭs* -υυ *īlĭŏ*-υυ *neūs* *cūn* -- *ctī* *sĭmŭl* -υυ ōrĕ *frĕ* -υυ *mebānt* --. neūs cūn -- ctī sīmūl -υυ. duo commata. Coniuncta, cum tres, ut īn*fān* -- *dūm* *rē* -- *gīnă* *iŭ* -υυ *bēs* *rĕ* *nŏ* -υυ *uārĕ* *dŏ* -υυ *lŏrĕm* -υ. dūm rē -- gīnă iŭ -υυ bēs rĕ nŏ -υυ.caeſurae tres. In anapaeſtico tamen metro contrarium fit. nam illud optimum eſt, cuius ſinguli pedes partem orationis finiunt, quale eſt, Sĭmĭlēs υυ- nōbīs -- uŏlŭmūs υυ- pŭĕrōs υυ- ēdĕrĕ -υυ mātrēs --, tū quŏqᵘ. -υυ pērgĕ -υ. id quod in ceteris metris uitioſum eſt.

Figura in metro, eſt uariatio pedum per ſingulas ſedes. unde carmen heroicum duas & triginta recipere figuras poteſt. Iambicum mille, centum & uiginti quinq. Figurarum heroici uerſus tres ſunt modi.

Primus modus eſt μονοσχηματικὸς, ideſt unius figurae, cum omnes uel ſpondei fuerint, & ſpondaicus uerſus dicitur. Qualis ille Ennianus, ōllī -- rēſpōn -- dīt rēx -- ālbā -- ī lōn -- gā ī --. quod uix unquam inuenias apud noſtros. Vel fuerint omnes dactyli praeter ultimum, qualis ille eſt. Sōluĕ mĕ -υυ tūs, fĕrĕt -υυ haēc ălĭ -υυ quām tĭbĭ -υυ fāmăsă -υυ lūtĕm -υ. qui uerſus, dactylicus dicitur. Habet igitur hic modus duas figuras, alteram ex omnibus ſpondeis, alteram ex quinq. dactylis. nam ultimus ſemper ſpondeus eſſe debet, uel pro ſpondeo trochaeus.

Secundus modus eſt, πενταςχηματικός, ideſt figurarum quinq., cum uerſus uel ex ſyllabarum ſedecim, de quinq pedibus unum habens ſpondeum uarie per quinque regiones percurrentem, qualis iſte, aēŏlē -υυ nān quĕ tĭ -υυ bī dī -- uūm pătĕr -υυ ātq. hŏmĭ -υυ nūm rēx --. uel eſt ſyllabarum tredecim de quinque pedibus unum habens dactylum uarie per quinque regione mutatum, qualis ille eſt, Aēnē -- ās maē -- ſtō dē -- fīxūs -- lūmĭnă -υυ uūltūm --. habet hic modus figuras decem: quinque, cum unus ſpondeus inter quat-

tuor

ttuor dactylus uariatur· & rurſus quinque, cum unus dactylus inter quattuor ſpondeos.

Tertius modus eſt πενταςχηματικὸς, ideſt figurarum decem, cum uerſus, uel eſt quindecim ſyllabarum de quinque pedibus duos habens ſpondeos promiſcue per quinque regiones uariatos, qualis ille eſt, ārmăuĭ -uu rūm quĕ că -uu nō Trō -- iaē quī -- prīmŭs ăb -uu ōrīs --. Vel eſt ſyllabarum quattuordecim de quinque pedibus, duos habens dactylos per quinque regiones uariatos. Qualis ille eſt, Tū nē -- cēdĕ mă uu līs, sēd -- cōntra aū -- dēntĭŏr -uu ī tō --. Habet hic modus uiginti figuras: decem, cum duo ſpondei inter tres dactylos uariantur: & rurſus decem cum duo dactyli inter tres ſpondeos. Sunt igitur figurae primo duae, inde decem, deinde uiginti, atque omnes ſimul duae & triginta.

Eſt etiam alia cognoſcendi figurarum ratio in omni metro, uidelicet cum computaueris, quot ſingula loca cuiuſq. metri recipiant pedes, multiplica numerum pedum, quos ſingula priora loca accipiunt, per numerum pedum, quos accipiunt loca ſequentia, ut in Heroico, Primus locus duos admittit pedes, ſpondeum, & dactylum. Secundus item duos, bis duo, fiunt quattuor. Tertius etiam duos. bis quattuor, fiunt octo. Quartus quoq. duos. bis octo, fiunt ſedecim. Quinctus item duos. bis ſedecim, duas & triginta figuras conſtituunt. Eodem modo in iambico. Primus locus admittit pedes quinq., ſecundus tres, ter quinque, fiunt quindecim. Tertius item quinque, quinquies quindecim, fiunt ſeptuaginta quinq. Quartus tres, ter ſeptuaginta quinq., fiunt figurae ducentae & uigintiquinq. Quinctus ſimiliter quinq. quinquies ducentae & uigintiquinque, faciunt mille & ducentas, & uigintiquinque figuras. Et ſic in ceteris metris, quorum loca diuerſorum pedum ſunt capacia, ut in Anapaeſtico, & trochaico inuenire figuras poteris. Sed ut, quod dicimus, appareat exemplum manifeſtius Heroici uerſus duas & triginta figuras, breui, & longo notatas accentibus ſubiungemus.

OMNES

OMNES. SPONDEI

– – | – – | – – | – – | – – | – –

OMNES. DACTYLI. PRAETER. SEXTVM

–∪∪ | –∪∪– | –∪∪ | –∪∪ | –∪∪ | – –

SPONDEVS. INTER. IIII
DACTYLOS. VARIATVS

– –	–∪∪	–∪∪	–∪∪	–∪∪	– –
–∪∪	– –	–∪∪	–∪∪	–∪∪	– –
–∪∪	–∪∪	– –	–∪∪	–∪∪	– –
–∪∪	–∪∪	–∪∪	– –	∪∪–	– –
–∪∪	–∪∪	–∪∪	–∪∪	– –	– –

DACTYLVS. INTER. IIII
SPONDEOS. VARIATVS

–∪∪	– –	– –	– –	– –	– –
– –	–∪∪	– –	– –	– –	– –
– –	– –	–∪∪	– –	– –	– –
– –	– –	– –	–∪∪	– –	– –
– –	– –	– –	–∪∪	– –	– –

II. SPONDEI. INTER. III
DACTYLOS. VARIATI

– –	– –	–∪∪	–∪∪	–∪∪	– –
– –	–∪∪	–∪∪	–∪∪	– –	– –
– –	–∪∪	–∪∪	– –	–∪∪	– –
– –	–∪∪	–∪∪	– –	∪∪∪	– –
–∪∪	– –	–∪∪	– –	–∪∪	– –
– –	–∪∪	– –	–∪∪	–∪∪	– –
–∪∪	– –	–∪∪	–∪∪	– –	– –
–∪∪	– –	– –	–∪∪	–∪∪	– –
–∪∪	––∪	– –	–∪∪	– –	– –
–∪∪	–∪∪	– –	– –	–∪∪	– –
–∪∪	–∪∪	–∪∪	– –	– –	– –

II.

II. DACTYLI. INTER. III SPONDEOS. VARIATI

-UU	-UU	- -	- -	- -	- -
-UU	- -	- -	- -	-UU	- -
-UU	- -	- -	-UU	- -	- -
-UU	- -	-UU	- -	- -	- -
- -	-UU	- -	-UU	- -	- -
- -	-UU	- -	- -	-UU	- -
- -	-UU	-UU	- -	- -	- -
- -	- -	-UU	- -	-UU	- -
- -	- -	-UU	-UU	- -	- -
- -	- -	- -	-UU	-UU	- -

DE. DEPOSITIONE. METRORVM

Depoſitio eſt, qua cognoſcimus plenum ne ſit metrum, an abundet, an minuatur aliqua ſyllaba. Depoſitionis genera ſunt quattuor, *ἀκατάληκτα, καταληκτικά, ὑπερκατάληκτα, βραχυκατάληκτα.*

Ακατάληκτα dicuntur metra, quando ultimum pedē integrum habent, quale eſt paſtorale illud Pomponii Secundi, quod citat Terentianus, *Pēndĕăt ēx hŭmĕrīs dūlcīs chĕlys.* eſt enim tetrametrum cōſtans e quattuor integris pedibus. Item illud, quod citat Hephaeſtion *μῶσ᾽ ἄγε -υυ καλλιό -υυ πα, θύγα -υυ τερδίος -υυ* eſt enim dactylicum tetrametrum, cui nihil deeſt.

Καταληκτικὰ uero dicuntur, quibus in fine deeſt ſyllaba. Qualia ſunt heroica omnia, quae legitimos pedes habent dactylos, ſed minuunt in fine unam ſyllabam, ne, ut Priſcianus ait, ſit impedimento ſequenti uerſui. Quale & illud Horatii, *Mea renidet in domo lacunar.* eſt enim metrum ſenarium iambicum una ſyllaba minus, & ſcāditur ſic, *mĕā* υ- *rĕnī* υ- *dĕt īn* υ- *dŏmō* υ- *lăcū* υ- *năr.* hic *năr* ſyllaba pro integro pede ponitur. ſic apud Graecos, *χαίροις* -- *ἄνυμ* υ- *φα χα* -- *ρέτω* υ- *δ᾽ ὁ γαμ* υ- *βρός:* hic *βρὸς* ſyllaba pro integro ponitur pede. Vbi notandum, quod cum pes ex quo conficitur principaliter metrum, conſtat e tribus ſyllabis; poteſt uerſus etiam duabus eſſe ſyl-

labis

labis minor, cuius quia non erat ad manus exemplum, tale ipsi confinximus dactylicum trimetrum catalecticum, *Văē tĭbĭ* -υυ *sī mălŭs* -υυ, *es*. Ecce, es, prima syllaba tertii dactyli pro integro ponitur dactylo, & dicitur hic uersus terminalis in syllabam. Nam cum ex tribus syllabis una tantum inuenitur in metro, dicitur terminale in syllabam. Graece καταληκτικὸν εἰς συλλαβήν. cum uero duae inueniuntur, ut in singulis heroicis, dicitur terminale in duas syllabas, Graece καταληκτικὸν εἰς δισύλλαβον. καταληκτικὸν autē εἰς συλλαβὴν, apud Hephaestiōnem tale est ἐν δὲ βα -υυ θοῦσιά -υυ δῆς -, ubi δῆς syllaba pro trium syllabarum dactylo ponitur.

Υπερκατάληκτα dicuntur metra, quando una, aut duae supersunt syllabae, quale est Boetii illud dactylicum Alcmanium trimĕtrum hypercatalectum, *ōmne hŏmĭ* -υυ *nŭm gĕnŭs* -υυ *ĭntĕr* -- *rīs*. - ubi, ris abundat. Cum uero amplius est duabus syllabis, quod potest inueniri, quoties metrum e trisyllabis constat pedibus, quale foret hoc anapaesticum monometrum hypercatalectum, *Pĕrĕānt* υυ- *hŏmĭnēs* υυ- *mălī* υ-. in quo, mălī, duae syllabae abundant. id uero nos confinximus, quia nullum memineramus legere tale exemplum apud nostros. Hephaestion uero tale recitat ἅ δὲ ἄρ υυ- τεμις ὦ υυ- κοραι υ-. est enim carmen Anapaesticum monomĕtrum hypercatalectum abundans duabus syllabis.

Βραχυκατάληκτα dicuntur metra, cum deest fini integer pes. Sed quia neque huius generis metrum succurrebat, tale ipse composui trimĕtrum iambicum brachycatalectum, *paūcī bĕā* --υ- *tī*, *nām bŏnī* --υ- *paūcī* --. Deest enim sextus pes integer, ut sit iambicum perfectum.

DE. SCANSIONE. METRORVM

Scansio in metro, est legitima metri in singulos pedes distinctio, ac dimensio. Dicuntur autem scandi metra μεταφορικῶς: quia sicut per scalarum gradus ascendentes uicissim mutando pedes incedimus; ita scanden-

do

do metrum incedere uidemur dimetiendis, ac distinguendis pedibus. Et notandum metra omnia binis pedibus scandi praeter dactylicum, quod Graeci κατὰ διποδίαν dicunt, ut *Bĕātŭs īl-‿‿-lĕ, quī prŏcŭl-‿‿-nĕgŏcĭīs*. Hanc Terentianus:

Sed ter feritur, hinc timetrus dicitur,
Scandendo binos quod pedes coniungimus. Ideo autem dactylīcum excipitur, quia cum dactylus & spondeus sint aequales temporibus, non est timendum, cum singulis pedibus scanditur, aliud uideri metrum, quam dactylicum. Quod si fiat in iambico, non iambicum uideri, sed heroum poterit. & propterea κατὰ διποδίαν scandi debet. caussam pulchre docet Terentianus his senariis iambicis. *Sed paullo abimus longius: nunc hanc magis.*

Heroicus quare pedes per singulos,
At iste binos scanditur, caussam loquar.
Spondeon etenim quia recepit impari
Tantum loco, uel dactylum, aut contrarium.
Secundo iambum: Nos necesse est reddere,
Qui sedis huius iura semper obtinet
Scandendo, & illic ponere adsuetam moram.
Quam pollicis sonore, uel plausu pedis
Discriminare, qui docent artem, solent.
Si primus ergo pes eam sumet moram,
Vbi iam receptum est subdere heroos pedes,
Versum uidebor non tenere iambicum.
Sed quia secundo numquam iambus pellitur,
Moram necesse est in secundo reddere,
Et ceteris, qui sunt secundo compares.
Sic sit trimetrus, qui fuit senarius.

Crescunt autem sic iunctis pedibus ad hexamĕtrum usq. nam Monomĕtrum dicimus, quod duobus pedibus constat: Dimĕtrum, quod quattuor: Trimĕtrum, quod sex: Tetramĕtrum, quod octo: Pentamĕtrum, quod decem: Hexamĕtrum, quod duodecim.

DE SYNECPHONESI SIVE SYNIZESI.

Συνεκφώνησις quae & συνίζησις dicitur, fit cum duae uocales nulla interueniente consonante, pro una accipiuntur,

piuntur, Et uel longa & breuis pro longa ponitur, ut, *Fixerit aeripedem ceruam Tirynthius herous.* ubi ae longa & breuis pro una longa accipiuntur, & fit dactylus aeripē -∪∪. uel cum breuis, & longa pro una longa: ut, *Vnius ob noxam: & furias Aiacis Oilei.* ubi e i breuis & longa, pro longa. sic in aureo & aureis, eo & ei, breuis & longa, pro una longa: ut, *Solio cum Iuppiter aureō,* & *Dependent lychni laquearibus aureis.* Idem: *Ferreique Eumenidum thalami.* Et, *Centum aerei claudunt uectes.* in ferrei, & aerei, e i breuis & longa, pro una longa.

Idem quoq. saepe fit in Dehinc, Deinde, Deinceps, Proinde, Deest, Deerat, Deerit, Deerunt, ut *Eurum ad se Zephyrumque uocat, dehinc talia fatur.* Et, *Incipe Damoeta, tu deinde sequere Menalca.* Et, *Proinde tona eloquio.* Et, *Redde, age, quae deinceps risisti praemia,* apud Horatium. Mart. *Sint Maecenates, non deerunt Flacce Marones.* Lucanus: *Non deest pro lato ieiunus uenditor auro.* Iuue. *Pathicus numquam tibi deerit amicus.* Ouid. *Hoc ego quod uoci deerat plangore replebam.* quamquam deerunt, anapaestus, deerit a proceleusmaticus, eidee dactylus esse possunt. Cui, & Huic saepe pro una syllaba inueniuntur: ut, *Cui pater intactam dederat.* Et, *Huic coniux Sichaeus erat.* Inueniuntur etiam dissyllaba. Statius: *Laetibus huic dono uideas dare tura nepotes.* Idem: *Falsus huic pennas, & cornua sumeret aethrae.* Terentianus de pedibus; est hū -∪ ic ād -- uērsūs -∪ īllē -∪, quī dū -∪ ās lōn -- gās hā -∪ bēt ∪. Idem; Nāmque hū -∪ ic ād -- uērsūs -∪ ībit -∪, quī trī -∪ būs lōn -- gīs pā -∪ tēt ∪. est enim carmen trochaichum, quod locis imparibus trochaeum suscipit, in locis autem paribus etiam spondeum, ut manifestius ostendemus, ubi de metris tractabimus. Idem de litteris, quem & Priscianus citat, Vērum ūt cūi --∪∪ que ēst prōximī --∪∪ tās lō -∪ cī, sō -∪ nīuē -∪. Idem: ēx ordīnē --∪∪ fūlgēns, cūi --∪∪ dāt lo -∪ cūm sī -∪ nōpēs --, uides CVI, non modo dissyllabum esse, sed etiam pyrrhichium quod est notādum. est enim carmē Sotadeū, quod constat e duobus Ionicis a maiore, & tribus trochaeis, ut

uides notatum breui & longo accentibus. Teré. de eodé,

Cuī brĕuis manebit, atq. longa fiet addita,
Cuī sŭpĕr non digna dixit hiemis, & solis mala,
Dixit & cūi tūi fauos. pes hinc mihi primus sat est.
Sic enim uel prima longa. uel prior fit syllaba

Dactylus nam *cuī sŭpĕr* -ᴗᴗ *cūi tūi* -- sequens spondeus est, *Consonans quia post secuta tempus adiuuit breue.* Et paullo inferius,

Namq. si Cu praeferatur, syllabae fient duae.
Tertia his quod implicari nulla uocalis potest,
Sed duae sunt seorsae syllabae per se breues.
Cŭĭ sŭpĕr sic inueniri dactylus iam non potest.
Syllabas sed pes habebit quattuor tota breues.

Apud Hephaestionem aliae etiam recitantur species Synecphoneseos, quas quia non memini legere apud nostros, subiungam Graecas. Hae uero sunt, cum duae longae pro una longa, aut duae breues pro una breui, aut pro una longa accipiuntur. Duae longae pro una longa. ut illud, quod citat Hephaestion, ἢ οὐχ ἅλις -ᴗᴗ ὅττι γυ -ᴗᴗ ναίκας ἀ -ᴗᴗ νάλκιδας -ᴗ- ἢ περο -ᴗ πεύεις — ubi ἢ οὐχ pro una syllaba ponuntur. & illud, ut idé citat, βουκόλ' ἔ -ᴗᴗ πεὶ οὔτε κα -ᴗᴗ κῶ, οὔ -- τ' ἄφρονι -ᴗᴗ φωτὶ ἔ -ᴗᴗ οικας -ᴗ. πεὶ οὐ pro una syllaba. Duae breues pro una longa, quale est, νέα μέν -- μοι κατέ -ᴗ- αξε, πο -ᴗᴗ σειδά -- ων ἐνὶ -ᴗᴗ πόντῳ --. νεα duae sunt breues, pro una longa. Item illud Sotadis, σείων μελί --ᴗᴗ ἣν πηλιά- δα --ᴗᴗ δέξιον κα --ᴗᴗ τ' ὤμόν. est enim carmen Ionicum a maiore tetrasyllabum catalecticum, ubi λια duae breues pro una breui ponuntur. Legitur tamen apud Virg. vi. Aen. *Quin protinus omnia.* ubi in, omnia, duae breues pro una longa positae uidentur. debet enim heroicum metrum esse catalecticum. Heu, & hei diphthongi sunt, ut *Eheū quam pingui macer est mihi taurus in aruo.* & *Heī mĭhī qualis erat.* ubi quia cum pronunciamus hei, utraque uocalis simul sonat, admonemur, & Graece & Latine diphthongos prope omnes perperam aetate nostra pronunciari, ut obiter & hoc dixerim.

DE

DE . COLLISIONE . IN . METRIS

Collisio, quae & συναλοιφὴ, & ἔκθλιψις Graece dicitur, fit in metro, cum dictio desinit in uocalem, uel in M litteram, & sequens item a uocali incipit. tunc enim prior uocalis uel M cum sua uocali excluditur, ut *Litora, mūltum ĭlle ēt tērris iactatus, & alto.* uel sic, mūlt' ill'ēt tēr- ut Graeci faciunt exclusa uocali, & accentu, ubi uocalis deest, apposito, quem uocant ἀπόστροφον, ut ἄδ' ὑ ἔχουσ' ἐρίφους, ποταμε λέξεται ἐς δύο πέλλας, pro ἃ δύο ἔχουσα ἐρίφους. fit etiam in fine uersus, cum in uocalem, aut in M litterā desinens, superabundat syllaba, & sequens uersus incipit a uocali, Quale illud est; *Ecce furens animis aderat Tirynthius, omnemq. Accessum lustrans*: eliditur E, a Que coniunctione, & scanditur: quāccēs- - -. Item illud, *Aut dulcis musti Vulcano dēcōquīt hūmōrem, Aut foliis undam tepidi despumat aheni*, ubi M cum sua uocali a dictione Humorem eliditur, & R dictioni sequenti adiungitur sic, r'aut fōlĭ -∪∪, quod non licet facere, nisi sequens uersus a uocali incipiat, ut possit fieri collisio. Huiusmodi autem uersus Graece ὑπέρμετρος, Latine hypermēter paenultima correpta dicitur, ος in er conuersa, ut ἀλέξανδρος Alexander, κάπρος Caper.

DE . METRO . HEROICO

Heroicum metrum, Hexametrum est, e sex enim pedibus constat. Suscipit autem dactylum, & spondeum omnibus in locis indifferenter, praeterquam in ultimo, ubi uel spondeus, uel pro spondeo trochaeus esse debet, quia in omni metro ultima breuis syllaba pro longa accipitur, quod uidetur aliquid uacantis temporis, ex eo, quod insequitur accedere, quamquam, ut ait Quinctilianus, Multum refert, utrum longa sit, quae claudit, an pro longa. neque enim tam plenum est. Interdum etiam inuenitur dactylus in sexto, ut, *īnsĕrĭ* -∪∪ *tūr uē*- - *ro ēx fē* - - *tū nŭcĭs* -∪∪ *ārbŭtŭs* -∪∪ *hōrrĭdă* -∪∪. quod tamen numquam fit, nisi sequens uersus a uocali incipiat. ut supra ostendimus. Sequitur enim *ēt stĕrĭles platani malos gessere ualentes.* Elisa igitur A ex horrida, d, sequenti dictioni, quae a uocal

 incipit,

incipit, connectitur, ſic, ēt ſtĕrĭ - - ᴗ, & hō rī remanet pro ſpondeo, trochaeus. Tale eſt & illud, *Et ſpumas miſcent argenti, uiuaque Sūlfŭră, Ideaſque pices.* ſcanditur enim Sūlfū - ᴗ rīdaē - -. Praeterea licet ſpondeus omnem ſibi uindicet locum tamen raro inuenitur in quincto, & rarius niſi praecedat dactylus, ut *aūt lē-uēs* ŏcrĕ - ᴗ ᴗ ās *lēn* - - *tō* *dū* - - *cūnt* ār - - *gēntō* - -. *Item* ēt *cō - - ſīām lōn* - - *gō ſūb* - - *dūxĭmŭs* - ᴗ ᴗ *āpp ēn* - - *nīnō* - -. Suſcipit quoque loco dactyli proceleuſmaticum, & Anapaeſtum, ſed illum raro, hunc rariſſime. ut *Tĭtyᵕrĕ* - ᴗ ᴗ *pāſcēn* - - *tēs* ā - - *flūmĭnĕ* - ᴗ ᴗ *rĕĭcĕ că* ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ *pēllās*. Et, *Tĕnŭĭă* ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ *nec lanae per caelum uellera ferri*. & Gĕnŭălă ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ *bant E Laba*. ărĭĕtă ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ *crebro*. quamquam, ut Terentianus ait, Tēnuĭă, & *gēnuă* lă, poſſunt eſſe dactyli, ubi u ſit conſonans. Idem in, *ārĭĕtĕ* dici poteſt, ut & i ſit conſonans, quod ita ſeruaſſe uidetur Virgilius, ut numquam uſus fuerit proceleuſmatico, niſi ibi & ſynaereſis fieri poſſit. Anapaeſtum uero tantum ſemel memini legere apud eundem. *Flŭuĭō* ᴗ ᴗ - *rūm rēx Hērĭdănus*. Apud Graecos etiam & creticus, & palimbacchius ponuntur interdum loco dactyli.

Dictum autem uolunt Heroicum; uel quod heroum facta Home. primus hoc uerſu cecinerit. Vnde Horat. *Res geſtae, regumq. ducumq., & triſtia bella,*

Quo ſcribi poſſent numero, monſtrauit Homerus. uel; quod uetuſtiſſimus, & ante omnes primus hic fuerit uerſus. heroica enim uetera, & antiqua dixerunt; uel quia ualida, & magna hoc metro canantur, quales ſunt heroes. Idem & dactylicum, & heroum, & hexametrum, & epos, & Deliacum, & Pythicum nominatur. Dactylicum a pede, quem praecipue ſuſcipit. Heroum, uel ut ſupra dictum eſt, uel forte, quod heroo pede praecipue conſtet, qui eſt idem cum dactylo. Hexametrum, quia ſex metris, hoc eſt pedibus, fertur. Epos, ut Graeci dicunt, ἀπὸ τοῦ ἕπεσθαι τὰς βάσεις ἀλλήλαις, uel quia ἔπος στίχος ἔμμετρος. facilius enim hoc carmine uerba decurrunt dimenſione inuicem cohaerentia praeter cetera delectabilius. Deliacum, a Delio Apolline.

line. Pythicum, quia cum Apollo Pythona serpentem Delphis necasset in ultionem matris, accolae timore perculsi, carmen primum heroicum hexametrum e sex spondeis compositum cecinerunt, deinde laeti occiso serpente idem carmen concitata uoce e sex iambis protulerunt, quod fuisse dicit Athenaeus ἴη - - παιάν - - ἴη - - παιάν - - ἴη - - παιάν - - ut iota in ἴη producatur. idem praeterea si corripiatur, & παι in παιαν similiter sequente uocali, erunt sex iambi. sic ἴη ∪ - παιαν ∪ - ἴη ∪ - παιάν ∪ - παιάν ∪ - ἴη ∪ - παιάν ∪ -. Sed, ut clarius appareat quod dicimus, subiungemus de hac fabula Athenaei uerba: Κλέαρχος ὁ σολεὺς οὐδενὸς ὢν δεύτερος τῶν τοῦ σοφοῦ Ἀριστοτέλους μαθητῶν ἐν τῷ προτέρῳ περὶ παροιμιῶν τὴν Λητώ φησιν ἐκ χαλκίδος τῆς εὐβοίας ἀνακομίζουσαν εἰς δελφοὺς ἀπόλλωνα, καὶ ἄρτεμιν, γενέσθαι παρὰ τὸ τοῦ κληθέντος πύθωνος σπήλαιον. καὶ φερομένου τοῦ πύθωνος ἐπ' αὐτοὺς ἡ Λητὼ τὸν παίδων τὸν ἕτερον ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἔχουσα, προσβᾶσα τῷ λίθῳ τῷ νῦν ἐπικειμένῳ ὑπὸ τῷ ποδὶ τῆς χαλκῆς ἐργασμένης Λητοῦς. ὃ τῆς τότε πράξεως μίμημα γενόμενον, ἀνάκειται περὶ τὴν πλάτανον ἐν δελφοῖν, εἶπεν ἴε παῖ. τυχεῖν δὲ τόξα κατὰ χεῖρας ἔχοντα τὸν ἀπόλλωνα. τοῦτο δ' ἐστὶν, ὡς εἶπος τὶς ἄφιε παῖ, καὶ βάλλε παῖ. διόπερ ἀπὸ τοῦ του λεχθῆναι φασὶ τὸ, ἴε παῖ, καὶ ἴε παιάν. & paullo post subiungit, τὸ δὲ ὑφ' ἡρακλείδου τοῦ ποντικοῦ λεχθὲν φανερῶς πέπλασται ἐπὶ σπονδαῖς τοῦτο πρῶτον εἰς τρεῖς εἰπεῖν τὸν θεὸν οὕτως, ἴη παιὰν, ἴη παιὰν, ἴη παιὰν. ἐκ ταύτης γὰρ τῆς φωνήσεως τὸ τρίμετρον καλούμενον ἀνατίθησι τῷ θεῷ, φάσκων τοῦ θεοῦ τοῦθ' ἑκάτερον εἶναι τῶν μέτρων. ὅτι μακρῶν μὲν τῶν πρώτων δύο συλλαβῶν λεγομένων, ἴη παιάν ἡρῷον γίνεται. βραχειῶν δὲ λεχθεισῶν, ἰαμβεῖον. διὰ δὲ τοῦτο, δῆλον, ὅτι καὶ τὸν ἴαμβον ἀνοθετέον αὐτῷ. βραχειῶν γὰρ γινομένων, εἰ δύο τὰς ἁπάντων τελευταίας συλλαβὰς εἰς μακρὰν ποιήσει τις, ὁ ἱππώνακτος ἴαμβος ἔσται.

Idem & Terentianus recitat, in quo Graecum carmen deprauatum ex Athenaeo correximus. Primum

enim fuisse hexametrum e sex spondeis, inde, e sex iambis refert his uerbis,

Hexametros tradit genitos duo prima uetustas.
Herous ille est, hunc uocant iambicum.
Nam pedibus senis constare uidemus utrunq.
Diuersa quamquam lex sit ambobus, pedum.
Additur haec gemino non absona fabula metro,
Seu uera res est. spectet auctorem fides.
Cum puer infestis premeret Pythōna sagittis
Apollo, delphici feruntur accolae
Hortantes acuisse animum bellantis, ut illos
Metus habebat, aut propinqua adoria:
Tendebat geminas pauida exclamatio uoces,
Ιη -- παιάν -- ἴη -- παιὰν -- ἴη -- παιὰν --
Spōndēis il lūm prī mō nā tūm cēr nīs sēx.
ēx pār tĕ uō cēs cōn cĭtās laĕtī dăbānt,
ἴη∪- παιὰν∪- ἴη∪- παιὰν∪- ἴη∪- παιὰν∪-
ĕt hīnc pĕdūm tŏt ōr tūs ēst īam bĭcŭs.

EX. POLLVCE. DE. PVGNA. APOLLINIS CVM. PYTHONE

Τοῦ δὲ πυθικοῦ νόμου τοῦ αὐλητικοῦ, μέρη πέντε, πεῖρα, κατακελευσμὸς, ἰαμβικὸν, σπονδεῖον καταχόρευσις. δήλωμα δ' ἐστὶ νόμος τῆς τοῦ ἀπόλλωνος μάχης πρὸς τὸν δράκοντα, καὶ ἐν μὲν τῇ πείρᾳ διορᾷ τὸν τόπον, εἰ ἄξιός ἐστι τοῦ ἀγῶνος. ἐν δὲ τῷ κατακελευσμῷ, προκαλεῖται τὸν δράκοντα. ἐν δὲ τῷ ἰαμβικῷ, μάχεται. ἐμπεριείληφε δὲ τὸ ἰαμβικὸν, καὶ τὰ σαλπιςικὰ κρούματα, καὶ τὸν ὀδοντισμὸν. ὡς τοῦ δράκοντος ἐν τῷ τετοξεῦσθαι συμπρίοντος τοὺς ὀδόντας. τό δὲ σπονδεῖον δηκεῖ τὴν νίκην τοῦ θεοῦ. ἐν δὲ τῇ καταχορεύσει, ὁ θεὸς τὰ ἐπινίκια χορεύει.

Sunt qui dactylicum, & Herum, non esse idem uolunt, sed illam inter utrumque esse differentiam, quod dactylicum ex omnibus constat dactylis, Heroum uero etiam ex spondeis. Addunt praeterea proprium esse heroum, quod in priore, & in quarto, & in sexto loco spondeum habeat,

habeat: ut, *Dēfēcisse uidet sua iām prōmissa repōsci*. Item *Ĭmmōtamq. coli dedit, ēt cōntemnere uēntōs*. Et, *Cuī nōn dictus Hylas puer, ēt Lātōnia Dēlŏs?* Sed quod omnes spondeos, uel plures spondeos, quam dactylus habet, quasi minus bonum, & sine dactylo parum teres, ac sonorum σπονδειάζον appellauerunt. Et propterea optimum dicunt, qui ex omnibus constat dactylis, ultimo excepto, qui, ut dixi, uel spondeus, uel pro spondeo, trochaeus est Ennius; *āt tŭbā tērrĭbĭlī sŏnĭ tū tără tāntără dīxit*. Virgilius; *Stāt sŭă cuīquĕ dĭēs brĕue ĕt īrrĕpă rābĭlĕ tēmpus*. Sic apud Graecos. Homerus, βῆ δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ. βῆ δε δι - υ υ ἀπρόμα - υ υ χῶν κεκο - υ υ ρυθμενος - υ υ αἴθοπι - υ υ χαλκῶ - -. Idem, γλαῦκε πέπον πολεμιστὰ μετ' ἀνδράσι. νῦν σε μάλα χρῆ. γλαῦκε πε - υ πον πόλε - υ υ μιστὰ με - υ υ τἄνδρασι - υ υ. νῦν σε μα - υ υ λα χρῆ - -. Sed subiungamus de heroico quaedam ex Terentiano, ut ea ediscent inuenies. Nam longe melius & mandatur memoriae carmē & tenetur, quam prosae oratio. Ne cui igitur sit mirum, si illū saepe citamus. Est.n. & acutus, & doctus, simulq., & delectat, & docet. Sed iam ipsum audi.

Haec sibi quaeq. prius distinguere metra paramus,
Heroa primo, mox adire iambica,
Alternae ne quem impediat confusio siluae,
Quae lex sit ipsis, quae sit iis, quae procreans
Partibus adiectis, detractis, quae uarientur
Posthinc, dēinde quanta compages nouos
Alternet, uarietq. modos, mutatio quantum
Commendet. Et si non ualebo plurima,
Attingam uel pauca tamen nam pandere prima
Prodest frequenter artium uestigia.
Vim propriam pedibus fida cito reddito mente,
Ne dum requiris, tarda sit dispectio.
Spondeus, uersum quo primum diximus ortum.
Heroon, hexametris tuetur uim suam
Nomine nunc proprio, nunc debita tempora reddens,
Sub alterīus consonat uocabulo.
E geminis longam soluet siquando sequentem,

Fit dactylus, trisyllabis tempus manet.
Si prior in geminas soluetur longa minores,
Tum pes recurret dactylo contrarius.
Tempora sed quamquam totidem defendat uterq.,
Heroa fiunt pulchriora dactylo.
Haec contra uitiant incurrentes Anapaestí.
Post dactylum ne quattuor iungas breueis.
Post spondeum autem ueniens, sic mutet oportet,
Vt iste uersus iam docet legem metri.
Ergo spondeus plerumq. in dactylon ibit,
Nec interest uel quo loco, uel quam frequens.
Nam saepe alterni gemini nunc, saepius alter
Species reformant plurimas in uersibus,
Quas longum credo perscribere, cum sibi cunctas
Legendo possit adnotare quilibet.
Hoc sat erit monuisse, locis quod quinq frequenter
Iugem uidemus inueniri dactylum.
Sed non & sextum pes hic sibi uendicat umquam,
Nisi quando rhythmum, non metrum componimus.
Namq. metrum, certiq. pedes, numerusq coercent,
Dimensa rhythmum continet lex temporum.
Spondeus partem semper sibi uindicat imam,
Dat & trochaeo qua dissyllabo locum.
Nec damnum importat, tria qui sua tempora subdit,
Quae quattuor spondeus expleret magis.
Debita nam spatii recipit quasi tempora uersus,
Dum iungit imis consequens exordium.
Omnibus in metris hoc iam retinere memento.
In fine non obesse pro longa breuem.
Praeterea pes nullus erit quin rite locetur,
Laudem mereri si uoles poeticam
Hexametron dicunt, sed non heroicum omnem,
Nam sex pedes inesse non erit satis.
Leges quippe datas heroica carmina poscunt,
Quis acta Homerus herōum cum scriberet,
Versibus ostendit, quas aeque sermo Latinus,
Custodit omneis, & pedes solos probat,
Quos supra posuit Graecis & creticus aptus:

Bacchius etiam ponitur pro dactylo.

Vbi aduertendum, ut ſupra etiam oſtendi, Bacchium intelligi a Terentiano, qui communiter ab aliis fere omnibus Palimbacchius dicitur. & quia ſupra idem & Quinctilianus ſenſiſſe, quod Terentianus, ſcripſimus, diligentius conſiderandum, an ita ſit. nam uidetur, ubi de uſu Bacchii ſcribit, ſibi eſſe contrarius, cum dicit, Bacchius & claudit, & ſibi iungitur, Vĕnēnūm ∪ - - tĭmērēs ∪ - -. Deinde ſubiungit, Contrarius quoque qui eſt, cludet, niſi ultimam longam eſſe uolumus, optimeque habebit ante ſe Moloſſon, cibis rēſpērsūm - - -. aut Bacchium, Quod hic pŏtēſt, nōs ∪ - - pōſsēmŭs - - ∪. ecce hic manifeſte apparet intelligere Bacchium habere primam breuem, Palimbacchium uero ultimam. Quare illud, Longis breuem praecedentibus bacchius, cui contrarius Palimbacchius erit aliter legendum, & forte ſic, Longis breuem ſuccedentibus.

Sunt qui inſeri poſſe aiunt interdum in fine dactylici pro ſpondeo iambum, & eos uerſus, qui hoc patiuntur, quia in fine diminuuntur tempore, Graeci appellant *μειούρους, παρὰ τὸ μεῖον, καὶ οὐρά.* Sed huiuſmodi uerſus non puto inuenies, niſi apud Graecos. Homerus *ἰλιάδος α'*, Τρῶες - - δ' ἐῤῥί - - γησαν ἐ - ∪ ∪ πεὶ ἴδον - ∪ ∪ αἰόλον - ∪ ∪ ὄφιν ∪ ∪. ὄφιν pariambus eſt pro ſpondeo. Terentianus tamen multos uerſus, de miuris ſcibens, compoſuit, in quibus mi etiam corripuit, ex ει eliſo ε, ut & in χορεῖος, & διοπ.'νδειος fecit. Verſus hi ſunt:

Dactylici finem uerſus ſi claudat iambus,
Hoc eſt pro longa, breuis ut paenultima fiat,
Auribus acciderit nouitas inopia, melĭŭs ∪ ∪
Verſus ut hic reſonare poteſt, ita ſi cecinĕrīs ∪ -,
Ite domum ſaturae, uenit heſperus, ite ſatŭraē ∪ -.
Nile pater propera, ſitiunt ſata. Nile propĕră ∪ -.
Heus puer, ut mea ſint tibi uilia carmina, uĭdes ∪ -.
Si nuſquam hocce aliquis lectum putat, ecce dabĭtŭr ∪ ∪
Verſus Homericus auſonio reſonans ita mŏdō ∪ -,

Quem μείουρον Achaica genus uocitare solitā est ∪ -.
Attoniti Troes uiso serpente pauĭtānt ∪ -
Liuius ille uetus graio cognomine, sŭaĕ ∪ -
Inserit inonis uersu puto tale docĭmĕn ∪ ∪,
Praemisso heroo subiungit nanq. μείουρόν - ∪,
Hymnum quando chorus festo canit ore Triuĭaē ∪ -.
Et iam purpureo suras include Cothūrnō - -,
Balteus & reuocet uolucres in pectores sīnūs ∪ -,
Pressaq. iam grauida crepitent tibi terga pharētrā - -,
Derige odorisequos ad certa cubilia cănēs ∪ -.

Id quod cum saepe facit Lucretius, miror nullum ab illo accepisse exemplum Terentianum, ut illud libro primo; *sed eo magis acrem Inrĭtat uirtutem animi confringere ut arcta Naturae primus portarum claustra cupĕrĕt.* Licet Priscianus libro. x. cupiret legat, cui non accedo In exemplaribus enim manuscriptis cuperet legi, non cupiret. Et illud lib. v. *Nec iacere in du manus uia qua munita fidĕi.*

DE. VITIIS. QVIBVSDAM. VITANDIS IN. HEROO

SVNT quaedam uitia in heroo praecipue uitanda. Primum indocta quaedam, & ridicula affectatio, ut semiquinaria caesura sit similis extremae syllabae uersus, aut alterius uersus caesurae, & simul extremitas metri, alterius metri extremitati, aut alia id genus ridicula obseruatio poetarum, inculti, ac ineruditi saeculi, quos uersus leoninos appellant, quales hi sunt;

Pergama flere uolo fato Danaum data sōlo.
Solo capta dolo, capta redacta sōlo.
Ex Hel icone sona, quae prima tenes Helicona,
Et metra me dona promere posse bona.

Item hi magis, etiam ridiculi, & indoctiores;

Chartula nostra tibi mittit Rainalde salutes,
Plura uidebit ibi, nisi tu mea dona refutes.

Huiusmodi igitur ne ioco quidem censeo componendos uersus, sed imitandos esse bonos poetas, ac in primis Virgilium. inuenies tamen semiquinariam caesuram frequenter

quenter quidem fini in heroo respondere, sed frequentius in pentametro elego tunc, cum substantiuis propria redduntur epitheta; *Vt Primus Idumaeas referam tibi Mantua palmas.* Et;
Mantua uae miserae nimium uicina Cremonae. Et;
Acrisionaeis Danae fundasse colonis. Item;
Hellespontiaci seruet tutela Priapi. Item;
Iulius a magno demissum nomen Iulo.

Vbi aduerte praeponi adiectiuum, sequi substātiuum, idq. frequentissimnm esse. sic in elegis;

O utinam tunc cum Lacedaemona classe petebas,
Obrutus in sanis esset adulter aquis.
Non ego deserto iacuissem frigida lecto,
Nec quererer tardos ire relicta dies.
Nec mihi quaerenti spatiosam fallere noctem,
Laxaret uiduas pendula tela manus.

Inuenies etiam, sed rarius, praeponi substantiuum; ut,
Reiece, ne maculis infuscet uellera pullis. Item;
Coniugis, ora modis attollens pallida miris

Redduntur quidem epitheta substantiuis, ut dixi: sed qui id quoq. affectauerit, non laudabitur. Praeterea uidendum est, ut Quintiliani utar uerbis, ne syllaba uerbi prioris ultima, sit prima sequentis. Id, ne quis praecipi miretur, Ciceroni in epistolis, excidit; *Res mihi in uisae sunt, Brute*, & in carmine;

O fortunatam natam me consule Romam.

Hoc idem carmen & Iuuenalis recitat, inde subiungit;

Antoni gladios potuit contemnere, si sic
Omnia dixisset. Ridenda poemata malo,
Quam te conspicuae diuina Philippica famae.

Cauendum est etiam, ne in principio praeter decorem elati, & tumidi uideamur, & ut ait Flaccus;

Nec sic incipies, ut scriptor Cyclicus olim.
Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum.
Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
Parturient montes, nascetur ridiculus mus.

Potuissem & alia multa dicere, quae fugere, quaeq. sequi & facere oporteat componendis carminibus, sed

cum non esset otium, praetermisi. Quamobrem admoneo studiosos, ut quae de arte poetica scripsit Hora. studiose legant, tum optima quaeq. de ea ipsa arte praecepta: quia, ut ait Isocr. ἐὰν ἦς φιλομαθὴς, ἔσῃ πολυμαθής.

DE. PENTAMETRO. ELEGO

Pentametrum elegum heroo ita adnectitur, ut uix unquam separatum inuenias. Constat autem ex quinq. pedibus, unde & nomen ei inditum est.

Diuiditur in duo commata. Primum comma constat indifferenter uel e duobus dactylis, uel e duobus spondeis, uel e dactylo & spondeo, uel e spondeo & dactylo, & syllaba longa, quem semipedem primum uocant. Secundum uero, e duobus dactylis, & syllaba, quae secundus semipes appellatur.

E duobus dactylis, & syllaba longa, ut

Nōmĭnĕ ĭn - ∪ ∪ *hēctŏrĕ* - ∪ ∪ *ō* - *pāllĭdă* - ∪ ∪ *sēmpĕr ĕ* - ∪ ∪ *rām* ∪. E duobus spondeis & syllaba longa, ut, *Flēbām* - - *sūccēs* - - *sū pōssĕ că* - ∪ ∪ *rē rĕ dŏ* - ∪ ∪ *lōs* -. E dactylo & spondeo, ut, *Nīl mĭhĭ* - ∪ ∪ *rēscrī* - - *bās* -, *āttămĕn* - ∪ ∪ *īpsĕ uĕ* - ∪ ∪ *nī* -. E spondeo & dactylo, ut, *Lāssā* - - *rēt uīdŭ* - ∪ ∪ *ās* - *pēndŭlă* - ∪ ∪ *tēlă mă* - ∪ ∪ *nūs* -. Alii uero dicunt primum & secundum pedem posse esse indifferenter dactylum uel spondeum, tertium spondeum dumtaxat, ita tamen, ut prima syllaba spondei, sit extrema dictionis praecedentis, & propterea si inueniatur aliquando breuis, defendi caesura semiquinaria, Quartum & quintum semper Anapaestos: cuius sententiae uidetur fuisse Quinctilianus, cum dicit: *Non ego cum praecedentes pedes posui, legem dedi, ne alii essent: sed quid fere accideret, quod in praesentia uideretur ostendi, & quidem optime est sibi iunctus Anapaestus, ut qui sit pentametri finis,* scanditur autem sic, *Nīl mĭhĭ* - ∪ ∪ *rēscrī* - - *bās āt* - - *tămĕn īp* ∪ ∪ - *sĕ uĕnī* ∪ ∪ -. *Item, Lāssā* - - *rēt uīdŭ* - ∪ ∪ *ās pēn* - - *dŭlă tē* ∪ ∪ - *la* ∪ *ānūs* ∪ ∪ -. Et, *Nōmĭne ĭn* - ∪ ∪ *τφωŏrĕ* - ∪ ∪ *ō pāl* - - *lĭdă sēm* ∪ ∪ - *pĕr ĕrăm*. & sic in ceteris. Sed memineris in omni metro in fine pro longa accipi breuem, & pro breui longam. Prior autem scandendi modus per duo

commata.

commata, & duos ſemipedes facilior, Dictum uero Flegum παρὰ τὸ ἐλεεῖν τοὺς τεθνεότας, , quod hoc carmine laudes defunctorum ſcriberentur, uel παρὰ τὸ ἔλεος quod uetuſtiſſimi ſuas lamentationes elegis decantarent. nam factum eſt uocabulum a uoce, qua in fletu utimur. unde tractum eſt, ut epitaphia elegis praecipue ſcribantur uerſibus. procedente deinde tempore aliae quoq. res eo uerſu ſcribi coeperunt, hinc Horat.

Verſibus impariter iunctis querimonia primum,
Poſt etiam incluſa eſt uoti ſententia compos.

De inuentione autem elegi uerſus, idem Horat ſic dicit.

Quis tamen exiguos elegos emiſerit auctor,
Grammatici certant, & adhuc ſub iudice dis eſt.

TERENTIANVS . DE . PENTAMETRO . VERSV

Pentametrum dubitant, quis primis finxerit auctor.
Quidam non dubitant dicere Callionum.
Hexametro cum quinq. pedum ſubiungitur iſte.
Parteis Heroi dupliciter recipit.
Quas penthemimeres poſſis diſiungere forma,
Has ſi quis geminet, pentametrum faciet.
Sed rĕfert duo ſint, an dactylus unus in illa.
Cum duo ſunt, eadem bis repeti poterit.
Subiungam exemplum, quo fiat planius iſtud:
Dēsĭnĕ maēnălĭ ōs, dēsĭnĕ maēnălĭ ŏs.
Dactylus uduplex, non bis ſententia currat,
Dēsĭnĕ Maēnălĭ ōs Mūsărĕfērrĕ iōcōs.
Hoc nec praepoſitum peccat, nec parte ſequenti,
Talis utriq. loco conuenit una tome.
Si primo ſpondeus erit, tum dactylus alter.
Stabit, comma priusnon poterit repeti.
Talis erit uerſus haec portio, quam modo tracto,
Pōſtquām rēs āsĭaē. claudicat ut repetas.
Vt ſtet comma ſequens, bis dactylus adſit oportet,
Pōſtquām rēsăsĭ aē, dēsĭnĕ Maĕnălĭōs,
Dactylus in primo poſitus ſpondeus adhaerens,
Non oberit primis, officiet reliquis.
Exemplum ponam, parti quod congruat iſti,
Mūsă mĭ - ∪∪ hī cāuſ - - ſas - diſcrepat hoc literum.

Dactylus

Dactylus ergo duplex redeat mihi parte ſequenti,
Mūsă mĭhī cāuſsās, dēsĭnĕ Maēnălĭōs.
Spondeum duplicem, quae pars prior eſt, bene ſumet,
Peccat enim tantum poſteriore tome.
Spondeos ante ergo dabis, pars cetera curret.
ō fōrtūnātī. dēsĭnĕ maēnălĭōs,
Pars prior ergo pedum admittet quemcumq. duorum,
Dactylus in reliqua bis repetundus erit.
Scandunt Pentametrum, duo ſint quaſi commata, quidam,
Vt pedibus binis ſemipedes ſuperent.
Hos ſibi coniunctos ſpondeum reddere quinctum,
Pōſtquām rēs ăsĭaē, dēsĭnĕ Maēnălĭōs.
At quidam in medio ſpondeum reddere malunt,
Semipedem, & primum cum capite alterius
Iungunt, dactylico quae fit de commate, longa:
Inde duas promptum eſt ſic remanere breuis.
His longam adnectunt, qua dactylus incipit alter.
Cernis & hinc alios tot remanere breuis.
Has ad ſemipedem iungunt in fine relictum.
Vltima nec rēfert longa ſit, an ne breuis.
Sic ſpondeus erit medius, duo poſt anapaeſti.
Pōſtquām rēs ăsĭaē, dēsĭnĕ Maēnălĭōs.
Iccirco primo curabis commate ſemper,
Ne breuis incurrens ſyllaba ſemipedis,
Spondeum mediis nequeat coniungere longis,
ēt fī āt tālĭs, īncĭpĕ Maēnălĭōs.
Nam līs, quae breuis eſt iungat ſibi ſiue ſupremam
ōs, uel quae prima eſt, īn caput hoc etenim eſt,
Quia nec producta eſt, geminat nec conſona uirtus,
Spondeus minime pes, ſed iambus erit.
Exemplum iccirco uocali a parte locaui,
Longa fōret ne līs, īn cĭpĕ Maēnălĭōs.
Qnidam quia gemino conſtat de commate uerſus,
Cludere comma prius non timuere breui.
Vt ſit pentameter talis, qualem modo fingo,
Hōc mĭhī tām grāndĕ mūnŭs hăbērĕ dătŭr:
Aut qualis ſupra uerſus peccare uidetur
Sī fīāt tālĭs īncĭpĕ Maēnălĭōs.

Nam referre nihil, sit qualis syllaba fini,
Commataq. hoc ipsum iuris habere uolunt.
Iccirco & uerbo numquam uno cola ligari,
Vt constet parti finis utriq. suus.
Nam uitiosus erit sic pentameter generatus,
Intĕr nōstrōs gĕntĭlĭs ŏbĕrrăt ĕquŭs,
Spondei duo sunt, quot dixi commate primo
Posse dari: uerum syllaba, quae sequitur,
Nec penthemimerem uerbi cum fine relinquit,
Quae data pentametris regula prima sonis,
Nec post dactylico debet quae commate iungi,
Esse caput uersus dactylici patitur.
Hoc ipsum melius mutata parte coibit,
Gentilis nostros inter oberrat equus.
Tantam nostra nequit mensura absoluere litem,
Malo tamen longa cludere comma prius.
Hos elegos dixere, solet quod clausula talis.
Tristibus, ut tradunt, aptior esse modis.

Quoniam autem eadem fere lex est metrorum apud Latinos, quae & apud Graecos, unde nostra fluxerunt, operaepretium uisum est, in singulis metrorum generibus, de quibus hoc tractamus libro, uersus aliquot Graecos scandere, ex bonis acceptos auctoribus.

EX. PRIMO. ILIADOS

Μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος
Οὐλομένην, ἣ μυρί' ἀχαιοῖς ἄλγε' ἔθηκεν,
Πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς ἄϊδι προΐαψεν
Ηρώων, αὐτοὺς δ' ἑλώρια τεῦχε κύνεσσι,
Οἰωνοῖσί τε πᾶσι. διὸς δ' ἐτελείετο βουλή.

Μῆνῐν ᾰ -υυ ειδ̆ε̆θε̆ -υυ ᾱπη -- λη̄ϊᾰ -υυ δεω̄ᾰχῐ -υυ
λῆος -υ,
Οῡλο̆μέ̆ -υυ νην, η̄ -- μῡρῐᾰ -υυ χαιοῖς -- ᾱλγε̆ε̆ -υυ
θηκέν -υυ.
Πολλᾱς -- δῐφθῑ -- μοῡς ψυ -- χᾱς ᾰῐ -υυ δῐπρο̆ῐ -υυ
ᾱψε̆ν -υ.
ηρω̄ -- ω̄ν, αῡ -- τοῡς δε̄ -- λω̄ρῐε̆ -υυ τεῡχε̆ κῠ -υυ
νε̄σσῐ υ-.
Οἰω̄ -- νοῖ σῐτε̆ -υυ πα̅σῐδῐ -υυ ὸς δε̆ τε̆ -υυ λεῑε̆ το̆
-υυ

-υυ βουλῆ --.

Ecce in primis quattuor ſedibus, uel dactylus, uel ſpondeus indifferenter ponitur, in quincta autem ſemper dactylus, & in ſexta ſpondeus, uel eius loco trochaeus. licet in quincta ſpondeus interdum inueniatur. Illud autem θεῶ ἀρχῖ -υυ dictum eſt per συνίζησιν ubi θεῶ breuis & longa, pro una longa. ſic Virgilius poſuit. *Solio cum* Iuppiter *aureo*, ubi reo breuis & longa, pro una longa.

EX. THEOCRITI. AMOEBATO. CARMINE

Ἄγκεα, καὶ ποταμοὶ θεῖον γένος, αἴ τι μενάλκας. Μενάλκας
Γῆ ποχ᾽ ὁ συρικτὰς προσφιλὲς ᾆσε μέλος,
Βόσκοιτ᾽ ἐκ ψυχᾶς τὰς ἀμνάδας, ἢν δὲ ποκ᾽ ἔνθῃ
Δάφνις ἔχων δαμάλας μηδὲν ἔλασσον ἔχοι.
Κρᾶναι, καὶ βοτάναι γλύκερον φυτὸν, αἴπερ ὁμοῖον. Δάφνις.
Μουσίς δοι Δάφνις ταῖσιν ἀηδόνισι,
Τοῦτο τὸ βακόλιον πιαίνετε, κἤν τι μενάλκας
Τῇδ᾽ ἀγάγοι. χαίρων ἄφθονα πάντα νέμοι.

In his uerſibus ſcanduntur heroi, ut ſupra ſcripti Homerici Pentametri uero elegi · ſic.

Πῆ πὸ χὸ -υυ σῦρῖ --κτᾶς -πρῦσφῖλεῦς -υυ ᾆσεῦμεῦ -υυ λὸςυ. uel ſic, ſine caeſuris.

Πῆ πὸχὸ -υυ σῦρῖ -- κτᾶς πρὸς -- φῖλεῦς ᾆ υυ- σεῦμεῦλος υυυ. Secundus Pentameter.

Δᾶφνῖς ε -υυ χῶν δᾶμα -υυ λᾶς -μη δεῦν ε -υυ λᾶσσὸν ε -υυ χοι. & ſine caeſuris.

Δᾶφνῖς ε -υυ χῶν δᾶμα -υυ λᾶς μη -- δεῦν ε λᾶσ υυ- σὸν ε χοῖ υυ- Tertius Pentameter.

Μοῦσῖς -- δοῖ δᾶφ -- νῖς -ταῖσῖν α -υυ ηδὸνῖ -υυ σῖυ. & ſine caeſuris.

Μοῦσῖς --δοῖ δᾶφ--νῖς ταῖ υ- σῖν α ηδ υυ- δὸνῖσῖ υυυ. Quartus Pentameter.

Τῆ δᾶγα -υυ γοῖχαῖ --ρῶν - ᾶφθὸνα -υυ πᾶντᾶνε -υυ μοῖ -. & ſine caeſuris.

Τῆ δᾶγα -υυ γοῖχαῖ -- ρῶν ᾶ -- φθὸνα πᾶν υυ- τᾶνε μοῖ υυ-. Vides his pentametris duo eſſe commata, & eodem

& eodem modo ſcandi, ut ſupra Latina oſtendimus. Quare uel hinc colligere poſſumus a Graecis, & haec & alia fere omnia Latinos accepiſſe: ut mittam & pedum, & metrorum, & accidentium metris nomina uel Graeca, uel a Graecis detorta. Si quiſquã igitur eſt, q negat non neceſſarias eſſe Graecas litteras hominibus noſtris, quam recte ſentiat, breui puto cognoſcet, cum uel pueris de bonis litteris docta diſputantibus, ipſe interim aſtabit ὡς ὄνος πρὸς λύραν, ut aiunt.

DE. VERSV. IAMBICO. SENARIO

Iambicus uerſus, qui a Graecis τρίμετρος quod tres διποδίας habeat, a Latinis eadem ratione ternarius; uel quia e ſex pedibus ſimplicibus conſtat, Senarius appellatur, ſuſcipit in locis imparibus, ideſt in primo, tertio, quincto, pedes quinq., iambum ◡ – tribrachyn ◡◡◡ Spondeum – – Dactylum – ◡ ◡ Anapaeſtum ◡◡ –. in paribus uero, ideſt in ſecundo, quarto, ſexto, tres. iambum ◡ – tribrachyn ◡◡◡ pyrrhichium, ſed hunc in fine dumtaxat ◡◡ ratione ultimae ſyllabae, quae in omni metro, ut ſupra dixi, indifferenter ponitur. Legitimus autem iambicus e ſolis iambis conſtat, ut etiam a principio, cum inuentus eſt. Deinde grauitatis gratia, ſpondeus, & qui ex illo naſcuntur, dactylus, anapaeſtus nothi pedes in locis tantum imparibus recepti ſunt. Vnde Terentianus;

Sed quia recepit lex iambi, dactylum,
Spondeon, aut qui dactylo eſt contrarius,
Vt iam tenemus, impari tamen loco. De eodem ſic Horatius,
Syllaba longa breui ſubiecta uocatur iambus;
Per citus. unde etiam trimetris accreſcere iuſſit
Nomen iambeis, cum ſenos redderet ictus.
Primus ad extremum ſimilis ſibi. Non ita pridem.
Tardior ut paullo, grauiorq. ueniret ad aures,
Spondeos, ſtabiles in iura paterna recepit,
Commodus, & patiens, non ut a ſede ſecunda
Cẽderet, aut quarta ſocialiter. Ex omnibus iambis taſe

est Horatii, *Sŭis* ᴗ- *ĕt ĭp* ᴗ- *să Rō* ᴗ- *mă uĭ* ᴗ- *rĭbūs* ᴗ- *rŭ ĭt* ᴗᴗ. Tale & illud, *Mĭnā* ᴗ- *cĭs aūt* ᴗ- *ĕtrū* ᴗ- *ſcă Pōr* ᴗ- *sĕ naē* ᴗ- *mănūs* ᴗ-. Itē reliqua oīa, quae ſubiunguntur hexametris illius epōd. *Altera iam teritur bellis ciuilibus aetas*, ut illud, *ĕā* ᴗ- *mŭs ōm* ᴗ- *nĭa ē* ᴗ- *xĕcrā* ᴗ- *tă cī* ᴗ- *uĭtās.* ᴗ-. Terentianus de hoc metro partim e ſolis iambis, partim etiam immiſto ſpondeo & ſemel dactylo in locis imparibus.

Ădēstŏ, iām bĕpraēpĕs, ēt tŭī tĕnāx.
Vĭgōrĭs ād dĕcōn cĭtūm cĕlēt pĕdĕm.
Nĕc āltĕrīŭs īn dĭgēns ŏpīs uĕnī.
Sĕd īp sĕ uērĭŭs, īn tĕgēr quĕ gē stīēns.
Ădūstă fēl lĕ, quā lĭs ān tĕ cār mĭnă
Dăbās ămā rŭs ūl tŏr. īm pŏtēns, tŭī.
Vĭdēs, ut ī ctă uēr bă rā ptĕt īm pĕtŭs,
Brĕuēm quĕ crēbrăcōn sĕquēn dŏlōn gŭlă,
Cĭtūm sŭbīn dĕ uōl uăt ār ctīūs sŏnŭm,
Iăm bŭs. īp sĕ sēx ĕnīm lŏcīs mănĕt.
Et inde nomen inditum eſt ſenario.
Sed ter feritur, hinc trimetrus dicitur,
Scandendo binos quod pedes coniungimus.
Quae cauſſa cogat, non morabor edere.
Nam mox poetae, ne nimis ceſſet breuis,
Lex haec iambi uerba pauca admitteret,
Dum parua longam ſemper alterno gradu
Vrget, nec aptis exprimi uerbis ſinit
Senſus aperte diſſidente regula,
Spondeon, & quos iſte pedes ex ſe creat,
Admiſcuerunt, impari tamen loco,
Pedemq. primum, tertium quinctum quoq.
Iuuēre paullo ſyllabis maioribus.
At qui cothurnis regios actus leuant,
Vt ſermo pompae regiae capax foret
Magis, magiſq., latioribus ſonis
Pedes frequentant, lege ſeruata tamen,
Dum pes ſecundus, quartus, & nouiſſimus
Semper dicatus uni iambo ſeruiat.
Năm nūl lŭs ălĭ ūs pŏnĭtūr, tāntūm sŏlēt
Tēmpŏrĭbŭs aēquŭs nōn rĕpēllī trĭbrăchyŭs.

In tragoediis autem uerſus e ſolis iambis non laudatur.quare uix talem inuenias,ſed ſemper in locis paribus ex iambo,aut tribreui : in ceteris indifferenter ex iambo ſpondeo,dactylo,anapaeſto,tribreui. In comoediis uero in ſecundo loco & ſimilibus , ſpondeus etiam inuenitur, necnon & dacty lus,& anapaeſtus, ſed frequentius ſpondeus.Quod faciunt Comici,ut ſolutam orationem imitentur.Scandamus igitur aliquot ſenarios uerſus, primo comicos,deinde tragicos,ut quod dicimus, appareat exéplo manifeſtius .

Ex Andria Terentii.

Vōs ī -- ſtaēc īn -- tro aūfēr -- te ăb ī ᴗ - tĕ. Sō ᴗ-
sĭā ᴗ-.
Aᴗdēs ᴗ - dūm pāu -- cīs tē -- uŏlō ᴗ - dīctūm --
pŭcā ᴗ-.
Nēmpe ūt -- cūrēn -- tūr rē -- cte haēc. īm -- mo ălĭūd
ᴗᴗ-. Quĭd ēſt ᴗ-,
Quōd tĭbĭ -ᴗᴗ mĕa ārs ᴗ- effĭcĕ -ᴗᴗ re hōc pōſ -- sĭt ām ᴗ-
plĭŭs ᴗᴗ?
Nĭhĭl ī ᴗᴗ- ſtāc ŏpŭs -ᴗᴗ ēſt ār -- te ād hānc -- rēm quām
-- părō ᴗ-.
Sĕd hīs ᴗ - quās ſēm -- pĕr īn ᴗ - te īntēl -- lēxī --
sĭtās ᴗ-.
Fīde ēt ᴗ- tăcĭtūr ᴗᴗ - nĭtā ᴗ - te ēxpē -- ctō quīd --
uĕlīs ᴗ-.

Ex Hercule furente Senecae.

Sŏrōr ᴗ- tŏnān ᴗ - tĭs (hōc ĕnīm ᴗ - sōlūm -- mĭ-
hī ᴗ-
Nōmēn -- rĕlī ᴗ- ctum ēſt sēm -- pĕr ălĭ ᴗᴗᴗ ēnūm --
Iŏuem ᴗ-,
A-c tēm -- plăsūm ᴗ- mī uĭdŭ -ᴗᴗ ă dē ᴗ - sĕrŭiaē ᴗᴗ-
thĕrĭs ᴗᴗ.
Lŏcūm ᴗ - quĕ caē ᴗ - lōpūl -- sa, pēl ᴗ- lĭcĭbūs ᴗᴗ-
dĕdī ᴗ-.
Tēllūs -- cŏlēn ᴗ - da ēſt, pēl -- lĭcēs ᴗ- caēlūm --
tĕnēnt ᴗ-.

Ex Menandro , ut citat Stobaeus , trimetri iambici acatalecti :

Οἱ κοιμένειν χρὴ καὶ μένειν ἐλεύθερον.
Στρατεία δ᾽ οὐ φέρει περιουσίαν οὐδεμίαν,
Ἐφήμερον δ᾽ ἔχει, καὶ προπετῆ τὸν βίον.
Οὐ πεῖραν ἐχόμενον ὄντος οὐ σωτηρίου.
Εὐλοιδόρητον, ὡς ἔοικε φαίνεται
Τὸ τοῦ στρατιώτου σμῆχα καὶ τὸ τοῦ ξένου.
Κομψὸς στρατιώτης, οὐδ᾽ ἂν εἰ πράττοι θεὶς,
Οὐθεὶς γένοιτ᾽ ἄν.

οἱ κοῖ -- με∪νεῖν ∪- χρῆ καὶ -- μενεῖν ∪-ε∪λευ ∪- θε∪-
ρον ∪∪
στρα∪τεῖ ∪- αδ᾽ οὐ -- φε∪ρι ∪- πε∪ριου ∪∪ - σιαν οὐ -- δε∪
μιαν ∪∪∪,
ε∪φη ∪- με∪ρον ∪- δ᾽ε∪χει ∪- καὶ προ∪πε∪ -∪∪ τῆ τὸν --
βίον ∪∪.
οὐ πεῖ -- ραν ἐ∪χό∪ ∪∪∪ με∪νον -- το∪ν οὐ ∪- σωτη --
ριου ∪-
εὐλοῖ -- δορῆ ∪- το∪ν ὡς ∪- ἐοι ∪- κε∪φαι ∪- νε∪ται ∪-
τὸ∪ τοῦ ∪- στρα∪τιώ ∪∪- του σμῆ -- μα καὶ ∪- τὸ∪ τοῦ ∪-
∪- ξε∪νου ∪-
κομψος -- στρα∪τιώ ∪∪- της οὐ -- δ᾽ἂν εἰ ∪- πράττοι --
-- θε∪ὶ∪ς ∪∪ οὐθεὶς -- γένοι ∪- τ᾽ ἂν.

EX. PLVTO. ARISTOPHANIS

Ὡς ἀργαλέον πρᾶγμ᾽ ἐστὶν ὦ Ζεῦ καὶ θεοὶ
Δοῦλον γενέσθαι παραφρονοῦντος δεσπότου.
Ἢν γὰρ τὰ βέλτισθ᾽ ὁ θεράπων λέξας τύχῃ,
Δόξῃ δὲ μὴ δρᾶν ταῦτα τῷ κεκτημένῳ,
Μετέχειν ἀνάγκη τὸν θεράποντα τῶν κακῶν.
ὡς ἀρ -- γα∪λε∪ον ∪∪∪- πρα∪γμε -- στι∪ν ὦ ∪- Ζεῦ καὶ --
θε∪οὶ ∪-.
Δοῦλον -- γε∪νε ∪- σθαι πα∪ρα∪ -∪∪ φρο∪νου ∪- τος δε --
σπο∪του ∪-.
Ἢν γὰρ -- τὰ βε λ∪- τισ ὁ θε∪ -∪∪ ρα∪ πων ∪- λεξας -- τυ-
χῃ ∪-,
Δοξῃ -- δε∪μη ∪- δρᾶν ταυ -- τα∪ τῷ ∪- κε κτη --
με∪νῳ --,
Με∪τε∪χειν ∪-- ἀνα∪γ∪- κη τὸν -- θε∪ρα∪πον ∪∪- τα τῶν ∪-
κα κῶν ∪-.

EX . HECVBA . EVRIPIDIS

Ἥκω νεκρῶν κευθμῶνα, καὶ σκότου πύλας
Λιπών, ἵν' ᾅδης χωρὶς ᾤκισται θεῶν,
Πολύδωρος ἑκάβης παῖς γεγὼς τῆς κισσέως,
Πριάμου τε πατρὸς, ὅς μ' ἐπεὶ φρυγῶν πόλιν
Κίνδυνος ἔσχε δορὶ πεσεῖν ἑλληνικῷ,
Δείσας, ὑπεξέπεμψε τρωϊκῆς χθονὸς,
Πολυμήστορος πρὸς δῶμα θρηκίου ξένου,
ἥκω̄ - - νέ˘κρῶν ˘ - κεῦθμῶ - - νὰ˘ καὶ ˘ - σκό˘τοῡ ˘ - πὔ-
λας ˘ -.
Λῐπῶν ˘ - ἵνᾰ ˘ - δη̄ σχω̄ - - ρὶς ᾠ ˘ - κισται - - θε˘ῶν ˘ -
Πὸλὔδῶ ˘ ˘ - ρὸς ἑ˘κά ˘ ˘ ˘ βης παῖς - - γε˘γὼς ˘ - τῆς κισ
- - σέ˘ως ˘ -.
Πρῐάμοῡ ˘ ˘ - τε˘ πᾰ ˘ - τρὸς ὅς ˘ - μ' ἐ˘πεὶ ˘ - φρὔγῶν ˘ - πὸ-
λῐν ˘ ˘
Κῖνδῡ - - νὸς ἔ ˘ - σχε˘ δὸ˘ρῐ ˘ ˘ ˘ πε˘σεῖν ˘ - ἑλλη - ˘ νῐκῷ ˘ -.
Δεῖσᾱς - - ὑ˘πε˘ξ ˘ - ἔπε˘μ - - ψε˘ τρω̄ ˘ - ἰκῆς ˘ - χθὸ-
νὸς ˘ ˘.
Πὸλῠμη̄ ˘ ˘ - στὸρος ˘ - πρὸς δῶ - - μα˘ θρη ˘ - κίου ˘ - ξέ-
νου ˘ -.

TERENTIANVS . DE . COMICIS . ET TRAGICIS . VERSIBVS

Culpatur autem uersus in tragoediis,
Et rarus intrat ex iambis omnibus ,
Et ille contra, qui secundo & talibus ,
Spondeon, aut quem comparem receperit .
Sed qui pedestres fabulas socco premunt,
Vt quae loquuntur sumpta de uita putes,
Vitiant iambum tractibus spondaicis ,
Et in secundo, & ceteris aeq. locis
Fidemq. fictis dum prŏcurant fabulis,
In mĕtra peccant arte, non inscitia,
Ne sint sonora uerba consuetudinis ,
Paulumq rursus a solutis differant .
Magis ista nostri. nam fere Graecis tenax
Cura est iambi, uel nouellis comicis ,
Vel qui in uetusta procl uent comoedia.

DE. DIMETRO. IAMBICO

Dimetrum Iambicum acatalectum Archilochium, constat e quattuor integris pedibus, recipitq. in locis imparibus, ideſt in prima & tertia ſede iambum, & ceteros, quos trimetrum: in locis uero paribus hoc eſt in ſecunda, & quarta ſede, iambum uel tribreuem, ſed in fine & Pyrrhichium. Quales multi ſunt uerſus apud Horatium ſuppoſiti aliis, ut hic, trimetris,

Quāndō rēpōſtūm Cae cūbum ād fēſtās dāpēs,
Vīctō - - rĕlae ᴗ - tūs Cae - - ſārĕ ᴗᴗ
Tēcūm sŭb ālta (sic Iŏuī grātūm) dŏmō
Bĕā ᴗ - tĕ Mae ᴗ - cēnās - - bĭbām ᴗᴗ. Hic autem Herois,
Nōx ĕrāt, ēt cae lō fūlgēbāt lūnas ē rēnō
īntēr - - mĭnō ᴗ - rā sī ᴗ - dĕrā ᴗᴗ,
Cūm tū māgnō rūm nū mēn lae sūrādē ōrūm,
īnuēr - - bāſū ᴗ - rābās - - mĕā ᴗᴗ.

Hoc carmine conſtat etiam hymnus ille, ac rhythmus in ſacris libris in laudem immaculatae Virginis.

Quēm tēr - - rā pōn ᴗ - tŭs ae ᴗ - thĕrā ᴗᴗ
Cōlūnt ᴗ - ādō ᴗ - rānt prae - - dĭcānt ᴗ -
Trĭnām - - rĕgēn ᴗ - tēm mā - - chĭnām ᴗᴗ
Claustrūm - - Mărī ᴗ - ae bā - - iŭlāt ᴗᴗ.

Vbi, ut id obiter admoneam, aethera nominatiuus eſt feminini generis, ab accuſatiuo Graeco τὸν αἰθέρα haec aethera, ſicut τὸν κρατῆρα haec cratēra. Maria autē, etſi corripit primam & ſecundam apud Claudianum, tamen quia Hebraicum eſt nomen, puto paenultimam habere indifferentem.

DE. IAMBICO. TETRAMETRO

Iambicum tetrametrum, quod Latine quadratum & octonarium dicitur, eoſdem pedes in locis paribus, ac imparibus admittit, quos & trimetrum. nam ſi trimetro duos propoſueris pedes, ex iis, quos illud recipit, tetrametrum facies. Quod ſic docet Terentianus:

Sed hic trimetrus quando duplicem pedem
A capite sumet, tunc quadratus dicitur.
Idemq. dictus est & octonarius.
Ante ergo uersum collocabo iambicum.

Phăsē ᴗ - lŭs īl ᴗ - lē quēm ᴗ - uĭdē ᴗ - tĭs hō ᴗ - spĭtēs ᴗ -.

Quadratus iste talis effici potest.

ădēst ᴗ - cĕlĕr ᴗ - phăsē ᴗ - lŭs īl ᴗ - lē quēm ᴗ - uĭdē ᴗ - tĭs hō ᴗ - spĭtēs ᴗ -.

Huiusmodi uersus iambicos quadratos acatalectos non legi in usu apud nostros. catalecticos autem legi apud Catullum, cuius generis est illud Epigramma in Thallum, qui Catullo pallium, & sudariū inuolauerat,

Cynaē ᴗ - dē Thāl ᴗ - lē mōl ᴗ - lĭōr ᴗ - cŭnī ᴗ - cŭlī ᴗ - căpīl ᴗ - lō -.

Rĕmĭt ᴗ - tē pāl ᴗ - lĭūm ᴗ - mĭhī ᴗ - mēūm ᴗ - quŏd īn ᴗ - uŏlā ᴗ - stī.

Vides his deesse syllabam, ut sint octo simplices pedes iambi.

Qui poterunt effici quadrati perfecti, si dixeris,

Cĭnaēdē Thāllē mōllĭōr cŭnĭcŭlī căpĭllŭlō,
Rĕmĭttē pāllĭūm mĭhī mēūm, quŏd īnuŏlāuĕrās.

Apud Comicos tamen saepe inuenies id genus octonarios uersus, non tamen seruata lege iambici metri, sed in omni sede indifferenter positos, spondeum, dactylum, anapaestum, praeterquam in octaua, ubi semper est iambus. quales sunt illi apud Terentium:

ĕnĭmuē ᴗᴗ - rō Dā ᴗ - uē nĭhĭl ᴗᴗ - lŏci ēst ᴗ - sēgnĭtĭ - ᴗ aē nĕquē - ᴗᴗ sŏcōr - - dĭaē ᴗ -.

Quāntum īn - - tēllē - - xī mŏdŏ - ᴗᴗ sĕnĭs ᴗ - sēntēn - - tĭām ᴗ - dēnū - - ptĭīs ᴗ -.

Quaē sī - - nōnā - - stū prō - - uĭdēn ᴗ - tūr me aūt - ᴗ hērūm ᴗ - pēsūn - dăbūnt. Et nota Enimuero sic dictum, ut supra, sine inuidia, ut u pro nihilo habeatur, ut ait Priscianus.

Sed de hoc metro multa dici possent, quae praetermittimus dicenda, cum Terentium dabimus excusum typis nostris.

DE. IAMBICO. CLAVDO

Eſt quoddam genus Iambici uerſus delumbe, & claudum, quod Graeci σκάζων & χωλίαμβον appellant. habet enim in fine pro iambo ſpondeum. Differt autem a perfecto ſenario iambico, quod hic in ſexta ſede ſpondeus eſſe debet, tum in quincta ſemper iambus. nam cū ſcandātur iurati hi pedes in choliambo, tertius pes iugatus, ſemper eſſe debet epitritus primus, ideſt prima breuis ante tres longas. Cauendum igitur, ne in quincta ſede ponatur ſpondeus, aut alii, quos integer ſenarius Iambicus in ea ſuſcipit. Hanc legem accurate ſeruauit Perſius his uerſibus claudis:

Nēc fōn -- tĕlā ᴗ- brăprō ᴗ- lŭī ᴗ- căbāl ᴗ- līnō
-.
Nĕc īn ᴗ- bĭcĭpĭ ᴗᴗᴗ tī sōm -- nīās ᴗ- sĕ pār ᴗ-
nāsō! --
Mĕmĭni ūt ᴗᴗ- rĕpēn ᴗ- tè sīc ᴗ- pŏē ᴗ- tă prō ᴗ- dī-
rĕm -ᴗ
Hĕlĭcō ᴗᴗ- nĭdās ᴗ- quĕ pāl ᴗ- lĭdām ᴗ- quĕ pȳ ᴗ- rē-
nēn --
Illīs -- rĕlīn ᴗ- quō, quō -- rŭm ĭmā ᴗᴗ- gĭnēs ᴗ- lām
būnt --
Hĕdĕraē ᴗᴗ- sĕquā ᴗ- cēs īp -- sē sē ᴗ- mĭpā ᴗ- gānŭs
-ᴗ.
ād sā -- cră uā ᴗ- tūm cār -- mĕn ōf ᴗ- fĕrō ᴗ- nōſtrŭm
-ᴗ.
Quĭs ēx ᴗ- pĕdī ᴗ- uīt psī -- tă cō ᴗ- sŭūm ᴗ- χαῖρε
-ᴗ.
Pĭcās -- quĕ dŏcŭ ᴗᴗᴗ īt nō -- ſtrā uēr ᴗ- bă cō ᴗ-
nāri --?
Măgī ᴗ- ſtĕr ār ᴗ- tĭs, īn ᴗ- gĕniī ᴗ- quĕ lār ᴗ- gī-
tŏr -ᴗ
Vēntēr --, nĕgā ᴗ- tās ār -- tĭfēx ᴗ- sĕquī ᴗ- uōcēs
--
Quōd sī -- dŏlō ᴗ- sī ſpēs -- rĕfūl ᴗ- sĕrīt ᴗ- nūm-
mī --,

Cōruōs

Cōruōs - - pŏē ∪ - tās, ēt - - pŏē ∪ - trĭdās ∪ - pī-
cās - -.

Cāntā - - rĕ crē ∪ - dās pē - - gă sē ∪ - ĭūm ∪ - mē-
lŏs - ∪.

Ecce in quincta ſede ſemper eſt iambus, & in ſexta ſpondeus, uel pro ſpondeo trochaeus, quia, ut ſaepe dictum eſt, in fine breuis pro longa ponitur. Quonā modo autem melos poſſit primam producere, diximus in primo modo, quo in primo loco poſitae ſyllabae cognoſcuntur. Dicitur autē σκάζων a Graecis, quia claudicat, nam ſextus pes in hoc metro maior eſt, quam ſextus qui in ſenario perfecto. σκάζω enim eſt claudico, unde σκάζων σκάζοντος participium, ideſt claudicans. eadem ratione χωλίαμβον dicunt. χωλὸς enim Graece, Latine claudus, unde choliambus componitur, quaſi claudiambus, Huius carminis inuentor fuiſſe dicitur Hipponax. De ſcazonte haec Terentianus:

Cludum trimētrum fecit alitĕr Hīp ∪ - pōnāx - -
Ad hunc modum, quo claudicant ĕt hī ∪ - uersūs - -.
Iccirco Graece nnncupatŭs ēſt ∪ - σκάζων - -.
Hic non iambum reddidit pĕdēm ∪ - ſextŭm, - ∪,
Penultimam ſed pro breui trăhīt ∪ - lōngăm - ∪,
Nouitate ductus, non ut inſcĭūs ∪ - lēgĭs - ∪.
Sed quia iuratos ſcandimus pĕdēs ∪ - īſtōs - -,
Paeona fieri perſpicis pĕdem īn ∪ - fīnĕ - ∪.
Epitritus nam primus implĕt hānc ∪ - pārtĕm - ∪,
Breuis locata cum ſit antĕ treis ∪ - lōngās - -.
Quare cauendum eſt, ne licentĭā ∪ - ſuētā - ∪
Spondeum, aut qui procreantŭr ēx ∪ - īllō - -
Dari putemus poſſe nunc lŏcō ∪ - quīntō - -,
Ne deprehenſae quattuor sĭmūl ∪ - lōngaē - -
Parum ſonoro fine deſtrŭānt ∪ - uērsŭm - ∪.
Nam dactylum, parem ue, quid tĭbī ∪ - dīcăm - ∪,
Cum tantum iambus hoc loco prŏbē ∪ - pōnī - -,
Aliuſq nullus rite poſsĭt ād ∪ - mīttī - -.
Hoc Mimiambus Martius dĕdīt ∪ - mētrŏn - ∪.
Nam uatem eundem eſt attico thy∪mō ∪ - cīnctŭm - ∪
Pari lepore conſecutŭs ēt ∪ - mētrō - -.

DE METRO TROCHAICO.

Trochaicum metrum iambico contrarium eſt, non ſuſceptione pedum (eoſdem enim utrumque recipit, niſi quod nec trochaeum iambicum, nec iambom trochaicum) ſed diſpoſitione per ſedes, nam ſicut iambus in paribus ponitur locis, ita in diſparibus trochaeus. Vnde Terentianus:

Nam pes utcrq. quia ſibi eſt contrarius,
Gaudet locorum diſpari cuſtodia.
Trochaeus ergo ſemper impari loco,
Pariq. iambus rite collocabitur.

Recipit igitur hoc metrum in locis imparibus trochaeum, tribrachyn: in locis autem paribus, & hos, & ſpondeum, & dactylum, & anapaeſtum. quamquam tribrachys in ſeptimo non admittitur. Praeterea, Tribrachys & Dactylus, & Anapaeſtus non niſi raro admittendi ſunt; id quod & in iambico obſeruandum eſt. Accipere autem trochaicum eoſdem pedes, quos & iambicum, hinc manifeſte apparet, quod ſi a tetrametro iambico acatalecto dempta prima fuerit ſyllaba, fiet Trochaicum Tetrametrum Catalecticum, & ſi fuerit iambicum e ſolis iambis, fiet trochaicum e ſolis trochaeis: ſin autem illud in diſparibus locis ſpondeum, & alios habuerit, & hoc ex iiſdem conſtabit. fiat igitur Catulli illud ex catalectico acatalecticum ſic:

Rĕmīt ∪- *tĕ pāl* ∪- *līūm* ∪- *mĭhī* ∪- *mĕūm* ∪ - *quŏd īn* ∪- *uŏlā* ∪ - *uĕ rās* ∪- erunt omnes iambi. quod ſi dempſeris primam ſyllabam Re, fiet trochaicum catalecticum e ſolis trochaeis, ſic, *Mittĕ* - ∪ *pālli* - ∪ *ūm mĭ* - ∪ *hī mĕ* - ∪ *ūm quod* - ∪ *īn uŏ* - ∪ *lauĕ* - ∪ *rās.* - ecce ſeptem ſunt trochaei, ſupereſt & ſyllaba. Poteris etiam facere trochaicum tetrametrum catalecticum ex iambo ſenario praeponendo creticum - ∪ -. Nam ſi praepoſueris creticum, puta Sōcrătēs - ∪ - illi Horatiano, *Bĕātŭs īllĕ quī prŏcūl nĕgociīs*, fiet trochaicum tale, Sōcră - ∪ *tēs bĕ* - ∪ *ātŭs* - ∪ *īllĕ* - ∪ *quī prŏ* - ∪ *cūl nĕ* - ∪ *gōcī* - ∪ *īs* -, in quo uerſu licet trifariam uariare principium, ſecundum ſolutionum numerum,

merum, quas habere potest creticus - ∪ - . Soluendo igitur primam cretici, fiet tale, *Dĭŏgĕ* ∪∪∪ *nēs bĕ* - ∪ *ātŭs* - ∪ *īllĕ* - ∪ *quī prŏ* - ∪ *cūl nĕ* - ∪ *gōcĭ* - ∪ *īs* - . Soluēdo secundam, tale, *Dēmŏ* - ∪ *phīlĕ bĕ* ∪∪∪ *ātŭs* - ∪ *īllĕ* - ∪ *quī prŏ* - ∪ *cūl nĕ* - ∪ *gōcĭ* - ∪ *īs* - . Soluendo utramque, tale, *Quŏd ăgĭs* ∪∪∪ *ăgĕ, Bĕ* ∪∪∪ *ātŭs* - ∪ *īllĕ* - ∪ *quī prŏ* - ∪ *cūl nĕ* - ∪ *gōcĭ* - ∪ *īs* - . Sin autem iambicum senarium non fuerit e solis iambis, quale est hoc Horatii: *Nēptū* - - *nŭs āl* ∪ - *tō tūn* - - *dis hy* ∪ - *bērnūs* - - *sălō* ∪ - praeponendo ei creticum: ut, Nauitas fiet tale, *Nāuĭ* - ∪ *tās Nē* - - *ptūnŭs* - ∪ *āltō* - - *tūndĭt* - ∪ *hībēr* - - *nūs să* - ∪ *lō* - . Huius autem generis sunt illa apud Suetonium in Iulium Caesarem,

Gāllĭ - ∪ *ām Caē* - - *sār sŭb* - ∪ *ēgĭt* - - *Nīcŏ* - ∪ *mēdēs* - - *Caēsă* - ∪ *rĕm* ∪.

ēccĕ - ∪ *Caēsār* - - *nūnc trĭ* - - *ūmphās* - - *quī sŭb* - ∪ *ēgīs* - - *Gāllĭ* - ∪ *ăm* ∪.

Nīcŏ - ∪ *mēdēs* - - *nōn trĭ* - ∪ *ūmphāt* - - *quī sŭb* - ∪ *ēgīs* - - *Caēsă* - ∪ *rĕm* ∪.

Talia etiam sunt Terentiani trochaica, ut illa,

Syllă - ∪ *bās quaē* - - *rīsĕ* - ∪ *mētrō* - - *cōngrŭ* - ∪ *ūnt hē* - - *rō ĭ* - ∪ *cō* -,
Cāptŭs - ∪ *ūs mĕ* - ∪ *ūs fĕ* - ∪ *rēbāt* - - *dīspŭ* - ∪ *tātās*, - - *āttŭ* ∪ *lī* -.
Vērsĭ - ∪ *būs să* - - *nē mŏ* - ∪ *dōrūm* - - *quō sŏ* - ∪ *nōră lēuĭ* - ∪ *tās* -
āddĭ - ∪ *tāstĭ* - ∪ *lī lĕ* - ∪ *uārēt* - - *sīccĭ* - ∪ *ōrīs* - - *taēdĭ* - ∪ *ŭm* ∪.

Haec primus Bassine fili, & tu gener Nouate mi
Perpolite quam potestis crebriore limula,
Non pater tamquam, socerq., sed uelut sim extrarius,
Intueri uos oportet, an satis sit litteris
Singulis discreta recte, quae cui est natiuitas. & reliqua id genus quamplurima. Et notandum in huiusmodi trochaicis duo debere esse commata, ita ut semper quartus pes primum finiat comma, quod idem quoq. Terentianus praecipit his trochaicis;

Regulam seruans ubiq., finis ut quarti pedis
Nominis, uerbiue fine comma primum terminet.

Hae

Hac enim tome probatur metron hoc trochaicum.
Hunc modum ſi competenti pertulit ductu ſtilus,
Siue prouiſo tenore ceſſit effectus labor. Huius generis etiam eſt hymnus ille rhythmicus in ſacris litteris,

Pāngĕ - ∪ lĭnguă ∪ glōrĭ - ∪ ōsĭ - - praēmĭ - ∪ ūm cēr
- - tāmĭ - ∪ uĭs ∪
Ēt sŭ - ∪ pēr crŭ - ∪ cīs trŏ - ∪ phaēō - - dīc trĭ - ∪ ūm phūm
- - nōbĭ - ∪ lĕm ∪.

Quālĭ - ∪ tēr rĕ - ∪ dēmptŏr - ∪ ōrbĭs - ∪ īmmŏ - ∪ lātŭs - - uīcĕ - ∪ rĭt ∪. Eſt enim id genus trochaicum frequentiſſimum. Illud etiam notandum, quod ſicut ex ſenario iambico fieri poteſt trochaicum catalecticum, praeponendo creticum, ita ex trochaico catalectico tetrametro fieri poteſt iambicum ſenarium acatalectum remoto cretico. Poſſent dici & alia de metro trochaico, ut de monometro, de dimetro, de trimetro: item quare praepoſito cretico contingat in locis paribus eſſe ſpondeum, dactylum, anapaeſtum, ſed non tantum mihi datur ocii. Remitto igitur ſtudioſos ad Terentianum, & alios, qui erudite, de arte ſcripſerunt. Sed ſcandamus tria metra trochaica catalectica ex equitib. Ariſtophanis, totidemq. ex Iphigenia in Aulide Euripidis;

Ὠ γέροντες ἡλιασαὶ φράτορες τριωβόλου,
Οὓς ἐγὼ βόσκω κεκραγὼς καὶ δίκαια, κ' ἄδικα.
Παραβοηθεῖθ', ὡς ὑπ' ἀνδρῶν τύπτομαι ξυνωμοτῶν.

ῶγĕ - ∪ ρōντĕς - ∪ ηλĭ - ∪ ᾱσαῑ - - φρᾱτŏ - ∪ ρēς τρĭ - ∪ ωβŏ
- ∪ λοῡ - .
Οῦς ĕ - ∪ γω̄ βō - - σκω̄ κĕ - ∪ κρᾱγω̄ς - - καῑ δĭ - ∪ καῑ ᾰ - ∪
ᾱδĭ - ∪ κᾰ ∪.
Πᾰρᾰβŏ ∪ ∪ ∪ ηθεῑ - - θ', ω̄ς ὔ - ∪ π' ᾱνδρω̄ν - - τῡπτŏ - ∪ μαῑ
ξῡ ὔν - ∪ ω̄μŏ - ∪ τω̄ν -.

EX. EVRIPIDE

Μηδὲν ἂν χρέους ἔκητι προστάτην θείμην χθονὸς,
Μήδ' ὅπλων ἄρχοντα νοῦν χρὴ τὸν στρατηλάτην ἔχειν,
πόλεος ὡς ἄρχων ἀνὴρ πᾶς, ξυνέσιν ἢ ἔχων τύχῃ.

Μηδĕ - ∪ νᾰν χρĕ ∪ ∪ οῡς ĕ - ∪ κη̄ τĭ - ∪ προ̄στᾰ - ∪ τη̄ν θεῑ - -
μη̄ν χθŏ - ∪ νŏς ∪.

Μη̄δὸ̆ -υ πλε̄ον ᾱρ -- χω̄ντᾰ -υ νοῦν χρη̄ -- τὸν ϛρᾰ -υ τῦλᾰ -υ τη̄ν ε̆ -υ χε̄ιν -,
πὸ̆λε̆ὸ̆ς υυυ ω̄ς ᾱρ -- χω̄ν ᾰ -υ νη̄ρ πᾱς -- ξῦ̆νε̆σῐν υυυ η̄ν ε̆ -υ χᾱν τῠ̀ -υ χη̄ -.

DE. HENDECASYLLABO. SAPPHICO

Hendecaſyllabi Sapphici duo ſunt genera. Alterum quo ſaepe uſus eſt Horatius: alterum, quod alio nomine Phalecium dicitur.

Illud apud Horatium conſtat quinque pedibus, Trochaeo, Spondeo, Dactylo, Duobus trochaeis. quamquam ultimo etiam ſpondeo. Quale eſt illud ad Auguſtum Caeſarem, in quo primi tres uerſus ſunt eiuſdem generis. Inde ſubiungitur Adonius in quarto ordine, conſtãs Dactylico dimetro catalectico, ideſt e dactylo, & ſpondeo, uel trochaeo pro ſpondeo. Poſtea ſunt iterum tres eiuſdem generis, & quartus rurſum Adonius. & ſic ad finem uſque iiſdem generibus carminis.

Iām să -υ tīs tēr -- rīs nĭuĭs -υυ ātquĕ -υ dīraē --.
Grāndĭ -υ nīs mĭ -- sīt pătĕr -υυ, ētrŭ -υ bēntī --.
Dēxtĕ -υ rā sā -- crās iăcŭ -υυ lătŭs -υ ārcēs --.
Tērrŭĭt -υυ ūrbēm --.
Tērrŭ -υ ĭt gēn -- tēs grăuĕ -υυ nē rĕ -υ dīrĕt -υ.
Saē cŭ -υ lūm pyr -- rhaē nŏuă -υυ mōnſtră -υ quēſtae
ōmnĕ -υ cūm Prō -- teūs gĕnŭs -υυ ēgĭt -υ āltōs --
Vīsĕ ĕ -υυ mōntēs --.

Alterum hendecaſyllabi genus conſtat etiam quinque pedibus, ſpondeo, dactylo, & tribus trochaeis: ſed quam quam in prima ſede legitimus pes eſt ſpondeus, tamen & trochaeus, & iambus eam ſibi uſurparũt. Hoc genere carminis Catullus uſus eſt, & Martialis. Horatius numquã. Diſtat autem hoc a ſuperiore diſpoſitione pedum. illud enim in prima ſede ſemper habet trochaeum, in ſecunda ſpondeum, in tertia dactylum, inde duos trochaeos: hoc in prima legitimum habet ſpondeum, in ſecũda ſemper dactylum. inde tres trochaeos; nec refert extremum etiã inueniri ſpondeum. id enim fit ratione ultimae.

Ex Catullo, ad M. Tullium.

Dĭsēr ∪ - tĭſsĭmĕ - ∪∪ Rōmŭ - ∪ līnĕ - ∪ pōtŭm - ∪
Quōt sūnt - - quōtquĕ fŭ - ∪∪ ērĕ - ∪ Mārcĕ - ∪ Tūllī - -
Quōtquĕ - ∪ pōſt ălĭ - ∪∪ īs ĕ - ∪ rūnt ĭn - ∪ ānnīs - -
Grātĭ - ∪ ās tĭbĭ - ∪∪ măxĭ - ∪ mās Că - ∪ tūllŭs - ∪
ăgīt ∪ - pēſsĭmŭs - ∪∪ ōmnĭ - ∪ ūm pŏ - ∪ ētă - ∪,
Tāntō - - pēſsĭmŭs - ∪∪ ōmnĭ - ∪ ūm pŏ - ∪ ētă - ∪.
Quāntō - - tu ōptĭmŭs - ∪∪ ōmnĭ - ∪ ūm pă - ∪ trōnŭs - ∪

Ex Martiale.

Hīc ēſt - - quēm lĕgĭs - ∪∪ īllĕ - ∪ quĕm rĕ - ∪ quīrĭs - ∪
Tōtō - - nōtŭs ĭn - ∪∪ ōrbĕ - ∪ Mārtĭ - ∪ ālĭs - ∪,
ārgū - - tīs ĕpĭ - ∪∪ grāmmă - ∪ tūm lĭbē - ∪ llīs - -
Cuī lē - - ctōr ſtŭdĭ - ∪∪ ōsĕ - ∪ quōd dĕ - ∪ dīſtī - -
Vīuēn - - tī dĕcŭs - ∪∪ ātquĕ - ∪ sēntĭ - ∪ ēntī - -
Rārī - - pōſt cĭnĕ - ∪∪ rēs hă - ∪ bēnt pŏ - ∪ ētaē - -.

Ex Terentiano.

Quem nos Hendecaſyllabum ſolemus.
Tanquam de numero uocare uerſum,
Tradunt Sapphicon eſſe nuncupandum.
Nanq. & iugiter uſa ſaepe Sappho,
Diſperſoſq. dedit ſubinde plureis
Inter carmina diſparis figurae.
Sed primi pedis ante lex tenenda eſt.
Spondeum ſiquidem uidemus iſtic
Tanquam legitimum ſolere poni.
Poſt hunc dactylon atq. treis trochaeos.
Cui nomen quoq. Phalico dederunt.
Verum mobilis hic locus frequenter
Non ſolum recipit pedem, ut loquebar
Spondeum, ſed & aptus eſt trochaeo,
Nec peccat pede natus ex Iambo.
Exemplis tribus hoc ſtatim probabis
Docti carmine quae legis Catulli.
Cuīdō - - nō lĕpĭ - ∪∪ dūm nŏ - ∪ uūm lī - ∪ bēllŭm - ∪
ārĭ - ∪ dŏ mŏdŏ - ∪∪ pūmi - ∪ ce ēxpŏ - ∪ lītŭm - ∪.
Mĕās ∪ - ēſſe ălĭ - ∪∪ quīd pŭ - ∪ tārĕ - ∪ nūgās - -.
Quos dixi modo iam pedes uidemus
Diuerſos capiti trium locato,

Spondeon

Spondeon cuĭ dō - - trochacon ārĭ - ᴗ.
Mĕās ᴗ - quis neget hunc iambon esse?

Ex epigrammatis ἀλφειοῦ.

Οὐσέρ - - γωβαθυ - ᴗᴗ λní - ᴗ ους ἀ - ᴗ ρούρας - -
Οὐκ ὄλ - - βον πολύ - ᴗᴗ χρυσον - ᴗ οἷα - ᴗ γύγης - -
Αὐτάρ - - κους ἔρα - ᴗᴗ μαι βί - ό ου μα - ᴗ κρίνε - ᴗ
Τό μη ᴗ - θὲν γὰρ ἄ - ᴗ γαν με - ᴗ τέρπει - -

DE . CARMINE . SOTADEO

Sotadeum carmen constat e quinque pedibus, primis duobus Ionicis a maiore, & tribus reliquis trochaeis. & quia Ionicus a maiore constat e duabus primis longis, & reliquis duabus breuibus primus pes interdum soluta prima Ionici in duas breues, fit mesomacros ᴗᴗ - ᴗᴗ constans e media longa, & duabus utrinque breuibus: soluta secunda, fit parapaeon - ᴗᴗᴗᴗ constans e prima longa & quattuor breuibus. Idem accidere quoque in secundo ionico potest, ut ostendemus exemplis. Quod autem ambae in utroque ionico solui possint in Dichoreum, hoc est in sex breues, non memini legere apud Terentianum. Praeterea in tertia sede loco primi trochaei modo spondeus, modo dactylus, modo anapaestus inuenitur, quod raro fit, nec fere umquam, nisi quartus pes fiat pyrrhichius. nec erit umquam pyrrhichius quartus, nisi tertius sit unus e tribus praedictis loco trochaei. Sed quod dicimus ostendamus ex ipso Terentiano. Carmen e duobus Ionicis a maiore, & tribns trochaeis.

Nūnc īncipĭ - - ᴗᴗ āmbīs gĕmĭ - - ᴗᴗ nos pĕ - ᴗ dēs rĕ - ᴗ fērrĕ - ᴗ. E primo pede mesomacro soluta prima Ionici, secundo Ionico reliquis trochaeis: ut,

ĕlĕmēntă rŭ ᴗᴗ - ᴗᴗ dēs quaē pŭē - - ᴗᴗ rōs dŏ - ᴗ cēnt mă - ᴗ gīstrī - -. E primo pede Parapaeone soluta secunda primi Ionici, secnndo Ionico, reliquis trochaeis: ut,

Caēcĭlĭŭs ĕ - ᴗ ᴗᴗᴗ rīt cōnsĭmĭ - - ᴗᴗ līs pĕ - ᴗ dīs fĭ - ᴗ gūraē - - . E primo pede Ionico, secundo mesomacro soluta prima syllaba secundi Ionici, tercio spondao, quarto pariambo, ut

Sī prīmă brĕ --⏑⏑ uĭs ĕpītrĭtŏs ⏑⏑-⏑⏑ hīc prī -- mŭs hă ⏑⏑ bētŭr -⏑. E primo pede Ionico, ſecundo Parapaeone ſoluta ſecunda ſyllaba, ſecundi Ionici, & reliquis trochaeis: nec refert, ſi extremus, ut dixi, eſt ſpondeus: ut,

ūnum ūt *făcĭ* --⏑⏑ *ānt dŭŏ părĭ* -⏑⏑⏑⏑ *tēr pĕ* -⏑ *dēs iŭ* -⏑ *gātī* --. E tertio pede anapaeſto, & quarto pariambo, ut

Vērsūs mălĕ --⏑⏑ *nē dēsĭnăt* --⏑⏑ *ădhĭbēn* ⏑⏑- *tŭr in* ⏑⏑ *īmō* --. E tertio pede dactylo, & quarto pariambo.

Quārtūm quŏnĭ --⏑⏑ *ām pēr ſpĭcĭs* --⏑⏑ *hūnc ĕpĭ* -⏑⏑ *trĭtŏn* ⏑⏑ *ēſsĕ* -⏑. Hoc genus carminis Sotadem inueniſſe dicunt. Vnde Terentianus,

Longas ſi quidem quando prius locamus ambas,
Deinde breues ſubdimus, ut putes priorem
Spondeum oriri comitem, mox pariambum
Ἀπὸ μείζονος *illum memorant Ionicorum.*
At qui breuibus praepoſitis, deinde longas
Acceperit, ἀπ' ἐλάσσονος *hunc iubent uocari.*
Nomen tibi quod deligo, quo notes priorem?
Cum uerſibus iſtis toties recurrat hic pes,
Longas geminat qui prius, & iugat minores,
Lāuīnĭă --⏑⏑ *cum dicimus, haec tamen figurae ſi,*
Metrumq. facit, Sotadicon quod uocitarunt,
Qui multa ferunt hoc pede Sotadem locutum.

Atilii Fortunatiani fragmentum ad metro Sotadeo. Primus ſpondeus, Secundus pariambus. Tertius ſpondeus. Quartus pariambus. Quinctus tribrachys. Sextus item tribrachys. Vltimus ſpondeus, & quo magis mirum uideri poteſt, totus Sotadeus numerus & e trochaeis poteſt conſtare pedibus, & duo habet Ithyphallica metra, & unum trochaeum pedem, ſic: Bācchĕ, bācchĕ, bācchĕ. Quibus ſi interpoſueris aliquos brachyſyllabos, eiuſdem ſcilicet rationis, erit uerſus mollior, ſic,

Bācchĕ -⏑ brŏmĭĕ ⏑⏑⏑ Bācchĕ -⏑ brŏmĭĕ ⏑⏑⏑ Bācchĕ -⏑ brŏmĭĕ ⏑⏑⏑, Bācchĕ -⏑.

Nam Ithyphallicū metrum ſaepe recipit hunc Tribrachyn: Vt etiam apud Menandrum in Phaſmate, & apud Callima.

Callimachum in epigrammatis ostendi potest. Cuius exemplum subieci quo notius sit eum, cum sit sex syllabarum, accrescere modo una, modo duabus syllabis per tribrachyn, scilicet pedem.

Hūcă -υ dēs Lyυ -υ aēe -υ
Băsă -υ rē ubĭ -υ cōrnĭs -υ
Nyctĭ -υ lĭĕ bĭ υυυ mātĕr -υ
Crīnĕ -υ nĭtĭdŭs υυυ āptĕ -υ,
Lūtĕ -υ ĭs cŏ -υ rymbīs --
Hĕdĕră υυυ tē cŏ -υ rōnĭs --
Hāstă -υ uĭrĭdĭs υυυ ārmĕt -υ.
Plăcĭdŭs υυυ ădĕs ăd υ-υ ārās --
Bācchĕ -υ Bācchĕ -υ Bācchĕ -υ.

Haec ex Atilio, in quibus nos quaedam emendauimus, ubi quia meminit metri Ithyphallici, quod constat e tribus trochaeis admisto saepe brachysyllabo, subiunximus haec ex Terentiano de Ithypallico metro:

Ithyphallica porro dicarunt *mūsĭ -υ cī pŏ -υ ētaē --*
Qui ludicra carmina Baccho uērsĭ -υ būs pĕ -υ tūlcīs --
Graio cum cortice phallo trēs dă -υ bānt trŏ -υ chaeōs --
Vt nomine fit sonus ipse, Bācchĕ -υ Bācchĕ -υ Bācchē -υ

Nunc, ut in figura manifestius appareat, quot unumquodque metrum e supradictis accipiat pedes, per singulas regiones, in hunc modum notabimus.

HEROVM.

I	II	III	IIII	V	VI
--	--	--	--	--	--
-υυ	-υυ	-υυ	-υυ	-υυ	-υ

PENTAMETRVM cum caesuris.

I	II	Semipes	III	IIII	Semipes
-υυ	-υυ	-	-υυ	-υυ	-
--	--	-	-υυ	-υυ	-
-υυ	--	-	-υυ	-υυ	-
--	-υυ	-	-υυ	-υυ	-

PENTAMETRVM sine caesuris.

-υυ	-υυ	--	υυ-	υυ-
--	--	--	υυ-	υυ-

-uu	--	--	uu-	uu-
--	-uu	--	uu-	uu-

IAMBICVM . SENARIVM

I	II	III	IIII	V	VI
u-	u-	u-	u-	u-	u-
uuu	uuu	uuu	uuu	uuu	uu
--		--		--	uuu
-uu		-uu		-uu	
uu-		uu-		uu-	

IAMBICVM . COMICVM

I	II	III	IIII	V	VI
u-	u-	u-	u-	u-	u-
uuu	uuu	uuu	uuu	uuu	uu
--	--	--	--	--	uuu
-uu	-uu	-uu	-uu	-uu	
uu-	uu-	uu-	uu-	uu-	

IAMBICVM . CLAVDVM

I	II	III	IIII	V	VI
u-	u-	u-	u-	u-	--
uuu	uuu	uuu	uuu	uuu	-u
u-		--		--	
-uu		-uu		-uu	
-u-		uu-		uu-	

TROCHAICVM . TETRAMETRVM

I	II	III	IIII	V	VI	VII	VIII
-u	-u	-u	-u	-u	-u	-u	-
uuu	uuu	uuu	uuu		uuu		u
	--		--		--		
	-uu		-uu		-uu		
	uu-		uu-		uu-		

HENDECASYLLABVM . SAPPHICVM . ACATALECTVM

I	II	III	IIII	V
-u	--	-uu	-u	-u
				--

HENDECASYLLABVM . PHALAECIVM

I	II	III	IIII	V
--	-uu	-u	-u	-u
-u				-
				u-

U -

SOTADICVM.

I	II	III	IIII	V
- - U U	- - U U	- U	- U	- U
U U - U U	U U - U U	- -	U U	
- U U U U	- U U U U	- U U	U U	
		U U -	U U	

ITHYPHALLICVM.

I	II	III
- U	U -	- U
U U U	U U U	U U U

Sed de metris hactenus. Supereſt, ut de accentibus, quos ſuſcipit ſermo Latinus, nec non de diſtinctionibus breuiter dicamus.

DE . ACCENTIBVS

De accentibus apud noſtros breuiſſimus eſt tractatus, ſecus eſt apud Graecos. illi enim multos libros de accentibus conſcripſerunt, ut, Appollonius, Herodianus filius Appollonii, & alii. In cuius rei admirationem olim hoc diſtichon luſimus,

Non ualet accentus milleſima claudere graios
Pagina, Romanos una breuisq. poteſt.

Sunt autem accentus decem. Acutus ʹ Grauis ʽ Circumflexus ˜ Longus ¯ Breuis ˘ ſubunio ‿ ſubdiuiſio, Apoſtrophus ʼ Aſpiratus ʽ Tenuis ʼ. Quibus omnibus utimur, praeter aſpiratum & tenuem, pro quibus in aſpirandis dumtaxat litteris hac figura H uel hac h ex utroque ipſorum facta utimur. Dictus autem accentus, quaſi ad cantus, ab accino accinui accentum, ad imitationem Graecorum, a quibus προσῳδία dicitur, a πρὸς praepoſitione, quod eſt ad, & ᾠδὴ cantus. hi autem ſunt qui dictionem moderantur, nec poteſt aliqua eſſe dictio, quae uno ex ipſis careat. nam ſicut nulla uox eſſe poteſt ſine uocali, ita nec ſine accentu, quod ſit quaſi anima uocis. De ipſis igitur dictionem moderantibus ſic per breuiter dicemus.

Omnis dictio, aut unius eſt ſyllabae, aut duarum, aut plurium duabus. Quae unius eſt ſyllabae, ſi breuem

uocalem habet, aut positione longam, acuitur, ut mel, mons. pix. si uero natura longa, circumflectitur, ut mos. Quae autem duarum est syllabarum semper accentum habet supra primam syllabam: exceptis quibusdam quae supra ultimam, accentum habent differentiae caussa, ut mox dicemus. Si prima igitur natura longa est, & ultima breuis, circumflectitur, ut mater, munus, donum. in ceteris omnibus acuitur, ut păter, hŏmo, leges, fortis. Quae uero plurium est duabus syllabis, si paenultima est longa, semper ibi est totus circumflexus si natura longa, & ultima breuis, ut Romanus: acutus, si alter, ut Romani, potentes, libertas, Catullus, Veronēnsis. Si uero breuis, in antepenultima, ut dominus, pōntĭfex, sanctissĭmus, tĕnēbrae, lūgūbris, muliebris, hiacynthĭnus. Excipiuntur a facio composita, quae in secunda, & tertia persona singulari praesentis indicatiui modi accentum habent in paenultima, licet sit breuis, ut benefacis, benefacit, calefacis, calefăcit, & huiusmodi. benefit etiam, & satisfit, & calefit, & calefis, & alia composita a fis, & fit, acuunt ultimam, ut sua simplicia. Exerceantur igitur discipuli a praeceptoribus pronūciare dictiones, qua paenultimam uel corripiunt, uel producunt. discant etiam uariare accentum ab antepaenultima ad ultimam. uerbi caussa, pronunciet dominus cum accentu in antepaenultima sic, dominus. deinde cum accentu in paenultima sic, dominus. postremo cum accentu in ultima sic, dominus. licet neque in ultima, neque in paenultima esse possit. sed fiat, ut assuescant uariare uocem, quod tamen melius fiet in Graecis dictionibus, in quibus si accentus est in antepaenultima, transit ad paenultimam, si ultima flectendo fiat longa, ut ἄνθρωπος ἀνθρώπου, ἀνθρώπῳ, ἀνθρώποιν, ἀνθρώπων, ἀνθρώποις, ἀνθρώπους. nam si ultima sit longa, accentus non potest esse in antepaenultima nisi desinat in αι uel in οι puras diphthongos, ut ἄνθρωποι, τύπτουσαι. nam si sequatur consonans, mutatur accentus in paenultimam ἀνθρώποις, τυπτούσαις. cum autem assueuerint sic uariare uocem accentibus, facilius

nostra pronunciabunt. Praeterea ut recte paenultima, & antepaenultima proferatur, illo etiam signo admoneri poterunt, ut cum supra paenultimam uiderint longum accentum, in ea immorentur, ut in Iustiniānus, Theodōrus: cum uero breuem', intendant antepaenultimam, nec ullam in paenultima moram faciant, sed celeriter pertranseant, ut in adămo, per lĕgo, muliĕrem.

Praeterea plurimum iuuabit, si singulas paenultimas dictionum supra duas syllabas, quae ambiguitatem parere possunt, aut longo accentu, aut breui signauerimus: longo, si longa fuerit; ut Arietīnus, parietīnus, clamdestīnus, mediastīnus, adūlor, tritūro, occīdo pro interficio, ex ob & caedo, legēre a legi praeterito, uidēris secunda praesentis indicatiui. legēris, uel legēre a legar futuro indicatiui. annōna. Breui autem si breuis, ut cētimănus, muliĕbris, uidĕris a uidĕrim, uel uidĕro, adamantĭnus, ornutĭnus, crastĭnus, aliquĭbus, inĭto bello, obrŭtus, abscĭdit, occĭdo, ex ob & cado, Porsĕna, pessumdătus, circūdătus, & alia huiusmodi Latina. nam in Graecis, non est perpetuum, propter accentum, qui in aliquibus intendit paenultimam etiam breuem, ut Symaeīs Pyro'ēīs, Cory'don, Amaryllída, Arca'des, These'a. In aliquibus autem intendit paenultimā, licet paenultima producatur, cy'clopas, he'roas, are'thusa, Cre'usa, Co'rinthos, & alia id genus multa.

Non seruatur autem accentus modis septem, Differentia, Ambiguitate, Necessitate, Transpositione, Contextu, Idiomate, Apocope.

Differentia, ut in qua'ndo, quod interrogatiuum acuitur. cum autem significat ὅτι, grauatur quando. Sic una, paene fere, pone, plane, coram, palam, falso, eo, aliquo, illo, illa, circum, alias, & huiusmodi, cum sunt aduerbia. sic ergo aduerbium circumflectitur, ut *Illius ergo uenimus*, idest caussa illius. quod Graeci dicunt ἐκείνου ἕνεκα. Coniunctio autem grauatur, ut *Ergo ne supremis potuit uox improba uerbis, Tam dirum mandare nefas?*

Ambiguitate, ad euitandam amphibologiam, ut interea loci, alĭquando, sĭquando, nĕquando, Dĕinde, ĕxinde

de,perinde,proinde,ſubinde,dumtaxat, quae antepaenultimam acuunt, ne duae partes eſſe putentur. In affătim etiam,quia ſẽ breuis eſt,ſummo tono eſt prima,ut in praemodũ,admŏdũ,affăbre, Apprime autem,in paenultima habet accẽtũ,quia longa eſt,nec obſtat ambiguitas.

Neceſſitate non ſeruatur accentus, cum poſt uocabulum aliquod,inclinatiua ſequitur coniunctio,quae Graece ἐγκλιτική dicitur, ut que, ue, ne. de quibus ſupra ſuo loco diximus.

Tranſpoſitione,cum de ſuo loco dictio tranſmutatur, ut ſunt praepoſitiones,quae praepoſitae grauătur, ut De quo genere mortis difficile dictu eſt. Poſtpoſitae autem, quia mutant locum,mutăt etiam accentum,& acuuntur. ut,Quo de genere mortis difficile dictu eſt. ſic Graeci περὶ ἀρετῆς,ἀρετῆς πέρι. Circum autem ad differentiam nominis,numquam mutat accentum,ut,*Ter circum Iliacos raptauerat Hectora muros*.&, *Maria omnia circum*.

Contextu,cum dictiones, quae per ſe poſitae acuuntur,in contextu grauantur.ut *Protinus Aeneas celeri certare ſagitta.*

Idiomate,cum Graecum uocabulum, nulla nec temporis,nec litterarum facta mutatione,ad nos uenit.tunc enim ſeruat accentum Graecum, ut Tegea, Nemea, Creuſa, Arethuſa, Amaryllís, Amaryllí, Amaryllída, Corýdon, Simoẽs,Arcadẽs,Cýclŏpes, Cýclŏpăs,Penelope,Pentecoſte,Ariſtoteles, Demoſthenes, & id genus quamplurima.Quod ſi dixeris in quibuſdam e ſupra dictis mutari η in e longum, reſpondeo antiquos Graecos ſic pronunciaſſe ἦτα ut nos e longum in Penelope, Grammatice,Ariſtotĕles.ſed de hoc multa in fragmentis noſtris.In Ariſtotĕles autem,Ariſtotĕli, Ariſtotĕlem, Ariſtotĕle, accẽtus eſt in antepaenultima. quia Latine declinătur.Comediă aũt,Tragoediă, Sophiă,ſymphoniă,& ſimilia,mutăt accentum,cũ corripitur ultima.Graece.n. κωμωδία,τραγωδία,σοφία,συμφωνία dicitur. nos Comĕdiă,tragoĕdiă,ſophiă,ſymphoniă,ultima correpta.

Apocope,aut ſyncope, cum dictiones per apocopen, aut ſyncopen proferuntur. Tunc enim accentum retinent

nent integrae dictionis; ut uocatiui in i, a nominatiuis in
ius, ut Mercurius, Virgilius, Domitius, Ouidius, o Mer-
curi, Virgili, Domiti, Ouidi, seruato accentu supra eam
syllabam, in qua erat in nominatiuo, etsi est breuis; ut,
Mercuri facunde nepos Atlantis. Et, *Nulli flebilior, quam tibi
Virgili.* Sic nomina & pronomina in as, ut Arpinas, Rauē
nas, cuias, nostras circumflectunt ultimam, quia sunt per
syncopen ab his uetustis hic & haec Arpinatis, Rauenna-
tis, cuiatis, nostratis, quae in paenultima circumflexum
habent: remota igitur ti, idem accentus remanet.

DE . RELIQVIS . ACCENTIBVS

Longus accentus, ponitur supra syllabam, cum lon-
gam esse illam ostendere uolumus, ut salūber. Breuis
autem cum breuem, ut funĕbris. Hyphen uirgula est
subinflexa, quae supponitur fini unius dictionis, & prin
cipio alterius, cum coniungere eas uolumus, ut Ante-
malorum, Anteuolans. Hypodiastole uero, est dextera
ra pars circuli, qua supposita dictionibus, notamus
eas male cohaerere, ac distinguendas, ut cor, uinum
laetificat. ne Coruinum proprium dicere uidearis, di-
stingue post cor ad imam litteram dicto accentu. Sic
illud apud Graecos, quod & Fabius refert, ubi de am-
biguo scribit, αὐλὴ τρὶς ἔπεσεν, ne uidearis dicere
Tibicina cecidit, pro eo quod, Aula ter ceciderit, in-
terponatur hypodiastole inter αὐλὴ, & τρὶς, & uita-
bitur amphibologia. Et, *Viridique in litore conspicitur,
sus.* ne uidearis dicere Conspicit Vrsus, inter Conspi-
citur, & Sus interponitur hypodiastole ad imas lit-
teras. Eodem etiam accentu utimur, cum uolumus
distinguere sensum, ut in illo, *Ereptae uirginis, ira.* ne
uideatur significare iram uirginis ereptae, sed ira pro-
pter ereptam uirginem, post Virginis supponitur dia-
stole. Apostrophus item est, pars quaedam dextera
circuli, sed ad summam litteram apposita, qua no-
ta significamus ultimam ibi uocalem elisam, ut, *Tanton'
me crimine dignum Duxisti?* pro tanto'ne. & . *Hecto-
ris Andromache Pyrrhin' connubia seruas?* pro Pyr-
rhi ne. Dasia & psile licet non utamur, quia ut di-

xi, loco ipſorum utimur aſpiratione noſtra, aut ante, aut poſt aſpirandas litteras in contextu litterarum: tamen ſi aliquando aut negligentia, aut quia neſcierimus, litteram aliquam aſpirandam attenuarimus, Daſia ſuprapoſita id ſignificare poterimus, ut ſi ſcripſeris omo umus ymnus ſine aſpiratione, uel Tyrſis, Teſeus t tenui, uel Cremes item tenui c, ſic emenda ʽ-omo ʽ-umus ʽ-ymus ʽ-tyrſis, ʽ-teſeus, ʽ-cremes. & nota quas Graeci προσῳδίας dicunt, nos autem accentus, eas ueteres tum notas uocum, tum moderamenta, tum tenores, tum faſtigia, quod capitibus litterarum apponerentur, tum accentiunculas, tum uoculationes appellaſſe. Sed de accentibus hactenus. Nunc de diſtinctionibus dicamus.

DE. POSITVRIS

Positvris, ſiue diſtinctionibus, quas Graeci θέσεις, & στιγμὰς uocant· trifariam diſtinguimus. Aut enim ſtructura orationis omnino imperfecta eſt, & ſenſus. & tunc ad imum litterae diſtinguimus puncto· quae media diſtinctio, & mora dicitur· Graece μέση στιγμή. Aut ſtructura quidem orationis ex aliqua parte perfecta eſt· ſed ſenſus adhuc pendet. & tunc ad ſummum litterae diſtinguimus pũcto· quae ſubdiſtinctio dicitur. Graece ὑπο στιγμή. Aut & ſtructura orationis perfecta eſt, & ſenſus· & tunc ad medium litterae diſtinguimus pũcto· quae diſtinctio finalis dicitur. Graece τελεία στιγμὴ. Id autem rurſus poteſt fieri duobus modis. Aut enim perfecta quidẽ ſententia eſt, ſed adhuc aliquid addimus, ut pleniorem illã faciamus & tunc, ut dixi ad medium diſtinguimus· ſed ſimplici puncto· Aut ad aliam tranſimus ſententiam, & tunc & ad ſummum, & ad imum litterae diſtinguimus gemino ſcilicet puncto· addita quamminima lineae portiuncula inter utrumque punctum, quae uergat ad finem uerſus· quam diſtinctionem Graeci περίοδον, nos ambitum, circuitum, comprehenſionem, continuationem, circumſcriptionem dicimus. Quae nomina dat Periodo M. Tullius in libro de perfecto oratore, quod etiam

recitat

recitat Quinctilianus. Et quoniam tam in distinctione finali, quam in Periodo, interrogatio etiam, aut affectus quispiam esse potest, ut indignatio, admiratio, commiseratio, & huiusmodi · uariis id distinctionibus ostendemus, puncto scilicet ad imam litteram, supra posita linea, si interrogatio fuerit, retorta: si affectus, recta. Et tam finalis distinctio, quam Periodus potest & unum, & plura incisa, & membra comprehendere: quae Graeci κόμματα & κῶλα nominant. Sed, ut quod dicimus· manifestius appareat exemplis, nonnullas periodos ex M. Tullio, Virgilioque subiungamus:

Ego, omni officio, ac potius pietate erga te; ceteris satisfacio omnibus. mihi ipse numquam satisfacio. Tanta enim magnitudo est tuorum erga me meritorum. ut quoniam tu, nisi perfecta re, de me non conquiesti. ego, quia non idem in tua caussa efficio· uitam mihi esse acerbam putem :-

Vides hic post ego, post officio, post te, mediam distinctionem ad imam litteram, quia structura orationis omnino imperfecta est. post omnibus autem, subdistinctionem, quia licet structuram orationis quo ad satisfacio praecedens uerbum. perfecta sit. (habet enim casus suos omnes) tamen, quia sensus adhuc pendet propter dictionem ceteris, distinximus ad summam litteram· post autem satisfacio, distinctionem ad mediam litteram, id est simplex punctum. est enim ita perfecta sententia, ut possis quiescere, si placeat. Sed quia Cicero adiungit, quamobrem sibi nunquam possit satisfacere conferendis in Lentulum officiis. propterea distinximus ad mediam litteram distinctione finali. Rursus post meritorum, uides punctum ad summum litterae· post tu, ad imum. item post re, & conquiesti, ad summum· post ego, ad imum. post officio, ad summum, iisdem, quas supra diximus, rationibus. Postremus, post putem, uides periodum. nam sententia absoluta est. & quod sequitur, diuersum a superioribus. Sed iam distinguaguamus aliquot Virgil. carmina;

Arma uirumq. cano; Troiae qui primus ab oris,

Italiam,

Italiam, fato profugus, Lauinia uenit
Litora: multum ille & terris iactatus, & alto,
Vi superum, & saeuae memorem Iunonis iram,
Multa quoq. & bello passus, dum conderet urbem,
Inferretq. deos Latio. Genus unde Latinum,
Albaniq. patres, atq. altae moenia Romae.

Vides ubicumq. media distinctione distinximus structuram omnino esse imperfectam, ubi uero subdistinctione, sententiam nõ esse perfectã, sed structuram. ubi distinctione ad mediam litterã, & structuram, & sententiã esse perfectã. sed quia aliquid adiungitur superiori sentẽtiae, simplici puncto distinximus, postremo autem periodum posuimus· quia transit poeta in aliam periodũ, quae est;

Musa mihi caussas memora; quo numine laeso;
Quid ue dolens regina deum, tot uoluere casus,
Insignem pietate uiram, tot adire labores
Impulerit. Tantae ne animis caelestibus irae?

Vides post Memora, & Laeso, subdistinctiones duas ad sommum litterae, pendente sensu. Post Deum autem, post Casus, post Virũ, tres medias distinctiones ad imum litterae. quia ne structura quidem perfecta est, nedum sensus. post uero impulerit, punctum ad medium extremae litterae, quia & structura, & sententia perfecta est. nam licet subiungatur epiphonẽma, *Tantae ne animis caelestibus irae?* tamen absque eo perfecta sententia est. postremo post Irae est periodus · quia quod sequitur, est principium alterius periodi.

Haec nos de Posituris. Sed quia non nisi prodesse cupimus, quidquid ex Latinis auctoribus de distinctionibus habere poterimus, subiungemus. ut si nos non placuerimus, sibi quisque ex ipsis eligat quem sequatur, aut alium quaerat, qui satisfaciat magis, siquis est alius, qui de distinctionibus meliora scripserit. Nos quae potuimus, dedimus: meliora daturi, si habuissemus.

DONATVS.

Tres sunt posituraе, uel distinctiones, quas θέσεις Graeci uocant Distinctio, Subdistinctio, Media distinctio. Distinctio, est ubi finitur plena sententia. Huius

punctum

punctum ad summam litteram ponimus. Subdistinctio est ubi non multum superest de sententia · quod tamen necessario separatim mox inferendum sit huius punctum ad imam litteram ponimus. Media, est ubi fere tantum de sententia superest, quantum iam diximus· cum tamen respirandum est. Huius punctum ad mediam litteram ponimus. In lectione, tota sententia periodus dicitur. cuius partes sunt, cola, & commata.

SERGIVS.

Dicta distinctio est uel positura · quod positum punctum distinguit nostram orationem. Et cum distinctio species sit positurae · tamen abusiue pro ipsa positura. hoc est pro ipso genere distinctionem habemus. Nam cum sit codex emendatus distinctione · media distinctione · & subdistinctione. dicitur tamen codex esse distinctus. Igitur distinctio, est punctum appositum ad caput litterae plenae sententiae. Subdistinctio, est punctum appositum ad imam partem semiplenae orationis. Media distinctio, punctum appositum mediae sententiae suspensae, proter respirationem. Sciendum est quod in lectione textus unius sensus, periodos nominatur · ut est · Nihil tibi profuit nocturnum praesidium palatii · nihil urbis uigilae. nihil timor populi· nihil concursus omnium bonorum. &c: ' Cola autem, & commata, eiusdem orationis singulae partes esse noscuntur. Verum meminerimus in prosa oratione cola, & commata idem esse · & unum significare · in uersu uero, aliud, & diuersum. Nam ubi duo liberi pedes sunt, colon dicitur, ut apud Horatium · *Terruit urbem*. Comma uero quando post duos pedes, uel post tres pedes sequitur syllaba · quae partem terminat orationis· ut in primo uersu Aeneidos: *Arma, uirumq. cano. Item, Arma, uirumq. cano Troiae*.

FORTVNATIANVS.

Distinctio, est temporis, & sensus finitio. Subdistinctio, est nec temporis, nec sensus finitio. Mora, est requies animi. Inter distinctionem, & subdistinctionem, & moram, hoc interest. quod distinctio, perfe-

ctum

ctum sensum declarat · subdistinctio inferri aliquid significat. Mora reficit lectorem · simulq. sensibus lumen accommodat.

DIOMEDES.

Lectioni posituras accedere, uel distinctiones oportet, quas Graeci θέσεις uocant, quae inter legendum dant copiam spiritus reficiendi. ne cõtinuatione deficiat. Hac tres sunt, Distinctio· Subdistinctio· Media distinctio · siue Mora. uel, ut quibusdam uidetur· submedia. Quarũ diuersitas, tribus punctis, diuerso loco positis iudicatur.

Distinctio quidem, est appositio puncti finiti sensus uel pendentis mora. quae locis ponitur tribus. Summo· cũ sensum terminat· & uocatur finalis a nobis a Graecis τελεία. Medio· cum respirandi spatium legenti dat· & dicitur media. Graece μέση. Imo· cum lectionis interrupto tenore aliud adhuc illatura suspendit. & uocatur a Graecis ὑποστιγμή, a nobis subdistinctio.

Distinctio, est silentii nota cum sensu terminata: ubi est liberum cessare: prolixumq. ita, ut neuter sui indigeat. ut est· *Numina nulla premunt mortali urgemur ab hoste.* & est huius nota· punctum supra uersum ad caput litterae positum. Distinguere autem oportet ante similitudines, quas Graeci παραβολὰς uocant, & ante redditas, quas ἀνταποδόσεις. Et si quando a persona ad personam transitus fuerit factus. Et ante Autem coniunctionem, siquidem non ex abundanti ponitur. Et ante casum uocatiuum. Et ante Sed, & ante Quoniam, & ante Tunc, cessante reddita, sed praepositis superioribus. Et ante interrogatiua. ut, *Quis deus hanc musae, quis nobis extũdit artem, Vnde noua ingressus hominum experientia coepit.* Hic enim oportet distinguere, sic inferre. *Pastor Aristaeus fugiens Peneia tempe.* Et post interrogatiua. ut, *Musa mihi caussas memora.*

Subdistinctio, est silentii nota legitimi, qua pronunciationis terminus, sensu manente, ita suspenditur, ut statim id, quod sequitur succedere debeat. Huius au-

tem

tem est punctum sub uersu positum: ut, *Me duce Dardanius Spartam oppugnauit adulter*. *Aut ego tela dedi, fouiue cupidine bella*. Non enim similiter ut in distinctione, silentium interpositum tacere permittit. ut est illud: *Et si fata deum, si mens non laeua fuisset, Impulerat ferro Argolicas foedare latebras*.

Media distinctio, siue mora, est leuis in continuatione sensuum interposita discretio legitimae distinctionis, subdistinctionisq. medium obtinens locum. ita, ut nec perfecta in totum, nec omissa uideatur, sed significatione immorandi alterius desideret principium sensus: & hoc solummodo seruat officium, ut legentis sensum, breuissima respiratione refoueat, & nutriat. Sic enim pronũciando reticere quis debet, quia spiritus ipse quadam defectione mutatur, ut deinde resumatur ut est:

Vt belli signum Laurenti Turnus ab arce
Extulit, & rauco strepuerunt cornua cantu.
Vtq. acreis concussit equos, utq. impulit arma.
Extemplo turbati animi. Multae enim caussae sunt mediae huius lectionis. Primum ne confundantur, quae δίκωλα & τρίκωλα ponuntur. Deinde, ut actus uerborum emineat, & luceat, qui ex aliquo moueatur affectu, uel indignatione, uel miseratione collata, uel certe, cum quadam arctatione sermonis: quae ἐμφατικῶς a poetis congeruntur. Si quis itaque sine media spiritus suspensione pronunciauerit, ut est:

Aut hoc inclusi ligno occultantur Achiui:
Aut haec in nostros fabricata est machina muros:
Aut aliquis latet error; equo ne credite Teucri. confunditur ratio compositionis in generali nomine ligni, machinae, equi. Item: *Lectumq. iugalem· quo perij· super imponas·* minus apertum est. Subdistinguendum enim pro uoluntate dicentis. Hoc enim uoluit intelligi Dido, non esse iugalem· quo perierat. Immorandum est ergo· & respirandum post iugalem, & sic inferendum cum ὑποκρίσεος affectu· quo perii· In lectione plena sententia periodos dicitur. Cuius partes sunt, commata & cola.

Potuissem, quid Graeci quoque tradiderint de distin-

ctionibus,

ctionibus, subiungere. sed quia nimis longum fuisset praetermisi.

Sed iam receptui canamus. Si prius illud monuerimus. multa in his lucubrationibus nostris, quae in Terentiano, & aliis quibusdam adeo mendosa erant, ut uix corrigi posse uiderentur, nos non sine summa difficultate emendasse. Vestrum autem est Studiosi, ut ea cura haec nostra legatis, qua nos composuimus. nam ut utar uerbis Terentiani.

Sed labor uobis ferendus in legendo est maximus.
Non enim cursim, aut remisse tam minuta acumina
Ad sequi quicumq. poterit. sed morosa intentio
Tam legentis debet esse, quam fuit nobis quoq.
Qui laborem prouocando, perdomando taedium,
Forsitan nec lecta multis e latēbris scalpsimus,
Ardui laudem expetentes, non fauorem ex obuiis.

Videbor enim mihi quam maximum lucrum fecisse, si intellexero hisce lucubrationibus nostris uos profecisse: nam nulla re alia uenimus ad scribendum, quam ut prodessemus. Quod si quid forte uitii in his libris inter plurima nec protrita uulgo, nec indigna cognitu iuueneritis, succurrat uobis Horatianum illud,

Verum ubi multa nitent in carmine non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cauit natura. *Valete.*

QVAE

QVAE . CONTINENTVR . HIS QVATTVOR LIBRIS.

FINIS

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE
FIRENZE

